

MÁRKOSFALVI
BARABÁS MIKLÓS

ÖNÉLETRAJZA

BEVEZETÉSSEL ÉS JEGYZETEKSEL ELLÁTTA
BÍRÓ BÉLA

A MŰVÉSZ MŰVEINEK JEGYZÉKÉT ÖSSZEÁLLÍTOTTA
SZEGEDY-MASZÁK ELEMÉRNÉ TORMAY VERA
ÉS SZEGEDY-MASZÁK TIHAMÉR

HUSZONKÉT KÉPPEL



ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH, 1944

AZ ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH KÖNYVEI
Márkosfalvi BARABÁS MIKLÓS
ÖNÉLETRAJZA

*AZ ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH
FENNÁLLÁSÁNAK HÚSZÉVES
ÉVFORDULÓJÁN*

*Copyright by „Erdélyi Szépmíves Céh”,
Kolozsvár*

Felelős kiadó: Kovács László

Minerva Rt. Kolozsvár 4116 - Felelős ny. vezető: Major József

Észak-erdély hazatérése után az élénk ütemben meginduló magyar művészettörténeti kutatómunka irányította a figyelmet az addig úgyszólván teljesen ismeretlen „erdélyi biedermeier” felé. Egész sor érdemes erdélyi művész neve bukkant elő a feledésből vagy ismeretlenségből,¹ de sok új színnel gazdagodott az ismert nevek viselőinek archívuma is. Szinte napról-napra jobban oszlik az a tévhit, hogy a táblabíróvilág Erdélyében nem volt művészeti élet, hanem csak egyes művészek voltak, kik magányosan működtek s nem vettek tudomást sem egymásról, sem az egyetemes fejlődésről. Az egykorú memoár-irodalom termékei egymásután kerülnek kiadásra s ezek a nagy kortörténeti értékű, közvetlen élmény erejével ható írások egyéb mondanivalóik mellett becses adatokkal szolgálnak a múlt század első tizedeinek művészeti életéről is. Egy-egy mondattal belevilágítanak azokba a küzdelmekbe, amelyeket a kor művészei a győzelem legkisebb reménye nélkül és mégis kitartóan folytattak a művészeti kultúráért, bepillantást engednek egymásközi kapcsolataikba és bizony sokszor számolnak be egy-egy nagy reményekkel induló művész korai letöréséről is. Mert az unió előtti Erdélyben más élet folyt, mint a Királyhágótól nyugatra. Zordabb, keményebb, magárahagyatottabb világ volt ez, mint a bécsi vagy pesti biedermeier kedélyes világa. Az erdélyi biedermeier nem lanygos kispolgári szentimentalizmus, kávéillatos elbágyadás, csendes nyugalomkeresés és bölcs lemondás, hanem örökös résenállás, küzdelem a létért, azért a létért, ame-

¹ Lásd e sorok írójának Simó Ferencről, Sikó Miklósról, Szathmáry-Pap Károlyról, Kórh Zsigmondról, Bergman Ferenc Antalról, Nagy Sámuelről, Mester Lajosról és Boér Mártonról írt tanulmányait az „Erdélyi Helikon” 1942-1944 évfolyamaiban, továbbá Döbrentei Gábor napi jegyzéseiről írt cikkét a Páztortűz 1942. május 15.-1 számában.

lyet abban az időben a rendi magyarság léte jelentett. Ez a harcos és nemesi beállítottságú hazafias tartalom különbözteti meg az egész magyar biedermeiert a kozmopolita szellemű bécsitől és pestitől, de még fokozottabban telíti az egykorú erdélyi szellemiséget.

Ma már csak csökevényei élnek ennek a tetteképtelen és az aulikus szellemmel jól megférő hazafiságnak, mely abban az időben a hangadó főúri rétegekben éppen úgy rendi jellegű, mint a köznemességben. Előbbi az ősök dicséretében és saját rendi elzárkózottságában éli ki magát s élete a kastélyok önelégült légkörében folyik, utóbbi pedig felfelé és lefelé egyaránt féltékenyen védi kiváltságait, mint hite szerint a magyar élet egyedüli biztosítékait. A polgári réteg Erdélynek ebben a korszakában jórészt nem magyar s éppen úgy nem részese a szellemi életnek, mint a maga embertelenül vigasztalan életét élő magyar és román jobbagység.

Erdélyi biedermeierről tehát csak a főúri és jobb módú nemesi társadalomban lehet szó. E zárt világ képét az Erdélyben mindig kedvelt memoár-irodalom napjainkban kiadott termékei a maga plasztikus tisztaságában őrizték meg számunkra, így Ujfalvy Sándor, Döbrenstei Gábor és br. Jósika Miklós emlékiratai, de művészi szempontból mindegyiknél jelentősebb Barabás Miklósnak mindeddig kiadatlan önéletrajza.

Az erdélyi biedermeier első nagy művészeinek a maga egészében mindmáig ismeretlen önéletrajza kettős értékű. Mint a művész saját kezével írt s többször is nagy gondal átnézett mű, hiteles élettörténetét adja a tizenkilencedik század nagy festő-krónikásának, őszinte vallomást tesz egyéni küzdelmeiről, tanulmányairól és sikereiről, művészi, művészetpedagógiai és művészetpolitikai szerepléséről, művész-kortársaival való kapcsolatairól. Még értékesebbé teszi Barabás Miklós önéletrajzát a kortárs közvetlenségével és humorával közzétett becses kortörténeti adatok sora, melyben megelevenedik az önálló Erdély utolsó évtizedeinek élete a hétköznapi szürkeségében és küzdelmeiben. Mint kora törekvéseiben tevékeny részt vevő erdélyi magyar művész személyes élményekkel telt, őszinte írása, az önéletrajz nélkülözhetetlen kútforrás a magyar, de különösen az erdélyi biedermeier-művészet kutatói számára, a nagyközönségnek pedig élvezetes ol-

vasmány, melyet nehezen tud letenni az, aki egyszer belekezdett. Barabás önéletrajzában megelevenedik a száz-húsz évvel ezelőtti Erdély a maga konzervatív lelkiségével, jobb sorsra érdemes művészeinek időelőtti letörésével és ismeretlenségbe-hullásával, életre kél az egykorú erdélyi arisztokrácia, mely feudális gőgjében hagyta, hogy a magyar tehetségek elkallódjanak a magyar ugaron, de megjelenik az ivás, pipázás, köpködés jegyében folyó köznemesi társasélet is, melynek az akkori szellemi színvonalát a hahota vagy az ásítás jellemezte. Ebben a világban hányódott és küzdött örökös létbizonytalansággal a kor minden művésze, aki művészetéből akart megélni s ennek altalajába vezet le Barabás Miklós önéletrajza. Feltárja az 1800-as évek első negyedének kemény, rideg erdélyi életét, mely ajándékba semmit sem ad és szívós küzdelem után is csak fukarul méri javait fiainak. Ebben a zord környezetben lett művésszé és szerzett országos hírt-nevet Barabás, tehetségén kívül tisztán széles önbizalma és életrevalósága segítségével.

Az önéletrajz azonban nemcsak az egykorú erdélyi élet leírását tartalmazza. Ugyanolyan értékesek pesti, bécsi, budapesti, bukaresti stb. életéről írt feljegyzései is. Különösen páratlan érdekességük és korfestő erővel teltek az akkor még teljesen keleti jellegű Bukarest gazdag bojárjainak életéről írt sorai, melyek nemrég román fordításban és kiadásban is megjelentek. Beszámolnak ezek a sorok arról, hogy abban az időben egész sor idegen művész működött az akkor még nem önálló Románia későbbi fővárosában, köztük a magyar művészek egész sora. Sajnos, a magyar művészettörténeti kutatás nem fordult még a Bukarestben működött magyar művészek felé, pedig többjüknek jelentős szerepe volt a későbbi román művészeti élet kialakításában, hiszen pl. Kladek Antal, aki 1829-ben Kazinczyt is lefestette, volt első mestere Grigorescunak, a legnagyobb román festőnek s évekig Bukarestben élt Barabás kortársai közül Szathmáry-Pap Károly, Pesky Ede, Hóra Antal és még sok magyar művész.

Barabás Miklós életéről és művészetéről jelentőségéhez méltó monográfia mindmáig nem jelent még meg. A róla írt hosszabb-rövidebb cikkeknek se szeri, se száma, de annál kevesebb a komoly, beható tanulmány. Ez utób-

biak közt első jelentős kísérlet Szentiványi Gyulának Barabás-életrajza és műveinek jegyzéke a csonkán maradt és ma már szinte hozzáférhetetlen magyar művészlexikonban,² továbbá ugyanennek a szerzőnek könyvalakban megjelent rövid tanulmánya Barabás művészetéről.³ A húszas évekből való Hoffmann Edit könyve is, mely rövidsége mellett is első komoly kísérlet. Barabás művészetének összefoglaló méltatására.⁴ Könyvében ezeket írja a művészről. Nem volt újtó. De akkor nem harcos újtókra volt szükség nálunk, hanem térfoglalókra. A felforgató tehetség nem elismerést vált ki, hanem ellenkezést. Itt pedig éppen az idegenkedést kellett legyőzni.” Majd alább: „Művelődéstörténeti és történeti jelentősége vetekszik magyar művészettörténeti fontosságával és kiengyelíti azt, amit művészetében fogyatkozásnak érzünk.”

Barabásnak a románsággal való kapcsolatáról értékes tanulmányt írt Veress Endre.⁵ Adatai rendkívül becsesek ahhoz a — fennebb már említett és magyar szempontból egyre sürgetőbb — kutatómunkához, mely a múlt század első felében Romániában működő magyar művészek hatását lesz hivatva kimutatni az egykorú román művészeti élet kialakulására.

Sajátságos, hogy noha a fenti írók s rajtuk kívül a Barabásról értekező cikkek szerzőinek egész sora tudott a művész önéletrajzáról és mindenikük idéz belőle, *egyikük sem tekintett bele magába az eredeti Önéletrajzba*, hanem mint hiteles forrásművet, egy olyan kiadványt fogadtak el, amely sem címében, sem tartalmában nem azonos az eredeti Önéletrajzzal. Ez a kiadvány, mely

² Magyar Képzőművészek Lexikona. Magyar és magyarországi művészek életrajzai a XII. századtól napjainkig, írták: Dr. Szendrei János és Szentiványi Gyula. Budapest, 1915. (Csak az első kötet jelent meg.)

³ Szentiványi Gyula: Barabás Miklós művésze. Amicus-kiadás, Budapest, 1927.

⁴ Hoffmann Edit: Barabás Miklós. Művészeti Pantheon-sorozat. Budapest, 1923.

⁵ Pictorul Barabás ci României. (Cu insemnările sale din 1833 despre via a Bucuresteana) de Dr. Andrei Veress profesor. Cultura Natională, Bucuresti, 1930. (Academia Romăna, memoriile sectiunii literare, seria III, tòmul IV, raera. 8.). Több illusztrációval.

„Barabás Miklós emlékiratai” címmel jelent meg,⁶ úgy-
szólván elejétől végéig önkényesen megrövidítve és meg-
változtatva, sőt helyenkint meghamisítva közli a művész
jegyzeteit. Már a címe is téves, mert Barabás nem „Em-
lékiratok”-at, hanem „önéletrajz”-ot írt, de sokkal na-
gyobb fogyatkozása ennek a kiadványnak az, hogy szer-
zője átstilizálta, szárazabb nyelven újrafogalmazta a mű-
vész sajátos zamatú s a maga pongyolaságában is színes,
élvezetes, mindig nagy kifejező erővel telt írását.

Barabás Miklós Önéletrajza két példányban maradt
fenn. Mind a kettő eredetinek tekinthető. Az első, elejé-
től végéig Barabás kezeirásával írt, bőrbekötött példány
ma unokájának, Szegedy-Maszák Elemér dr.-nak birto-
kában van, terjedelme a negyedíves lapok egyik oldalára
írva 318 lap. A szöveg mindenütt jól olvasható, a javí-
tások, beszúrások stb. száma csekély. Több helyen apró
és vázlatos tollrajzzal élénkítette, illetve magyarázta a
szöveg egy-egy részét a művész, ezeknek a rajzocskák-
nak közzétételétől azonban, nem lévén különösebb jelen-
tőségük, eltekintettem. Az összefüggő szövegrész után
néhány — szintén nem jelentékeny — pót-bejegyzés ta-
lálható az eredeti kéziratban, ezeket ottani sorrendjük-
ben teszem közzé. Eddig még senki sem említette, még
kevésbé közölte őket, bár szervesen hozzátartoznak az
önéletrajz szövegrészéhez. Az utolsó lapok teljesen üre-
sek. Az írás vizsgálata azt mutatja, hogy Barabás több
éven át, kisebb-nagyobb, részletekben jegyezte fel éle-
tének eseményeit, mindenesetre késő öregkorában. Utolsó
bejegyzéseit az 1880-as évek végén írhatta. Mint az öre-
gek általában, ő is gyermekkorára emlékszik vissza leg-
jobban. Csodálatos pontossággal írja le családjá életének
apró mozzanatait, a nagyenyedi diákélet epizódjait s gya-
logos utazásainak úti eseményeit. Sokszor szinte bele-
feledkezik az emlékezésekbe, egyik történésről eszébe jut
a másik, elfeledett arcok bukkannak fel a feledés homá-
lyából s kelnek életre csendes nyugalommal tovasikló
tolla nyomán. Amint előrehalad az időben, úgy válnak
fokozatosan hézagossabbakká az addig szinte naplószerűen
pontos feljegyzések, az eseményekről csak röviden emlé-

⁶ Barabás Miklós Emlékiratai. Közli: Kézdi Kovács László.
Olcsó Könyvtár 1255—1258. sz. 1902.

kezik meg s csak néha tér vissza a gyermekkori időket leíró részek szélesen hömpölygő epikus áradása, mint például a pesti árvíz leírásánál.

Az önéletrajz másik példányát még a művész életében leánya, Szegedy-Maszák Hugóné Barabás Ilona másolta le s ma ezt a lemásolt kéziratot őrzi a Magyar Tudományos Akadémia, mint Barabás ajándékát. Kétségtelen, hogy a művész, mint az Akadémiának több mint hatvan éven át tagja, ezzel az ajándékkal részben háláját róttá le az Akadémia iránt, részben pedig, tudva vagy megsejtve Önéletrajzának nagy kortörténeti és művészettörténeti értékét, biztos helyen kívánta elhelyezni feljegyzéseit. A vörös tokban őrzött sötétvörös bőrkötésű, negyedíves nagyságú könyv fedőlapján ez áll: „BARABÁS MIKLÓS ÉLETRAJZA.” A fedőlap belsején a művész öregkori fényképe foglal helyet, gomblyukában a vaskoronarend jelvényével, a kép alatt pedig sajátkezű aláírásával. A belső címlapon ez olvasható:

A márkosfalvi Barabás család ősi címere:



Márkosfalvi BARABÁS MIKLÓS
festő-művész
ÉLETRAJZA.

Sajátkezű feljegyzéseiről leírott
hiteles másolat.

Boldogult édes atyámmal 1897-ben összeolvastuk
és a leírási hibákat kijavítottuk

Budapest 1898.-ban

Szegedy-Maszák Hugóné
márkosfalvi Barabás Ilona.

Az önéletrajz két példányának szövege majdnem szörszerint azonos, az eltérések egészen jelentéktelenek, csak a teljesség kedvéért jegyezzük meg, hogy az itt kiadott szöveg a Barabás eredeti kezeirásával írt példány másolata.

Az Önéletrajz két példányának fenti ismertetése után meg kell még emlékeznünk a Barabás-életrajz harmadik

változatáról is, mely — úgy hisszük — egyedülálló a maga nemében a magyar művészéletrajzok között: a művész veje által írt verses elbeszéléséről. Maszák Hugó ebben a tizenkét oldalas művében fogyatékos költői érzéssel, de annál több lelkesedéssel állít emléket apósának, akihez a rokoni köteléken kívül a kölcsönös nagyrabecsülés is fűzte.⁷ A magyar alexandrinokban írt verses életrajz nagyjából az Önéletrajz alapján íródott, ritmusa bukdácsoló, rímei zötyögősek, de nagy érdeme, hogy helyet kapott benne több olyan epizód is, amely az önéletrajzban nem szerepel. Ezeket minden bizonnyal magától Barabástól hallotta Maszák Hugó s felhasználta verses művében, melyet több jó illusztráció, köztük a tizenhat éves Barabástól származó s az önéletrajzban is említett „Quodlibet” teljes képe tesz értékes forrásművé. Eletének utolsó tizenegy esztendejéről nem jegyzett fel Barabás semmit, az Önéletrajz eseményei 1810-től 1887-ig terjednek, tehát minden valószínűség szerint 1887-ben fejezte be az írást. Az ezután következő tizenegy év a csendes, kiegyensúlyozott, derűs öregség „procul negotiis”-jegyében telt el, különösebb események nélkül. Ha művészi munkálkodás szempontjából nincs is jelentősége ennek az utolsó évtizednek, Barabás életrajzának teljessége érdekében itt közöljük az önéletrajz befejezése utáni idők fontosabb eseményeit:

1878-ban a Képzőművészeti Társulat nagyszabású félszázados jubileumi kiállítást rendezett a művész műveiből. A kiállított olaj- és vízfestmények, miniatűrök és és kőrajzok száma meghaladta az ezret.

1883 április 7-én az Írók és Művészek Társasága ünnepélyt rendezett Barabás Miklós tiszteletére. Reviczky Gyula erre az alkalomra „Barabás Miklóshoz” címmel költeményt írt, melyet az ünnepélyen Felekyné Munkácsy Flóra szavalt el. (Erről nem ír a művész.)

1896-ban ünnepelte a Magyar Tudományos Akadémia Barabás tagságának hatvanadik évfordulóját. Ez alkalomból Túry Gyula aquarellben lefestette az agg mű-

⁷ Barabás művészi pályája. Verses elbeszélés. Írta Maszák Hugó. Az „Ország-Világ” 1887. évi 8. számának melléklete, önálló füzetben is megjelent. Budapest, Pallas irod. és nyomd. r. t., 1887. Illusztrációkkal.

vészt, házisapkával a fején (1896. nov. 15.). Az egész magyar sajtó meleg hangon méltatta a művész érdemeit, megállapítva róla, hogy a 19. századnak ecsettel dolgozó történetírója volt, ki műveiben halhatatlan emléket állított egy dicsőséges korszak nagyjainak.

Ugyancsak 1896-ban, a millenniumi kiállításon, több festményével és nagyszámú krétarajzával vett részt. Művészetének jelentőségét, mint fennebb említettük, ezen a kiállításon ismerték fel először. Érdemeinek elismeréséül a Társulat nagy aranyérmével tüntették ki.

Utolsó éveinek nyári hónapjait rendszerint bártfai nyaralójában töltötte, egyetlen életben maradt leányának, Szegedy-Maszák Hugoné családjának körében. Ecsetét ott sem pihentette, bártfai villájáról és annak környékéről több kedves aquarellt festett. Állandó lakása Budapesten, Csillag-u. 12. sz. alatt volt, rövid gyengélkedés után ott is aludt el örökre 1898 február 12-én. Utolsó útjára az egész ország részvéte kísérte, képviseltette magát a kormány is és kivonultak az összes művészegyesületek. A temetési szertartást Szász Károly református püspök végezte, a sírnál pedig a magyar művészársadalom nevében Margittay Tihamér búcsúztatta nagy halottját.

1899-ben a Képzőművészeti Társulat nagyszabású hagyatéki kiállítást rendezett műveiből. Ezen a kiállításon tűntek fel addig alig ismert friss, finom, lírai hangulatú aquarelljei az olasz tengerpartról. Megtekintette e posthumus kiállítást I. Ferenc József király is.

1910-ben, április 10-én születésének századik évfordulóján a Képzőművészeti Társulat díszközgyűléssel ünnepelte meg a mester emlékét. Az ünnepi beszédet Szmracsányi Miklós tartotta.

Magyarsága és a művészetében való hite példaadó volt szűkebb erdélyi hazájában is: a haladó szellemű fiatal erdélyi művészek kilenc kiváló tagja őt választotta mintaképül és az ő nevét írta zászlajára 1930-ban, az erdélyi román megszállás legsúlyosabb időszakában, a „Barabás Miklós Céh” megalapításával.

*

Barabás Miklós önéletrajzának több mint hét évtizedet felölelő időtartamra a magyar művészet legjelentősebb korszakával esik egybe. Az úttörők közül sokan

letörtek, sokan külföldön találtak meg érvényesülésüket, sokan más, megbecsültebb pályával cserélték fel a rögzös művészi pályát. Barabás Miklós az első, aki, bár külföldön is megállja a helyét, mégis itthon marad és győzelmesen veszi fel a harcot a beáramló idegen művészekkel. Első, aki hazájában — és szűkebb erdélyi hazájában is! — hírt-nevet és jelentékeny vagyont szerez művészetével. Nagy szó ez abban az időben, amikor még a magyar művészettörténet hivatásos művelői is azt hirdetik, hogy a magyar fajnak nincs hajlama a művészetek iránt s minden komoly művészi megbízást szinte magától értetődőleg az élelmes bécsi művészek sajátítanak ki maguknak.

Barabás szerepe ugyanaz a magyar festészetben, mint Ferenczy Istváné a magyar szobrászatban. Egyikük sem forradalmi egyéniség, de mindkettőjüket magyarságuk mély hivatástudata hatja át. Perenczyt tehetségének és önkritikájának fogyatékosága meghasonlásba viszi, Barabás azonban józanabb, realisabb lélek, ismeri művészetének határait s nem törekszik arra, hogy ezeket túllépje. Egyéniségében és művészetében típusa a biedermeier-polgárnak, kora ízlését nem előzte meg, hanem pontosan találkozott vele, — ebben rejlik példátlan népszerűsége és szinte páratlan termékenysége. Művészetelméleti problémáktól távolálló s a művészettörténeti múlt iránt meglehetősen érzéketlen, csak magában bízó egyéniségnek mutatja őt be az önéletrajz, — nyugodt bölcsnek, aki meghallja s talán meg is érti a változott idők változott szavát, de maga nem tér le a saját, jól kipróbált útvjáról.

Néhány évvel fiatalabb kortársának, Kovács Mihálynak (akivel komasági viszonyba is került), kiadatlan kéziratosa önéletrajzát ugyancsak a Szegedy-Maszák család örzi. A két önéletrajz egybevetése még éleesebben ki-domborítja Barabás Miklós egyéniségét. Kovács Mihály, önéletrajzának tanúsága szerint, éveken keresztül járja a külföld múzeumait, mélyreható művészettörténeti tanulmányokat végez, lelkesedik, csodálja a nagy mestereket, hatásuk alá kerül s nagy nekilendüléssel kezd minden művébe, — az eredmény azonban alig több a szürke közepszerúségnél. Barabás aránylag kevés időt tölt külföldön, ott múzeumlátogatások helyett szíveseb-

ben keres előnyös összeköttetéseket, a művészettörténet nagyjai nem ragadják lelkesedésre, nem kerül egy művész hatása alá sem, — de annál többet rajzol és fest, szert téve így egy olyan magasfokú technikai felkészültségre és egyéni látásmódra, amelyben mindvégig versenytárs nélkül áll.

Erdélyi kortársának és rövid ideig tanítványának, bölöni Sikó Miklós festőművésznek ugyancsak kiadatlan önéletrajza más szempontból nyújt tanulságos egybevetésre alkalmat. Székely nemesi sarj Sikó is, mint Barabás, de a Sikók gazdag földbirtokosok, táblabírói méltósággal, nemesi kúriával, udvari bolonddal és az egykori erdélyi előkelő élet minden egyéb járulékával. Ebben a környezetben Sikó Miklós, akinek már gyermekkorában kijárt a cselédségtől a nemes úrfit megillető tisztelet, nem is lehetett mássá, mint amivé lett: úri műkedvelővé. Barabás családi gátlások nélkül irányíthatta életét, sőt mostoha gyermekkorá nagyban hozzájárult ahhoz, hogy megedződve és győztesen szállhatott szembe az anyagi, társadalmi és művészi nehézségekkel.

Erről tesz tanúságot itt közrebocsátott Önéletrajza. És még egyről. Barabás Miklós a 19. század első magyar festője, akit nem kiváltságos származása, nagy vagyona tett közbecsültté kortársai előtt, hanem kizárólag művészete és ezzel járó művészi öntudata. Rögös és töretlen utat kellett megjárnia, de ő becsülettel és győzelmesen járta meg azt az utat még a születési gög ellenében is. Mindig a legkiválóbbak között forgott, magabiztossága sohasem hagyta cserben s tehetségével megbecsült helyet biztosított a magyar művésznek abban a magyar társadalomban, mely addig kívülállóként kezelte a művészt. Szerencséje is volt: a polgári művészetszükséglet öbenne találta meg várvavárt művészt s az ő művészi adottságai éppen ezt a keresletet elégítették ki.

*

Az Önéletrajz sajtó alá rendezésénél mindenütt betű szerint ragaszkodtam az eredeti kéziratához. Ettől az elvtől csak ott tértem el, ahol a másolatszerű közzététel zavarta volna az illető szó vagy mondat értelmét, illetve ahol nyilvánvaló volt, hogy a kéziratban elírásról van szó. Barabás helyesírása nem következetes, ugyanazt a szót egyszer így, másszor úgy írja, mondatai némelykor

túl-hosszúra nyúlnak, szétfolyók, stílusa itt-ott pongyola, de éppen ezek a céhbeli író művétől megkülönböztető apró fogyatkozások teszik az önéletrajzot meleg közvetlenséggel telt olvasmánnyá, ezek hozzák intim közelségbe hozzánk Barabást mint művészt és mint embert.

Életfolyásának eseményeit kezdettől végig adomákkal fűszerezi. A jól elhelyezett csattanók olvasásakor eszünkbe sem jut kételkedni abban, hogy az „így szerettem volna mondani” valóban „így mondtam” volt-e. Az egyenkint hihető, sőt valószínű történetek talán nem mind övele folytak le, de ez nem változtat egyéniségének vonzó voltán. „Életét sikerek öveztek s illúziói győzedelmeskedtek a valóság felett. A sikerek hívságos és olcsó volta mégis ott settenkedhetett tudata alatt s ezért kellett megkopó felszínét vitézkötéses, vidám fordulatokkal elborítania. A mások szórakoztatására alakult adomákkal most saját magát csalogatja: „Ezt tettem volna ... „ — írja róla Vásárhelyi Z. Emil.³ Ez az adomázó beállítottság nyilatkozik meg abban is, hogy az önéletrajz összefüggő szövegrészének befejezése utáni két bejegyzés mindegyike „egy-egy jóízű adoma.

Egy dolog zavarja az önéletrajz olvasásának könnyűségét és élvezhetőségét: a benne előforduló, nagyrészt ma már ismeretlen nevek tömege. A művész bámulatos emlékezőtehetséggel sorolja fel kora-gyermekségétől kezdődően azoknak neveit, akik sorsának alakulására kedvező vagy kedvezőtlen hatással voltak, művészetét irányították, előrejutását elősegítették vagy gátolták. E nevek viselőiről legtöbbször nem szól részletesebben s így nem egyszer homályossá válik írásának egy-egy szakasza. Ez indított aura, hogy az önéletrajzban szereplő személyiségek hosszú soráról jegyzetek alakjában rövid ismertetést kapcsoljak a szövegrészhez, úgy, hogy az olvasás zavartalan folyamatosságát ne szakítsam meg. Tekintetbe vettem itt azt is, hogy a 19. század politikai, irodalmi stb. nagyságai, akiket a mai idősebb generáció még úgyszólván kortársaiként ismer, fiatal nemzedékünk előtt nagyrészt teljesen ismeretlenek, ezért a jegyzetek-

³ Vásárhelyi z. Emil: Barabás Miklós. Erdélyi Csillagok, második sorozat. Erdélyi Szépművészeti Céh, 1942.

ben az ismertebb nevekre is kitértem. Ugyanott kaptak helyet a művész családtagjaira vonatkozó adatok is.

Mindent egybevéve, az önéletrajz, mint irodalmi mű, semmiben sem marad el a művész szépíró-kortársainak művei mögött. Olvasóját szinte észrevétlenül ragadja magával a múlt század első tizedeinek hangulata. Az egyszerű közvetlenséggel telt sorokban életrekelnek az egykorú erdélyi, bukaresti, pesti, bécsi és itáliai szereplők, beszédjük és tetteik hol meghatnak, hol mosolyra készítetnek, de közömbösen nem hagynak. Barabás európai műveltségű, több nyugati nyelvet beszélő, kitűnő modorú világfi, anélkül azonban, hogy erdélyi hazájából magával hozott egyszerűségét, derűs közvetlenségét és szavainak ízességét elveszítené. Ez a sajátos kettősség teszi olyan vonzóvá az önéletrajzot, hogy olvasásakor elfeledjük még azt is, hogy érzelmi életnek alig találjuk benne nyomát s hogy alig esik benne szó Barabás művészi fejlődéséről, problémáiról és törekvéseiről. A sorok csendesen folydogálnak, mint a napi élet küzdelmein túl lévő s a régi szép időket idézgető derűslelkű öreg verőfényes emlékezései.

A könyvünk illusztrációit szolgáltató képanyag nagyrészt a Barabás-utódok tulajdonában van s az ő előzékenységük folytán most kerül először nyilvánosság elé. Mindegyik kép olyan alkotása a mesternek, melyről az Önéletrajzban is megemlékezik, az illusztráció-anyag tehát szerves kiegészítő része a szövegrésznek. Összeválogatásuknál a minőségi szemponton kívül a lehetőség szerint tekintettel voltam arra is, hogy Barabás művészi fejlődésének egyes állomásait minél teljesebben szemléltető képsorozatot tegyek közzé.

Barabás Miklós megnyitotta a kapukat a magyar művészek serege előtt s hivatását maradéktalanul betöltve, halhatatlan tagjává lett a magyar Pantheonnak.

Művészettörténeti érték szempontjából az önéletrajzzal egyenlő értékű az a jegyzőkönyv, melyet Barabás hatvanhárom éven át, 1830-tól 1893-ig sajátkezűleg vezetett s melyben időrendben feljegyezte műveinek címét, technikáját, megrendelőjét és árát, eleinte aranyban és forintban, később csak forintban. E jegyzőkönyvében mintegy 2473 alkotását sorolja fel a mester, sokhoz kü-

lönböző megjegyzéseket is fűz. Most, amikor először jelenik meg teljes szövegében az önéletrajz, szinte magától értetődő, hogy egyidejűleg meg kell jelennie a hozzá szervesen kapcsolódó jegyzőkönyvnek is,⁹ annál is inkább, mert az önéletrajzban gyakran történik hivatkozás a jegyzőkönyvre, ez utóbbinak száraz adatait pedig az önéletrajz ismerete telíti meg étellel. A majdnem harmadfélezer kép jegyzékét tartalmazó kézirat egyetlen példánya ma a Szegedy-Maszák család féltve őrzött kincse, teljes terjedelmében még senki sem tette közzé.

A jegyzőkönyv sajtó alá rendezésének nehéz munkáját a művésznagyapa iránti kegyeletből a család tagjai maguk vállalták és végezték el fáradtságot nem ismerő lelkiismeretességgel. Nemcsak a 2473 mű pontos jegyzékét állították össze, kijavítgatva az eredeti jegyzőkönyv apró hibáit, hanem páratlan szorgalommal összegyűjtötték és időrendbe foglalták Barabásnak azokat a műveit is, melyek a jegyzőkönyvben nem szerepelnek. Az ő munkájuknak köszönhető, hogy az eredeti képjegyzékhez csatolt pótjegyzékben a művésznek még további 672 alkotása került a magyar művészettörténet nyilvántartásába. A két jegyzék tehát Barabásnak 3145 rajzát, festményét, litográfiáját stb. tartja számon. Fokozza e páratlan gazdagságú és kortörténetileg is nagyértékű képjegyzék művészettörténelmi becsét az a körülmény is, hogy összeállítói még közvetlen kapcsolatban voltak Barabással: családi körben sok olyan élőszóval elmondott adatot hallottak és jegyeztek fel, amiket az agg művész csak nekik mondott el s amiket az unokák értékesítettek a jegyzékek összeállításánál.

Végül az önéletrajz teljességét szolgálja a Barabás-család leszármazási táblázata is, mely a legrégebb ismert őstől kezdődően a ma élő legfiatalabb leányági Barabás-sarjig a Barabás-nemzedékek egymásutáni sorát mutatja be.

Könyvünket abban a reményben bocsátjuk útjára, hogy benne a szakember hézagpótlóan hasznos forrásművet, a közönség pedig élvezetes olvasmányt talál a második világháború ötödik esztendejében.

B. B.

⁹ Lásd a Szendrei—Szentiványi „Magyar Képzőművészek Lexikoná”-ban közzétett Jegyzéket (93-119. lap).

1.

Márkófalvi Barabás Miklós
Önéletrajza.

Írta 1870 évi február 22-én Márkófalván Erdélyben Hasonmásban.

(Eml.)
Első atyám Márkófalvi Barabás János, édesanyám Dalnok János Thereri volt. Dalnok János Polgár volt. Aki önmagát a földművelés és az erdőgazdálkodás mellett a kereskedelemmel is foglalkozott.

Első atyám a jobbországi románoktól származott. Márkófalva és Felső-Törökföld egyenlő távolságra van egymástól. (Felső-Törökföld ma a románoké. A jobbországi románok.)

Az I. Napóleoni háború alkalmával a magyarok a románoktól kapták meg a jobbországi románokat.

Barabás Miklós önéletrajza első oldalának hasonmásja.

MÁRKOSFALVI BARABÁS MIKLÓS ÖNÉLETRAJZA

I.

*KÜZDELMES GYERMEKKOR. 1810—1828**

Születtem 1810-ben febr. 22-én Márkosfalván, Erdélyben, Háromszéken. Édes atyám márkosfalvi Barabás János, édes anyám dalnoki Gaál Therézia volt, dalnoki Gaál István leánya.

Az öntudatra fejlődésem előtti viszonyok és eseményekről csak édes anyám és mások előadásai szerint jegyezhetek fel egyetmást, ezek szerint:

Édes atyám a jobb birtokú nemesek közé tartozott, Márkosfalván és Feltorján (vagy úgynevezett Karatnán) bírt ingatlanokat. (Felső-Torja, mint tudom, Felső Fehérmegyéhez tartozott akkor.)

Az I. Napoleonnali háborúk alkalmával insurgált nemesség közt édes atyám a felső fehérmegyieiekhez csatlakozott, kik közt főhadnagyi rangot viselt.

Tízéves koromban, mikor nagyatyám Gaál István, atyámhoz küldött f. Torjára, láttam azon köszönő megtisztelő iratot, melyben f. Fehérmegye megköszöni fáradozásait és áldozatkész szolgálatait. Láttam még ép állapotban, megőrzött tisztí csákóját, mely kakastoll (fekete) bokrétájával egy méter**nyi magas lehetett, olyan hosszú volt a bokréta. A bokréta tollai lefelé csüngők voltak, azaz lehajtók, halcsontra kötve és így nagyon hajlongó. (Barabás oldal jegyzete.)

Az insurgáltaknak azonban nem valami nagyon sok dolguk lévén, ettek, ittak, kártyáztak, mulat-

* Az önéletrajz kéziratában fejezetcímek nincsenek.

** Itt egy vázlatos rajz látható a csákóról s egy másik a lapszélén a bokrétáról.

tak és ez okozta azt, hogy mindezt annyira megszokta édes atyám, hogy az insurrectio után is folytatta. Édes anyám látva az ez általi végromlást, valamint az ittas állapotábani illetlen bánást ki nem állhatván, hat hónapos koromban engem ölébe véve, Márkosfalváról Dalnokba ment *gyalog*. Erre nagyatyám Gaál István, megkezdte édes anyám nevében a válópert, (a melyben mint Atyám 10 éves koromban nála létem alkalmával mondotta, a gyermek-tartási költségeket is megperelte, de azt nem tudom, hogy ez miből állott.). Ezen válóper befejezése után nemsokára édes atyám újból megházasodott, elvett egy Könczei leányt Torján, édesanyám pedig a nagyatyámnál maradt, így én csak arra emlékszem, ami velem és körültem pálnokban történt.

Három éves koromban a dalnoki falusi iskolába adtak. Olyan kis legény voltam, hogy télben, ha hó esett, ölbe vett a nagyatyám bérese s úgy vitt az iskolába, kíséret nélkül nem mehettem, hogy vagy egy falubeli komondor fel ne faljon. Egy kis hársfátábla volt a nyakamba akasztva, körülbelül 11 hüvelyk, 28—29 centiméter hosszú és vagy 8 hüvelyk, vagy 20 centiméter széles, melyen írni tanultunk, mert a papírért pénz kellett. Ha mindkét fele tele lett írva, este üveggel le kellett vakarni s hogy a tinta bele ne igya magát, a tűznél megmelegíteni és rongyba kötött sárgaviasz darabbal megdöröglni, de nem erősen, mert különben összefutott rajta az írás. Tenta volt ugyan, fekete gyűrűfa héjját megfőzve, kis gáliczkövet téve hozzá, sőt a collegiumban főztek török gallesből is, a kinek pénze volt; de Dalnokban emlékszem sokszor csak az üstöt megfordították és a fenekén lévő gödörbe egy kis tejet töl-töttek, a korommal összekeverték és azt használták tenta helyett.

Egy unokatestvérem, Gaál Péter 1887-ik évében, mikor 50 éves akadémiai tagságom jubileuma alkalmával Maszák Hugó vejem vázolta életrajzo-

mat, azt írta nekem, hogy ő is szolgálhatott volna adatokkal gyermekkoromhoz. Emlékszik arra, hogy 5 éves korunkban atyjával, nagyatyám testvérével ő is eljött a vizsgára és engem a padra állítottak, mert az asztal mögül nem látszottam ki s jobban feleltem mindenre, mint a jóval nagyobb kamaszok. Én is emlékszem ezen kedves rokonomnak egy kellemetlen esetére, mikor a közös nagy kertben az egész Gaál család együtt volt szénát gyűjteni, Péter barátom elkezdett egy népdalt dalolni:

„Úgy elmegyek meglátjátok,
Hogy híretem sem halljátok,
Vagy ha híretem halljátok,
Fiatokat siratjátok.”

Erre az atyja előkapott egy husángot és jót húzott vele néhányat a hátára: „Mit? hogy megsiratunk? stb.

Ezt csak azért hozom fel, hogy azon időben milyen szigorúak voltak a székely szülők; pedig szegény nem úgy érezte, nem magáról szólt, csak a népdalt dalolta munka közben. Ha később láthatta volna nagybátyám, hogy milyen gazda lett fiából s milyen vagyont és becsült nevet szerzett magának, öröme lett volna benne.

Anyámnak nem volt kellemes helyzete mint az atyai háznál, a legkisebb bajnál is azt hányták a szemére: „miért nem maradtál a férjednél”. Egyszer emlékezem most is elevenen, elkeseredve egy batyucskát összekötve, ezt egyik kezébe véve, másik kezébe az én kezemet fogva elindult velem a szülei háztól, azon határozott szándékkal, hogy soha oda vissza ne térjen; elszánva magát, hogy inkább szolgálni megy valamerre; az apja házánál is kétannyt dolgozott, mint bármelyik cseléd. Most is mily fájdalommal emlékszem azon könnyözönre, melylyel engem áztatott, aggódva jövődő sorsom

fölött. Hogy kihez mentünk a faluba' (hogy ott átgondolva, mit hozasson el ruhái közül, melyre szükségé lesz és hogy merre vegye útját), azt nem tudom, arra nem emlékezem, mert 4—5 éves lehettem.

De közbeléptek a rokonok és jóakarók s így nem indulhattunk útra, kiegyengették a dolgot és nagynehezen rávették anyámat, hogy visszamentünk.

Hat éves koromban már a latin declinatiokat és conjugatiokat jól tudtam, és az összeadást, kivonást, szorzást és osztást is, — írásom sem lehetett rossz, mert mint édes anyámtól hallottam, öt éves koromban levelet írtam nagybátyámnak Gaál Miklósnak, a ki Enyeden deák volt és mert tanulóársai nem akarták elhinni, hogy e levél egy öt éves gyermektől való, egy veder borban fogadott velük, a mit meg is nyert miután a húsvéti legátusok bebizonyították, hogy igaza van.

1816-ban ősszel, azaz már augusztus végén, 6½ éves koromban Nagy Enyedre vittek tanulni, hogy Gaál Miklós nagybátyám még egy évet N. Enyeden töltendő, mellette megszokjam az idegen helyen létet. Bátyám távozta után Baczkamadarasi Kiss Sámuel lett magántanárom, és maradt az két éven át, kinek irántam tanúsított jóindulata és atyai bánásmódjára, míg élek, hálás elismeréssel kell vissza emlékezni. Minden szombaton repetitio volt, azaz a héten tanultakat kellett felmondani: én ezen kis vizsgafélének sohasem félve, hanem örömmel mentem eléje, mert nem fenyegetés ingerelt a szorgalomra, hanem az, hogy így szólt hozzám Kiss Sámuel: no Miklós, ha jól mondod fel a repetititót, kapsz egy tábla festéket (a mi mai pénz szerint 5 kr-t tett, azaz akkor négy váltó garast).

Hét éves koromban édes anyám férjhez ment másodsor*, mert nem volt képes elviselni azt a sok szemrehányást, hogy miért nem maradt első férjé-

* Szabó Antalhoz. (Barabás jegyzete.)

nél és miért vált el. Ekkor már változni kezdett sorsom, mert most már volt édesatyám s mostohaanyám és édesanyám s mostoha apám; mindenütt egy édes és egy mostoha szülöm. Én így sem egyikhez sem másikhoz nem mehettem. A mostoha apám nem lett volna ellenségem, hanem édes anyja, az én mostoha nagyanyám, a ki olyan rosszlelkű és fösvény volt, hogy ha csak üzenetet vittem is az anyámhoz, ha meglátott, még a tágas udvar legszélső sarkából is azonnal odarohant, nehogy édes anyám valamit adhasson nekem.

Egykor, úgy emlékezem, 11 éves koromban, búcsúzni jöttem hozzá. Ekkor az öreg anyósa a székerészben, guzsalylyal a térde között fonogatott és majdnem háromszor olyan messzire volt a konyhajától, mint a kapu, melyen én bejöttem. Nem telt be két másodpercz, hogy hátam mögött a konyhajóban állt, de édes anyámnak volt tízszerre több esze, mint neki, ő már tudta, hogy búcsúzni jövök és egy öt váltóforintos bankót, a mit megtakarított, a ruhája keblében tartogatott, mintha semmi sem történt volna. Jól megértettem édes anyámat és ellenére nem vidám hangulatomnak, mert búcsúzni jöttem, hogy aztán álló évig ne lássam szegény édesanyámat, majd a szemébe nevettem a vénasszonynak felsülésén, de hangulatom segítségemre volt, hogy ne nevessek.

A székely uraságok nem kényeztették el akkor a gyermekeket, és ha már valamire hasznát lehetett venni, ami munkát bírt, arra felhasználták, nem csak a fiúkat, hanem a kisasszonyokat is a hozzájuk illő munkára, t. i. a konyhában inkább, de szénagyűjtésnél rendszeren az egész család dolgozott. Nekem gyakran kellett 4 vagy 6 lovat a rétre kivinnem és reggeltől estig őriznem, szabadon ereszteni a réten és este megint összefűzni és hiba nélkül haza hozni. Ebben természetesen a réten legelgető nagyobb gyermekek segítségemre voltak, Egy

kis szürke köpenyegem. volt, ha eső talál lenni, — ez szolgált nyereg helyett is; egy kis vászon tarisznyában egy kis asztalkendőben egy darab kenyér, szalonna, egy pár fej vereshagyma és a szögletében egy kis só kötve, ez volt az ebéd — játszó pajtás rendesen elég volt.

Nagyatyámék későn vacsoráltak, mert elébb az aratókat kellett ellátni vacsorával. Hányszor történt, hogy levágtam ott egy darab haricska puliczkát és egy bögrével az istállóban a küszöbön, mint lóháton ülve, mikor a szolgáló tehenet fejt, a bögrébe tejet öntött és én egy kezemben a puliczkát, másikban a bögrét tartva vacsoráltam, aztán a cselédszobában egy ágy mellett elaludtam.

Tíz éves koromban nagyatyám Gaál István elküldött édes atyámhoz Felső-Torjára, hol az édes atyámnak egy kis birtoka és nemesi curiája volt, és második neje rokonai ott laktak (Könczeiné, Pocsáné), stb. Emlékező tehetségem kifejlődése óta ekkor láttam először édes apámat és mostoha anyámat. Sanyarú két hetet töltöttem ott, nem mondhatom, hogy kellemesen emlékezném vissza erre az időre és hogy nagyon vágyódtam volna többször visszamenni.

1822-ik év őszétől 1825-ik év őszéig, azaz 15 éves koromig lefolyt 3 év volt életemnek a legszanyarúbb, legtöbb nélkülözésekkel teljes korszaka.

A nyári időszakra 12 éves koromig a nagyapámhoz, Gaál Istvánhoz mentem, ott volt ha nem éppen rózsás, de mégis legtúrhetőbb helyzetem. Midőn 1822-ben, ősszel, még nem tudva, mi vár reám, októberben vettem nagyatyám Gaál István levelét, melyben azt írja, hogy ő öregsége miatt átadta a gazdagságát fiának, Gaál Miklósnak és többé tőle egy garast se várjak, elég nagy vagyok arra, hogy a csészéket elbírom és így mint más szegény gyerek, segítsék én is magamon. Ez fájdalmas villámcsapásként hatott reám, melyet annyival kevésbé vártam,

mert mikor azelőtti nyáron hazamentem, nagyapám az Albisi ref. papot — ki ekkor maga jött N. Enyedre fia után — bízta volt meg, hogy haza hozzon, ha szabad itt még a *haza* szót használnom.

Ma is megvan birtokomban azon levél, amelyben Szabó Elek albisi ref. pap számot ad azon 5 vfrt-ról annyi mint 2 pfr., melyet nagyapám neki átadott volt útiköltség fejében. Édes anyám tette volt el ezen levelet, melynek hátára gyümölcsöket festettem volt, mert ezen időben csak olyan papírt adtak nekem festeni, melynek háta bé volt írva; egészen tiszta papírt nem tartottak érdemesnek művészetemhez feláldozni. Ezt nem panaszként hozom fel, mert nem éreztem magam ezáltal megsértve, nem voltam olyan követelő, mint a mai ifjúság, mely a legelső háromszögek rajzolására is velin papírt követel.

Folyamodtam a collegium rectorához, dr. Barisz Györgyhöz, egy ajándék czipóért, melyet akkor *gratista* czipónak hívtak. Ez egy gyermeknek elég volt egy napra és egész éven át minden nap adtak, Bethlen Gábor fejedelem alapítványából.

Ezen tette nagyatyámnak édes atyámnak hírül ment, kinek ambícióját sértette az, hogy fia szolgáljon legyen, levelet írt nagyapámnak, hogy együttesen tartsanak el, ő is ad 20 forintot, nagyatyám is adjon ugyanannyit, így aztán 40 forintból, mely 100 váltóforintnak felel meg, el lehet szerényen tartani egy tanítványt Nagy-Enyeden. Édesatyám meg is küldte az általa följánlott summát, de nagyatyám nem küldött egy frt-t sem.

1823 elején, mikor betöltöttem 13-ik évemet, édes atyám meghalt, a 20 frt-on kívül csak az egy pár forint, mit ősszel magammal vittem, nem volt elég a collégiumi év végéig: 1823 szeptemberétől 1824 június végéig, melynél fogva az év vége felé a száraz collégiumi czipón kívül csak akkor ettem melegeget, ha szereztem néhány garast egy-egy koszorú

festésével, amiket tanulótársaim számára készítettem, hogy azokban verset írva, gratuláljanak szüleik nevenapjára. Ilyenkor vehettem 1—2 garas ára pecsenyét a piaczi pecsenyés kofáktól. Volt egy idősebb jószívű pecsenyés asszony, a kitől néhanéna vásároltam. Mikor egy krajczárom sem volt és én arra járkáltam délben, hogy hátha vagy egy ismerősöm pecsenyét vesz, kérjek tőle 1—2 falatot, mint szokás gyermekek közt. Látva, hogy nehezen gyúrom a száraz czipót, magához szólított, elvette a czipómat, meghasította és egy kanál zsírt töltött bele, hogy jobban csússzon. És ezt nem egyszer ismételte. Itt közben meg kell még azt említenem, hogy néhány évvel később Lázár Dávid királybíró, ki mostoha apámnak Szabó Antalnak közeli rokona volt, azt beszélte el nekem, hogy neki tudomására jutott az, hogy édesatyám mikor közeli halálát érezte, fontosabb irományait és okmányait össze csomagolta, lepecsételtette és egy bizalmas emberét ezen okmányokkal Felső-Torjáról Dálnokba Lázár Dávid királybíróhoz útnak indította azon üzenettel, hogy viselje gondját, míg én, mint elsőszülött fia nagyobb leszek s akkor adja át nekem, de a mostoha anyám két emberét utána küldte ezek attól erőszakkal elvették. Azon éjjel édes atyám meghalt, én soha ezen okmányokat nem láttam, mostoha anyám letagadta. Egyet különösen szerettem volna emlékül megtartani, melyről nekem is volt tudomásom, t. i. melyet Felső Fehér Vármegye közönsége küldött édes atyámnak az insurrectio bevégezte után, melyben mint insurgens főhadnagynak a megye irányában tett szolgálatait megköszöni.

13 éves koromban nyári szünidőre nem mentem Háromszékre, mert sehová sem mondhattam, hogy haza megyek, szegény édes anyám lévén az egyedüli, ki irántam tiszta, valódi szeretettel volt és a ki sorsom fölötti aggodalmas fájdalomában végtelen könnyeket hullatott. Mostoha atyám iránti tekintet

nem akadályozott volna, de gonosz anyósa még él-
vén, hogy ez talán minden falatomat, mit fiáéből
megeszem, felhányja, édes anyámat ezzel keseríteni
nem akartam.

Sok felé hívtak férfiakra, mert az enyedi tanu-
lók, az előttem, mint utánam lévők is mind kedvel-
tek és a jobb módúaknak szülői is szívesen láttak.
Már hét éves koromtól kezdve szabad időmben leg-
kedvesebb időtöltésem a rajzolgatás volt s a virá-
gokat már ez időben meglehetősen csínnal festeget-
tem, tanulótársaim nővéreinek hímzőmintákat raj-
zolgattam stb., egyszóval szívesen látott vendég
voltam. E nyáron tehát, a szép vidéket kedelve,
Balogh István barátommal Krakkóba mentem.¹ Ba-
logh István később kir. táblabírónak édes atyja a
krakkói fiskális uradalom provizora, azaz igazga-
tója volt. Itt a nyarat kellemesen töltöttem, termé-
szetesen ősszel a collégiumba szegényesen mentem
vissza, — azt is kérdezheti valaki, hogy miből ru-
házkodtam? Bizony nagy gálában nem jártam és a
még Dálnokból hozott ruháim voltak, a melyek a
nagyatyám és nagybátyám elviselt ruháiból teltek
ki: spenzer ujjas mellény és magyar nadrág, mely
nagyanyám gondosságából az ülepén kettős bélés-
sel volt ellátva, hogy ha megvernek, ne fájjon. Ha
aztán ez a ruházatom a fenekén vagy a térdén meg-
rongyolódott, a lábszárából vágtam le egy kis dara-
bot, mert az a csizmában lévén, úgy sem látszott,
— és úgy foltozgattam ki úri magam a térdét meg
az ülepét, a nadrágom hiányait. Az ujjasom persze
nem liferálta a maga feltját s így ennek a feltja
bizony megtagadta az ujjassal való atyafiságot,
kevésbé levén kopott. Ekkor (1823 szept.) vissza-
jőve N. Enyedre, hol azon jó intézkedés volt, hogy
szegény fiú is élédegélhetett, lakás lévén a collé-
giumtól és az eddig is már jött collegium-czipót
(vagyis mint rendesen mondtuk, *hollégyom czipót*)
bizony sovány koszt volt. Ekkor poézist hallgat-

tam, tanítónk Császár Zsigmond volt, enyedi születésű, kinek kosztja szüleinél volt, megsajnálta és kijelentette, hogy a szüleihez járhatok ebédre és vacsorára s ezért Benkő² *Transylvaniákat* kell másolnom. Négy hónapig tartott ez a jómód, de nekem nagyobb szenvedélyem volt rajzolgatni, mint írni és mivelhogy a másolás nem elégítette ki, egyszer csak azt veti oda nekem félvállról, hogy nálunk kitelt a kosztod. Ezt bizony keserűen vettem tudomásul. Császár Zsigmond maga is rajzolgatott, s én, a ki addig arcképet a természet után nem próbáltam rajzolni, az ő biztatására belekezdtem. Császár Zsigmond volt az első, aki állt nekem, de az arcképével való kísérlet gyarlón ütött ki. A második arcképkísérlet, a mennyire emlékszem, Balogh István barátom volt.

Az oskola év vége felé Vadas István, a ki az iskolában úrfiszámba ment, szülei nem éltek, vagyonos volt és gondnoka kezelte a jószágát, megszánt és maga mellé vett. Pár évvel idősebb volt nálam» és felsőbb osztályba is járt, de nagyon szeretett rajzolgatni. Az ebédjéből annyi maradt, hogy az inasával, albisi Bakk Józseffel, ki később Aradon mint ügyvéd szerepelt, ketten eléggé jól lakhattunk. A nyári szünidőre azután magával vitt Sólymosra, mely a Maros partján áll s e festői helyen együtt rajzolgattunk s egymás műveit bírálhattuk. Nagy-Enyeden szokásban lévén, hogy a poesis hallgatói az év végén tartott vizsga alkalmával az auditoriumot virágokkal feldíszítik, többi társaim virágok után jártak, de engem kértek föl, hogy az ott lakó Lélek nevű szobafestőnek segítsek. Maszák vejem azt állítja, hogy ez eredetileg francia volt és Lilleque volt a neve, de Enyeden Léleknek hívták. Kettesben megfestettük életnagyságban a kilencz múzsát, enyves festékkel, vastag táblapapírra és kulisszalakban léczekhez erősítettük. Ezek az Auditoriumban virágok közt voltak felállítva, fin örültem en-

nek a munkának, mert itt tanultam meg a nyers festékek neveit és az enyves festék kezelési módját.

Az 1824—25-iki iskolai évben Vadas István jóságából tűrhető volt a helyzetem és év közben gyakrabban próbálgattam egyik-másik tanulótar-sam arczképét megrajzolni, de nehezen ment az orr végét megrajzolnom. A collégiumnak valaki úgy gondolom ajándékba adta volt az I. Napoleon által kiadatni rendelt rézmetszetű másolatait az akkor Párizsban összegyűjtött művészi remekeknek, melyeknek azon példányai, melyek Olaszországból hordattak össze, Napoleon leveretése után megint nagyrészben oda visszakerültek.

Párizsi Múzeum címen — gondolom Musée de paris — két kötete nagy félív alakban a collegium könyvtára tulajdonában megvolt és azt Hegedűs Sándor³ n. enyedi professor magához vette volt, mert fiának nevelője, Vizi István⁴ is másolgatott belőle tussal. Ekkor nekem is megengedettett, hogy egyetmást azokból másolhassak, szabad időmet erre is fordítottam, természetesen a Vizi István szobájában, a Hegedűs professor szállásán, mert a drága könyvet magamhoz a kollégiumba nem vihettem.

Ezen könyvekben a classicus festmények szép rézmetszetekben voltak másolva; gyönyörűen volt metszve Raffael Transfiguratioja. Ezekből másolhatni nagy örömemre és előnyömrre is szolgált, mert egészen más fogalmat nyertem a rajzról, hiszen eddig Nagy-Enyeden mást sem láttam, mint a vándorló képárosoktól vásárolt *Tél, Tavasz, Nyár, Ősz*-féle mázolásokat.

Hegedűs maga is az ifjabb tanárok közül való volt, szélesebb látkörrel bíró, szelíd, nagyon megnyerő modorú, áldott jószívű, nemes lelkű ember, a ki a művészetet nagyon szerette és nagyon melegen tudta az embert buzdítani. Szívjóságát jellemzi, hogyha délfelé vagy este meglátott engem Vizi Ist-

vánál, nemritkán ott marasztott ebédre vagy vacsorára.

1824-ben gróf Bethlen Ferencz kitűzött húsz pengő forintot vagy ötven váltóforintokat egy rajzoló versenydíjra. Én akkor versenyezni nem merem, de 1825 tavaszán mindenki biztatott, hogy versenyezzek; Vizi is meg én is, a *Párisi Múzeumból* másoltunk, ő a *Szent család egyiptomi menekülését*, én egy tájképet, mindketten tussal. A bíráló bizottság úgy ítélte, hogy a díjat kétfelé osszák. Vizi kapjon harmincz forintot, én húsz forintot. Itt meg kell jegyeznem, hogy ez csak érdemileg és elvileg való jutalom volt, mert én abból a húsz váltó frt-ból egy frt-ot sem láttam. 1829-ben, mikor Kolozsvárt arcképezgettem, megszólítottam gróf Bethlen Ferencet, hogy kinek adta a pénzt, mert én nem kaptam soha egy kr-t abból. Azt felelte, hogy hiszen ő azt csak Vízinek adta. Akkor az 50 frt-ot Vizi kapta meg.

1825-ben tavasszal ismerkedtem meg Telepy György⁵ és Udvarhelyi Miklós⁶ színészekkel, a kik László István tanulóársam szülei házánál az udvarfelőli két szobát foglalták el. Udvarhelyinek szerepet másoltam s ezért ingyen jártam a színházba. Mindenkor hozzá mentem és vele jártam, ő otthon öltözködött és egy carbonari köpenyeggel takarta magát, lévén a megyeháza, ahol játszottak a harmadik ház a lakásunkhoz. Telepy színházi díszítményeket festett és közbe-közbe olaszfalat (spanyolfalat) enyves festékkel, én szerettem nála időzni, hogy lássam az enyves festéknek kezelését. Egyszer éppen elkészült egy spanyolfallal a melyre két tájképet festett és a képek alatt maradt helyet szépen megmárványozta, örült, hogy a mint megszárad, haza küldheti s kap érte tizenöt váltóforintot. Addig is a míg ez a dolog megszárad, kimentem vele a kúthoz, hogy vizet töltsék a kezére s hogy megmossa az ecseteket. Ez alatt a kis fiacskája a három éves Sándorka, elővett egy ecsetet az egyik festékes csuporból és az

atyja márványozását alaposan kijavítgatta. Képzhető az atya dühe, mikor meglátta a kis géme munkáját. Szerencse, hogy ott voltam, én lettem a Sándorka védangyala, elhárítottam az atyja haragját. Aztán ő is nevetett rajta.

1825 június végén végeztem el az úgynevezett gymnasiumi tanulmányokat, hogy ősszel tógás diák legyek. Ekkor Vadas István is elhagyta az iskolát s így én sem mentem már hozzá nyaralni. De volt egy rokonom: Gaál Mihály, a ki Kis-Ludason Katona Zsigmond jószágának volt az igazgatója, a határ másik részét pedig Rosenfeld nevű szász földbirtokostól vette haszonbérbe, hogy egyedül legyen úr a faluban. Sokszor voltam nála szünidőkben, mert szívesen látott. Rendesen egy oláh-bogáti Kelemen nevű barátommal mentem oda, a szomszéd faluba ökörszekéren és onnan át Kis-Ludasra rendszeren gyalog. Oláh Bogátra néha ők jöttek át; egyszer az öreg Kelemen bácsi elővette azt a replicáját a melyet ő Bóér piktör mellett, vagyis érdekében nyújtott át a marosvásárhelyi tanácsnak, amikor ő, t. i. Kelemen cancellista volt. Bóérral festett volt szent stációkat és azt kritizálták. Felolvasta nekem, a már művészszámba menő gyermeknek, a műértő védelmet. Csak arra emlékezem belőle, hogy: „a ki képet akar bírálni, annak a színek; reverberatiojával és repercussiojával ismeretesnek kell lenni”. Csak úgy bámultam a még nem hallott műszavakat.

Gaál Mihály bátyámnál, mint a Rosenfeld kastély bútorát, láttam a falon egy olajban festett tájképet Neuhauser N.⁷ szebeni rajztanártól, mely Rosenfeldnek egy másik birtokát ábrázolta s mely nekem megtetszett. Említettem ekkor Mihály bátyámnak hogy szeretnék Neuhausernél tanulni, ha módom lenne hozzá, ő azt felelte, beviszen engem Szebenbe, a mi költség lesz azt előlegezi nekem, én aztán mikor pénzem lesz, visszafizetem neki. Úgy

lett, Gaál Mihály bevitt Szebenbe, elmentünk Neuhauserhez és ő el is vállalt tanítványának egy óra tíz váltóforintért, délután két órától négyig, amikor nála rajzolhattam. Tussal rajzoltatott és ezalatt lemásoltam vagy hat egész alakot Füger kőre rajzolt műzsáiból. A tanítás nem sokat ért; mindössze egy-két vonást belemázolt, mikor készen voltam, azután megdicsért. Sok órán otthon sem volt, csak oda nézett és elment hazulról. Délelőttönkint elmentem a báró Bruckenthal által alapított képtárba és memorisáltam a szép festményeket.

Katona Zsigmond kormányszéki tanácsosnak volt egy háza Nagy-Szebenben, a Temető-utczában. A ház utczai része földszintes, az udvari rész egyik szárnya emeletes volt, a hol egy szobácskát tartottak fönn Katona udvari tisztjeinek, hogy ha Szebenbe mennek, ne kelljen a vendéglőre költekezni. Ezen szobában volt két ágy ágyneművel együtt, egy lágyfa asztal, 4 ugyanolyan szék, egy vizes korsó, egy mosdó asztal, egy üveg fiaskó, egy pohár, egy bádóg gyertyatartó és egy kis vaskályha.

Az utczai földszintes részben korcsma volt, a korcsmárosnál rendelt Gaál Mihály nekem reggelit, ebédet és vacsorát. Mindez került nyolcz pengő forintba, vagyis húsz váltóforintba, a miről Mihály bátyám tőlem írást vett. És ennek a kölcsönnek a fedezete lett volna az a húsz forintos pályadíj, a mit én Vízivel együtt nyertem el, de a mint említettem, soha meg nem kaptam. (1835-ben Rómában vettem édes anyámtól levelet, melyben írja, hogy Gaál Mihály meghalt és hagyatéka közt találták a 20 váltó firt-ról szóló írásomat; azon kérdésemre, hogy kinek jutott osztályrészül tartozásom, hogy megfizethessem, nem kaptam választ.)

Mikor 1825-ben Nagy-Enyedre visszamentem és ekkor a kilencz osztályt végzett tógás deák lettem, reverendát kellett volna csináltatnom, de a reá való költséget honnan vegyem? Szerencsére szegény

nagyanyáin összedugdosott a párnája alatt lassankint tizenhat váltóforintot, s ezt elküldvén nekem, így jutottam egy szegényes reverendához. Ekkor már az arcképeim is jobbak voltak és egy-egy kép-másért egy váltó forintot szívesen adtak.

Ekkor ősszel Imecs László alsó-fehérmegyei főbíró azt az ajánlatot tette, hogy a fiát kalligraphiában oktassam, a miért egész éven át kosztot: ebédet és vacsorát ad. Reggelire aztán megmaradt a collegium! czipóm és hozzá az egykrajczáros virsli, így hát a koplalás megszűnt, és hála a mindenthatónak, lemaradt a napirendről.

Ezen őszi úgy nevezett dislocatiokor Makoldy Sámuellel kerültem egy szobába, a ki Brassóban megismerkedett volt Szabó János⁸ arcképfestővel, kit rendszeren Szabó pictornak neveztek. Makoldy arra figyelmeztetett, hogy Szabó pictor crayonnai rajzolja az arcképeket, mert így tökéletesebbet alkothat, a hibákat ki lehet kenyérbéllal szedni s így a javítás lehetősége sokkal előnyösebbé teszi ezt a modort a tussrajzolásnál.

Ekkor crayonnai kezdettem rajzolni az arcképeket, de Nagy-Enyeden csak igen olcsó és nem eléggé fekete crayont lehetett kapni, így hát csak ezzel bajlódtam. A szünidőre is Imecsékkal mentem Diódra, a hol szorgalmasan arcképezgettem. Imecs főbíró igen jószívű, nemeslelkű és finom modorú úr volt, családja is, a két fölserdült leánya: Jozefa és Anna, finom, nyájas kisasszonyok voltak, úgyannyira, hogy otthonosabban éreztem magam, mint Dalnokban, a nagyatyám házánál. Diódon a Miksa és Vas családokkal is közelebbi ismeretségbe jutottam, valamint Nagy-Enyeden is megismerkedtem azokkal a megyei előkelőségekkel, a kik megyegyűlesek alkalmával a főbíró ebédjén megjelentek. Így aztán már mint szegény gyermek folyton az előkelőségek közt forogtam, a miből az az előnyöm volt más tanulótársaim fölött, hogy a nagy részben

már kopasz, érett, tapasztalt és higgadt modorú urak közt forogva, iskolázottabb lettem s a collegiumon kívül levő társadalomban szükséges modort és magaviseletet is elsajátítottam.

Az 1826-ik év tavaszán baczkamadarasi Kiss József alispán Imecsnél ebédelvén, ebéd után hozzám jött és a fejemre téve kezét így szólt:

— No, sóczé, a nyári vacációra jer hozzám. Egy billiard szobát építtettem, fessél annak a fülkéibe valamit.

Festettem pedig e nagy ovál, egy hüvelyknyi mély fülkébe: 1.) egy alvó oroszánt, mely a Kiss család címere volt s ez alá ezt a jelmondatot: „Nemo me impune lacessit”.

2.) -ik fülkébe: a mennykő beüt egy megszenesedett tőkébe, a közelében pedig egy bölcs nyugodtan nézi, tudva azt, hogy a szenes tőke nem vet lángot.

3.) -ik fülkébe: sűrű nád tövében egy nyúl húzódik meg, fölötte egy sas repdes, de nem száll le. Ennek magyarázata: a nád a constitutio, a sas a hatalom; a nád a nyulat megvédi, mert a sas nem ereszkedhetik le a nád közé, mivel onnan nem bír fölrepülni.

Kiss József elment fürdőzni néhány hétre, mikor haza jött egyik este, csak nekem adatott vacsorát, mert ő nem vacsorált. Oda jött hozzám az ebédlőbe, hol én vacsoráltam s föl és alá sétált.

— No, sóczé — így szólt hozzám — hogy voltál a nyáron, volt-e jó kosztod?

Én elmondtam neki, — nem volt házas, nőtlen ember volt — hogy a tisztartója, Rácz Áron elment reggel három orator a gazdaságba és a szakácsné ilyenkor azzal állt elő, hogy nem adott neki pénzt reggelire. Az öreg úr tréfásan dorgálni kezdett:

— Hát székely gyerek vagy te? Hát olyan élehetetlen egy székely fiú, hogy nem tud magán segíteni? — egyszóval az ambíciómat sértette.

Én aztán bevallottam neki, hogy azt mondtam a szakácsnénak, hogy a festék közé tejet kell keverni és ezért minden reggel egy fél kupa tejre van szükségem.

Ennek felét megittam, a maradékát pedig a festékhez kevertem. Búcsúzásakor az alispán húsz ezüst forintot ajándékozott nekem.

Az 1826—27-iki collegiumi év elején már megkezdtem az elefántcsontra való miniature vízfestést. Ekkor Adorjánné, a ki a deákok közül kosztosokkal tartott, azt az ajánlatot tette, hogy fessek le a családját miniatureben és ennek a díjába járjak hozzá az egész iskolai évben ebédre és vacsorára. Ez olyan szép ajánlat volt, hogy még hálával is tartozom érte; évközben azután sorra lefestettem a család tagjait.

Ezen évben festettem a még ma is meglévő *Quodlibetet*, melyen tussal festett másolatok láthatók a Kisfaludy Sándor regéinek, Kisfaludy Károly *Aurorájának* rajzairól s néhány jobb részmezetről, de lefestettem rá több tanárom arczképét emlékezetből és végül a saját arczképemet is.

Egy valaki, már nem emlékszem, ki, azt állította, hogy az nem nagy művészet, maga elé ültetni az embert s úgy lefesteni, az igazi művész csak megnézi az embert és emlékezetből festi le. Nem emlékezem, hogy ki volt, de olyan ember volt, kiről tudtam, hogy utazott, látott és én adtam a szavára, pedig később beláttam, hogy már ahhoz is művészet kell, hogy valakit természet után lefessünk. De nagy hasznát vettem e megjegyzésnek, mert folytonosan abban gyakoroltam magamat, hogy az olyan arczot, a ki érdekelt, vagy érdemesebb, kitűnőbb emberé volt, annak minden arczvonását könyv nélkül megtanuljam. Így minden professort lerajzoltam, így a quodlibetbe is néhányat.

Ennek olyan híre terjedt, mint a tatárfutásnak.

Ezen időben két pengő forintért készítettem a crayonnai megrajzolt arczképeket.

1827. év tavaszán Katona Zsigmond főkörmányszéki tanácsos Nagy-Enyeden keresztül utazván, meghált a collegium fogadójában. Magához hívatta vacsorára a professorokat s kérdezősködött: van-e az ifjúságban hajlam a szép iránt, mutatkozik-e tehetség a zenére, a rajzra? Érdeklődött ez iránt, mint széles látkörű, tudományos műveltségű ember, a ki több évet töltött a külföldi akadémiákon. Mikor a tanárok elmondták, hogy van itt egy ökölnyi nagyságú kis diák, a ki megnézi az embert és emlékezetből lerajzolja, azt mondta, hogy szeretné látni a kis deákot. Hegedűs Sámuel tanárom azonnal kihívott a collegiumból és bemutatott.

A consiliarius úr nagyon szívélyesen fogadott és dicsérte hajlamomat. Buzdított, hogy ne engedjem magamat eltántorítani erről a pályáról, ha azt mondják is, hogy nálunk nem becsülik meg a művészt. Azzal biztatott, hogy ha itt nem tudnék is megélni, majd megélek a külföldön s ott is becsülete-re válhatok a magyar vérnek. Majdnem egy negyed óráig beszéltem vele, kérdezett egyetmást, beszélt, buzdított, magas ember volt, alig bírtam a szemébe nézni, de azért jól megnéztem az arcát és igyekeztem minden vonását megjegyezni magamnak. Másnap lerajzoltam s megmutattam Vizi Istvánnak, a ki azonnal referált Hegedűs tanárnak. Hegedűs értem küldött és kért, hogy mutassam meg a rajzot. Mikor látta, hogy a hasonlatosság félreismerhetetlen, fölszólított, ajándékozzam e rajzot neki. Én ezt nagyon szívesen megtettem, ő pedig másnap elküldte a rajzot Kolozsvárra, Katona Zsigmondnak. Katona egyik ebéd alkalmával, a mikor több vendége volt, az asztalnál bemutatta a képet, megkérdezve, hogy ismerik-e? Mindenki rögtön fölismerte és jónak is találta. Mikor a consiliarius úr elmondta, hogy ezt ilyen kis diák rajzolta, — kézzel

mutatva magasságomat, — a ki még csak egyszer látta s akkor is csak gyertyánál, mindenki csodálkozott rajta.

Véletlenül Gaál Mihály bátyám is ott volt és nevem hallatára fölszólalt, hogy ez a kis diák neki rokona. Katona erre azt mondta praefectusának Gaál Mihálynak: „No, annak a fiúnak a nyarat Nagy-szebenben kell töltenie, ott van képtár is, ott tanulhat.” Gaál Mihály nem gondolva arra, hogy talán neki is kell egy kis áldozatot hozni, rögtön megírta nekem, hogy „a consiliarius úr azt parancsolta, a nyarat Szebenben kell töltened, jere hozzám, én majd beviszlek oda”. Még vagy 3 hónap lévén a szünidőig, alig vártam, míg az ido eljő.

Eközben Nagy-Enyeden markális-szék volt, (megyeegyülés) melyre a diákok is eljártak, de természetesen csak mint publikum. Én is elmentem és messze lévén az elnöklő főispántól: báró Kemény Simontól, csak kis egycsovű látcsővel nézegettem az arcát. De jól szemügyre vettem s mikor haza mentem, őt is lerajzoltam. A rajzot megmutattam Hege-dűs tanárnak, a ki ezt is elkérte tőlem, hogy adjam neki, de most se volt sürgősebb dolga, mint hogy e rajzot elvigye báró Kemény Simonnénak.

Másnap, a mint ki akartam menni a collegium kapuján, szembe jön velem báró Kemény Domokos, — az új magyar ministeriumban úgy emlékszem Zeyk Károly előtt államtitkár volt, — én a kalapot levéve tisztelettel el akartam kerülni, de ő utamat állta e szavakkal: „Magához indultam, Barabás!” Azzal kivett egy levélborítékot és átadta, oly megjegyzéssel, hogy az édes anyja küldi. Ebben a borítékban tíz pengő forint volt, a minek én nagyon megörültem, mert épen egy rendbeli tisztességes ruhát rendeltem volt meg, hogy akárhol illendően megjelenhessek.

Ugyanezen időtájt élt Nagy-Enyeden egy híres szépségű, épen virágzó korában lévő kisasszony,

özvegy édes anyjával és idősebb nővérével együtt divatüzlettel bírtak. Ezzel a családdal én is megismerkedtem, gyakran látogatván meg házi asszonyukat, özvegy Szántónét. El-elgondolkoztam azon, milyen nehéz föladat lehet egy ilyen szép arcot úgy lefesteni, hogy elég szép s hozzá még hasonló is legyen. Megkértem Szántónét, szépen, hogy eszközölje ki, hogy a kisasszony egypár vasárnap délután üljön nekem, mert lefesteném miniatűrbe.

Erre nagyon szívesen reá állott és Szántónénál ült nekem, míg lefestettem elefántcsontra, miniaturban. Szép nagy, eleven kék szemei voltak, kis csinos orra, kis kerek szája, fehér, tiszta arczbőre, kellő gyöngye pirossággal és egészen fekete, dús hajzata, vékony fekete szemöldöke. Egyszóval eszményi szép feje volt, növése kifogástalan, ezenkívül okos, szelíd kifejezése s a magaviselete is egészen kifogástalan, neve Mutili Rózsi volt. Természetesen az arczképét, mikor készen volt, neki ajándékoztam, semmi jogczímem sem lévén, hogy azt megtartsam. Különben is csak a tanulmányozás volt a célom. De ő neki is sokkal finomabb tapintata volt, semhogy azt tőlem ingyen elfogadja, vagy hogy pénzt küldjön érte, hanem hat darab szépen hímzett előinget ajándékozott érte, mely akkor divatos volt és nekem is kedvesebb, mint a fizetés. De értékesebb is volt, mint az arczképeim akkori díjazása. Ezt az arczképét főleg azért említem, mert a későbbi dolgokkal összefüggőben van.

Végre eljött a nyári szünidő és Kis-Ludasra kellett utaznom Gaál Mihályhoz. Egy kisenyedi fiú tanuló társammal gyalog indultunk útnak, ő minden rövidítő gyalogösvényt jól ismert. Diszesebb ruháinkat batyuba kötöttük és az ócskába öltözve, csak vrv a vándorlegények módjára mendegéltünk. Batvúnkat hátunkra kötve, collegiumi czipót és egy kis szalonnát vittünk útra.

Déltájt a hegyek közt egy juhakolhoz jutot-

tunk (sztina), — a juhászok a déli fejesből adtak nekünk juhtejet, túrót, édes ordát, melyet megköszönve, kis pihenés után tovább indultunk. Estére Veresegyházáig értünk, de mielőtt a faluba bementünk volna, haditanácsot tartottunk, hogy bementünk-e a községbe, ahol nagyon gonosz kutyák vannak, hiszen híres erről Veresegyháza! A helység előtt volt a temető, én azt ajánlottam, szálljunk meg itt, szép derült nyári este van, zápor vagy más egyéb nem fenyeget. Útitársam rá állt, így aztán bementünk a sírok közé, a collegiumi czipót és kis szalonnánkat elfogyasztván, batyunkat a fejünk alá tettük és hamar elaludtunk. Attól sem kellett félnünk, hogy az oláh éjjel be merjen jönni a temetőbe és ellopja a batyunkat. Másnap korán reggel föl-szedtük a sátorfát és délelőtt egymásnak jó egészséget kívánva, ő jobbra, én balra indultunk. 11 órakor értem Kis-Ludasra Gaál Mihály bátyámhoz, ki mindjárt azzal fogadott, hogy „épen jókor jössz, mert a tisztartó ebéd után megyén Szebenbe, te is mindjárt vele mehetsz”. Megörültem rajta, hogy nem kell falun semmittevéssel vesztegetnem az időt.

Ebéd után vártam a nagybátyám rendelkezését, kérdeztem is, hogy hát Szebenben hogy-mint lesz velem? Bátyámat meglepte ez a kérdés, mert összehúzza a szemöldökét, aztán azt kérdezte:

— Hát nincs pénzed?

Ez a kérdés meg engemet lepett meg, azt feleltem, hogy ha pénzem volna, magam is tudnám, mit tegyek, meg ezt a nagy utat se tettem volna meg gyalog. De én csakis azért jöttem ide, mert a consiliarius úr parancsolta. Ez a parancs pedig az én erszényemre semmiesetre sem vonatkozhatik.

Erre beszólította a tisztartót és beszélt vele. örömmel indultam útnak és Szebenben a consiliarius hazában megszállva, kérdeztem a tisztartót, mikenpen rendelkezett a bátyám? Elmondta, hogy kosztot es szállást kapok.

— Hát a rajzszerekre és apróbb kiadásokra nem adott semmit?

— Semmit! — volt a válasz.

Tudtam, hogy takarékos a bátyám, de hogy olyan fősvény és lelkiismeretlen legyen, hogy engem úgyszólván, tétlenségre oda rendeljen, nem gondoltam.

Kértem a tisztartót, hogy legalább ő adjon két pengőt a rajzszerekre, egy pár ív velin papírra, meg egy pár crayonra, mert e nélkül tétlenségre vagyok kárhóztatva és nincs értelme az itteni tartózkodásnak. És nekem mindössze nyolcz váltókrajczár van zsebemben. De a tisztartó is azt felelte, hogy nincs nála pénz.

Gondolkoztam, mit tegyek, itt maradjak vagy reggel visszamenjek a tisztartóval Kis-Ludasra. Elgondoltam, hogy ha az utóbbit teszem, bátyám szégyenkezve nagyon bosszús lenne, melynél fogva nekem sem lenne kellemes az ottlét. Arra határoztam magamat, hogy semmi esetre vissza nem megyek, reggelig volt időm tervezgetni. Elgondoltam, hogy kísétálok gyakran a váron kívül az országút melletti vendéglőkbe és ott. tudakozódok az idegenek után. Nagy országút és nagy forgalom volt Szeben és Brassó közt, majd akad valami alkalom, mellyel elmehetek Brassóba, onnan Dalnokba juthatnék, hiszen már úgylis öt éve nem láttam édes anyámat, a ki megírta volt, hogy most már hozzá szállhatok, mert hárpia anyósa már nem él, a mostoha apám pedig szívesen lát.

Reggelig megállapodtam e tervemben és azzal az üzenettel vettem búcsút a hazatérő tisztartótól, hogy mondja meg a nagybátyámnak, ha tudtam volna, hogy így bánnak velem, eszem ágában sem lett volna nála alkalmatlankodni. Előre láthatatlannak az Isten útjai!

Miután a tisztartó kihajtatott a kapun, elkezdtem gondolkodni, tervezgetni. Első gondolatom volt,

hogy nézzek alkalom után és menjek haza Dalnokba édes anyámhoz, de eszembe jutott Kőteles Sámuel tanáromnak mondata: „periculum est in mora, sed diabolus in omni festinatione!”

Nagyon sietni okom nincs, kosztom, szállásom van s így még reá érek a tovább utazásra. Addig is legalább memoriter tanulmányozom a Bruckenthal-féle képtárt.⁹ Eszembe jutott, hogy itt egy Bielz¹⁰ nevű úr könyomdát állított s láttam is egy pár kőrajzot, mely innen került ki. Elindultam tehát őt fölkeresni, hogy lássam, miképen nyomják a képeket. Szerettem volna tudni, min alapszik az, hogy a festék csak a rajzot vagy írást fogja meg. Ott látom, hogy egy csinos bajuszú úr egy kőre megfordítva ír, majdnem olyan gyorsan, mint a rendes írással, de e mellett kalligraphicusan szabályos betűket ró a kőre. Magyaros kinézése lévén, megkérdeztem, hogy magyar-e? Mikor igennel felelt, megörültem, mert törtem ugyan kissé a német nyelvet, de mégis jobban esett a magyar szó és így bizalmasabban is mertem kikérdezni a könyomás alapeszméről. Ez az úr Barra Gábor¹¹ volt, a ki később Kolozsvárott a ref. collegiumnál kő- és könyvnyomdát állított föl. Bemutattam magamat, hogy enyedi diák vagyok és hogy mint rajzoló ember különösen érdeklődöm iránta. Minden kérdésemre szívesen adott fölvilágosítást, s mikor aztán megértettem a könyomdászat alapelveit, mondtam, hogy magám is szeretnék valamit kőre rajzolni. Barra szívesen fölajánlotta, hogy egy követ csiszoltat és szállásomra küldi. Egy negyedív papír nagyságú követ másnap el is küldött, a krétarajzhoz szemezve, s adott egy pár rúd lithographiai krétát is, megmagyarázva, miként kell a követ elbánni s hogy mennyire óvni kell a zsírtól.

Egy fejet rajzoltam rá, melyet le is nyomatott s elég jól sikerült. Sajnálom, hogy nem tettem el, de a kezdő rajzaimra nem nagy súlyt fektettem. Barának nagyon megtetszett, és kérdezte, hogy próbál-

tam-e már természetről arczképezni? Azt feleltem, hogy abból élek már Nagy-Enyeden. Erre fölkért, hogy rajzoljam le őt is, a mire igen szívesen vállalkoztam. Megkérdezte, hogy világos-e a lakásom, mert neki csak egy kis udvari szobája van a nyomda közelében s a hús forintnyi fizetéséből nem telik nagyobb szállásra. Nekem szép világos szobám volt s egyszeriben elmondtam neki azt is, mi módon hoztak és hagytak itt Szebenben és hogy nekem sem crayonom sem papírom nincs, tehát hozzon magával, ha azt akarja, hogy lerajzoljam. A legközelebbi vasárnapon, a mikor reá ért, reggel eljött hozzám, egy nagy ív finom velin-papírral és két francia Conté-féle crayonnai. Vasárnap délelőtt a fejét elvégeztem, délután a ruhát s estére már magával is vitte a rajzot, de napközben együtt ebédeltünk s én az ő vendége voltam.

Most már gazdagnak éreztem magamat, mert az egész arczkép egy negyedív papírból és fél darab crayonból kitelt s így nekem három nagy negyedív papírom és másfél crayonom maradt. Másnap elmentem a képtárba, hogy ott tanulmányozni való képeket válasszak ki. Mikor este hazamentem, Barra azzal állított be, hogy özvegy Szentpáliné, egy előkelő földbirtokosné, a ki Szebenben a ereméhez tartozott, szívesen lát holnap ebédre, vele együtt megyünk oda, mert ő Szentpáliné férjhez mehető szép Pepi leányát a szépíráásra tanítja.

Tehát másnap igen finom ebéd várt ólt reánk, Szentpáliné kitüntető nyájassággal fogadott és ebéd után fölkért, hogy rajzoljam le a leányát, a kit azután két nap alatt, amikor mindkétszer ebédre is ott fogtak, igen finoman lerajzoltam. Szentpáliné nagyon meg volt elégedve és szépen megköszönte a fáradságomat, másnap pedig Barra útján egy levélben tíz váltóforintot küldött.

Ilyen nem várt kedvező fordulat után épen nem volt okom elsietni Szebenből.

Másnap estefelé bekopogtat hozzám valaki. Amint „herein”-t kiáltok, benyit egy elegáns úri ember, a ki azt mondja, hogy ő Barabás urat keresi.

— Én vagyok, — mondom neki.

Meglepetést árult el az arcza. Láttam, hogy ő nem ilyen gyermek-embert keres, a mit bizonyított az is, hogy végigmérve a szemével, azt kérdezte: Az úr rajzolta Szentpáli Pepit? Mikor azt feleltem, hogy én! — megváltozott az arcza kifejezése és nagyon barátságosan mondta el, hogy a szász comesné Wachsmanné tiszteltet és szívesen lát holnap ebédre. Itt is az volt az eredmény, hogy lerajzoltam Wachsmann comes fölserdült leányát, Lottit. Itt háromszor ebédeltem, mindig előzetes meghívásra és itt is tíz váltóforint honoráriumot kaptam, e mellett az is nagy előnyömre szolgált, hogy sok előkelőséggel ismerkedtem meg, mert a rajzolás ideje alatt egyre jöttek látogatók, a kiknek sorra bemutattak.

Alig készültem el itt a rajzzal, egy úr jött hozzám, hogy Benedikty provinciális comissáriusné szívesen lát holnap ebédre. Mind Benediktyt magát, mind nejét lerajzoltam s így pár hét alatt negyven váltóforintom volt együtt. A korcsmárosnénál mindig bejelentettem, ha meg voltam ebédre híva, így Gaál Mihálynak evvel is kevesebb kiadása volt.

így a nyár vége közeledvén, elhatároztam, hogy édes anyámat egy pár napra fölkeresem. Augusztus közepe tájt hagytam el Szebent, olcsó alkalmatossággal, Porumbáki szekeresrel, a ki terhet szállított, de azért nekem is elég jó ülőhelyet tudott csinálni. Dalnokban a falu közepén láttam szembe jönni nagyatyámat. Megállítottam a szekeret és mindamellet, hogy ő már öt év óta végképen levette rólam a kezét, leszálltam s közeledtem hozzá, kezét csókolni. De ő nem ismert reám, a kezét hátra húzta és egészen zavarba jött. Én igen csinosan voltam öltözve s ő udvariasan kérdezte, hogy kihez van szerencséje?

— En az unokája vagyok!

— Az én unokám? Barabás Miklós? — Mondtam, hogy az vagyok.

Öt év óta nőttek is, meg azután a magyar nadrág és a kis kurta derekú ujjas helyett már kabát és pantalló volt rajtam, így hát nem is csoda, ha meg nem ismert. De nehogy azt gondolja, hogy nála alkalmatlankodom, mindjárt elmondtam, hogy az anyámhoz megyek s majd átjövök tiszteletemet tenni. Ebből látva, hogy nem hozzá jövök, megnyugtatta elváltunk egymástól. Bezzeg az édes anyámnak nem kellett elmondanom: ki vagyok? A mint meglátott, zokogva jött elém és könnyeivel áztatva össze-visszacsókkolt. Mostoha atyám is szívesen fogadott, tudva azt, hogy semmit sem kérek tőle.

Két hét múlva, édes anyám keserű könnyhullásai közt búcsúzva el, tértem vissza Enyedre, a hol azóta nagy hódításokat tett a Mutili Rózsi arczképe. Nagy-Enyeden állomásoztak ugyanis a vörös csákos József-huszárok és a sok huszártiszt, a grófok és bárók szívesen zsibongtak a híres szépségű divatárus leány körül. De Rózsi olyan ügyesen tudott minden ostromot elkerülni, hogy a legkajánabb irigység sem tudott jellemében foltot találni. Kifogástalan volt a magaviselete és jól is ment férjhez, egy vagyonos, jeles ügyvéd, Sipos vette feleségül, a kivel példás és boldog házasséget élt.

Még Szebenben feltettem volt magamban, hogy miután ott önkényt 4 frtra, azaz 10 vfrtra taxálták kréтарajzaimat, nem fogok ezen alul rajzolni senkit, miniatúrt 5 pfrtért festettem.

A huszártisztek a Mutili Rózsi képe után már ismerték a nevemet, mikor visszatértem, többen mindjárt lerajzoltatták magokat, sőt némelyeket miniatúrában is festettem. Lerajzoltam gróf Wolkensteint, gróf Draskovicsot, Mitisz Rechningsfürert, Mukics alezredest és többeket. A tisztak közül Nagy Sándor¹² hadnagyot még krakkói nyaralá-

somból ismertem s ő különös rokonszenvével tüntetett ki. Később 1849-ben találkoztam vele, mikor az ő dandára a budai várat bevette. Ekkor is még szívesen emlékezett reám s ő adott ki számomra egy rendeletet, melyben megengedte, hogy a még nem egészen kész lánczhídon, melyen csak a honvédségnek volt szabad átjárnia, kivételesen as én bútoros kocsim is átmelessen. Nagy Sándor, ez eredeti kézírását Szilágyi Sándor öcsémnek ajándékoztam.

Az 1827-iki év szeptember havában tették le ünnepélyesen az enyedi új collegium alapkövét. Engem szólítottak föl, hogy a pergamen betűit megírom, az emlékiratot az öreg Nemegeyi, mint legöregebb professor fogalmazta és tanártársai elismerték, hogy e szöveg valóságos cicerói latinsággal volt fogalmazva. A rövidebb fogalmazványt Nagy Sámuel¹³ rézmetsző és félig-meddig szobrász metszette czinktáblába. Mindketten Miriszlón dolgoztunk, hogy a sok látogató ne zavarjon s minden reggel a collegium tisztartója adott lovat, hogy ne kelljen gyalognunk. Az emlékiratot magamnak is leírtam és az eredetét visszaadtam a rectornak. A magam példányára mindenik tanár nevét (a saját írásukat utánozva) tréfából oda írtam. Miután az alapkövet lezárták és falat raktak reá, az eredeti fogalmazvány elveszett, pedig szerették volna emlékül megtartani a collegium számára. Mikor megtudták, hogy nekem meg van a mása, elkérték tőlem, hogy lemásolják, de soha vissza nem adták. A tanárok aláírásaik láttára csodálkozva kérdezték egymástól, hogy mikor írták ők ezt alá, mert csak a pergamenten lévőket írták alá.

1826 szeptembere és 1827 júniusa közti iskolai évben Nemegeinek leckéit kellett volna járom, de en a görög és a zsidó nyelvvel sajnáltam az időt vesztegetni, inkább arczképezgettem azon idő alatt. AZ examenen mikor a nevemre került a sor, felszólít: „Domine Barabás, domine Barabás, hadd lássuk,

mit tud, tud-e valamit? Mert nem emlékszem, hogy az egész év alatt láttam volna.” Némi várakozás után megint fölszólítva, azt felelik a tanulótársaim: „Nincs itt.” — „No, feleli az öreg, ez legalább consequens ember, ha a leczkére nem járt, a vizsgálatra sem jött el.”

1827 őszén már Kemény Simonne másolatokat is készítettett velem Szabó pictor után.

A huszártisztek folytonosan azt zúgták a fülembe, sőt mások is, kik egy kicsit utaztak: „Mit vesztegeti az úr az idejét az iskolában? Az úr már olyan jó arczképeket rajzol, a milyen sok akadémiába járt festőtől sem telik ki! Pap akar lenni valahol egy kis faluban? Vagy 12—15 évig éhező honorarius cancellista?” S mivelhogy magam is csak a rajzolásban találtam örömet, teljesen megérlelődött bennem az a szándék, hogy kizárólag erre adom a fejemet. És elhatároztam, hogy amint Enyeden kevesbedik a munka, Szebenbe megyek, mert az ottani előkelő körökben úgyis kész piacozom van.

Novemberben egy hideg este benyitok egy szobába és látva hogy ott puncsoznak, hamar bezártam az ajtót, de megláttak és utánam kiáltottak, hogy jöjjenek vissza. Én menekültem, de két diák utánam szaladt és elfogtak, visszavittek. Ott kellett együtt puncsoznom éjfél utánig. Így reggel, mert vasárnap is volt, 8 órakor még ágyban hevertem, mikor beállít hozzám Fóris, a Nemegyei prof. inasa és azt mondja, hogy a tanár úr szívesen lát ma ebédre. Én rábámultam, mert Nemegyei csak azokat szerette, akik görögül tanultak. De Fóris háromszori kérdésem után sem tágitott, semmi félreértés, a tanár úr Barabást hívatja ebédre. Délben beállítottam a professor úrhoz, természetesen be is mutatkoztam. A tanár úr nagyon szívesen fogadott, a legjobb borait, a legfinomabb gyümölcsöket rakta elé, a fekete kávénál maga töltött nekem pipát. Mondtam, hogy köszönöm, de nem élek vele

és ekközben csak töprengtem, hogy hová lyukad ki ez az előzékenység, mely túlhaladja a tanár és a tanítvány közti viszonyt.

Fekete kávé után kiderült a dolog. Ő a nagy tudománya által szerzett érdemeiért nemességet kapott s mert két fia volt, azt kívánta, hogy szép lapidár írással pergamentre másoljam le a nemesi levelét, hogy ő azt hitelesíttesse s így mindkét fiának meglegyen a pergamentes nemesi levél. Természetesen nagyon szívesen teljesítettem ezt az óhaját s így esett meg azután, hogy ha a tanítvány vizsgálata alkalmával nem nagyon hízelgő calculust tett is a nevem után, mikor egy év múlva elhagytam az iskolát és egyik barátommal a bizonyítványomat kivéttem, Barabás, a kalligraphus, a héber és görög nyelvből első eminens lett. De Nemegyei szellemének megnyugtatására kijelenthetem, hogy én őt görög és héber nyelvtudásommal soha nem compromittáltam.

Karácsony felé megjelent nálam özvegy Miskéné, született Fronius úrnő tisztartója azzal az üzenettel, hogy ő nagysága szeretné lerajzoltatni családját, s ezért nekem diplomát küld, hogy a karácsonyi ünnepekre az ő legátusa legyek. De én eligérkeztem volt Zalatnára Bárók bányaigazgatófcoz, a hol arczképekből reméltem jövedelmet. Azt üzentem hát Miskénének, hogy az ünnepekre már eligérkeztem, de a karácsonyi szünidő előtt eljöhetnek egy hétre Kozslárdra. Hegedűs rector adott is engedélyt és Kozslárdon lerajzoltam Miskénét, atyját Froniust, a gyermekek nevelőjét Hitschet, a ki később Miskéné férje lett. Azután siettem vissza Enyedre, hogy onnan Barókékhoz mehessek. De Miskéné az elutazást tervszerűleg késleltette s én csak délben érkeztem meg Enyedre, a hol azzal fogadtak, hogy engem a Miskéné legátusának hirdettek ki és Barókék már reggel elutaztak nélkülem. Én szívesen belenyugodtam e helyzetbe, mert kelle-

mes napokat töltöttem Kozslárdon. Harmadnap be is állított a tiszttartó, hogy jöjjen ki velem Kozslárdra, de tegyen egy pár praedicationot is a zsebembe.

— Mosolygott-e a méltóságos asszony, mikor ezt üzenté? — kérdeztem a tiszttartót. Ő nemmel felelt, erre az volt válaszom, hogy ilyen esetben majd küldök mást magam helyett, lévén elég diák, ki szívesen elmegy prédikálni ilyen jó legatióba. Erre elkezdtem kérdezősködni, ki menne el helyettem, — a felelet az volt, hogy akárhányan, de nekem nincs jogom mást küldeni, mert ha én ezen joggal nem élek, az öregebb deákok joga azt átvenni. Elmentem tehát a rector professor Hegedűs Sámuel úrhoz, a ki mosolyogva hallgatta végig az előadásomat, azután némi humorral vegyest capacitált, hogy milyen szép hivatás: erkölcsi tanítást tartani.

— Hiszen látja, én is prédikálok!

— No — mondom — most már épen nem prédikálok. Erdélyország első hitszónoka áll előttem, aki olyan méltósággal tudja elmondani vallásos és költőileg szép tanait, mintha csak Krisztus szájából hallanák. Én meg úgy szólván gyermek vagyok, és a más által írt praedicationot szajkó módjára bema-golva, olyan öreg urak és dámák előtt mondjam el, a kikkel egész nap tréfásan társalgók? Ezzel a komoly arczczal egészen nevetségessé lennék!

— No jól van, hát ne prédikáljon, — felelte mosolyogva Hegedűs. Én úgy is ott töltöm a karácsonyi ünnepeket Szent Imrén gróf Bethlenéknél, a hol az első ünnepen Miskéné is ott lesz. A két falu csak egy jó kődobásnyira van egymáshoz. Gróf Bethlen Imre pár nap múlva úgy is küld értem kocsit vagy szánt, ezt megüzenem s maga útra készen, elefántcsonttal, festékkel, rajzszerekkel ellátva hozzám jön s együtt utazunk Szent-Imrére. Ha pedig Miskéné karácsony másodnapján prédikációt

akar, majd átküldöm a gróf két legátusa közül valamelyiket.

Így néhány nappal ünnepek előtt hívat a professor úr, hogy jöjjenek útra készen ebédre. Délután jó négy szürke lóval szánnal elutaztunk. Négyen ültünk a szánon: a professzor, Barcsay Zsiga, én és Vizi István, a tanár fiának tanítója, mint egyik diplomával ellátott legátus. Karácsony első napján át jött Miskéné is, Hegedűs prédikált és mint fölszentelt pap ő osztotta az úrvacsorát. Estefelé, amikor előhajtott a Miskéné kocsisa, én is előálltam, hogy átadjam Miskénének hivatalos legátusi iratokat, a mit rövidesen csak „conceptus”-nak nevezünk. A nagyobbik grófkisasszony meglátott, mosolyogva felém jön és kérdi, hogy mit akarok?

— Én a Miskéné legátusa vagyok és óhajtanám tudni, hogyan rendelkezik velem.

A kisasszony kikapta a conceptust a kezemből s befelé szaladt vele.

— Hogyisne, maga itt marad, maga hozzánk jött! — azzal eltűnt az ajtóban. Pár percz múlva hallom, hogy odabenn nevetnek, aztán ki jön a comtesse és így szól:

— Csak menjen, folytassa mulatságát, megmondtam, hogy maga itt marad.

Elmúltak az ünnepek is, a nélkül, hogy prédikáltam volna és Miskéné mégis elküldte a rendes legátusi honoráriumot. Hegedűs tanárom az ünnepek után visszament kíséretével együtt Enyedre, de én még egy hétig ott maradtam Szent-Imrén s lefestettem a két grófkisasszonyt miniatűrben, azután Somogyi huszárhadnagyot, Rózának, az idősebb comtessenek vőlegényét és Barcsay Zsigát, a ki később a fiatalabbikat vette el. Somogyi pestmegyei birtokos volt, Lukács Móricznak rokona; első neje Bethlen Róza fiatalon halt el és ő később másodsor is megnősült.

1828-ban, újév után vissza mentem Enyedre.

Ekkor közeledtek a félévi vizsgák, de én már inkább arcképfestő voltam, mint diák. A vizsgákat bevárjam-e? Hiszen úgylis elhanyagoltam a tanulmányaimat és föltétlenül a művészi pályára lépek. Ezért illőbbnek tartottam, ha meg sem jelenek a vizsgálatokon.

Így 250 váltóforinttal a zsebemben, szalonruhával és fehérneművel tisztességesen fölszerelve, minden ingóságaimmal együtt, egy födeles kocsin, 1828- év január hó 5-én reggel útnak indultam Szébenbe. Épen a piacz közepén haladtunk át, mikor meghúzták a collegium nagy csengettyűjét, mely haragnak is szépen beillett. Ez adott jelt a diligentia megnyitására, a leczkére, meg a classisokba mentelre.

Azon érzelmeket, melyek e csengettyűszóra szívenem és lelkemen átrezdültek, csak az avatottabb toll tudná leírni. Elválni örökre attól az intézettől, melyben hat és fél éves koromtól IS éves koromig éltem, gyermekkori barátaim között! S ha volt is három sanyarú évem, de élveztem sok kellemes órát, melyek a nyomorúság leküzdése után bőven kárpótoltak. Ismertem úgy szólván a város színéjéért s majdnem minden háznál szívesen látott vendég voltam. Elválni most örökre mindettől! Es mindentől, a mit tizenegy és fél év alatt megszoktam!... Úgy hangzott ez a csengettyű, mintha vádiratot olvastak volna föl előttem, a miért nem megyek leezkére.

Ehhez járult az az aggodalom, hogy mit hoz a jövő. Kíséri-e majd siker a fáradságomat, kíséri-e utamon védangyalom? Vagy földre sújt a balsors? Határozottan kitűzött utamat vidám, termékeny vidékeken át vezeti-e, vagy zordon, kopár és veszélyes tájakon?... Egyedül vagyok, magamra hagyatva, a legkisebb támasz, sőt jó tanácsok nélkül is.

Egymást váltották föl lelkemben a sötét és a reményteljes gondolatok. Igyekeztem magamat vi-

gasztalni azzal, hogy ha a Mindenható első küzdelmeiben sem hagyott el, segítségemre lesz később is, mint Kölcsey mondja:

„Ernyőt keress, ha készül borulni,
Szenvedj, ha nincsen hova vonulni,
Fordulhat a szél.”

Erőt merítettem minden kétkedő érzelmeim ellenében azon gondolatból, hogy a sötét fellegek még nincsenek olyan közel, mert most nem nyolcz rézkrajczárral indulok Szebenbe, hanem 250 forinttal. És összehasonlítva a magam pályáját a másokéval, a jövőre való kilátásaimat sokkal vidámabbnak láttam. Szebenben kérdezősködve a mások sorsáról, olyannal is megismerkedtem, a ki már 12 éve szolgált fizetés nélkül, még mindig csak remélve, hogy pár év múlva fizetéshez jut, mely ekkor se lesz nagyobb 500 váltóforintnál! Hallottam, hogy Kolozsvárt a guberniumnál 12—14 év múlva érhető el a 600 váltóforintos fizetés és ehhez képest én az utolsó hat hónap alatt, jöllehet az édes anyámnál lerótt látogatás is három hetet vett igénybe, nemcsak hogy a magam tisztességes ruházatát megszerztem, de félre is tettem annyit, a mennyit egy kincstári hivatalnok 12—14 évi ingyen szolgálat után félévi fizetés fejében kap. Úgy találtam tehát, hogy az én pályám kezdete sokkal biztatóbb, mert azonnal keresetképes vagyok, nemcsak 12 év múlva, és mivelhogy én hazulról segélyt úgy sem kapnék, hivatalnoki pályára nem is léphetnék. No még maradt volna a pap, ügyvéd, gazdatiszt, de ezekhez se volt kedvem, csak a rajzolás nyújtott egyedül elvételét. Sőt még a néhány címzőros észrevételére is megvolt az a vigasztalásom, hogy tapasztalásom szerint engem jobban kitüntettek, mint a kezdő Hivatalnokokat.

Így azon szívemre nehezedő érzést, Hogy elváltam sok régi ismerősömtől, enyhítette azon érzés,

hogy Szebenben sem vagyok én idegen. Nemcsak az első vagy felső körökben volt már ismerős nevem és személyem, hanem a velem egyenlőbbek közt is, azaz a kis különbséggel, hogy ismerőseim nem száz deákok voltak, hanem hivatalnokok, kiknek évei száma, majd mindeniknek, kétannyi volt, mint az én éveimé. De én már N. Enyeden is sokkal többet forogtam az utolsó pár évben idősebb és nagyobb urakkal, mint én valék, melynek reám nézve való előnyét már akkor tudtam méltányolni.

II.

AZ ÖNÁLLÓSÁG ÚTJÁN. 1828—1829.

Szebenbe vasárnap délfelé érkeztem meg s egyenesen a régi szállásomra tértem be, a consiliarius úr házába, gondolva, hogy ebben az üres szállásban senki terhére nem leszek. Nem is zavart-meg senki, Gaál Mihály bátyám se járt ott létem alatt Szebenben.

Előbb kissé rendbe szedtem magam, délután néhány ismerősömet mentem fölkeresni, s meglátok az utca szögletén egy nagy hirdetményt, a mely azt jelenti, hogy ma álarczos bál lesz a redoutban. Erre kíváncsi voltam, mert Enyeden tilos a diákoknak nyilvános bálba járni, mentek ugyan azért álarczban az élteőbb diákok közül egyesek, de én még nem mentem velök. Olvasván azt is a hirdetésen, hogy a bál este nyolcz órakor kezdődik, de én komolyan vettem ezt a nyolcz órát, mint a hogy a színházban teszik, és pontban esti nyolcz órakor beállítottam a tánczterembe. Nagyon csodálkoztam, mikor senkit sem látok az ürességtől kongó teremben, csak két szolgát, a kik épen a gyertyákat kezdték gyújtogatni.

Kérdezem, hogy mikor kezdődik a bál? Mert hiszen nyolcz órára jelentették.

Mosolyogva felelt az egyik, hogy igazam van, de a közönség csak kilencz óra felé gyülekezik. Később egyik mellékteremben az étkezőhelyre bukkantam és más dolgom sem lévén, megvacsoráltam.

Ezalatt összegyűlt a közönség, úgy hogy már most a mulatság érdekelni kezdett. Alig jártam egy párszor körül a táncztermet, a hol már megkezdődött a táncz, egy borotvált képű, bajusztalan, elegáns úr közeledik felém s németül megszólít:

— Úgy-e, hanem csalódom, arczképfestő az úr?

Erre én igennel feleltem, kezdtem volt már meglehetősen törni a német nyelvet.

— Az úr rajzolta Wachsmann Lottit?

— Én.

— Én is szeretném magamat lerajzoltatni, nevezem Dandorf, Fähnrich. Lesz szíves az úr ezt megtenni?

— Szívesen, hiszen ez a hivatásom.

Másnap a szállásán fölkerestem és lerajzoltam, ezután még egy „Fähnrich” — zászlótartó — társát, egy Kovács nevűt is lerajzoltam.

Így, hogy Szebènbe értem, ezen az első napon tartott bálon már megrendelést kaptam és pár nap alatt megtudta az egész Szeben, hogy ott vagyok, pár hét alatt már egészen otthonosan éltem ebben a városban. Ha lerajzoltam valakit, látta nála húsz-harmincz másik ember, a kik mind megismerték így a nevemet. Többet kellett beszélnem németül, mint magyarul s minél többet fentem rajta a nyelvemet, annál jobban csúszott a német szó, a minnek nagyon örültem, mert arra gondoltam, hogy ha Bécsbe megyek az akadémiára, ott több hasznát veszem ennek a nyelvnek, mint a német Schulverein.

Megismerkedtem Benigni hadi kormányzósági titkár (Kriegs-Seeretär) családjával s lerajzoltam ennek két fiát, két leányát: Louis, Heinrich, Clarisse és Ida. Ezeknél minden héten zene quartette volt s részt vett e quartetteken Kirchner is, a ki az

50-es években Budapesten rendőrtanácsos volt s a ki nagyon szépen gondokázott. Ennél a családnál szívesen látott vendég voltam, igen finom társalgást folytattak, a mi kellemesen érintett s mivel-hogy magyarul egy sem tudott közülnök, nekem is csak németül kellett társalognom s ez nagyon is hasznomra vált.

A Bruckenthal által alapított jeles képtár és könyvtár fölügyelője, Haas úr, kinek és leányainak arcképe ma is megvan rajzaim közt, olyan szíves volt irántam, hogy ha reggel a képtárba akartam menni rajzolni, nekem adta át a kulcsokat s ő csak jóval később jött oda.

Sok előkelőséget rajzoltam le, többek közt gróf Nemes Jánosnét, báró Bruckenthal Józsefet, Mesmacher généralisées még számosakat. Erről a generálisról érdekes medvekalandot meséltek. Elment medveadászatra a havasokra, de mikor közeledett a medve, nem merte bevárni és korábban lőtt. A lövés félre csúszott a medve bundájában s ekkor a generális ijedtében eldobta puskáját és szaladni kezdett. De a medve utol érte és megfogta. A generális mellé fölállított két oláh közül az egyik úgy elveszítette a lélekjelenlétét, hogy ő is eldobta a puskát, aztán oda szaladt, megfogta a medvét és hátra felé húzta. A másik oláh higgadtabb volt, de nem mert a medvére löni, nehogy a három dulakodó közül a generalist vagy az oláhot löje le. Végre is odaszaladt és a medve testére szorítva a puskája csövét, úgy lőlte le. A tábornok úr így aztán tűrhetően csekély sebekkel menekült meg a medve körmei közül, de a nadrágja nemcsak a medve mancsait, hanem az ijedtséget is megsínylette. Sokakat lerajzoltam Szebenben hat hó alatt.

Nagyobbrésze képvázlatban megvan nekem. Mert még Szász Károly tanáromnál láttam azt egy alkalommal, hogy Szabó pictor, a ki nála szállt meg, azokat, a kiket lerajzolt, előbb darabosabban a

vázlatkönyvébe örökítette meg s csak később rajzolta más papírra, csinosabban kidolgozva. Ezt a módszert azután én is utánoztam Szebenben, de később Kolozsvárt abba hagytam, mert láttam, hogy a másolásnál mindig veszít a hasonlatosság, de másrészt kárbaveszett fáradságnak is tartottam, valamint nagy idővesztéségnek.

1828 nyarán Szebenből is sokan távoztak az előkelőbbek, ki falura, ki fürdőre, én is haza mentem édes anyámmal.

Majd elfeledtem megemlíteni, hogy amint nagyapám Gaál István meghallotta, hogy én elhagytam az enyedi iskolát, menydörgős levelet írt Szebenbe, hogy azonnal menjek vissza Enyedre és folytassam 'a tanulást. Ugyanez időtájt Szász Károly tanárom Szebenben járt, a sétányon találkoztunk s gondoltam, hogy megkérdem a véleményét. Ha ő mint tapasztalt és okos ember helyesli az eljárásomat, az nagy megnyugvásomra lesz. Szász tanár azt felelte, hogy ha az ember egy pályának, melyet kedvel, a nehezebb részén már túlesett, sőt már sikert is arat rajta, nem lenne helyes azt új és ismeretlen pályával fölcserélni, a hol kétes a siker. Nagyon megköszöntem ezt a megnyugtató nyilatkozatát és a nagyapám levelét szépen félre tettem, mert hiszen úgy sem árthatott nekem. Még később Dalnokon is igyekezett lebeszélni, de ő nem ismerte a világot, mert soha Háromszékről ki nem mozdult. Fia Miklós, édes anyám testvére azonban szélesebb látkörrel bírt s velem tartott. Édes anyámat is mindig azzal nyugtatta meg, hogy az én helyemben ő se tenne másképen.

Márkosfalván meglátogattam Barabás Izsákot, édes apám testvérbátyját. A mikor meglátott, szórol-szóra így fogadott: „Az én fiamból sem lett semmi, azt hittem, belőled lesz valami.” (Ennélfogva, mert nem mentem a guberniumhoz, belőlem sem lesz semmi.) Ősszel Nagy-Enyedre mentem,

a hol a collegiumban szálltam meg és báró Kemény Simonne másoltatott több krétarajzot Szabó János rajzai után. Itt a Csombordi báró Kemény Simon családjáról mindig tisztelettel kell megemlékezni, mert e család viselkedése irányomban örökös hátlára kötelez. Én ugyanis Enyedről, még diákkoromban is, gyakran jártam ki a közeli Maros-Szent-Királyra, a hol egy atyámfia lakott: Bartha László, református pap, a kinek a felesége nagynéném volt. Fölserdült leányai voltak, a fia pedig velem egykorú és tanulótársam. Szent-Királytól egy jó negyedóránnyira van Csombord, a hol Réthy számtartó lakott, neki is volt két szép leánya, Eszter és Karolina, a kik a Bartha-lányokkal sűrűn összejártak. Én is gyakran jártam át Csombordra s ha ilyenkor báró Keményné otthon volt, a számtartóéktól a kastélyba hivatott ebédre. Báró Kemény Simon legifjabb két gyermeke István és György volt. Ez valamivel fiatalabb mint én, István pedig már komolyabb természetű, de azért barátságos és jószívű. Őt a játék már nem mulattatta, az istállóban és a gazdaság körül forgolódott. György kedélyesebb és játékosabb volt, négy betanított kecskéjét kocsiba fogva gyakran kocsikáztunk együtt a parkban és kecskéikkel hordattuk a gyepet a kertésznek egy nagy zöld kanapéhoz, melyet a parkban a patak partján készített.

Kemény István, mikor kedvében volt, megtette azt a tréfát, hogy egy agár fülébe bele vonított, mire valamennyi kutya a földre ült és vonítani kezdett. Volt a kutyák közt egy szelídített farkas, melyet kölyökkorában fogtak el s ez most a legjobb egyetértésben élt a kutyákkal. Egyszer, mikor a számtartóéknál ebédelünk, valami nehéz kezdi nyomni a vállamat, hátra nézek, hát látom a farkas nagy fejét. Szerencsére a másik lábát az asztalra tette, mert máskülömben az asztal alá döntött volna. A farkas ekközben minden teketória nélkül elvette

a tálból a marhahúst s azzal odébb állt. Én úgy megijedtem, hogy szólni se tudtam, de a többiek is szótlánul nézték ezt az illetlenséget, mert elfelejtettek neki délben enni adni s a farkas koma huszárosán requirált magának elegendő zsákmányt. Később hallottam, hogy csak őszig maradt a háznál s a mikor az első hó leesett, eltűnt és többé nem látták.

1828 őszén voltam utolszor Csombordon, ekkor lerajzoltam a bárónét is crayonnai. Egy alkalommal a művészet körül váltva eszméket az egész család, az ifjú báróknak akkori nevelőjük, Vajda Dániel, később marosvásárhelyi professor, azt állította, hogy a tökéletesen laicus ítél leghelyesebben a művészetben. Én azt mondtam, hogy ha az ilyen tanulatlan vagy műveletlen ember is fölismer egy arczképet, jele, hogy az is jó, de ha nem ismeri meg, — ez még nem döntő, ezt nem lehet figyelembe venni. Erre báró Kemény Domokos beszólít egy oláhot s kérdi: — Ki ez?

Az oláh csak mosolyog.

— No, mondd meg, ki ez? — ismétli a báró.

— Domnu Kirisztosz! A Krisztus, — feleli az oláh, egy fejkötős női arczra; de Vajda azért nem hitte el, mit az oláh mondott.

Ezen őszön innen Csombordot nem láttam, de azért mindig kedves emlékemben van.

1828. év őszén Enyedről Kolozsvárra mentem, a hová Horváth Lázár¹⁴ invitált, a kivel Szebenben ismerkedtem meg. Ő nagyon biztatott, hogy Kolozsvárt jó dolgom lesz. Petricsevich Horváth Lázár bemutatott édes atyjának Horváth Dánielnek, a ki szívélyesen is fogadott. Kolozsvárt akkor divat volt az előkelő házaknál, hogy mindig két-három vendégnek külön terítettek. Alig volt olyan előkelő ház, hogy ott egy-két guberniumi cancellista ingyen kosztot ne kapott volna. Horváth Dániel is ilyen nyílt házat tartott és meghívott állandó vendégének

ebédjéhez, Székely Dániel, Székely Bertalannak az édes apja, kinek gróf Kún Gergelynél ingyen lakása volt, egy udvari szobája, meghívott, hogy jöjjenek hozzá, ne lakjam vendéglőben. Székely Dániel egy oláh ifjat járatott magához kiszolgálásra, ki magyarul jól tudott és a lyceumban tanult, ezt én fizettem. (Székely Dani ekkor még fizetés nélküli cancellista volt).

Úgy emlékszem, hogy ezen év tavaszán költöztünk el a gr. Kún G. szállásáról, (mely a Magyar-utczában volt) a belső Farkas-utczában a Radnótfáy házhoz. Székely Dánielnek, ki engem még N. Enyedről ismert, kevés érzéke volt a rajzoláshoz. Egyszer megszólít: — Hallja maga Barabás, én mondanék valamit magának, de olyan fejes, hogy nem veszi számításba amit más mond. Erre én azt feleltem, hogy én figyelembe veszek minden okos figyelmeztetést, mert én magamat mindentudónak sohasem tartottam és ma sem tartom. Erre ő azt mondta, hogy ha neki nem hiszek, mérjem meg cirkálómmal, hogy minden arczképemnek egyik oldala szélesebb, mint a másik.

Jót nevettem ezen a megjegyzésen, ő azonban haragudott. Én azt mondtam, hogy a mérték szempontjából igaza van, — mondom, — de művészi szempontból nagy badarságot állít. Nehezen tudta megérteni, hogy egy merőben szemben álló arcznak, a míg egészen az arczélig elfordul, arányai folyton változnak. Míg az egyik arczoldal egészen szembe fordul, a másik pedig egészen eltűnik.

Annyira kevésre becsülte a festészetet, hogy folytonosan arra akart ösztönözni, miszerént álljak én is be gyakornoknak az országos építészeti hivatalba. Én erről tudni sem akartam, ő mindig azt hangoztatta, hogy „Barátocskám, mi egy pictor?”, én meg azt, hogy „Hát mi egy honorarius gubernialis cancellista?”

Így éltünk mi szép egyetértésben, ő nem keve-

sebb mint 15 évig volt honorarius, míg gróf Teleki József lett a kormányzó és ennek sógora gróf De-genfeld Ottó fizetéshez nem juttatta.

Ezen időben volt Kolozsvárt egy olasz festesz, Gentiluomo nevezetű, a ki ének» és zongoratanítással is foglalkozott. Ezt láttam először olajfestékekkel dolgozni. Én addig csak crayonnai rajzoltam, vagy miniatúrában festettem, melynél a vízfestés a tussrajzoláshoz hasonlít. Gentiluomo a Bergai Lyceumbeli tanár házában lakott, a váron kívül a Házsungár felé kilátással. Bergai fiával ismerős lévén, gyakran benéztünk Gentiluomohoz, s itt láttam, hogyan kell kezelni az olajfestéket. Leginkább azt nem tudtam elképzelni, hogy kell olajban árnyalni. Ott láttam, hogy lehetőleg minden színt a maga helyére kell tenni és nedvesen kell összelágyítani.

Láttam, milyen sűrűnek kell lenni a festéknek, hogyan kell azokat hólyagba kötni. Néha segítettem is neki festéket törni. Láttam, hogy kell alapoznia vásznat, azt is hallottam tőle, hogy enyvvel bevont papírra is lehet festeni olajba. A festékek nevei a hólyagocskákra föl lévén írva, azokat leírtam, nyers állapotban a fűszerkereskedésben megvásároltam és Gentiluomo megengedte azt is, hogy egy nála lévő üveg festéktörőn megtörjem. Az ő főszakmája a zene volt s így nem irigykedett reám, minden kérdésemre szívesen adott egyenes feleletet és utasítást.

Én először enyves papírra próbáltam meg a festést, először csak egy fejet szürkében, a másodikat pedig már színekkel. Azután vásznat alapoztam és egyet arra festettem. A negyediket már pénzért festettem olajban.

Nyár elején 1829-ben a Tordai-utczában szembejött velem a dalnoki rektor, kit megismerve már távolról, örömtelt arcczal üdvözöltem, ő pedig olyan meglepett arczot csinált, mintha csak most látna először. Kérdezősködtem édes anyámról. Ő is kérdi, hogy hogy vagyok, nem volt-e semmi bajom, nem

voltam egyszer sem beteg, „hát más bajom nem volt-é?” ...Én is látva hol örvendő, hol aggodalmas kifejezését, kérdem, hogy talán rossz hírt terjesztetek. Ekkor előállt vele, hogy azt beszéltek, miszerint én bankót csináltam és bé vagyok zárva. Azért van úgy meglepetve, hogy szabadon és jókedvűen lát. Szegény édes anyám sokat sírt emiatt. Mondtam neki, hogy nyugtassa meg az anyámat, hogy soha rólam ilyen hírt el ne higyen, mert Istennek hála, én arra nem szorultam és hogy több eszem és becsület-érzésem is van, mint hogy becsületesem és szabadságom kockára tegyem. Hála Istennek megkeresem a magam kenyerét olyan módon, amely nekem becsületesemre válik s már közel 500 pengőforintom van együtt, a mivel ősszel Bécsbe utazom, hogy ott az akadémiában tanuljak. Mert bosszant az, hogy mindenki azt mondja: „Sok ez egy naturalistától!” Ha jól rajzoló, az mindegy, az akadémián tanultam-e vagy a saját gyakorlatom útján?

Tőle is küldtem levelet édes anyámnak, de posta útján is, hogy minél előbb megnyugtassam aggódó édes anyámat.

III.

A BÉCSI AKADÉMIÁN. 1829—1830.

Ezen 1829. nyáron Ugrón István guberniumi titkár Székely Dániel útján azzal bízott, hogy egy aláírási ívet fog megnyitni és reméli, hogy így pár száz forintot gyűjt össze, hogy Bécsben jobban el lehessenek. Ez a kilátás némileg emelte bátorságomat, gondolva, hogy első évben kijövök saját pénzemből és a második évet ki bírom tölteni az első és második évi ígért stipendiumból.

Augusztus elején Szábel Menyhért fűszer- és galantéria kereskedőtől tanácsot kértem, hogy mi-

ként utazhatnám legczélszerűbben Bécsbe? Szábel erre így felelt: „Tudja mit mondok: Én Szent István-napjára Pestre megyek, ott töltök egy pár napot, onnan szeptember elejére Bécsbe utazom, ne gondoljon más alkalmatosságra, elviszem én az urat Bécsbe. Az úr lefesti a fiamat, a ki most Bécsben van, miniatűrbe és ezzel quittek leszünk.”

Ügy is lett. Több kolozsvári kereskedő jött föl Pestre Szent István-napjára, úgy hogy egész karavánná lettünk. Pestről neudorfi gyors előfogatokkal vitt Szábel Bécsbe, a hová szeptember első napjain érkezünk meg.

1829 nyarán az orosz—török háború alkalmával egy kis 200 főnyi török csapatot az oroszok Erdély szélére szorítottak, hol a határon lefegyvereztetek és Erdélyen át kísértetett, hogy török területre mehessenek, a hol oroszok nem voltak. Ez a török csapat Kolozsváron ment át, a hol pár napi pihenőt tartott. Ez egy pár nappal azelőtt történt, hogy én Bécsbe indulandó valék.

Volt közöttök egy anatóliai születésű ezredes, igen szép férfiú, ennek arcza annyira megtetszett gróf Bethlen Ferencznek, hogy fölszólított, rajzoljam le. Már csak pár napom lévén Kolozsvárott tölthető; egy könnyű rajzot, úgyszólván vázlatot készítettem, mely ma is megvan birtokomban és ezt magammal vittem Bécsbe. Aláíratam vele törökül s utána írtam magyar betűkkel: Mehmed Musztafa.

Ezen rajz után *egy* nagyobbat rajzoltam Bécsben és Gyulai Sámuel¹⁶ kértem fel, hogy két tábla közé téve valakinek, ki Bécsben jár Erdélyből, átadja Kolozsvárra-vitel végett. Gyulai t. i. az erdélyi udvari cancelláriánál szolgált. Gyulai a József városban egy házban lakott Marko Károlylyal¹⁷, már akkor jeles festésszel. Gyulai maga is mint félig-meddig művész, még Kolozsvárott Nagy Sámuel rézmetszőtől tanult szép írást s Bécsben ismerős volt Markóval, megmutatta rajzomat Markónak, a ki

azt nyilvánította, hogy szeretne engem megismerni. Gyulai hozzávezetett és bemutatott neki.

Marko igen jólelkű, jószívű ember volt és az olajfestésben nagy gyakorlattal bírván, legszívesebben adott utasítást minden kérdésemre. Járt ekkortájt hozzá egy Schrotzberg¹⁸ nevű ismerőse is, a ki ott Gyulait és nejét lefestette. Neki, mint szintén kezdőnek, bele is corrigált Markó.

Vizi István (Hegedűs prof. fiának nevelője) már két éve, hogy Bécsben volt a collegium megbízásából és a collegium költségén, hogy a könyv- és könyvnyomtatást tanulja, hogy kitanulván Nagy-Enyeden typographiát és lithographiát állítson a collegium részére. Én tehát Bécsbe érkezésem után azonnal Vizit kerestem föl, hogy közelében vegyek ki szállást és a téli estéken együtt lehessünk. Ő eddig csak a politechnicumba járt, de hogy én a festészeti akadémiába akartam járni, ő sem akart hátramaradni. Én tudva, hogy ő természet, vagyis domború test után nem képes rajzolni, furcsának találtam ambícióját, de nem akartam megsérteni. (Érj t. i. nem szándékoztam az elemi osztályban rajzok után rajzolni, hanem az antiquokhoz akartam beiratkozni, hol szobrok után kellett rajzolni, vagy élő alakról.)

Így együtt állítottunk be Péter igazgatóhoz, ő tus rajzokat, én crayon rajzokat mutattam be. A direktor úr mindkettőnk munkáját elég jónak találta, de igen finomul babráltnak és arra utasított, hogy menjünk a Gselhofer¹⁹ prof. osztályába és rajzoljunk ott egy-két fejet szélesebb modorban, hogy lássa, rajzolhatunk-e az antiquoknál. Én mondtam Vízinek, hogy tudok én szélesebben is rajzolni (mert őt hagytam beszélni; mint ki jobban tudott németül), de Vizi hozzám szólt, hogy ne szóljak, mert megharagszik, az az egy-két nap úgysem nagy veszteség.

Másnap reggel beállottunk prof. Gselhoferhez.

Elmondtuk, hogy az igazgató küldött s engedje meg, hogy egy pár fejet ott rajzolhassunk, de ez kurtán és elég gorombán elutasított: „Ist kein Platz!”

Ekkor én is felszólaltam, mondtam, hogy nekem csak egy délelőtt kell hely.

— Kein Platz! — volt a felelet goromba hangon. Akkor én megfordultam s azt se mondva „befellegzett”, ott hagytam a faképnél és elmentem. Nem soká Vizi is utánam jött. Gondoltam, hogy tudok én nagy fejet széles modorban rajzolni Gselhofer nélkül is.

Láttam volt egy szépen öntött Vénus büsztöt Bernhard²⁰ festőnél, a kit báró Bánffy Lászlóné született Wesselényi Polixéna úrnő ajánló levelével látogattam meg. Elkértem a Venus szobrot, hogy adja kölcsön néhány napra. Szívesen adta, nem lévén nehéz, szépen magam ölembe fogtam és hazavittem, befüggönyöztem az ablakom, hogy szebb világítást kapjak, a következő két napon szépen kellőleg tanulmányozva lerajzoltam, szélesen kezelve, egész életnagyságban.

Vízinek minderről nem szóltam semmit, hanem kezembe véve rajzomat és iskolai bizonyítványomat, beállítottam egyedül az igazgatóhoz Péterhez. Ekkor újra parlamentíroztuk a múlt dolgokat.

— Wo ist Ihr Zeugniß? — Előadom a latinul írt bizonyítványt, görögből, zsidóból első eminens, stb. Persze ő ebből egy szót sem értett.

— Das kann ich nicht brauchen, sondern von einer Akademie, oder Malerschule!

— Az nekem nincs, mert sehol sem tanultam.

— Hát valami rajz?

Erre előadom rajzomat. Nézi.

— Wo haben Sie gelernt?

Felelem: — „Nirgends”.

— Wer hat dieses gezeichnet?

— Ich, Herr Direktor.

— Wie können Sie só wunderschön lügen?

Még nem szoktam volt meg a szolgálai magaviseletet, mint Vizi és igazságom érzetében szépen visszafeleltem, hogy azt hiszem nem azért vagyunk itt, hogy abból vizsgálzunk, ki tud nagyobb gorombaságot vágni a másik fejéhez.

Erre egészen kikelt a sodrából és roppant mérgesen azt mondta:

— Wie können Sie das behaupten, dass Sie das gezeichnet haben!

— Mert bé tudom bizonyítani öt tanúval, a kik látták. Egy szabónál lakom, ez, a felesége és három legénye bizonyíthatja, hogy míg ezt rajzoltam, melynek eredetije még szálláson van, senki engem meg nem látogatott, így nem hogy corrigált volna, de még tanáccsal sem szolgált senki. Negyed napja itt jártam, ekkor az igazgató úr Gselhoferhez utasított, az meg gorombán elküldött. Azért rajzoltam otthon ezt a dolgot.

— Hier gilt kein anderer Beweis, nur hier können Sie es beweisen.”

— Hát ha az úr alkalmat nem ad, hogyan bizonyíthatassam itt be?

Erre kifogyott argumentumaiból s egy zöld tafotából készült szemárnyalót tett föl s reám kiáltott:

— Kommen Sie mit!

Erre megindultunk, ő elől, én utána. Elvezetett a harmadik terembe, hol az antik fejek voltak. Körülnéz, nincs egy üres hely sem, mert az első napokban nem igen maradt ki senki. Körülnézi a nagy félkörben a rajzokat, meglát egy egészen gyenge rajzoló s rá rivall:

„Was ist das für Schmiererei, marsch in die Elementarschule!”

Sajnáltam szegényt, de nem tehettem róla.

„Da ist Platz, können Sie zeichnen, welchen Kopf Sie wollen, aber nehmen Sie sich in Acht.”

Erre illemeden, hogy kissé lecsillapítsam, erre a furcsa kifejezésre azt feleltem neki:

— Ich weiss meine Schuldigkeit Herr Direktor.

Azzal ott hagyott.

Nem számítva arra, hogy azonnal installálni fognak, semmit sem hoztam magammal s így az iskolaszolgáltól vásároltam be a szükséges rajzszereseket. A domborművek utáni rajz télen este öt órától nyolczig tartott s mivelhogy ekkor még csak fél hat volt, a hátralévő időt sem akartam elmulasztani, mert arról is meg voltam győződve, hogy az igazgató engem szemmel fog tartani, amit igen bölcsen cselekedtem, mert 3-ad nap csakugyan utánam nézett.

Azt majd mindenki tapasztalhatta, hogy ha egy magasabb osztályba új növendék áll be, a több év óta együtt tanulók mind őt figyelik, kíváncsiak rá: ki ez? mi ez? hol tanult? honnan jött? mit tud? Mikor tehát az igazgató eltávozott, mindenik kíváncsian kérdezősködött tőlem s valamennyien azt a választ kapták, hogy én sehohsem tanultam a rajzolásról. Észrevettem a kételkedő pofákat, a miért ilyen merész vagyok észre vettem, hogy mindegyik, a ki csak valamiféle okból fölkel, oda kukkantott a rajzomra, hadd lássa, miféle szörnyet fog majd oda mázolni az az új borjú. S mikor kezdett fejlődni a rajzom és láttak, hogy bizony lesz abból valami, kegyesen biztattak: „No, es wird schon gehen.” Én is odapillantgattam egyik-másik rajzára és gondoltam, hogy úgy mint nekik, nekem is „wird gehen”.

Harmadik este hátra pillantok, és látom, hogy a másik teremben az igazgató valakivel beszélget. Tudtam, hogy most engem akar megtisztelni a látogatásával, azon kegyeletes szándékkal, hogy ha nem kielégítő a rajzom, hát kiteszi a szűrőmet.

Cszizmája nyikorgásából tisztán kivehettem, mikor a hátam mögött megállt, de a viláért hátra nem néztem volna. Aztán oldalt, arczélben nézett

meg, hogy valóban én vagyok-e? De még erre sem fordultam feléje, mert ignorálni akartam.

Ott állott vagy 8—10 perczig, nézve a rajzolásomat. Természetesen én is igyekeztem minél határozottabb vonásokat húzogatni, hogy lássa, mennyire értem a rajzolást és hogy nem más csinálja nekem a rajz javát. Végre megszólított, miután átlátta, hogy igazságtalanul bánt velem, és mialatt kigondolta (de nem egész ügyesen), hogy mi módon térjen napirendre az ügy felett: „Wie heissen Sie?”

Erre hátra nézek s amint illő felálltam. Azt kérdezte, mióta vagyok az akadémián? Erre már majd a képébe nevettem, de mégis illő komolysággal feleltem, hogy „három nap óta”.

Wer hat Ihnen Platz gegeben?

Erre megint bajjal lettem ura komolyságomnak, mikor mondtam: „Sie selbst Herr Direktor.”

Kérdezte, bé vagyok-e írva? Erre azt feleltem, hogy professor Rédl-nek adtam át a Tafelzettelt t. i. hová való vagyok, hogy hívnak, religion, stb. ismeretes tudnivalókat, (t. i. a szomszédaim tanítottak reá, hogy ezeket írjam le és adjam át az öreg Rédl-nek, aki mikor átvette, nem sokat kérdezett, hanem bevitte a tanárok szobájába és beírta; a tandíj akkor ismeretlen volt.)

Mikor a fennebb említett kérdésekkel készen volt az igazgató, rá nézett a rajzomra és itt-ott rá mutatva figyelmeztetett, hogy „hier muss noch ein wenig dunkler werden”. — Meglesz, ha majd egészen készen lesz — feleltem.

Így szép napfénnel végződött a tervezett vihar; az, hogy ő két napon át nem gondolt másra, mint arra, hogy miként fog ő engem kidobni, napfénynél világosabb, s én benn maradtam szépen a felső osztályban. Vizi is hozzá mérten „boldogult, egyik ismerőse révén, a ki jó barátja volt egy művésznek, ez megint jó barátja Gselhofernek s mi-

után bemutatták Gselhofernek, ez tudott neki helyet szorítani.

A rajzolás, vagy a festés antik minta vagy élő modell után télen este 5-től 8-ig, nyáron reggeli 6 órától 8-ig tartott és pedig azért, mert a felsőbb tanárok a nappalt más művészi működésre használták föl, a növendékek pedig nappal vagy otthon festettek arczképeket, stb., vagy leczkéket adtak.

Mindjárt első nap, mint szomszédaim megtudták, hogy magyar vagyok, a negyedik vagy ötödik szomszédomra figyelmeztettek, a ki nem volt más, mint Kiss Bálint²¹, a ki már ötöd éves tanuló volt ott. Napról napra otthonosabban érezvén magamat az akadémiában, láttam, hogy senki sincs határozott helyhez kötve. Mint a nyáj a legelőn, ha egyik helyt lelegette a füvet, tovább megy, úgy itt is, a ki lerajzolta az egyik tárgyat, más tárgy előtt keresett helyet, mert hiszen a sok gyps alakot, különösen nehéz élet nagyságú alakokat nem lehetett mindenkinek a kénye-kedve szerint ide-odavinni. Már a második hónapban a másik terembe mentem, hol egész alakok voltak. Itt először is egy Mercurt rajzoltam le. Mikor készen voltam vele, azt kérdik a társaim, hogy sok alakot rajzoltam-e már? — Mikor azt mondtam, hogy ez az első meztelen alak, amit rajzoltam, hallottam, hogy kis távolban azzal tiszteltek meg pusmogva: „Er lügt!” Mikor már több gyps alakot lerajzoltam, újra egy másik terembe mentem át, az élő modellhez. Eleinte ezekről is csak rajzokat készítettem, de mikor a napok hosszabbodtak és az élő modell reggel 6 órától 8 óráig állott, akkor olajban festettem róla. Korán tettem, hogy 6 órára ott legyek, kiraktam otthon a palettát és útközben reggeliztem is (a Wassergassen egy pohár tejet kiflivel), rendszeren négy órákor már kiugrottam az ágyból s egy leczkét sem mulasztottam el, csak egyre értem későn, t. i. Kiss Bálint szomszédságában laktam ekkor, ő panaszkodott,

hogy nem ébred föl. Kért, hogy költsem föl, de mivelhogy távolabb lakott, mint én és még a kapust is nekem kellett fölcsengetnem, őt meg nagy nehezen kitudszkolni az ágyából én bizony többször nem vállalkoztam erre a műveletre. Nem is volt ő többször ott a modellfestésnél. Kiss Bálint ismerős volt egy Miklósi²² nevű bécsi szerb kántorral, ki festett is és Krafft²³ tanítványa volt. Ennek útján megkaptam volt másolni Krafftnak két képéhez készült tanulmányát, Ossiant és Sapphot. Nekem is kedvem jött ezeket másolni. Kiss Bálinthoz jártam festeni, míg ezt a kettőt lemásoltuk.

1829. nov. közepe tájt megjelent nálam egy hordár azzal az üzenettel, hogy a Mariahilf egyik vendéglőjében kereskedők vannak, a kik velem beszélni óhajtanának. Este hét óra után kerestem föl őket, mert napközben bevásárolni jártak. A hordár bemutatott nekik és kisült rólok, hogy gyolcsos tótok, a kik igen barátságosan fogadtak s habár tótos kifejtéssel is, de elég jól beszéltek magyarul. Mindjárt Dalnokot kezdték emlegetni, kérdezve, egyet-mást, azt is, hogyan hívják azt az urat a Patakon túl, a nagy galambbúgos kapunál? Mikor látták, hogy mindenre helyesen felelek, e vallatás után mondták csak meg, hogy ők nekem pénzt hoztak, melyet édes anyám nyílt levelével együtt azonnal át is adtak, lévén a borítékban négy pengő forint. Arra kértek aztán, írjam meg haza, hogy ők e pénzt becsülettel átadták, ezenkívül még rám disputáltak egy kilónyi húsos, vékony szalonnát, ráadásul egy fél fehér magyar kenyeret; de az utóbbiból csak a másnap reggelire valót fogadtam el, nehogy nálam megszáradjon. Az elemózsiát egy élelmes tót fiúcska hozta utánam, a ki már kiismerte magát Bécsben.

1829—1830 telén roppant erős tél volt.

Azt hittem, hogy Pünkösöd tájt is lesz még hó a Glassin, de egy meleg eső és egy meleg szél jött, mely a havat úgy elolvasztotta, hogy este Kiss Bá-

Unttól haza menet (ő a Landstrassén lakott, én a Wiedenen a Schleifmühlgasseban) bokáig, érő vízben mentem a belvároson át haza.

Mikor Vízivel vacsorálni mentünk, a vendéglőben már széltében beszéltek, hogy a Lipót-városban a rendőrség már kiköltöztette a földszinti és pincze-lakókat. Reggel a kávéházban hallottam a szomorú valót, hogy a mit senki még csak nem is sejtett, árvíz van. A Duna az egész Lipót várost elöntötte a rosszai kaszárnyából az egész huszárságot éjjeli fél 2-kor átköltöztették a Wiedenre. A víz már a kapun át kezdett befolyjni, mikor az ör vészlövést tett s a huszárok lóra ülve eltakarodtak. Mire a kaput kinyitották, az ör már övig állt a vízben.

A reggelitől a bástyára siettem s onnan néztem, hogy a pionnirok ladikokban evezve mentik azt, a kit lehet. Több mint 700 ember fült az éjjelen a vízbe. Harmadnapra, mikor a víz leapadt, még magam is láttam a pincze-lakások betört ablakain át lenézve egy-egy lábat kimeredni az apadó de újra befagyott vízből. Egyes favágók úgy menekültek meg, hogy a szekrény tetejére állva fejszékkel áttörték a bolthajtást. No de ezek a borzalmas részletek nem tartoznak ide.

Mikor Kiss Bálinthoz értem, lementünk a Rosomovszky-hídhöz, mert ő ott lakott a Rosomovszky-palotával szemben. Kedvem kerekedett megörökíteni ezt a szomorú látványt és csináltam is egy vázlatot, enyves papírra. A Rosomovszky-hídről lenézve látszott a dunai canalis, melyen még állott a jég és odébb a Prater, egészen víz alatt, mint egy tenger, az úszó jég megvagdalta a vén fák kérgét s így később is jelezte az áradás magasságát. Mindez 1830-ban, március elején történt.

A téli szállásom sok tekintetben nem felelvén jneg, mert udvari szoba volt, még pedig háromemeletes háznak a második emeletén, a világosság nem egyenesen a szabad égből jövén, egy tisztább vilá-

gosságú szobába vágytam, de nyugodtabbra is, mert itt egy szabóműhelyen keresztül jutottam csak otthonomba és ott, a hol egész nap öt-hat ember dolgozik a szomszéd szobában, nem a legkívánatosabb az élet. Ezért tavasszal a Rauchfangkehrergasse-ban vettem ki egy bútorozott szobát, mely észak felé, a kertekre nyílt és szép kilátást is élvezhettem. Azután meg itt a közelben nagyon jó és olcsó vendéglőkre bukkantunk s együtt jártunk ide Kiss Bálinttal. Külön szobánk volt, a hová két asztal fért be, az egyiket mi magyarok foglaltuk el, ötenhatan, egy pár orvosnövendékkal, a kik debreczeni deákok voltak. Itt ismerkedtem meg egy magyar születésű, de magyarul nem tudó ifjúval, Beniczky Lajossal²⁴, a kit le is festettem, ő maga a virág- és gyümölcsfestést tanulta tőlem, én meg tőle tanultam meg, hogy kell a fedő vízfestéket (gouachet) kezelni.

Mint kezdő, mit mindent festettem ekkor, föl-sorolni nem is érdemes, de arra emlékezem, hogy egyik nagyobb képemet a szabóm mentette meg az átfestéstől s e kép helyett egy ugyanakkora tiszta vásznat vásárolt. Egy másik képemet, melyen én a berekben rajzolok, Vizi pedig egy fához támaszkodva áll, Vizi barátomnak ajándékoztam.

Akadémiai társaim egy öreg 105 éves invalidust kerítették mintának, mi egy-egy ezüst húszasával raktuk össze a modell-pénzt s két napon át festettük az öreget, a kinek az arcza tele volt ránczczal s szép öreg feje volt. Ezt a művemet később Kolozsvárott báró Jósika Miklós vette meg tőlem s az első műegyleti kiállításon tudtom és beleegyezésem nélkül ki állította és egy Nóvák²⁶ nevű mérnök egy lapban elég oktalanul Dennerrel²⁶ összehasonlítva bírálta, még pedig daczára, hogy rajta volt 1830, úgy bírálta, mint ha 1840-ben festettem volna. Dennert utánozni soha eszembe sem jutott. Csináltam ekkor több stúdiumot s arczképet is, ingyért vagy kisebb

honoráriumért. Ha nem áltatom magam azokkal az ígéretekkkel, hogy stipendiumot kapok, egészen másként jártam volna el. Igyekeztem volna ismeretéseket kötni s kiállítani egy pár miniatúrt, hogy ezek révén munkát kapjak s tovább fönttarthassam magam. Ender²⁷ professor megígérte, hogy ha télig Bécsben maradok, december felé szerez leczkékét; addig nem ígérheti, mert az uraságok nagy része ki fürdön, ki falun van, s nyáron át nem lakik Bécsben. Időmet beoszthatom úgy, hogy 3 nap egy héten adjak leczkét, a többin fessek. De a sors más-kép akarta: gondoltam, hogy ha csak 200 frtot kapok is, csak egyszer egy-egy képerért, akkor igyekszem később ismerkedni és munkát keresni.

Mikor az iskolaév végén, július vége felé, azt írtam Kolozsvárra Székely Dánielnek, hogy a pénzem fogyatékán van s jó lenne emlékeztetni Ugrón István ő nagyságát az ígért stipendiumra, a felelet az volt, hogy Ugron nagyon sajnálja, de szándéka nem sikerült s csakis báró Jósika Miklós adott erre a célra 20 forintot. (Az erdélyi aristocratia nem bírt vagy 200 forintot összeadni! Ehhez a művészet iránt érzett lelkesedéshez sem kell commentár.) Székely még azt írta, hogy gróf Rhédey Ádám applacidált nekem 100 váltóforintot, vagyis 40 pengőt, jó lenne, ha azért szép kérélevelet intéznék hozzá. Azt válaszoltam Székelynek, hogyha elküldik, a mit a gróf applacidált, majd írok egy szép köszönő levelet, de kérni senkitől se kérek, ha a gróf akar segíteni, úgyis tudja, hogy szegény vagyok, én az adományát vissza nem utasítom. Ezt az egész, dolgot úgy látszik csak Székely gondolta ki, mert ha a gróf applacidálta volna az összeget, bizonyára el is küldték volna.

Írtam Gyergyai Ferencznek²⁸, hogy küldjön kölpsön vagy 100 váltóforintot, ő küldött is s én csak később Kolozsvárott tudtam meg, hogy neki sem volt s hamarjában Udvarhelyi Miklóstól kérte kölcsön.

A pár forintnyi adósságomat kifizetvén, fölke-
restem azt a vendégfogadót, a hová Szábel szokott
az idő tájt szállani. Nagy örömömré épen Bécsben
is találtam. Szábel nagyon szívélyesen fogadott s
elmondtam neki, hogy két nagy kérésem van, az
első az, hogy vigyen le Kolozsvárra, a második az,
hogy előlegezzon pár forintot, pontosan vissza
fizetem.

— Mennyi kell? — kérdi.

— Kétféle számadásom volna, a szerint, a mint
a pénzből telik. Ha egészen rendbe akarnék jönni,
teljesen fölszerelni magam festékkal, ecsettel, aqua-
rell-papírral, olajos vásznakkal és egy pár kerettel,
hogy a képeim többet mutassanak, akkor 200 pengő
forint kellene, de ha ez nem lehet, akkor az épen
nélkülözhetetlenre elég lesz 50 pengőforint, majd
Kolozsvárról rendelem meg a festőszereket, amire
szükségem lesz.

Szábel elővette a tárczáját és ki számlált belőle
200 pengőforintot. Kértem, hogy adjon papirost és
tollat, mert írást adok róla.

— Minek az? — felelte ő mosolyogva, — az úr
becsületes ember, ha él, úgy is tudom, hogy megfi-
zeti, ha meghal, akkor pedig írás mellett is csak a
nagy harang fizetné meg. — íme, egy Erdélyben
lenézett örmény kereskedőtől milyen szép és nemes
vonás ez! A hálaéreztem nem engedi meg, hogy ezt
elhallgassam.

IV.

KOLOZSVÁR ÉS NAGYSZEBEN. 1830—1831.

Bevásárolván a szükséges dolgokat, Szábel-
léra keltünk. Pestig csak kettesben utaztunk, de in-
nen Kolozsvárra már mások is csatlakoztak hozzánk,
többnyire kolozsvári kereskedők, köztök egy Nuri-

csán nevű. Velünk volt Péterfi Albert is, a kit Nagy-Enyedre hívtak meg tanárnak. Mi három kocsival mentünk.

Mikor Bárádra értünk, az ottani vendéglőben csak két vendégszoba lévén, azon tanakodtunk, hányan férünk el e két szobában. Ostorcsattogás hallik és még két hintó robog az udvarra, csupa dá mákkal tele. Világos dolog, hogy mi mindnyájan a szénapadláson hálunk meg, mert a két szobát a dá máknak engedték át. De Péterfi int, hogy jöjjenk vele. Mikor a többiektől távoztunk, így szól hozzám:

— Jöjjen velem, csinálok én kettőnknek szállást. Az itteni rektor nekem tanítványom volt Debreczenben, elhelyez az minket.

Az oskolához érve már sötét este lett s csak egy báránybőr sipkás paraszt gyereket találtunk ott. Péterfi kérde tőle, hogy a kántor otthon van-e?

— Nincs, feleli a gyerek, mert leánykérőbe ment.

— Szaladj, hívjad haza és mondd meg, hogy Péterfy Albert professor van itt. Egy kis idő múlva jő a kántor, de erősen tántorogva és sokkal jobban demonstrálva azt, milyen a görbe vonal, mint azt, hogy milyen az egyenes.

Mikor Péterfi elmondta neki, hogy mi hozzája jöttünk meghalásra és vacsorára, vakarta a fejét és vastag nyelvével azt adta elő, hogy „szegény ő, mint a templom egere, nincs sem ágyneműje, sem vacsorára valója, de azért segítünk a dolgon. Menjünk a bíróhoz, van annál vendégszoba és jó ágyak a vármegyei tiszturak számára”.

El is tántorgott velünk Recturam a bíróig és minekutána bíró uram jóindulataiba ajánlott, alázatosan engedelmet kért, hogy visszatérhessen vőfélyi tisztének a további teljesítésére. Nekünk nem lévén ra továbbra szükségünk, ezt az engedélyt megkapván, távozott. A bíró úr, mint Göttingából érkezett kálvinista professorokat nagyon szívesen fogadott bennünket, jó paprikás csirkét adott vacsorára és

puha ágycat. Mikorra pitymallott, már készült a kávé is, hogy korán útra kelhessünk. Nem mondtam bíró uramnak, hogy nem vagyok professor, hanem pictor vagyok, mert attól tartottam, hogy mint pictornak, azonnal kevesebb értékem lesz előtte, de nem kellett sokat hazudnom, mert Péterfy tartotta őt bőven szóval. Reggel megköszönve a szívességét, visszatértünk úti társainkhoz, akik épen a kútnál mosakodtak.

Természetes, hogy Bécsben ruházatra nem sokat költöttem, hogy a szükségesebbre jusson és így sürgős szükség volt Kolozsvárt minél előbb felruházkodnom, hogy előkelő házaknál megjelenhessek. Elmegyek hát Dobraihoz, a ki az első szabó volt Kolozsvárt. Mondom, hogy nekem ruha kellene. — Csak tessék parancsolni! —. De pénzem nincs és sok ruha kellene, — felelem neki. — Kérem, csak tessék parancsolni, — válaszolja ő udvariasan. Így aztán őszi-, téli- és szalon-ruhát szabattam 200 forintért.

Kolozsvárt megint Székely Dánielhez szálltam, a kinek két szobája volt s a szolgát, meg a tüzelő fát én fizettem, hogy osztozzunk a költségen. E világos szobákban jól lehetett festeni, de hogy kiket festettem, azt itt felesleges felsorolni, mert ekkor már egy könyvet kezdtem vezetni, melybe minden képet, a mit a bécsi akadémiáról történt távozásom után festettem, egyenkint följegyeztem. A nagyobb képeimet a Wesselényi-háznál festettem, a hol egy nagy terem állt rendelkezésemre. Báró Bánffy Lászlóné, született Wesselényi Polixéna (később Pagetné) fõlszólított, hogy adjak neki rajz- és festési leczkéket s így néha egész napon át a Wesselényi-házban dolgoztam. Az öreg báró Wesselényi Józsefné, a kinek még négy eladó leánya volt, nyílt házat és fényes asztalt tartott s engem is fõlszólított, legyek mindennapos vendége.

De gróf Rhédey Ádámnál is leczkét adtam min-

den másodnap s a gróf is meghívott asztalához mindennapos vendégnek. Én tehát úgy osztottam be az ebédet, a hogy a körülmények megengedték. Ha ugyanis ebéd előtt többet akartam dolgozni, akkor báró Wesselényinéhez mentem, mert ott négy óráig sem késtem el, olyan hosszan tartott az ebéd, ha pedig délután is festeni akartam, akkor bementem gróf Rhédeyhez s úgy kellett igyekeznem, hogy egy óra előtt okvetlenül ott legyek. Mert a gróf olyan pontossággal ebédelt, hogy pontban egy órakor indult az ebédlőbe s ekkorra már a kitálalt levesnek ott kellett állani az asztalon. Gyorsan hordták föl az ételeket és fél kettőre már készen is voltunk, a gróf fölállt, meghajtotta magát vendégei előtt és ment a szobájába. Nem követelte, sőt nem is akarta, hogy valaki kövesse, mert ekkor egymagában szeretett időzni.

Így telt el a tél, meglehetősen egyformaságban, nap-pal festettem, este látogatásokat tettem. Néha más-hova is meghívtak egy-egy ebédre, így például a cancellárnéhoz, gróf Lazáméhoz, sőt egypárszor a kormányzó, báró Jósika is megvendégelt. Egyszer ebéd közben a kegyelmes báróné különösen ki akart vallatni, hogy két leánykája arczképét báró Bánffy Lászlóné maga festette-e, vagy e képek nagy részét én festettem? Azt feleltem, hogy csak pár vonást húztam bele. Ezt azzal apostrofálta Malom secretarius, hogy igen, mint az olasz mondja, ön adta meg az ultima manót.

Tavaszzal rendszeren megürülván Kolozsvár, az aristocratia tagjai falura vagy fürdőre széledtek el s így én jónak láttam nyárára Szebenbe menni. Az adósságaim letörlesztettem annyira, hogy Szábelnek maradtam adós 60 pft-tal és Dobrai szabónak 40 frtal, másnak senkinek. 1831 május 8-án indultam Szebenbe, a hol először is Benigni családját akartam fölkeresni. De két és fél év alatt, a mióta itt jártam, roppant változás történt, a mely egészen le-

hangolt. A Benigni-családot mintha a szél fújta volna szét; ismerőseim közül többen meghaltak, mások elköltöztek Szebenből, egyik-másik megházasodott s már a fiacskáját vezetve jött velem szembe, a hivatalnokokat áthelyezték, szóval alig a felét találtam régi ismerőseimnek, a kik közül Kenderessy Ferencz mindjárt meg is hívott, járjak hozzá ebédre, a miért én lefestettem a két gyermekét egész alakban, olajfestéssel.

Ezúttal nem szálltam a Katona Zsigmond házába, hanem a kis piaczon béreltem két földszintes szobát, melyek közül egyik szép világos és tágas is volt, a kis piacra nyíló ablakkal. Az öreg Neuhauser is fölkért, hogy fessek le s egy pár könyvet adott emlékül. Gróf Bethlen Ferencz azzal bízott meg, hogy Rákóczi arczképét, Kupeczky után, másoljam le a Bruckenthal-féle képtárban.

Szebenbe érkezésem után, néhány héttel Dobrai szabótól, akinek még40forintjával tartoztam, kezserves levelet kaptam, melyben írja, hogy egyik leánya Szebenben van a nevelő intézetben, itt leányáért pár héttel ezelőtt 40 forint fizetnivalója lévén, azt egy Szebenbe utazó guberniális cancellistától elküldte. De ez elköltötte a pénzt, mit sem fizetvén a nevelő intézetben. Így ő most a legnagyobb zavarban van; mert az uraságok falun vannak, tölők pénzt nem tud behajtani, ezért engem kér, égre földre, legyen szíves a 40 forintot Szebenben, a nevelő intézetnél minél előbb kifizetni, mert nagyon szegényenli e késedelmét. Még azt is hozzá tette a leveléhez, hogy ha én most nem nélkülözhetném a kérdéses summát, ő azt legfölsőbb két hét alatt megküldi. Én e levél vétele után azonnal mentem a nevelő intézetbe és kifizettem a 40 forintot, nyugtát véve róla, melyet neki forduló postával ajánlott levelben elküldtem, hogy mielőbb megnyugtassam, egyúttal megírva ezt is, hogy ez összeggel adósságot törlesztettem. Dobrai később egy levelben

oly melegen köszönte meg ezt az eljárásomat, mint-ha az összeget ajándékba adtam volna neki. N. Szebenben volt egy Meinung nevű gyalogos kapitány, a ki mint dilettáns csinosan festett, ő hozta el egyízben hozzám gróf Nemes Zsuzsannát. Régebbi ismerőseim, meg az újabbak is, mind nagy elismeréssel említették azóta tett haladásomat a festészetben. Megismerkedtem egy pár bukaresti bujárral is (a kiket Erdélyben boéroknak hívtak.) A nyár folyamán egy bukaresti gyógyszerész Raimondi, a neje és két leánya járt nálam. Raimondi olasz volt, a felesége brassói szász leány, ezeket az öreg Neuhauser rajztanár vezette hozzám és ismertetett meg velük. Ezek nagyon rábeszéltek, de kivált a bujárok, hogy jöjjenek Bukarestbe, mert ott szépen kereshetek, A bujárok különösen nagyon biztattak, hogy ismerőseiknek ajánlani fognak; kezdtem is érlelni azt az eszmét, hogy a télire Bukarestbe megyek, mert nyáron azok is mind a fürdőkbe futnak szét.

Azon időkben a fényképészet még nem létezvén, a miniature festészetet foglalták le a szerelmesek, különösen a titkos szerelmesek, ideáljaik ábrázolására. Ez a festészeti-ág tehát jól jövedelmezett, de a szerelmesekre nézve veszedelemmel járt az, hogy ha a képet nem jól őrizték és valaki meglátta náluk, nehéz volt a képek eredetét indokolni, mert bajos lett volna elhítni, hogy a festett kép birtokába nem az eredeti személyiség tudtával és beleegyezésével jutott az illető. Most a fényképészet segít rajtok, de egyúttal majdnem meg is semmisítette a miniature-festést. Én még 1847-ben megjövendöltem ezt a fordulatot, a mi 1852-ben, mikor Archer a collodiumot föltalálta teljesült is. Mivel hogy e találmány útján a fénykép bármilyen számban sokszorosítható, az ideálja képét bárki gyanútlanul megszerezheti.

Akkor a művésznek erkölcsi kötelessége volt a hallgatás, sőt sokszor nehéz helyzetbe jutott né-

mely követelő emberrel szemben. Például egy hölgy képét a vőlegénye vagy családja számára festettem, azután jött hozzám egy úr, a ki követelte, hogy az illető kisasszony képét az ő számára titokban lemásoljam. Én megtagadtam, hogy az illető tudta és beleegyezése nélkül ezt megtegyem. Haragosan kérdezte, hogy kinek és minek nézem őt? „Megbocsájt, feleltem neki, hogy halandó embernek tartom őnt is, a ki ha meghalna és hagyatékában megtalálnák egy férjes nő arczképét, ennek következményei kiszámíthatatlanok. Ha az illető tudta nélkül festetem le az arczképét, engem terhel érte a felelősség, de ha ő beleegyezik, a felelősség reá háruí.” Sok baj volt a kíváncsiakkal is, a kik közt akárhány fürkésző akadt. A titkos képek festésénél az ajtót zárva kellett tartanom, hogy a mikor ajtómon csöngetnek, a titkos képet hamar az asztalfiókba tegyem és egy másik képet vegyek elő, melyre ráfoghatom, hogy most éppen ezen dolgozom. A fürkészők vagy Katipiták néha meg is adják az árát, a mint nálam is történt.

Egy szombat napon aláfestettem egy fejet olajfestékkel, ekközben más dolgom akadt, úgy hogy a kép háttérét csak vasárnap délelőtt festettem be sötétbarnával, azután, hogy a por be ne lepje, meg hogy kezdetleges állapotában ne bírálgassák, a falhoz támasztottam.

Vasárnap két asszonyság két kisasszonnyal, egy dandy hivatalnok kíséretében állított be hozzám. Az ifjú úron fehér mellény és fehér pantalló, világos sárga keztyű, szóval igazi vasárnapi gála. A míg ő nagyban tereferélt a leányokkal, én az asszonyokkal beszélgettem. Egyszerre csak hangos sikoltást hallok, hirtelen megfordulok és látom, hogy a két kisasszony az ifjú úrra bámul, a kinek az előinge, mellénye és nadrágja tele van kenve barna festékkel. Mindjárt tudtam, hogy a képhez nyúlt. Mondom, hadd lássam a jobb kezét. Lám a sárga kesztyű

tenyere is egészen barna festékes, a kép vásznán pedig ott maradt mind a négy ujj helye, a mint bele markolt, a helyett, hogy a vászon vakkeretét fogta volna meg. Az inasom nem lévén hon, meg kellett várnia, a míg visszajön s átadva szobája és szekrénye kulcsait, másik ruhát hozatott el vele...

Egyszer, miután Bukarestből kijöttem, Magyar-Igenben történt, hogy egy falusi úri ember nézegette a festékes ládámat, mely mellettem a széken volt. Közben beszélgettünk és én szorgalmasan festettem. Később rátekintek, hát látom, hogy a kék nadrágjának jobb fele majdnem térdig tele van fehér festékekkel. Én is meg ő is nagyot néztünk. Kérem, hogy hát mi történt? Ő elmondja, hogy látva a festékes hólyagokat, a mik olyan jó puhák, egyet a kezébe vett. Akkor még nem tubusokban tartottuk az olajfestéket (ezt csak később találta ki Vernét Horace)²⁹, hanem hólyagokba kötöttük.** Ő nem értette, hogy mi ez, de a legnagyobbat, (melyben a fehér festék volt) s a mely az ő kíváncsiságát legjobban ingerelte, a kezébe vette s érezvén, hogy lágy, megnyomogatta. Azt persze nem is gyanította, hogy a hólyag alul, a hol a festéket kinyomják belőle, át van lyukasztva. Szépen tele nyomta tehát a markát fehér festékekkel s a nélkül, hogy ezt észre vette volna, a kezét nadrágja hasítékába dugta. Azután sétálgatva, pipálva, beszélgetve, jól bele dörzsölte a zsinórok és sújtások közé a festéket. Már most csak úgy segíthettünk a baján, hogy nadrágját levette és hamarosan szappannal kimosták, de a sújtásokat és zsinórokat egészen le kellett fejteni, mert ezek alól kefével se lehetett kidörzsölni a fehér színt.

* Az eredeti kéziratban itt vázlatos tollrajz látható: a négy ujj, amint a képet markolja.

** A kéziratban a művész vázlatosan lerajzolt egy ilyen festékes hólyagot

1831-ben egy vasárnap történt az is, hogy N. Szebenben egy hivatalnok délelőtt meglátogatott. Én egy miniature képen festettem, ő közel, az asztalom mellett ült és magyar tajtékpipára gyújtott. Új pipa lévén, fenékgig akarta kiegészíteni, szította és fújta is, nem sokat törődve azzal, hogy egész korom halmaz hullott a szoba-padlóra. Egy vastag lágy ecsetem feküdt az asztalom mellett, mellyel festés közben le szoktam porolni az elefántcsontot. Kíváncsi volt, mire használom. Nem vette észre, hogy vele leporolom a képet s úgy okoskodott, hogy vizesen bizonyosan finom hegye lesz. Bele mártotta a vízbe és beszopta, de nem lett hegyes. Megint bele mártotta, de mielőtt beszopta volna, kifordult az ujja közül, és a pipakoromba esett. Ezt látván, másodszer nem lévén kedve ilyen piszkosan beszopni, mert a koromcsomó a vizes ecseten mind rajta maradt. Így letette az asztalra. Én ezt beszéd és festés közben nem vettem észre. Kezem már gépiesen hozzászókkolt volt, hogy előbb jól megrázzam, meg a mutatóujjammal meg is pattogtassam, hogy a por kihulljon belőle. Amint megrázom, éppen ezen úr felé végig freccsen az egész benne lévő víz az úr előingén és fehér mellényén, az egész benne lévő pipakorommal. Ő reám kiált, hogy mit csinállok, de pattintván az ujjammal, én is éreztem, hogy vizes. Egymásra bámultunk, én is, ő is, nem értettem, hogy lett vizes az ecset, de aztán megértettük egymást. Szerencse, hogy le nem mostam és össze nem piszkoltam egy napi munkámat.

Néha nagyon nevetséges kíváncsiság gyötri az embereket.

1844-ben gróf Berényinek, a ki agglegény volt, lefestettem időközökben egyenként vagy 4 kedvesét. Egyszer azt mondja nekem, valami eszméje támadt: ez aquarelleket szeretné keretbe foglalni s a mostani kedvesének képe alá a „jelen” szót, az előbbi arczképe alá pedig a „múlt” szót írtni, természe-

tesen görög nyelven, hogy ne értse mindenki. De már most a következetesség azt kívánná, hogy egy harmadik is legyen ott, ezzel a fölírással: „jövő”, de ezt nem lehet megfesteni, úgy-e bár? Én azt feleltem neki, hogy igenis lehet, még pedig úgy, hogy dominóba festenek egy alakot, lárvával az arczán. A gróf úr ízlését úgyis ismerem már, fekete vagy nagyon sötét barna haj, a szem is sötét-barna, gömbölyű kar és telt nyak, csinos fül, így az arczkép szükséges, látható részei meg volnának, a többit eltakarja az álarcz. A grófnak nagyon megtetszett ez az eszmém s én meg is festettem. Nőmnek is nagy mulatságára volt, hogy alig akadt olyan látogatóm, a ki meg ne kérdezte volna: „Ki ez a nő?” Én persze senkinek sem mondhattam el a valódi históriát, hanem tréfát űztem az emberekkel. Így feleltem: „Kérem, bocsássanak meg, nem lehetek annyira indiscret, hogy a kilétét eláruljam. Hiszen láthatják, azért festeti magát az illető maszkban, hogy ne ismerjék meg.” Ez a felelet elég naiv volt, de mindenki szórói-szóra elhitte és sokáig nézegetve tűnődtek azon, vajon ki lehet ő? Akadt többször olyan is, a ki hamis hunyorgatással mondta, hogy ő már tudja kicsoda. És én egészen komolyan bámultam ezek éleslátását, nem zavartam önmegelegedéseket, csak utólag nevettem ki naivságukat.

Szebenben azon elhatározásom után, hogy szerencsét próbálok Bukarestben, elgondoltam, hogy ott orosz tisztekkel is érintkezhetek, a kik nem tudnak oláhul, (én az oláh nyelvet a collegiumi szünidők alatt jól megtanultam) elkezdtem szorgalmasan francziául tanulni. Ügy emlékszem, Trautmannek hívták ezt a nyelvmestert, a ki az olasz nyelvben is jártas volt, úgy hogy olaszul is tanultam tőle s már ott Szebenben folyékonyan tudtam e két nyelven is csevegni.

1831. év október végén tanácsot kértem a Thierry és Pülenbaum-féle könyvkereskedésben, akiknek Bukarestben fiók-üzletök volt, hogy mily módon utazhatnám én Bukarestbe? Fülenbaum azt ajánlotta, hogy az ő szekerek november elején Bukarestbe megy s azon, mivel könyvesládákat visz, melyek nagyon súlyosak, de sok helyet nem foglalnak el, jó ülést lehet csinálni. En a vitelbér fejében fessek neki Thierry nejről egy könnyű aquarellt. Az alku megvolt s így november 8-ika táján útnak indultunk.

Két úti társam is akadt. Az egyik szegény tanító, a ki 100 forint fizetéssel nyomorgott mint tanító egy családnál. Ez arra kért, vinném magammal, neki nincs útlevele s ezért legyen olyan jó, Írásom be inasomnak, hogy így Bukarestbe juthasson. Ez a kívánsága nem került nehézségbe s be is írtam inasomnak. A másik egy női szabó volt, 22—24 év körül, a tanítónál pár évvel fiatalabb. A szabó Thierrynek fizetett valamit, a tanító semmit, de mint inasom meg is tett mindent, amit csak egy inas tehet. Bukarestben is pár nap múlva egy katonatiszthez állott be inasnak s hálából később is gyakran felkeresett, dicsekedve, hogy kevés a dolga, mégis havonként 7—8 aranyat takarít meg, mert gazdájánál az orosz tisztok sokat kártyáznak és sok borraivalót kap.

Mint Szebenből elindultunk, délig csak Veres-toronyig jutottunk. Délután már megláttuk az első oláh falut, ahol az oláh vám is volt. Ezt a tájat, az Olt vize melletti hegyekkel, le is rajzoltam. A vámnál sok idő telt el s mi este felé indultunk tovább, hogy aztán a hegyek közt az első korcsmánál megszánjunk. Ennek a korcsmának csak egy kisebb s

egy nagyobb szobája volt, e nagyobbikban három ágy, kevés ágyneművel, én a magam ágyneműjéből vettem ágyat. Alig oltottuk el a gyertyát s még el sem aludtunk, mikor hallok valami hegedüzcizogást és közbe-közbe morgó, mélyebb hangú ümmögést. Aztán elkezdenek dörömbölni az ajtón, a korcsmárosné gyertyát gyújt» kinyitja az ajtót, mire beállít két férfiú, utánok két cigány, az egyik férfi csak négy láb magas, törökösen öltözve, a másik azonban hat láb magas, sovány fiatal oláh pap, hosszú fekete reverendával; olyanok ezek együtt mint a csép a hadarójával. A cigányok közül az egyiknél hegedű, a másiknál tamburin forma, meg nem lyukatott bőrrosta, melyen a gazdája a megnyalazott hüvelykujjával zörög, úgy hogy „rum, rum”-forma félbassus hangokat morogtat.

Hozattak maguknak bort, ittak egyet egyet s egyszer a bakanyista (a szatócs), mert annak nevezte a korcsmárosné, odaszól a cigányhoz és bele kezd egy három ütemű nótába. Megkísérlem leírni:



A pap is, a bakanyista is járt Erdélyben és Veres-toronyban tíz nap-i contumatiában, megtanultak keringőzni s erre a nótára elkezdtek tánczolni.

A schneiderben erre fellobbant a német vér, felugrik ágyából, magára rántja a csizmáját és egy ingben gatyában elkezd a bakanyistával keringőzni, azután a pappal. Természetes, hogy erre megkínálták borral és itatták, amíg csak bele fért. Így mulattak közel éjfélig, eközben hozzám is odajött a bakanyista, kínálni akart borral, de én úgy tettem, mintha aludnám. A pap vissza húzta a ruhájánál fogva: „lasze sze dorme” (Hagyjad aludni). A tanító

is tetette az alvást s így mi ketten nem vettünk részt a multságban.

Másnap a Schneider úr a rossz lőrétől, melyből jócskán vett magához, egész nap ebül volt, szörnyű katzenjammere volt, mi csak neveltünk rajta, hogy túrje a nemzeti táncz megtiszteltetéséért.

Más napon is nem, értünk egészen ki a havasok közül. Egy korcsmához értünk, ahol nagyobbacska vendégszoba volt, de mikor benyitok, a hány ember csak elfért a földön, annyi feküdt ott. Ki hevert ki aludt, de én be se tudtam menni, mert majd leütött a lábamról a foghagymaszaggal kevert pálinkabűz. Mit volt mit tennem, elég jó meleg bundám volt, így aztán lefeküdtem a szabadban a szekerünk alá. Havazni kezdett s tartottam tőle, hogy elzavar a szekér alól, de szél nem fújt, melynél fogva a hó nem zavart álmomban, később elállt. Egy kis ujjnyi vastagságú hó esett.

Ezen túl minden baj nélkül jutottunk Bukarestig.

Bukarestben a Hanu Manukba (vendégfogadó) szállt a kocsisunk. Ez olyan ronda szálloda volt, hogy irtóztam szobát bérelni. Azonnal elindultam tehát Raimondiék fölkeresésére, a mi könnyen ment, mert gyógyszeráruk lévén, nagyon ismerős család volt. Raimondiék szívesen fogadtak s elpanaszolván a vendéglőbeli állapotokat, meghívtak, hogy háljak és vacsoráljak náluk. Első éjjel tehát ott háltam. Egy kozák inasuk volt, a ki oláh leányt vett feleségül s ezen a nyelven is jól beszélt, ettől kérdeztük, nem látott-e a közelben kiadó szállást? Véletlenségből mindjárt a negyedik házban talált két egymásba nyíló nagy szobát, az egyik három és fél öl széles s ugyanilyen hosszú, utczai sarokszoba az első emeleten, három ablakkal a két utczára. Valamennyi ablak rosszul zárult s gondolkozni kezdtem, mit tegyek velők! Mindkét útítársam oda jött, véttem azonnal egy szekér fát s békítetttem, a női

szabó segített. Vettem egy pár könyv papírt, csirizt főztünk a háziasszonyomnál, ki szíves volt segídeni ennyiben, és két útitársammal együtt egész délután ablakot ragasztottunk, előbb a külső ablakdeszkákat jól becsináltuk. Öt ablakot végleg elzártunk, csak az északi oldalra nyíló ablakok közül hagytuk a középsőt világosan, még csomagoló papírossal is elsötétítettük, így a szoba át volt alakítva műteremmé. A nyugati oldalon az egész szoba hosszában egy 40 cm-nyi magas és 120 cm-nyi széles emelvény volt, néhány kihúzható nagy fiókkal, ezt ruhaszekrénynek használhattam és használtam is, a háziasszonyomtól kaptam még három széket, egy asztalt és egy rézgyertyatartót, az emelvényt pedig, mely eredetileg törökös divánnak készült, bevonattam a legolcsóbb virágos, színes pamutkelemével s ágyneműimből az egyik végén ágyat csináltam s ezt is letakartam: íme, készen volt a berendezés. A legényemnek való szobában is volt egy emelvény nagy fiókokkal, ezt behúzatlan hagytam, nem akarván éppen paradét üzni. Felvettem egy oláh ifjút inasnak, aki úgy ahogy megtette a szolgálatot.

Raimondiné felajánlotta nekem a kosztot, reggelit, ebédet, vacsorát, a miért rajzleckét adtam ifjabbik leányának, Ceciliának. Az idősebbik: Josephine, a zenével foglalkozott s igen szépen zongorázott.

Az egész család igen művelt volt, a kisasszonyok, sőt az anyjok is az oláh és a modern görög nyelven kívül (mely a szultán által odaküldött görög fejedelmek révén az oláh aristocratia szalon nyelve volt), jól tudtak franciául, olaszul, sőt magyarul is elég jól beszéltek, mely utóbbit a magyar cselédek-től és dajkáktól tanulták el. (Sok székely cseléd volt Bukarestben, mert jól fizették őket s jobb hasznukat vették, mint a cigány és oláh paraszt cselédnek; így aztán sok bujár és rokona tudott többé kevésbé magyarul.)

Egyszer néhány hóval később, egy oláh Vlediká (püspök) látogatta meg Raimondékat. Társalgás közben, mely oláh nyelven folyt, az egyik kisasszony azt mondta, hogy a magyar nyelv helyett jobban szeretne angolul tudni, mert ez szebb nyelv. Én, a ki angolul is eleget hallottam beszélni, közbeszóltam, hogy ez épen nem áll. Ha azt mondaná, hogy az angolok irodalma jobban érdekelné, ez ellen nem tehetnék kifogást, de hogy az angol nyelv szebb lenne a magyarnál, ezt tagadom. Erre nagy meglepetésemre a Vlegyiká is pártomra állt, dicsérte a magyar nyelv szépségét és ennek bebizonyítására olyan szép és tiszta kiejtéssel szavalt a Csokonainak *A reményhez* írt ódáját, hogy szebben egy magyar költő sem szavalt volna el.

Ezen előttem ma is tiszteletben álló családnak körében sok kellemes estét töltöttem el, mely ezen akkor roppant unalmas városban egy és fél évi maradásomat lehetővé tette. Hálából lefestettem miniatúrben Raimondinét és férjét, karácsonyi meglepetésül a kisasszonyoknak és kis aranykeretben, portefeuillebe foglalva adtam át. Lefestettem a két kisasszonyt is olajban, egy képre, térdig.

Egyetmást még elmondandó vagyok, de az idő sorrendjét nem akarom nagyon össze vissza zavarni.

Első dolgom volt az ismerősöket felkeresni, kik még Szebenben megígérték pártfogásukat. De ezekben nagyon csalódtam, mint minden más ember, a ki az ígéretekre merészel támaszkodni. Szívesen fogadtak, megkínáltak dulcsászával, aztán alászolgája, egyik sem ajánlott senkinek se, egyik sem szerzett egy megbízást se, úgy hogy eltelt szépen november is, a nélkül, hogy munkám lett volna. Már-már arról kezdtem gondolkozni, jó lesz, akár tél idején is, visszasietni Erdélybe, mielőtt pénzem elfogyna.

Egy este meglátogatta Raimondiékat az Aga (rendőrfőnök) Jánku Philippesko, egy nagyon ügyes

és erélyes bujár, kiről Kisseleff azt mondta, ő az egyedüli bujár, a ki képes valami nagyobb ügy keresztülvitelére. Az egyik kisasszony azt kérdi tőle, nem tudna-e valami Utat-módot arra, hogy engem Kisseleff kormányzónak bemutasson? Kisseleff az orosz czár adjutánsa, teljhatalmú kormányzója volt ekkor Oláhországnak és Moldvának, mert még az 1829-diki hadjárat óta e két fejedelemséget az oroszok szállták meg. Kisseleff nagyon sokat tanult ember volt, Parisban nevelkedett, finom modorú, tudományt és művészetet kedvelő jeles diplomata, a ki később párisi orosz nagykövet lett.

Philippesko azt felelte hogy nagyon szívesen bemutat, ezzel hozzám fordult és azt mondta, hogy holnap, egy kis negyedórával kilencz előtt jelenjek meg a kormányzó előszobájában, hozván magammal valamely miniatűrét vagy kréтарajzot. Ő pontban kilencz órakor meg fog ott jelenni és bemutat.

Én egy negyeddél d. e. 9 óra előtt ott voltam és alig ütötte a 9 órát, bámulatos pontossággal robbogott be Philippesko kocsija is. A mint a lépcsőn feljött, az inasok széttárták előtte az ajtó mindkét szárnyát, mert a nagy úr fél ajtón nem fér be. Ő aztán jobbra-balra tekintve, a mint meglát, megfogja a kezemet és minden bejelentés nélkül szétnyitván a kormányzó fogadótermének ajtaját, bevezet és bemutat, megmondja a nevemet és ajánl ő Exjának, mint jeles ifjú festőművészt. A tábornok úr nagyon előzékeny volt, megmutattam neki néhány miniature festményemet s néhány kréтарajzot, a miket majdnem egy negyedórán át nézegetett, e közben kikérdezett: hová való vagyok, hol tanultam? Mivel pedig már tapasztalásból tudtam, hogy nem kell bevárni azt az időt, a mikor azt mondják: „Most már mehet az úr”, ő excellentiája kegyes jóindulatába ajánltam magamat és mély meghajlással távoztam.

Én nagy reményeket ezen bemutatáshoz nem

kötöttem ugyan, de tudtam méltányolni annak az előnyét, hogy egy ilyen nagy úr is immár tudomásal bír arról, hogy a világon vagyok. Abban azonban csalatkoztam, hogy mihamar el fog feledni, mert ez a bemutatás váratlanul igen nagy előnyömré vált és fényesen gyümölcsözött.

Közeledett Miklós napja a görög naptár szerint. De nem az én nevem napja, hanem az orosz cszáré, melynek öröme Kisseleff fényes estélyt adott a nagy redoute termében (persze a csár költéségén). A bálanya herczeg Bankrationné volt, (Kisseleff neje Parisban időzött). A meghívók kiosztásával Philippeskót bízták meg, a ki engem is meghívott, hogy együtt láthassam Bukarest crêmejét. Természetesen legfőbb érdekemben volt onnan el nem maradni.

A nagy terem, már egy jó órával a tábornok megjelenése előtt zsúfolásig megtelt a legelőkelőbb urakkal és hölgyekkel, orosz tábornokokkal és főbb tisztekkel, a kik közt itt őrnagy volt a legkisebb úr is. Én csak iregtem-forogtam e nagy tömegben.

Egyszer csak szájról szájra jár a szó: „Vinye generalu” (jön a tábornok). Erre kezdenek sorakozni, taszigálódni, hogy a főbejárattól a bálanya és kísérete számára készített tribünig szabad útja legyen a tábornoknak. Engem mulattatott az a nagy félenkség és respectus, melylyel a közönség utat nyitott, hogy azután meglehetősen tolongással a tribün köré csoportosuljon, de itt is nagy, tága,s félkört képezve. Engem a tolongás közben az első sorba sodortak.

Egyszer kis idő múlva, miközben a tábornok úr herczeg Bankrationnéval beszélgetett, látom, hogy engem kezd fixírozni szemével, azután int. Én ezt az intést nem mertem magamra venni, gondolván, hogy ilyen nagy úr két hét óta bizonyára megfeledezett már rólam. Körülnézek, nem áll-e legalább is egy orosz tábornok a hátam mögött s mikor visszafordí-

tottam a fejem, úgy rémlett előttem, mintha a kormányzó a fejével is intve azt mondaná: Neked intettem. Erre oda siettem, a nagy félkörön keresztül, azt gondolva, ha nem nekem int, majd megmondja, ha pedig nekem szólt a figyelmessége, csak örvendhetek rajta. Kértem, hogy velem parancsol-e ő excellentiája? Azt felelte, hogy nekem intett s igen szívesen érdeklődött irántam. Kérdezte van-e sok dolgom, megismerkedtem-e a főurakkal? Válaszom csak az lehetett, hogy nem lévén elég nyilvános, társas élet, az urak közül csak keveset ismerek és így kevés is a dolgom.

Erre herceg Bankratiónnéhoz fordult, a kinek a leánya menyasszony volt s megkérdezte, nem festeti-e le a leányát? A hercegné azt felelte, nagyon szeretné lefestetni, de nem tudja, volna-e itt arra való művész. Erre Kisseleff bemutatott a hercegnének, nagyon megdicsérvén, hogy látta több műveimet és jót áll érte, hogy ha a leányát lefesteti velem, nagyon meg lesz elégedve a képpel. Ekkor herceg Bankratiónné, a ki igen nyájas, finom hölgy volt, vette át a szót, nagy érdeklődéssel kérdezősködve nemzetiségem felől, tudakolva hol tanultam, hol képeztem magam, azután megmondta szállását és azt, hogy mikor szokott fogadni. Kijelentette, hogy akár holnap is meglátogathatom, a mikor megbeszéljük a festés napját, az ülés óráját. Kis negyedóra telt bele, a mig mindezekről beszélgettünk. Ezalatt ki voltam téve a nagy félkör tekintetének, egyedül állva a központ mellett. A tömegben kezdtek összesúgni: ki az, mi az? a kivel a generális oly hosszasan beszél, a kit bemutatott a hercegnének s a kivel a hercegné is annyi ideig és oly nyájasan társalgott. A felelet mindenütt az volt, „nem tudom”. De kifundálták, hogy Philippeskónak tudnia kell, mivelhogy ő osztotta ki a meghívókat. Philippesko aztán elmondta, hogy ez egy jeles, sőt kitűnő festő, stb. Én ekkor 21 éves voltam s önma-

gától értetődik, hogy szalon öltözékem kifogástalan volt, mert mind Kolozsvárott, mind Szebenben az első körökben forogván, megtanultam, hogyan kell ilyen körökben öltözködni és viselkedni. A közönség talán első percekben azt is gondolhatta, hogy valami süldő attaché vagyok, vagy micsoda, de mikor véget ért a beszélgetésünk és én visszatértem a tömegbe, körülfogtak s mindenki igyekezett megismerkedni velem. Annyira körülfogtak, hogy alig győztem a tárczámba beírni a sok címet és nevet, hogy kiket látogassak meg. Így történt, hogy egy este az egész aristocratiával és sok orosz törzstiszttel ismeretséget kötöttem.

Első látogatásom természetesen herceg Bankrátionnénál tettem és le is festettem a leányát. Ez így ment tovább, sorra festve le azokat, a kik óhajtották s eközben a festményeim is ajánlottak s ismertették nevemet.

Nem sorolom fel azokat mind, a kiket festettem, ezek egyenként fel vannak írva jegyzőkönyvemben.

Kisseleff tábornok arczképét sokan óhajtották bírni. Philippesko útján fölkerítem, hogy üljön előttem s ő szívesen meg is tette. Mikor leült, azt kérdezte, merre forduljon. — *Maintenant c'est vous, commendez*, — jegyzé meg, de én helyreigazítottam, hogy egy kis különbség van, ha ő excellentiája commandiroz s ha én fejezem ki óhajtásomat, mely vele szemben nem commando, hanem csak alázatos kérés lehet. Az én utasításaim különben is csak a kép érdekében történnek, melyet nem kötelessége teljesíteni.

Ezt a rajzomat Bécsbe küldtem s Kriehuberrel³⁰ köre rajzoltattam, de sokan kívántak az eredeti rajzomról crayon-másolatot is, úgy hogy ez a rajz egy-maga vagy 150 darab aranyat jövedelmezett nekem.

Érdekes egy korszak volt ez Bukarestben, a hol az oroszoknak akarván hízelkedni, már kezdték a

török szokásokat elhagyni és az európai szokásokat utánozni. Eszembe jutott Tacitus Julius *Agricolájá*-ból, Brittaniáról szólva: „Tamque erat frequens toga linguaue nostra, idque apud imperitos humanitas vocebatur, quum pars servitutis esset.” Ez talán annyiban nem illett egészen az itteni állapotokra, mert inkább lehetett a törökös ruhát a szolgaság jelvényének nevezni, a mennyiben azt csak az intelligentia viselte és azoknak cselédei, az arnauták. A parasztság megtartotta eredeti oláh viseletét, ezt viselte a nők nagyobb része is, de a főaristocrazia asszonyai már majdnem mind a francia divat szerint öltözködtek.

Az ifjúság már könnyebben változtatta ruháját, de az öregebbek, a kik már rég megszokták a török ruhát, nehezen adták rá a fejüket vagy legalább is csak apránként kezdtek leszokni róla, így például a turbán helyett orosz katonasapkához hasonló sapkát tettek föl, bugyogó helyett pantalonot és sárga csizma vagy papucs helyett fekete csizmát.

Egy Obedianu nevű ismerősöm, a ki már anyyira vitte, hogy sapkát, pantalonot és csizmát viselt, barátai unszolására egészen át akart öltözni. Cylinder! én hozattam neki Szebenből a híres Bayertől, a legfinomabb fajtát; csináltatott frakkot is, a legfinomabb posztóból, aztán felöltözködött, próbára föltette a kalapját s a tükör elé állt. A mint meglátta magát így talpig modern ruházatban, olyan idegen ember állt előtte, hogy földhöz csapta a drága kalapot s ledobta a frakkját is. Lehetetlen volt rábírní, hogy többé fölpróbálja s inkább elajándékozta.

Az átöltözködésen sokat segített elő a katonaruha is, a mi szemöket hozzászoktatta a más szabású ruházathoz. Mert az oroszoknak első gondjuk az volt, hogy oláh katonaságot állítsanak föl s azt európaileg, de kissé az orosz viselethez hasonlóan ruházzák föl. Néha mulattam magam azzal, hogy gyakorlataikat néztem, egy orosz tiszt 12 embert

sorba állított és tolmács által megmagyaráztatta, hogyan kell lépni s mikor azt mondja: „Marsch!” akkor a bal lábat kell indulásra emelni. Megparancsolta, hogy így kell maradni, míg ő minden ember lábát megvizsgálja, hogy helyesen tartja-e? Az elsőnek a lába fejét mindjárt lefelé irányoztatta s míg végigigazgatta valamennyiét, az egyik féllábon álló legény feldőlt és akárcsak a kártyaházakat végig döntötte az egész sort. A tiszt erre mérgesen sorba pofozta a ledőlt katonákat. Egyenként jobban ment volna.

Volt egy Cantecuzeno³¹ nevű jóismerősöm, ki- nek gyönyörű fekete szakálla volt. Eszményi szépségű férfi feje volt, de mikor a szakállát leborotváltatta, mert ez a francia ruhához nem volt divat, fájt a lelkem érte. Ő is a fő aristocratiához tartozott s így illőnek tartotta az európai divat utánczását; mivel pedig az orosz tábornokok is fölkeresték házáat, modern bútorokat is csináltatott, mert az európai viselethez a széles török diván, melyre papucs nélkül kuporodtak föl, nem illett. Mikor e metamorphosis után egyszer meglátogattam, a mint a szobába lépek, alig bírom a kaczagást visszafojtani. Vagy tíz bujárt látok benn, a mint hosszú szárú csibukból füstölve, mindegyik egy-egy szék mellett úgy törökösen a földön kuporog, föltett cylinderral a fején s a frakk szárnyai hátul szétterülnek a földön. Ő maga a kanapén ült, de a többi bujárnak kellemesebb volt a régi szokáshoz híven cigánykarikába kuporodni és mivelhogy régebben a turbánt sem vették le a fejökről, a cylindert sem jutott eszükbe levenni. Érdemes lett volna őket lefényképezni*.

* Itt az eredeti önéletrajzban, egy kis tollrajz látható: szék mellett földön ülő, cilinderes, csibukozó férfi. A továbbiakban Barabás az árnyékszéket írja és rajzolja le. Azt a részt itt nem közöljük.

Mindent mindjárt a németre fogtak; ha egy európai ruházatú ember (ha oláh volt is) meglökött vagy bárhogy bántott egy-egy oláhot, azt kiáltotta utána: „Nyamczu beczivu”. (Részeges német.) Ez a megtisztelő epitheton onnan eredt, hogy a bevándorlott német mesterlegények nagyobb része visszaélt a túlságosan olcsó borral. 2 kr volt egy itcze bor, télen egy egész nyúl, bőr nélkül 2 krért kelt el, a borért többet adott a zsidó. Később, az oroszok alatt drágább lett az élet.

Inast kellett tartanom, — hol küldözgetni valamiért, hol magam után vitetni valamit, de különösen a lakás tisztántartására. Az első egy bál után megszökött, nem mert haza jönni. Raimondival bálba mentünk s a felső meleg ruháinkat reá bíztuk volt. Bukarestben a bálteremnél ugyanis nem volt még ruhatár, hanem egy nagyobb terem, a hol minden vendégnek az inasa, arnautja vagy kozákja, átvéve a gazdája felső kabátját, köpenyegét vagy bundáját, ott várakozott a gazdájára. Étlen-szomjan, órákig állva várakoztak ezek itt s a multság végén nagyon kedves dolog volt kinek-kinek keresgélni a maga emberét, a míg nagynehezen reá nem akadt. Az én inasomat hiába kerestük, nem találtuk sehol. Mit tehattünk mást, mint hogy a jó fagyos éjszakában egy szál frakkban, futólépésben eljussunk a háromszáz lépésnyire levő Raimondi-gyógy-szertárba. Hát az én inasom nyugodtan alszik itt a laboránssal. Fölzavarom álmából és reá rivallok, hogy gyújtsa meg a lámpást, s menjen előre, majd otthon számolunk. Hazaérve letette a lámpát az előszobában s míg én a téli kabátomat raktam le, ki-osont az ajtón s máig se került elő, félt a megleczkéztetéstől. Másnap egy újabb inast fogadtam, a ki nagyban dicsekedett azzal, hogy ő ilyen meg olyan bujánházakban szolgált. Este felé látogatóm jött s én látva, hogy a gyertya néhány perez múlva beleég a gyertyatartóba, egy font gyertyát hozattam

vele (ekkor még csak a faggyúgyertyát ismerték), mire a gyertyával megjött az inas, már csak a bél vége pislogott ki a gyertyatartóból; az inas hamar levág egy gyertyát a csomagról, meggyújtja a még pislogó bélnél és a sarkán fordulva kiönti az olvadt faggyút a szoba közepére s beledugja az új gyertyát a tartóba. Inasom e mesterfogása után tisztában voltam az ő ügyességéről és a tisztaságról szerzett fogalmairól, rögtön adtam neki egy kis borraivalót azon napon tett szolgálataiért és kértem, hogy legyen szíves véglegesen behúzni maga után az ajtót. Mindez így egészen apropos történt. Mert mint vacsora után átsétálok Raimondiékhoz, azt kérdezik, van-e inasom? Mert ők ajánlanak nekem egy nagyon ügyes és megbízható oláh fiút, a ki ma érkezett Kimpolungból. Én azonnal föl is fogadtam és jól is jártam vele, mert három éves kora óta, a mikor a szülei cholera-ban elhaltak, egy bécsi születésű orvos felesége olyan tökéletes szobaleányt nevelt belőle, hogy csupa szem és fül volt és szinte a gondolataimat is kitalálta. Abban a házban, a hol laktam, a földszinten egy pék is lakott s ez látva, hogy inasomnak kevés dolga van, kért, engedném meg, hogy neki is segédkezzen, így aztán jól megtanult kenyeret is sütni. Ha szükségem volt reá, csak lekiáltottam s ő rögtön ott termett a kemence mellől. Juont (így hívták) néha át kellett küldenem Raimondiékhoz, amikor palacsintát sütöttek, mert a szakácsnén kivált ebben, túltett. Juont a Bukerián család ajánlotta Kimpolungból. Magam is megismerkedtem e családdal Raimondiéknál. Az egyik Bukerián fiú katona volt, bátor legény, egy esetét felemlítem. Egy fogában kis lyuk volt, vett tehát egy bádog kanalat s azt a végén keskenyre kalapálta, aztán egy darabka horganyt tett bele s hivatta a borbélyt. Kihúzatta vele a fogát, annak üregét jól kitisztította, a megolvasztott horgonnyal tele töltötte és ezt szép simára faragta, vagyis a szó

szoros értelmében plombírozta. Ekkor a kihúzott fogat a régi helyére benyomta, olyan erősen, hogy meg sem moczczant. Magam is láttam ezt a fogát s azt mondta, hogy azóta sohasem fáj.

Bukarestben a bujárok többször ebédre is meghívtak, de csak az elsónél voltam, többet nem merem megkoczkáztatni s valamiféle ürüggyel kimentettem magamat. Arról az ebédről is úgy mentem haza, hogy alig ettem valamit, mert mindenben foghagyma volt. Az asztalon se, bort, se vizet, se poharat nem láttam, hanem az ebédlő egyik sarkában állt egy arnauta, a könyökén feltürkőzve, piszkos kezekkel s ezek egyikében egy fiaskó borral, a másikban egy pohárral. A ki inni akart, az magához intette, mire a szolga a poharat tele töltötte s az illető ivott, a mennyit akart, a pohárban hagyván, a mi nem kellett, a másik ivó számára csak egyszerű utántöltéssel adta oda a tele poharat az arnauta. Így aztán a hány vendég volt, mind egy pohárból ivott.

Divatos volt, kivált nyárban, befőtt gyümölcs-csel (dulcsászával) s reá egy pohár vízzel kínálni meg a vendéget. Ez a dulcsásza úgy készült, mint nálunk a czukorba befőtt gyümölcsízek, különösen kedvelték a rózsa- és a citromos dulcsászákat. De itt is akárhány vendég volt, csak egy kanál és egy pohár szerepelt, a kit előbb kínáltak meg, annak tiszta kanál jutott; a ragadós sűrű édességnek a fele aztán rajta maradt s így a második már vastagon megakadt kanalat kapott, mert az első a felét sem tudta leszopni. Én mindenütt előre elmondtam, hogy nekem megárt ez a csemege, az orvosom megtiltotta.

Volt egy Breton nevű görög orvos Bukarestben, ezzel is Raimondiéknál ismerkedtem meg, orvosok, gyógyszerészek egymásra lévén utalva. Breton görög volt, de Parisban végezte tanulmányait s francziául, görögül és oláh nyelven beszélt; neje magyar asszony volt, a kivel Brassóban ismerkedett meg.

Ez az asszony szeretett a rajzzal és festéssel foglalkozni s így elég gyakori vendégök voltam; ő is jól megtanult görögül és oláhul, de francziául sohasem hallottam beszélni.

Dr. Breton valahányszor délben hazajött a beteglátogatásairól, először is külön kis szobájába ment, a hol más bútor nem volt mint egy fenyőfaszék, itt teljesen levetkőzött s így meztelenül ment át a másik szobába, hol tiszta fehérnemű várta s egy másik ruha s csak az átöltözködés után jött közénk. A levetett ruhákat egy cseléd összeszedte, kivitte az udvarra egy asztalra s hajtóvadászatot rendezett rajta. Többször megesett, hogy a cseléd két-három hatlábú fehér bogarat szedett össze rajta, olyanokat, a miktől az ember sokat vakaródzik. Pedig az orvos úr visitjeit a legelőkelőbb családoknál tette, lévén egy-egy látogatásának a díja egy arany.

Bukaresttől nem messze (de még Bukarest határában) volt egy kórház, mely régebben zárda volt. Szent Pantilimon nevén ismerték s egy Wennert nevű német orvos volt az igazgatója. A szent nevenapján minden évben nagybúcsút rendeztek itt és Bukarest polgármestere fényes ebédet adott a bukaresti előkelőségek tiszteletére. Dr. Wennert erre a napra engem is meghívott, hogy lássam ezt a búcsút és a nagy oláh ebédet. Csakis férfi vendégek lehetnek jelen és Andromátyi vendéglős a legdíszesebb ebédet adta, egészen francia modorban, egyenruhába öltöztetett pinczérekkel szolgáltatva föl az egyes fogásokat. A csemege, a dessertek és nyalánkságok (a mint nálunk mondják a kóficzok) mind az asztalon álltak, hogy egyúttal díszítsék is a táblát. A mint leültünk és a levest kitalálták a vendégek közt, hét oláh püspököt s egész sereg orosz tábornokot, törzstiszteket, előkelő bujár urakat számláltam össze. Még jóformán meg sem ettük a levest, ezek az urak neki estek a csemekéknek és gyümölcsnek

s még a pecsenye előtt mindent elfogyasztottak. Látva, hogy mi történik, hamarosan odasúgtam dr. Wennertnek, hogy melyik csemegét szereti, azt foglaljuk le s az így megmentett édességet egyedül mi ketten fogyasztottuk el a pecsenye után.

Dr. Wennertnek a városban sok házzal volt összeköttetése, kik rendes paciensei voltak. Meghívott a házához néhány kokonát is, a felsőbb középosztályból, a kik Raimondiékát nem ismerték s mikor hallották, hogy ezek az orvos családjával németül beszélnek, föl sem tették, hogy a nyimcsojkák éppen olyan jól tudnak görögül, mint ők. A görög nyelv lévén a bontón, a kokonák egész látogatásuk alatt görögül tereferéltek s egyre a jelenlevő nyimcsojkákon gúnyolódtak és mulattak. Raimondi kisasszonyok úgy tettek, mintha nem értenék a hölgyek pletykáit és ők is mulattak rajtok.

Mikor este a vendégek uzsonnához ültek, a két Raimondi leány elkezdett görögül beszélni, jó főnhangon tárgyalva a görög irodalmat, de egy szóval sem reflektálva a kokonák pletykáira. Ezek a hölgyek tátott szájjal, irulva és pirulva hallgatták a kisasszonyok görög beszédét, a mivel nemes, de erős bosszút álltak az ostoba oláh hölgyeken.

Egy orosz tiszttel barátkoztam meg, a ki igen művelt ember volt és noha ő sokkal idősebb volt nálam, bizalmas barátságot kötöttünk, szívesen fogadva az ő jó tanácsait. Lengyel születésű volt, a neve Bialoszkurszki, Bécsben végezte tanulmányait egyik katonaintézetben, a honnan tiszti ranggal lépett az osztrák hadseregbe, de valami okból ezredesével párbajt vívott s aztán jobbnak látta Oroszországba átmenni. Itt Bukarestben kapitányi rangja volt a vezérkarnál, szépen rajzolt, nagyon szerette a művészetet, kocsija, lova volt, télen a szánját küldte értem és sok kellemes estét töltöttünk együtt, kettecskén theáztatva. Mikor Bukarestből eljöttem, ő is két nappal utánam Pétervárra utazott, a hova

rendelettel hívták be. Érzékenyen váltunk el, nem remélve, hogy az életben többször látjuk egymást.

Még egyet felemlítek Bukarestből. Egyszer a második év elején összezördültem a házi asszonyommal. A 13 éves leányát férjhez adta s a vejének szállást ígért, s ámbátor nekem évi szerződésem volt vele, kikötött fölmondással, egyszer csak beállít hozzám, hogy legyek szíves más szállásra költözni, mert az én lakásomat a vejének szánta. Én kijelenttem, hogy nem érek rá Bukarestet összebarangolni más szállásért s nem is vagyok köteles kiköltözni, de ha egy jobb lakást keres; tekintve a váratlan családi eseményt, szívesen átengedem az én szállásomat. Harmadnap jelenti, hogy talált már lakást. Megnéztem és meg is mondtam neki, hogy az nem nekem való, mert hozzám előkelőségek járnak, a kik egy szemétdombon keresztül és sötét hátulsó lépcsőn nem jöhetnek föl hozzám. Néhány nap múlva újra bejön, hogy hát van-e már lakásom, mert ez a szállás zesztre (menyasszonyi hozomány) és nekem ki kell költöznöm belőle. Erre aztán igazán megharagudtam, kijelentve, hogy most már ne is gondoljon arra, hogy én a helyemből kimozdulok, ha ő a házat leányával együtt vejének adja, akkor megszűnik vele kötött szerződésem és veje nekem a legrövidebb időre felmondhat, de máskülömben nincs joga kilakoltatni. Erre némileg fenyegetőzött, hogy nekem nem fog nyugtom lenni, mert a gyermekeket az én szobám mellé szállásolja. Azt feleltem neki, hogy a maguk földjén tehetnek, amit tetszik. A szobáim bejárata a lépcsőházból nyílt s este, mikor vacsora után haza akarok jönni, a lépcsőre nyíló ajtót zárva találtam. De olyan rossz zár volt rajta, hogy egy jó lökésre lepattant róla s én bemehettem szállásomra.

Reggel bójó az asszony, hogy fizessem meg a zárt. Dehogy fizetem! Hiszen nekem jogom van a szállásomhoz jutni és szükség esetén még fejszével

is utat nyitottam volna a lakásomhoz. Ezután elkezdtek a szomszédban a gyermekek kiabálni és ugatni, de én csak nevettem rajtuk, mert ez nekik nagyobb fáradság, mint nekem a hallgatás, — és a lomha gyermekek csakhamar el is csendesedtek. Néhány hét múlva az asszony meg is köszönte, hogy nem mentem el, mert ez idő alatt már össze szokott a vejével s így elférnek, neki pedig mint özvegy asszonynak, jól esik ez a kis házbér.

A női hozományról érdekes azt felemlíteni, hogy az akkori török uralom alatt is oláh törvények szerint ítélték s ha a férj zálogba tette neje ékszereit s az asszony ki tudta mutatni, hol vannak az ékszerei zálogba téve, a hitelező köteles volt az ékszereket ingyen kiszolgáltatni s ő kereshette azután a férjen a követelését. A nő hozományát a legértéktelebb harisnyáig készpénzben számították ki s ha a nő maga pusztította is el és később válópert indított férje ellen, a hozomány teljes értékét a férjnek kellett megfizetni.

Egy bujár ezzel szemben, mikor egy leányt kért, mikor megkérdezték a leány szülei: mennyi hozományt kíván, azt felelte, nemcsak nem kíván semmit, de el sem fogad semmit. Hanem elküldi a női szabót, menyasszonyáról mértéket vétet s teljesen fölruházván, ezen öltözékében viszi el haza. Ha aztán a felesége válni akar, levetkőzteti és mehet haza, minden hozományi per nélkül.

VL

ERDÉLY, ITÁLIA, BÉCS. 1885—1835.

1833-ban, júliusban azzal a szándékkal jöttem el Bukarestből, hogy ősszel megint visszatérek. Ezért a nehezebb holmimat ott hagytam s csak egyszerű úti podgyással mentem Szebenen át Ko-

lozsvárra, hol pár hetet töltöttem s onnan Háromszékre, édes anyámhoz siettem. Bukarestből 700 darab császári királyi aranyat és némi zsebpénzt is hoztam magammal, pénzem egy részét Szebenben helyezvén el. Kolozsvárt egy levél által értesültem, hogy Bukarestből az oroszok mindenestől kivonulnak. Erre elkezdtem okoskodni, hogy most már érdemes lesz-e visszatérni? Okoskodásom eredménye az lett, hogy kár lenne a fiatal éveimet ott elvesztegetni s bölcsebben teszem, ha pénzemből a tanulmányaimat folytatom, még pedig Olaszországban. Barra Gábor, a ki Kolozsvárott már ezóta kő- és betűnyomdát állított a ref. collegium számára, arra kért, hogy egyik szebeni volt munkatársát Danielist hozatnám ki neki.

Kolozsvárról Háromszékbe menvén, írtam Danielisnek, hozza el magával az én jószágomat is. Danielis szerencsésen el is jutott a verestoronyi vámig, de ott ügyetlenségből azt mondta, a podgyász nem az övé, hanem az enyim, mire összes jószágaimat visszatartották. Én erre Szebenbe utazván megkérdeztem egy pénzügyi hivatalnoktól: mit tévő legyek? Azt felelte, folyamodnom kell a pénzügyigazgatóságához s míg ezt elreferálják, hetek telhetnek bele. Megtudván azt is, hogy ilyen ügyeket Beringer tanácsos referál, fölkerestem őt s azt a tanácsot adta, írjam meg a kérvényt s vigyem gróf Nemeshez s ha ő ráírja „ad proximum”, akkor mindjárt holnap referálja a dolgot. Fölkerestem egyik barátomat Incze József hivatalnokot s arra kértem, írná meg a kérvényemet, mert én még soha kérvényt nem írtam. Incze barátom erre azt mondta:

„Be boldog ember vagy!” és rögtön megírta. Én ezzel elmentem gróf Nemeshez, a kit személyesen ismertem. Az előszobában az inas azzal fogad, hogy a gróf úr beteg lett s nem szabad hozzá bemenni. Nagyon rosszkedvűen mentém vissza, mikor útközben a főharminczadossal hozott össze a jó

sors. Ez régi ismerősöm volt s elpanaszolván a bajomat, így szólt:

— No, nem baj, de bizony ki kell menni a holmikért Verestoronyra. Ha könyvei is vannak, azokat zsákba kell tenni és plombíroztatni.

— De ide adják-e?

— Mondja meg, hogy én mondtam, ide adják.

Erre én rögtön befogattam és kihajtottam Verestoronyra. Ide adtak mindent, úgy, hogy még jól fenn volt a nap, mikor Szebenbe értem. Ott egyenesen a harminczadra hajtottam. A harminczados egy hivatalszolgát rögtön a zsákkal együtt a censorhoz küldött, ki a szomszéd házban lakott. A censor római katolikus pap volt s a nevemet már jól ismerte. Levágta a zsákról az ólmot, belenézett az egyik könyvbe s azután Bukarestről beszélgettünk néhány szót.

— Művészeti könyvek ezek úgy-e? kérdezte azután a zsákra mutatva.

— Azok — mondom, azzal megköszöntem szíveségét és aznap estig készen voltam az egész dologgal, sokkal jobban, mint gondoltam.

Másnap tovább is utaztam Magyarigenbe Kiss Sámuel bátyámhoz, ahol éppen megkezdődött volt a szüret. Az úton bajom volt a kocissal, mert székely legény volt, ki soha szőlőhegyeket nem látott, de hírét hallotta a borszőlőnek. Az úton nem tudta szemét a szőlőkről levenni. Félttem, hogy szőlőt lop, de ijesztettem, hogy agyonlövik, de azzal is vigasztaltam, hogy a hová megyünk, annyit ehetik, amennyi belefér. Így szerencsésen el is jutottunk Magyar-Igenbe s ott a kocsis azon a három napon át, a míg félmostoha öcsém két nagy ládát gondosan tele rakott szőlővel, annyi szőlőt evett s annyi mustot ivott, hogy alig tudott hová lenni a csikarásoktól. Egy tíz akós hordót föltettem a szekérre, hogy vigyék Háromszékre, nehogy a mostoha apám lovai ingyen fáradtak légyen értem.

Leginkább azért jöttem erre a vidékre, hogy egy kissé szórakozzam. Bukarestben hajlamot kezdtem érezni a melanchóliára s tudva, hogy ott víz falusi urak és nők vannak, ezt igyekeztem elűzni, mert átláttam, hogy nincs okom a szomorkodásra, mert ha sorsomat másokéval összehasonlítom, az sokkal fényesebb iskolatársaiménál, a kik még csak most aspiráltak a classis praeceptorságra, hogy ily módon vagy 40—50 váltóforintra szert tegyenek. Kiss Sámuel azt a szobát adta rendelkezésemre, melyben Kiss József rendeletére még 1825-ben három falfestményt készítettem. De az én remekeimet a sors már megsemmisítette, mert egyik, meszelés alkalmával úgy összefecskendezték mésszel freskóimat, hogy a vízfestésről nem lehetett többé levakarni s erre aztán a képeket is bemeszelték. Itt festettem én többeket a vidék népéből és kezdtem emlékezetembe idézni Kiss József arcvonásait, hogy meglepjem a képmásával Kiss Samu bátyámat, szívemből óhajtván neki örömet szerezni. De a meglepetés annyiban dugába dőlt, hogy Samu bátyám egyszer megszólít:

— Te Miklós, te nagyon jól ismerted boldogult József bátyámat, én fogadok akármibe, hogy te őt le tudod festeni. Próbáld meg!

— Ejnye Samu bácsi, — mondom, — meg akartam lepni vele, mert magam is azt hiszem, hogy képes leszek reá.

Meg is festettem emlékezet után Kiss József arczképét s az egész környék oda járt a csodájára. Mikor egészen száraz volt a festmény, Kiss Samu bevitte a szobájába s arra a kanapéra tette, melyen a megboldogult üldögélni szokott. November volt már, hidegebb idő s a kályhafűtő oláh egy csomó fával az ölében nyitott be a szobába. A mint megpillantja a képet a kanapén, földhöz vágja a fát, halálsápadtan rohan az udvar közepéig s ott elkiáltja magát: „Jake Domnu gyin Magure”, — oda-

benn ül az úr a Magurából!) A Magura volt Kiss József kedvenc szölleje, melynek felső széléről végig látott Gyulafehérvár felé, a másik völgyön át pedig Gáld, Kocsárd és Szent-Imre felé, a hol a Hunyady János által vívott győzelmes csatában Kemény Simon elesett. Itt szeretett ő elmerengeni a régi időkön s úgy rendelkezett, hogy ide temessék). Erre jő fel Kiss Samu hozzám és mondja, hogy a kályhafűtő oláh majd halálra ijedt a képtől.

Lakott Magyar-Igenben egy előkelő úri család, Jánosiék, ennek a párnak volt egy nagyon szép és rokonszenves, mindenki által tisztelt és szeretett egyetlen leánya, a ki Gilyén Dánielhez ment férjhez s aztán gyermekágyban halt el. Jánosi és neje viaszthatatlan maradt s mivel a birtokukon minden hely lépten-nyomon a leányukra emlékeztette őket, beköltöztek Nagy-Enyedre, a hol saját házuk volt.

Természetesen a kiválóan szép és kedves leány a művész-gyermek figyelmét is magára vonván, arcvonásait 1827-ben tanulmányozgattam s így még ekkor is, 1833-ban meglehetősen élt emlékezetemben. A Kiss József arczképének híre Jánosiékhoz is eljutott, mire az asszony eljött Magyar-Igenbe, teljes hitében annak, hogy én, a ki jól ismertem a leányát, le is tudom őt festeni. Zokogva kért föl e munkára s én szabadkoztam, hogy nem merek jót állni érte, vajon művem sikerül-e? De az asszony nem tágított, hiszen milyen jól sikerült Kiss József képmása. Én fölvilágosítottam, hogy más egy erőteljes vonásokkal bíró férfi arczot és más egy finom vonásokból álló szép ifjú női arczot festeni. Az asszony végre azt mondta, hogy elfogadja ő a képet, úgy, a milyen lesz, csak fesse meg. Én megígérttem, hogy teljes igyekezetemből iparkodom föl idézni az elhunyt vonásait, de hát én három évvel a halála előtt láttam, a környezete pedig arra emlékszik inkább, a hogyan a halála előtt látta. Végre

hosszabb tünődés után mégis csak hozzá kezdtem a képmásához. Mikor az aláfestéssel elkészültem, Kiss Samu, a ki jól ismerte őt életében, a szobámba jött és nézi, aztán megszólal: „Te Miklós, meg lehet rá lehet már ismerni, de valami idegenszerű még van benne”. Mikor aztán átfestettem, így szólt: „No, most már nem látok rajta kifogásolni valót”. Ekkor mondtam Kiss Samunak: No most, Samu bácsi, csődítsük ide barátnőit, hogy lássuk, mit mondanak azok.

Az állványra tettem a képet, eléje négy széket s vártam az elhunyt négy barátnőjét, a kik egyszerre jöttek el. Én magam az ablakfülkébe húzódtam s nem néztem vendégeimre.

Várom, várom a kritikát, csend. Mikor majdnem tíz perez múlt el így, én már aggódtam, hogy a nagy csend oka az elégedetlenség s csak az illő szavakat keresik ennek kifejezésére. Hozzájuk fordulva látom, hogy mindegyik a könnyes szemeit törölgeti. Ez nem is olyan rossz jel! Mikor aztán kisorsították magokat, Vadady Lászlóné volt az első, a ki azon csodálkozott, miként volt lehetséges ilyen jól eltalálni a megboldogultat. Mikor Jánosiné meglátta a képet, hosszasan elsirdogált előtte s váltig köszönte az alkotásomat. Jánosiné (mint nekem elbeszéltek) meglepte a képpel a férjét s annak távollétében helyezte a falra. A mint férje a szobába lépett, megpillantva a képet, oda állt vele szemben, mereven megnézte s a nélkül, hogy egy szót szóló volna, eltávozott hazulról. Az asszony nem tudta mire vélni ezt a dolgot. Várta, hogy visszajön, de csak nem jött. Három óra múlva a harmadik szomszédban lakó barátjától küldött haza egy levelet, mely így szólt: „Kedves nőm! Rejtsd el valahová azt a képet, mert megreped a szívem. Ott látom ülni kedves leányomat és nem beszélhetek vele.”

Az asszony egyik ruhaszekrénybe zárta el s csak egy hónap múlva, folytonos kesergés után, vett

magán annyi erőt a férj, hogy előkérje s megnézze leánya arczképét. Keservesen megsiratta s aztán újra félretette a szekrénybe. Vagy négyszer kérte még elő, mindig rövidebb időközökben, a míg hozzá szokott s azután a kép állandóan ott maradhatott a falon.

Kiket festettem még Magyar-Igenben, fel van jegyezve jegyzőkönyvemben. Szebenből átjöttömben 3gy két itczényi mastix-firnisst készítettem egyik ottani patikában. A megmaradt firnisst egy csinos etikettel ellátott likőrösüvegben hoztam magam-Magyar-Igenbe a hol egyszer beállít hozzám Récsei³² nyugalmazott főhadnagy, az 1848-iki Récsei miniszterelnök unokaöcscse. Hallom, hogy a hadnagy a hátam mögött pizmog, hátrafordulok, hát látom, hogy az ablakpárkányon álló firnisses veget fölnyitotta s épen inni akart belőle. Fölugrottam, hogy elvegyem az üveget, de ő serényebb volt, hiába kiáltottam, hogy tegye le, a jobb karjaival engem félretaszítva, egy pillanat alatt hatalmas pár kortyot öblített le a torkán. Mire a szájából kivette és megérezte, hogy nem likőrt ivott, én már kikaptam a kezéből az üveget, nehogy mérgében a földhöz vágja. Ő azonban folyvást köpködött és teremtetézett, én meg ráadásul szidtam, a hogy a számon fért. Szerencsére nem volt gyantakő a firnissben, mert azt chloroformmal olvasztják föl, ez csak terpentintől és mastixból állt, de az is igaz, hogy egész délután bűdöset böfögött tőle. 1834 január közepén egy este Vadady Lászlónál szép társaság volt együtt, vasárnap lévén, mikor Károlyfehérvárt bál volt. 10 óra után Vadadynak az az ötlete támadt, jó szánút lévén (Fehérvár kis félórányira van Sárdtól), hogy tömegestől szánkázunk bé Fehérvárra bálra. Senki sem ellenezte, felkerekedtünk és hamar ott voltunk.

Ott megláttam Góró³³ nyug. mérnökkari kapitányt, ki a pompeji ásatásokról írt munkájával tette

volt nevét ismeretessé. (Herr von Agyagfalva: agyagfalvi Góró.)

Vele én ezelőtt két évvel Szebenben Kenderessy Ferencznél ebédeltem volt s engem akkor roppant előzékenységgel hívott, hogy jöjjenek Fehérvárra, ő ott nekem sok munkát fog szerezni. Gondoltam, hogy kötelességem, ha ő nem is ismert fel azonnal, tisztelegnem. A mint udvariasan köszöntöm és mondom, hogy én vagyok az a művész, ki vele Kenderessynél ebédelt és aki iránt a kapitány úr akkor olyan szívélyes volt, olyan savanyú pofát vágott és olyan hideg lett, mintha most látna először és mintha szeretne tőlem menekülni. Nem is nézett szemembe, hanem oldalvást a földre, mint ahogy mondják, félvállról beszélt. Mit mindent gondolt, azt én nem tudom, hanem úgy nyújtott hangon mondta: „a minap említette Cseresznyés kanonok, hogy szeretné magát lefestetni, megkérdezem tőle, hogy megvan-e még az a szándéka.”

Erre én közbeszóltam, (nem akarván tovább kínozni, talán attól is félt, hogy még az éjjel hozzá akarom magam beszállásolni), hogy nagyon sajnálom, hogy azt nem vállalhatnám el, mert én nem vesztegethetem Fehérváron időmet, én falun vagyok egy bátyámnál és csak egy órára jöttünk Fehérvárra a bálra, inkább szánkózás kedvéért, — és hirtelen ajánlva magam jó emlékezetébe, elsiettem, nehogy lassankint magához térjen és átlátva helytelen és oknélküli idegenkedését, ideje legyen más hangba menni át.

Ezt azért hoztam itt fel, hogy más is lássa, de hogy én is eléggé kipróbáltam, mennyire póruljáthat az, aki valaki ígéretére komolyan rátámaszkodik. Kis idő múlva vettem egy párszor észre, hogy a kapitány úr, látva azt, hogy a vidéki urakkal elég családias lábon állok, különösen egy pár csinos kisasszony is lévén köztük, nyájasan kezd felém közeledni, de én úgy téve, mintha észre nem venném,

elsikultam előle. Lehet, hogy ok nélkül lévén aggodalma, helyre akarta hozni egy kis complimenttel, de inkább hiszem azt, hogy szerette volna, ha azoknak a kisasszonyoknak bemutatom, — de én is mutatni akartam, hogy amilyen közömbös én vagyok neki, ő éppen olyan közömbös nekem. Ezt az urat többé az életben nem láttam.

1834 január 26-án Kiss Sámuel bátyám levelet kapott Bécsből, az udvari ágensétől (ha jól emlékszem Németh Lajostól), hogy a Kiss Ferenczcel folytatott örökösödési pere oda fölérkezett, ezért siessen Bécsbe informátiókat adni, mielőtt még referálnák az ügyét. Kiss Samu egy kicsit gondolkozott, azután hozzám fordult: „Te Miklós, nem jön-nél holnap reggel velem Bécsbe?” Gondolkoztam egy kissé, de mindjárt meg is adtam a választ: „Megyek!” Télen ugyan nem valami kellemes ez az út, de legalább nem kerül pénzembe és Bécsben Kiss Samunak kalauza is lehetek.

Estig elpakoltam azt, a mit olaszországi utamra szükségesnek tartottam magammal vinni, többi podgyászomat pedig Magyar-Igenben hagytam.

Reggel elindultunk Kolozsvár felé Kiss Samu szekereivel és lovaival. Kolozsvártól pedig előfogattal folytattuk az Utat, a mi borzasztó dolog volt, mert az utazás beillett az ember élete ellen való mérényletnek is. Kolozsvártól Pestig tíz napig jöttünk, az egész Alföld egy nagy tenger volt, s mi Bárádnál fél napon át csak arra hajtottunk, ahol a fűszál kiállt a vízből. Éjjel fagyott és nappal olvadt, úgy hogy az ember minden perczen attól tarthatott, hogy a vízzel borított utakon az árokba bedől. Mikor a szolnoki hidat elhagytuk, már láttuk a vendéglőt, de mégis azt hittük, kidőlnek a lovak, a míg oda érnek. Hasig érő volt a pocsolya és a színén vékony jégkéreg, mikor a ló lábát rá-tette, nem szakadt be, de mikor a súlyával ráeresz-kedett, egyszerre beszakadt s a jégdarabok úgy ösz-

szevagdalták a lábát, hogy a szegény pára reszketett, mint a nyárfalevél. Valahogy mégis csak beértünk.

Átüzentünk a vármegyeházához előfogatért s hallottuk, mikor a hajdú kérdi a másikat: „Ma akarnak elmenni azok az urak?”

— Ma, — mondja ez.

— No, innen a Szentháromság se viszi ki őket.

Mondom Samu bácsinak: „Hallja-e, mit mond az a hajdú?”

— Hallom, — mondja fejcsóválva.

A hajdú a fagyos sár ellenére is megrendelte az előfogatot, hisz megkapta érte a kellő baksis t. de a szegény lovas gazda — fél egykor délben — oda-jött ló nélkül, messziről levette a kalapját és rimánkodni kezdett: „Kérem a nagyságos urakat, könyörüljenek rajtam, mert napvilággal nem érünk ki a helységből. Majd ha fagy kicsit az éjjel, hát reggel a kertek alatt valahogy kivergődünk”. És úgy is lőn. Megháltunk Szolnokon és reggel csakugyan a kertek közt vitt ki a városból, olyan utakon, melyeket az ökrök egy nagy arasznyinál mélyebben meglyukgattak és aztán úgy megfagyott. Némán ültünk, mert beszélgetve az ember elharapta volna a nyelvét. A ki ilyen úton nem járt, annak halvány fogalma se lehet róla. No, de valahogy eljutottunk Budapestre.

Budapesten nem volt szándékunk sok időt tölteni, de Kiss Samu bátyám meg akart ismerkedni Döbrentei Gáborral³⁴, mint erdélyi emberrel, kinek már nagy híre volt Erdélyben. Elmentünk hát hozzá és bemutatkoztunk. Én természetesen mint művész növendék állottam előtte s ő kikérdezett szándékom felől, hová megyek, miféle stipendiummal és nagyon meglepte az a kijelentésem, hogy senki kegyéből, egyedül csak a saját szorgalmammal gyűjtött pénzemen megyek útra.

Sokat beszélt egyik-másik ifjú művésznek tett

nagy szolgálatairól és azoknak hálátlanságáról. Nagy maecénásnak mutatta be magát s fölszólított, írjak neki Olaszországból. Én nem voltam hajlandó egy ilyen önmagát dicsérgető pártfogóval bővebb összeköttetésbe jutni, mert az bizonyos, hogy ha nem használhat föl olyan mértékben, mint ahogy akar, majd engem is hálátlansággal vádolna. Mikor Olaszországból visszajöttem sem volt kedvem meglátogatni.

Budapestről neudorfi paraszt előfogatokkal mentünk Bécsbe. A sváb parasztok ugyanis társaságot alakítottak, mely Pesttől Bécsig 28 óra alatt szállította az utasokat. Állomásonként egynek-egynek 8—12 lova volt s így minden állomásnál négy pihent lovat fogtak be, melyek sebes ügetéssel haladtak. A császári és királyi diligencia 36 óra alatt vitte az utast, az úgy nevezett „Landkutscher” három és félnapon át. Akkor vasút nem lévén, ez volt nem a legolcsóbb, de legjobb alkalmatosság.

Kiss Samu bátyám is egy pár hetet Bécsben töltött, ügyében és informatio végett, de Bécs nevezetességeit is látni akarta. Mikor elutazott, az első gondom volt a szállodát hónapos lakással cserélni föl. Mindjárt az első napokban talákoztam Primker angol nyelvmesterrel, a kit még Kolozsvárról ismertem s a ki most Bécsben nyelvmesterkedett. Tudományos műveltségű ember volt s nagyon gyakorlatilag tanított. Pár hónap alatt annyira vittem az angol nyelvet, hogy eléggé folyékonyan beszéltem, szorgalmas is voltam nagyon, tudva azt, hogy Olaszországban sok angol utazik s esetleg jó hasznát vehetem, de talán később is.

Bécsből Olaszországba ápril hónapban indultam. Triesztben töltöttem pár napot. Itt egy table d'hôte ebéd után egy magas, szőke úr jött hozzám s magyarul megszólít: „Nem magyar az úr?”

Meglepett a dolog. Honnan gyanítja ez az úr, hogy én magyar vagyok? (Talán mert nálunk col-

lier grecet viseltek s én is azt hordtam). Mindjárt bemutatkoztunk s kisült, hogy ő báró Majthényi László, aki nejével együtt indult Velenczébe. Ezután összetartottunk s én olaszul is meglehetősen beszélvén, némileg tolmács is voltam.

Gőzhajón mentünk Velenczébe s három napig együtt látogattuk Velence nevezetességeit. A Lohndienert (ciceronét) és a gondolát mindig ő fizette, ez nekem nagyon előnyös volt. Mikor Murano szigetére ladikáztunk, nézi a báró, hogy milyen gyönyörűen tiszta az a tenger-víz, a fenekén minden csiga látszik, azt mondja: „Lehetetlen, hogy ez a szép kristálytiszta víz olyan rossz és ihatatlan volna. Én bizony megkóstolom.” Hiába mondtam neki, hogy már Triesztben fürdés közben ittam belőle és mondhatom eléggé utálatos. Ő nem hitt a szavamnak, kihajolt a gondolából és a markát teli merítve jót hörpintett belőle. Le is nyert hirtelenében egy kortyot, de egész délután köpdösött és szidta.

: Egyszer miután a cicerone mindenüvé elvitt, a hol egy szép Tizián vagy Paolo Veronese kép volt látható, a báró mérgesen jegyezte meg, hogy ő már fülíg lakott képpel.

Mikor az Accademia di belle arti képtárát néztük meg, ahol többen másolgattak, egyik festő egy a falhoz támasztott rajztáblát megfordítva, kérdi a szolgát, hogy kié ez a tábla? A szolga azt felelte, hogy a Beniczky úré. Mindjárt gondoltam, hogy ez a Beniczky az én volt bécsi tanítványom s elővettem egy látogatójegyet, reá írtam a vendéglői szállásom címét s kértem a szolgát, adná át Beniczkynek. Másnap mikor épen reggeliztem, beállít hozzám Beniczky, mindenáron rábeszélte, hogy maradjak Velenczében s csak később menjek Rómába. Kért, jönnék hozzá lakni, ő most már házas ember, elég tágas szállása van s így én ezt megtakaríthatom. Egy hordárral csakhamar el is vittem a holmimat Be-

niczky szállására és báró Majthényitől és nejétől búcsút vettem.

Ma is áldom a sorsomat, hogy ez így történt, mert a velencei tartózkodásom sokkal üdvösebb volt, mintha egyenesen Rómába siettem volna. Nagyon sokan mennek Rómába a nélkül, hogy tudnák miért. Magam is azt terveztem, mert Rómát kiáltották ki a művészet Mekkájának, mivelhogy ott van a Vatikán nagy szoborgyűjteménye és Rafael sok compositioja. De a mi a festészetet illeti, a velencei iskola magas színvonalon áll és az antik szobrok gipszöntvényein még tisztábban lehetett az izmok árnyalatait tanulmányozni, mint az eredeti mocsos márványszobrokon. Laocoon remek szobrát is lerajzolni Velenczében jött igazán kedvem, le is rajzoltam.

Élő modellek is szépek voltak az akadémián s a dogek palotájában is több tanulmányt készítettem; ott festettem Paolo Veronese festménye után az *Európa elragadtatását*. Velenczében a professorok és tanítványok közt egészen más viszony volt mint Bécsben, ahol olyan feszes élet volt, akárcsak a kapitány és közlegény között. Itt egészen collegiális viszonyban élt a tanár és a tanuló. Gyűlhelyök leginkább egy kávéház volt, egy kávéház a Giudecca canalisra, alle zattere, — egy kávéház, a hol este felé, az öt-hat óra között eltöltött ebéd után jöttek össze s egészen barátságosan vitatkoztak a művészet különféle kérdéseiről. A professorok: Politi³⁵, Lipparini³⁶, Gregoletti³⁷, Marchesi³⁸, s Malatesta³⁹, a ki később a modenai festészeti akadémia igazgatója lett s a kivel leginkább megegyeztünk vélemény dolgában. Fölemlítem még itt prof. Zandomenicit is, a ki a szobrászat tanára volt s megengedte, hogy műtermében az agyaggal mintázni tanuljak. Néhány tanítványa, a kik akadémiát végeztek, az iskolai év végével arra biztattak, hogy én is versenyezzek a mintázási jutalomdíjra, azt állítot-

ták, hogy elnyerem e díjat. De a professor azt mondta, hogy nem lehet, mert nem vagyok az év elejétől fogva szobrászati tanítványának beírva. Jaj, azt mondja, ha azt megengednék, ide jönnének az idegenek és mind elvinnék a díjakat.

A dogék palotájában ismerkedtem meg Kozina Sándorral,⁴⁰ aki már öt évet töltött volt Rómában és most visszajövet tartózkodott pár hónapig Velenczében. Egyszer délfelé nagyon rosszul éreztem magamat, szedtem a sátorfámat, hogy haza menjek. Mondom Rozinának, hogy ha most ki nem lel a hideg, az csoda lesz.

Kozina azt mondta, hogy vegyem elejét. Kérem: hogy? Azt felelte, hogy igyam meg *egy* flaska cyprusit és aztán feküdjem le. Ügy tettem.

Két óra tájt (d. u.) lefeküdtem és hamar elaludtam. Mikor felébredtem, egészen víz volt ingem-ágyam és olyan szokatlan világosságot láttam az ablakon át, mintha délután lenne. Kialtók az inasunknak: (Beniczky Triesztbe utazott volt feleségéhez egy pár napra és együtt egy inasunk volt) Antonio! Az felel: „Comanda Signore.” Kérem, hány óra van. „Sono le *nóve*, Signore.” (Kilencz óra.) Mit beszélsz — mondom, hiszen kilencz órakor már sötét van.” Ma la mattina Signor” (*úe* reggeli kilencz óra van) — monda.

így én délután 2 órától másnap reggelig 9 óráig egyhuzamban aludtam anélkül, hogy egyszer is felébredtem volna. Száraz tiszta inget hozattam és kikelve az ágyból, két törölközővel én és az inas együtt dörzsöltük végig testemet, azután szárazba öltözködtem. Más bajt nem éreztem, csak el voltam nagyon gyengülve. Aznap otthon henyélttem, másnap hála Istennek jól éreztem magam és elmentem festeni.

Kozinán egyszer jót mulattunk, ő is az *Európa elragadtatását* másolta s e közben a képtárlatlatogatók közül megáll egy mesterlegény forma a háta

mögött s dicsérni kezdi a képét. Kozina méltatlankodva néz hátra, röstelve, hogy ilyen ember kritizálja. De a vándorlegény csak kezdi felsorolni mindazokat a képeket, a miket Kozina Romában festett. Kozina most már bosszúsán fölkel és a kopott alak elé állva gúnyosan mondja: „Nem emlékszem, hogy valahol szerencsém lett volna.” A vándorlegény erre kacagni kezd: „Nem ismersz te engem?” Erre Kozina egészen vörös lett, hogy éppen tegezi is ez a lump. Végre azt kérdi a vándorlegény: „Hát nem ismered meg az öcsédet?” Keresztneve nem jut eszembe.

Kozina haragjában így kiáltott rá: „Hát miféle lump kosztümben jársz te itt?”

— Jaj barátom, ha az ember gyalog utazik, nem öltözhetik selyembe, bársonyba, — felelte az öcscse, azután megölelték, megcsókolták egymást. Kozina már öt éve nem járt otthon s az öcscse azóta serdült föl legénnyé. A Rómából haza küldött képeket otthon látta s most eljött a bátyja elébe.

Egyszer mondja a képtárőr, hogy a dogék palotájának felügyelője új rendeletet adott ki, a mely csak kilencz órától délután háromig engedi meg a másolást. Mi ezen nagyon megütköztünk, mert a meleg nyári napokon már reggeli hat órakor ott volt egyik-másik és néha hat-hét óráig este munkálkodtunk, kivált mikor nagyobb dologba fogtunk. Az ör tanácsára a kormányzóhoz, gróf Spaurhoz folyamodtunk, a ki nagyon kedvelte a művészetet. Galetti János, egy turini festő, a ki velem együtt a koránkelők közé tartozott, mondta tollba a kérényt, következőképen:

„*Eccellenza*

*Noi pittori Nicolo di Barabás allievo deli' —
accademia di Vienna, e Giovanni Galetti allievo deli'
accademia di Torino, stb....”*

Erre mondom neki, hogy én ugyan soha kérényt nem írtam, de úgy tudom, hogy a neveinket

nem mindjárt fölül kell írni, hanem a kérvény végére, szépen alázatosan. Á — azt mondja ő — a művészekről nem veszik a formát olyan szigorúan, csak írjuk tovább. Előadtuk, hogy az egész nap elforgácsolódik ilyen rövid munkaidő mellett s ezért, ha lehet, reggeli hat órától esti hét óráig vagy legalább is déli 12 óráig, illetve délután egy órától esti hétig engedje meg a másolást. Hétfőn már azzal fogadott a képtárőr, hogy megjött az engedély. Ez a gyors intézkedés eléggé tanúskodott gróf Spaur nemes jelleméről.

Egyszer látok egy bajusztalan urat lekuporodni a festőszékére és kivenni nadrágja zsebéből egy kis festékes dobozt és rövid idő alatt olyan szép, szélesen kezelt aquarelleit festeni arról a szobáról, a hol mi dolgoztunk, hogy szinte meglepő volt. Bajusztianságából gyanítottam, hogy ez az ember angol, igen rokonszenves kifejezése lévén, szóba álltam vele. Csakugyan angol volt s elég jól megértettük egymást. Egyszer hazáig kísértem s e közben kikérdeztem; van-e sok vázlata? Igennel felelt s erre megkértem, szabad-e megnézni? Szívesen föl vitt a szobájába s a látott dolgok ugyancsak megleptek, mert azon aquarellek után, a miket Bécsben láttam, egészen más fogalmam volt az aquarellről. Hisz ennek talán még a festékei sem olyanok, mint amazokéi.

Ez az úr William Leiten⁴¹ volt, inkább tájfestész. Felszólítottam, fessen nekem két tájképet, azt fizetem, a mit ugyané munkáért más fizetne neki, csak egyet kötök ki: hogy elejétől végig láthassam a képek megfestését. Azt mondta, jöjjenek hozzá vasárnap délelőtt, mert akkor sem az utczákon, sem a templomokban nem rajzolhat és nem festhet.

Vasárnap elmentem hozzá és kiválasztottam két olyan tájképet, amelynek technikája nekem legfeljebb volt. Másfél óra alatt megfestette mind a kettőt s eközben láttam, hogy az ecsethordozás az

aquarellben mennyire fontos. Mikor kérdeztem, hogy mit fizessek értök, azt felelte, művésztől nem fogad el honoráriumot, hanem én is tehetek neki ellenszolgáltatást. Az *Európa elragadtatásáról* ő is szeretne aquarell vázlatot festeni, de mivelhogy az alakrajzban kevésbé gyakorlott, rajzoljam ezt le neki. Adott is hozzá mindjárt torchon papirost. En a kép körrajzait csinosan megcsináltam s aztán ő kezdett a kép festéséhez, a mit persze ezúttal nem csinálhatott olyan szélesen, olyan kívánatosan, mint különben tette volna.

Többször érintkezvén együtt, megbarátkoztunk. Higgadt, kedélyes ember volt, azonkívül jószívű és becsületes. Londonban családja volt. Miután Velenczében állandóan tartózkodó angolok nem voltak, ott nem szerzett pénzt, csak költött. Volt neki Rómában lakó angolokhoz szóló levele egy nagy csomó.

Megegyeztünk, hogy együtt utazunk Rómába. November elején indultunk el Velenczéből s Bolognában egy hetet töltöttünk, miközben a szabadban együtt rajzolgattunk. Florenczben két hétig maradtunk s innen Perugia felé mentünk Rómába. Leitchnek már Bolognában elfogyott a pénze s az úton én tartottam őt pénzzel.

Rómában én is, ő is, hamar kaptunk szállást, első dolgunk volt mindkettőnknek egy-egy fekete szalon öltönyt rendelni, a mi 24 óra alatt készen is volt. A véletlen úgy akarta, hogy nekem is épen olyan hamar kellett az új öltöny, mint neki, de előbb elmondom, hogy Leitch mit tett.

Vett egy bérkocsit s a névjegyeire már előre ráírván lakását, a kocsisnak átadott sorrend szerint, mindenütt, ahova ajánló levelei voltak, leadta e leveleket névjegyével együtt. Másnap fölöltözött fekete frakkba, fehér nyakkendővel s várta vendégeit.

Minden vázlatát már Velenczében egy nagy félív alakú albumban rendezte. Az album lapjai szá-

mozva voltak s a melyik lapon több kisebb vázlat volt csoportosítva, betűkkel jelezte az egyes képeket. Azután négy ujnyi széles papírszalagokat vágott, körülbelül kétszer annyit, mint az ajánló leveleinek száma.

Az angol urak sorba jöttek látogatni, végig forgatták az albumát s a melyik vázlat megtetszett nekik, megkérdezték a másolat díját, a papírszalagra jegyezték föl a lapot, a betűt s a rajz vagy festmény árát. Leitch egy másik papíron följegyezvén az illető lord nevét, ugyanazon adatokat írta föl, mint a megrendelő, a ki erre elővette erszényét s az összeg felét leszámolta az asztalra, nem kérdezve sem azt, hogy a művésznek szüksége van-e a pénzre, sem azt, hogy adjon-e foglalót? E finom módszer egyik félt sem ejtette zavarba, Leitch is nyugodt volt a megrendelés biztonságára nézve s pénze is volt, a míg a megrendelt munkákat elvégzi. Harmadnap már haza küldött százöt fontot a családjának, nekem is megfizette tartozását és magának is maradt a megélhetésre.

Amint szállásom volt és a szabó másnap az új ruhát elhozta, én is neki indultam a városnak, hogy az öreg Markó Károlyt, a kit még Bécsből ismertem s tudtam, hogy most Rómában van, fölkeressem. Kiálltam az utca közepire, hogy a szomszédos házakat szemügyre vegyem, de e közben egy bérkocsi jött és félreálltam. A bérkocsiban ülő egyén nagyon ismerősnek tűnt föl nekem, de csak hosszas gondolkozás után jutott eszembe, hogy ez Löwenstern orosz tábornok, a ki Bukarestben alkormányzó volt s a kit onnan jól ismertem. Természetes, hogy most kék frakkban, cylinderben egészen másképen festett, mint orosz egyenruhájában, a nagy vállrojtokkal, a hogyan én őt azelőtt láttam.

Azonnal az orosz követség után tudakozódtam s azt fölaltalva, a kapustól kérdeztem meg, vajon Löwenstern tábornok Rómában van-e? Az igenlő

válaszra szállását tudakoltam, mely az Albergo Grand Bretagnában volt. Erre haza siettem, átöltöztem, úgy, a hogy illett s fölkerestem a szállodában. A tábornok nagyon örült, mikor meglátott, kérdezte, hogy messzire lakom-e s mikor azt feleltem, hogy itt a közelben, kért, szaladjak haza, hozzam el aquarell festékeimet és készítek róla egy könnyű aquarell vázlatot, csak úgy a házi zubbonyában, vörös török fezzel a fején, csibukkal a kezében, hogy ez a kép félig-meddig bukaresti emlék legyen. Ebédig el is készültem a képpel, mely azért volt annyira sürgős, mert a tábornok másnap reggel már elutazott.

Ebéd után fölkerestem Markó Károlyt s együtt maradtunk vele egészen estig. Mikor kilencz óra után haza kerültem, háziasszonyom azzal a hírrel fogadott, hogy „Signor Barabás ci è una lettera per lei” — (egy levelem van a szobámban). Nem tudtam elképzelni kitől lehet? Leitchen kívül senki sem tudja a lakásomat. Nézem a levél írását, nem ismerem, de nekem szól tisztán: „Monsieur Nicolas de Barabás, Corso 76.”

A mint fölbontom, Löwenstern generális nevét látom, a ki ezeket írta: „Generális gróf Gourjeff látta az arczképemet és nagyon megtetszett neki. Több leánya van, azokat akarná lefestetni. Lakik az Európa szálloda első emeletén, menjen hozzá és nevémmel mutassa be magát.”

Le is festettem öt leányát, sőt még az orosz nagykövet hét éves leánykáját is, azon a réven, hogy a nagykövet Gourjeff testvére volt. Markó nagy reményeket keltett bennem e sikereim hallatára s azzal biztatott, hogy ő most nem ismer senkit olyant Rómában, a ki aquarellben versenyezhetne velem. Én is reméltem, hogy Gourjeff révén bővebb ismeretségre teszek szert, de a gróf nem mutogatta a képeket, mert a mint elkészültek, egy courirral haza küldte Szent-Pétervárra.

Azután vagy modellek után festegettem olajban, vagy aquarellben. Egy-egy modellt Markóhoz vittem, mert neki igen jó műterme volt. Ha szép idő volt, a természet után is vázolgattam szabadban.

Az angolok tartottak egy műtermet, az esti rajzolóhoz. Leiten barátom is festett itt egy-egy eredeti jelmezes modellt. Különösen egy olasz bandita képe tetszett meg nekem, fekete bársony ujjasban ábrázolva. Ezt a képet elkértem tőle másolásra. A legközelebbi napokban, reggel betekintett hozzám Leitch. Meleg téli nap volt, az ablakaim nyitva s épen buzgólkodtam, hogy a bandita fekete ujjasát megfessem. Kértem Leitchet, miféle fekete festéket használ, mert én nem bírom azt a szép mély színt kihozni, a mit ő festett.

Ő is kérdi tőlem, hát én miféle fekete festéket használok? Oda adom a kezébe s ő azt szó nélkül kidobta az ablakon.

Én csak nézek reá, hogy megbolondult-e?

Mosolyogva mondta aztán, hogy sohase használjak feketét, mert a fekete szegény festék, különösen a vízfestékben. „Never use black, black is a poor colour”; — azóta vízfestéshez soha nem is használtam feketét, még a fekete kabáthoz sem, chinai tust is csak tisztán a tusrajzhoz használtam.

Az utcán talákoztam báró Bánffy Lászlónéval⁴² és nőmmel, a ki akkor még leány volt. Ketten jöttek velem szembe. Bánffyné mindjárt az első napokban megismerkedett Pagettel, kihez később férjhez ment. Az ő révén kerültem az angol társaságba, mely érdekes esti világítást rendezett a vaticani szobrok megtekintésére. Egy-egy póznára vagy 16 darab viaszgyertyát kötöttek s ezek fényét ragyogó bádóg reflectorral vetítették a szobrokra. Az így megvilágított szobrokon remekül kidomborodtak a legkisebb izmok és hajlások is. Gyönyörű látvány volt ez, annyi custost megfizetni szép összegbe kerülhetett.

A híres carnevált látni óhajtván, a bojt első napjaiban Nápolyba kíváncsoztam. Egy vetturinoval megalkudtam s ez reggel hozzám jött, hogy a vál-lára vegye úti málnámat, mert — úgy mond — a harmadik szomszédban van a kocsi, a hol két angol úr lakik, a kik útitársaim lesznek. Csakugyan itt állt már a kocsi, várakozva a két angol úrra. Nem sokára jött is egy kissé testesebb, deres hajú öreg úr és egy sovány barna. A mint engem meglátnak, elkezdenek angolul méltatlankodni, hogy ők az egész kocsit magoknak bérelték, miféle szemtelenség az a kocsistól, hogy egy idegent vesz még a kocsijába. Erre én angolul oda szóltam, hogy: „Uraim, ez saj-^nos eset ugyan, de én nem tehetek róla. Ha tudtam volna ezt a körülményt, én a kocsissal szóba sem álltam volna.” Erre az öregebbik (a ki orvos volt az indiai angol hadseregnél, társa pedig kapitány, már mindkettő nyugalomba vonult, az orvos gazdag és kedélyes jellemű, a kapitány komoly és néha kissé epés) vidáman így felelt: „Se baj, uram, hiszen ön tud velünk beszélni, azt gondoltam, hogy az úr olyan ember, a ki néma lesz velünk szemben. Már most csak tessék a kocsin maradni, csak arra kérem, ne a kocsisnak fizesse meg a kialkudott bért, hanem nekünk s mondja majd neki, hogy tőlünk kérje a bérét.” Ezt megígértem s miután így a kocsis füle hallatára, de mégis az ő tudta nélkül, megalkudtunk az ő bőrére, útnak indultunk.

Nápolyba érve én csak borraivalót adtam a kocsisnak s a mikor a magam részét át akartam adni az orvosnak, ő nem fogadta el. Azt mondta, hogy nagyon örül az ismeretségnek, sőt mikor kocsin vagy hajón kirándulásokat tettek, akkor is mindennévé magokkal vittek és minden költségemet az orvos fizette. Pedig meglehetősen költsékes volt, de aztán megtudtam, hogy naponta 20 scudo állt rendelkezésére s így megvolt hozzá a módja. Együtt rándultunk ki Ischia, Procida szigetekre, Pozzuoliba,

a bajaei öbölbe, a falernumi szőlőkbe, Sorrentóba, a Vezuvra, stb. Egyszer Castellamaréba indultunk kis vitorlás ladikon. Mikor útra keltünk, olyan csöndes volt a tenger, hogy a hajósoknak evezniök kellett; azt hittem estig nem érünk oda; biztattak, hogy tíz óra felé fokozódni kezd a szél. Egyszer csak leteszik az evezőket és állítják föl a vitorlát, pedig még a legkisebb szél sem lebbent. Azt kérdem, hogy mire való ez? Hát jön a szél. Hol? És megmutatták, hogy a láthatár szélén, a hol eddig a tenger az éggel egybemosódott, sötét indigó vonal húzódott végig, olyan keskenyen, mintha csak a papíron tollal húzták volna meg. És csakugyan egy-két perez múlva meglebbent a szél a fülem mellett és a víz színe kásásodni kezdett; billegetni kezdte a csüngő vitorla vászontestét, mely hamarosan megdagadt s ekkor aztán rémitően sebesen haladtunk. De a fokozódó széllel csónakunk tánczra kerekedett, keresztül csaptak fejünk fölött a hullámok, a mellettem ülő kapitányt egy hullám úgy meglökte, hogy a velem szemben ülőkkel együtt majdnem kiesett-a csónakból, sőt én is bőrig áztam a hullámcsapástól. A kapitány most már egy világért sem ült volna vissza erre az oldalra, úgy, hogy a doctor cserélt vele helyet, nehogy az egyensúlyt megzavarja.

Ekkor a matrózok megfordították a vitorlát és egyenesen a part felé irányozták a ladikot. En a legkisebb reményt sem tápláltam arra, hogy élve kimeneküljünk. De a jó szerencsénk mégis csak partra vitt. Torre d'Annuziatánál kötöttünk ki a közeli halászok segélyével, mert ha egy-egy hullám egészen a partra vitt, a másik megint száz lépésnyire visszalökött. A halászok kötelet dobtak felénk s mikor közelébe jutottunk, hamarosan mind beléje csimpeszkedtünk és úgy maradtunk a homokon, ahonnan az újabb hullámverésig hamarosan kimásztunk. Délben e nagy hánykódtatás hatása igen különbözőképen nyilvánult. A kapitány és az

inasa (egy bolognai fiú) kiadta talán még azt is, a mit két nappal előbb evett, a doctor és én farkas étvágygyal vártuk az ebédet, mialatt a másik kettő rá sem bírt nézni az ételre.

A vidék nevezetességei közül Pompejít és Herulanumot is megnéztem, ott több vázlatot készítve. Azután elérkezett húsvét ünnepe, melyre én Rómába akartam menni, hogy az akkori fényes húsvéti ünnepeket lássam.

Kiszámítva, hány nap alatt érek oda, egy vetturinóval szerződtem, úti leveletem az illető helyen láttamoztattam, vendéglői számlámat kifizettem és mindenemet becsomagolva, az indulásra meghatározott nap reggelén vártam a vetturinót, hogy jöjjön a podgyászomért. Kinézegettem gyakran az ablakon, be vannak-e már fogva a lovak? De semmi jele a készülődésnek. Türelmet veszítve jöttem le a kapushoz és kértem, hogy hol a vetturino? Azt felelte: reggel látta kimenni, de azóta se tud róla semmit. A dolog kétségbe ejtett, mert ha másnap indulunk, a pápai lábmosás nagyszerű szertartásáról már lekésesem. A mint a kapun kitekintek, jön a vetturino. Reá támadok, hogy mi dolog ez, mikor indulunk? Ő egészen nyugodtan felelte, hogy nem kapott más utast s egy utasért csak nem kelhet útra, ez nem fizetné ki magát. Bosszúságom leírhatatlan volt s mikor azt kértem, hogy miért nem tudatta legalább velem ezt az akadályt, azt felelte, hogy abban bízott, akad még másik utas is. Sőt a végén arra kért, adnám vissza a foglalóját. No, mondom, ez már a szemtelenség netovábbja, hiszen a tízszeres foglalóért se maradtam volna itt!

Megindultam kocsit keresni s a hány vendéglőt csak tudtam, sorra jártam, de mindenütt csak az volt a felelet, hogy a kik az ünnepekre Rómába készültek, már elmentek és ünnep előtt már nem indul kocsi. Bele kellett tehát nyugodnom sorsomba, bár mennyire is keserített.

Délután öt óra tájt ebédelni mentem az „A la ville de Rome” nevű vendéglőbe, a hol rendesen étkeztem s a melynek terraszáról szerettem, körül tekinteni a nápolyi öblön. Hat óra felé, a mint az ebédemet kifizettem, hirtelen heves földrengés rázott meg, szörnyű mély földalatti morajjal, úgy hogy az asztalba kellett kapaszkodnom, hogy föl ne düljek. Háttal ültem a terrasz felé s első pillanatban nem tudtam, mi történt, de látva azt, hogy mindenki a terraszra siet az étteremből, én is arra fordulok, hát látom, hogy az egész nápolyi öböl ki van világítva. Természetesen rögtön a Vezúvra gondoltam s én is a terraszra siettem. Olyan látvány tárult föl előttem, a milyent képzelni sem tudtam. A Vezúv az egész kráter tetejét, mely három miglia, vagyis 3000 öl kerületű volt (s a melyen két nappal ezelőtt még tojást sütöttünk), a levegőbe dobta és ezen a nagy nyíláson át emelkedett föl egy olyan tűzoszlop, mely körülbelül a Vezúv magasságával egyenlő volt. Ezt a nagyszerű képet leírni vagy lefesteni ki merné? Hol lenne a képen az a lassú méltóságteljes mozgás és folytonos változás, mely e látvány nagyszerűségét fokozta és minden perczben más és más képet varázsolt elénk. Az a roppant sebesség, melylyel ezer és ezer tüzes kő repült fölfelé, a fekete füstfellegek folyton változó alakjai, ehhez a roppant mély hangú folytonos földalatti moraj, melyet azok a nagy kövek okoztak, a miket a kráter rengeteg üregének oldalához dobált föl, — és mindez a látvány az öböl tengervizében tükröződött, tűzten-gerré változtatva a vizet. És hozzá még azok a színárnyalatok, melyek az egész vidéket befestik, a napnyugtától kezdve a sötét éjtszakáig! A mint egy-egy hajó siklik a kikötőbe, vitorlástól együtt szénfeketének látszik a tűztengerben.

Ezt a látványt, a ki életében csak egyszer is látta, soha el nem felejtí. A ki a terrazon volt, pincér és vendég, az mind úgy állott hat órától tíz

óráig mint a szobor. Senkinek az étel eszébe sem jutott, senki egy szót nem szólt, mert nem is talált volna a bámulat kifejezéséhez méltó szót. Ha valakinek akkor hozták a beefsteakjét, mikor a kitörés kezdődött, az úgy maradt tíz óráig, háromnegyed tízkor kezdett lohadni a tűz s negyed óra múlva már sötét volt. Csak ekkor mozdult meg a közönség és szó nélkül, de nagy lélekzetvétellel indult el a terrasról.

Bevallom itt őszintén, hogy soha életemben buzgóbban nem emeltem kezeim az éghez, bocsánatot kérve a Mindenhatótól, hogy itt maradásomon békétlenkedtem. A mint haza értem a vendéglőbe és ott láttam a vetturinómat a kapu előtt állni, rögtön zsebembe nyúltam és visszaadtam a foglalóját, azon szavakkal, hogy nem veszítettem semmit, a miért el nem vitt. Mikor megköszönte, azt mondtam, hogy köszönje csak a Vezúvnak!

Nemcsak megelégedve azzal, mit sorsom hozott, hálát adva az Istennek, hogy ez így történt s most már eszembe sem jutott azon bánkódni, hogy nem látom a híres római húsvéti ünnepélyességeket és nagyszerű látványosságokat. Éjjel is, reggel is egyre csak e nagyszerű látványosság képét idéztem emlékezetembe. Reggeli után már azon tűnődtem, hogy kibontom táskámat és megpróbálom egyik-másik jelenet hatását aquarellben vázlatozni. Ekkor harsány férfi hang szólal meg odakint: „Cameriere! Non sai qualqueduno chi va partir per Roma?” (Pinczér, nem tudsz valakit, a ki Rómába utaznék?) Fölugrom helyemből: íme, itt a jó alkalom. Künn egy előkelő fiatal urat látok. Kérem tőle, hogy milyen útitársat keres, olyant-e, a ki őt elvigye, vagy olyant, a kit ő vinne el? Azt felelte, hogy olyant keres, a kit ő visz el. Erre aztán mondom, hogy én tetőtől talpig olyan vagyok.

— De egy negyed óra múlva indulunk, — felelte ő.

— Az sem baj, ha a lovak be vannak fogva, akár mindjárt mehetünk. Nekem nincs más dolgom, mint a szállást és a reggelit kifizetem. Én már tegnap reggel óta készen állok az utazásra.

— Bravissimo! — felelte az idegen, de én tudván azt, hogy az olasszal, még ha úr is, elővigyázattal kell bánni, mindjárt megkérdeztem: mit fogok fizetni? Azt felelte, nem annyira a fizetésért, de azért keres útitársat, hogy ne legyen egyedül. Ő saját kocsiján, váltott postalovakkal utazik s így már holnap reggel Rómában leszünk. No de, hogy úrnak érzem magam a kocsiján, fizessek neki két scudot! Erre aztán mit sem szólhattam, hiszen a vetturinónak, a ki négy napig hurczolt volna Rómáig, ez jóformán csak borravalónak elég.

— Dunque siamo d'accordo! (Tehát megegyeztünk), — így szólt útitársam és pontban nyolcz órakor már el is indultunk. Másnap reggel hét órakor már Rómában szálltunk ki s így 23 óra alatt tettük meg e nagy utat. Üti társam a római rendőrfőnök fia volt s az atyja költségén járt, így tehát a mit tőlem kapott, szivarpénznek maradt meg. A római vámnál, a hol az embernek mindenét fölforgatták, csak a nevét mondotta meg s a vámhivatalnok megemelvén a sapkáját, mehettünk tovább. Művelt ifjú volt és buzgó katolikus. Útközben azt is elmesélte nekem, hogy V. Sixtus pápa megátkozta a sáskákat s azok hűségesen mind a Tiberisbe hullottak; én egy szóval sem zavartam meg a boldog hitében.

Ilyen módon két nappal előbb otthon voltam, mintha a vetturinóval egy nappal előbb indultam volna útnak s így még pihenhettem is egyet, míg a római ünnepélyek megkezdődtek. Írtam Gyergyai Ferencz barátomnak Kolozsvárra, hogy: „Bizony jó az Isten, ha belé elegyedik az ember dolgainak rendezésébe, ahhoz képest mi kontárok vagyunk.” Ezt különben elmondhatták az erdélyiek is. Kiss Sámuel Magyar-Igenből írt nekem, hogy olyan bő szüret

volt, a milyent csak 1811-ben láttak. Ha a Mindenható megszólította volna a szőlősgazdát, rakja meg a szőlőtőkéjét, hogy lássa, mennyi termést kíván, hát az ember szegyeit volna annyit tenni rá.

Nápolyból visszajöttöm után is festegettem aquarell tanulmányokat is természet után, olajban és modellek után. Külön műtermet nem tartottam, hanem néha Markó Károly műtermébe vittem a modellt, mert az eléggé tágas volt, sőt szerette is, ha nem volt egyedül. E közben egyszer a szemközt lévő házban egy olyan zenebarát ütötte föl a tanyáját, a ki trombitálni tanult. Markot ez különösen zavarta munkájában s ezért inasát Róbertot, a ki igen ügyes fiú volt, azzal az üzenettel küldtük át, mondja meg a trombitásnak: kár a tüdejét rontani, mert mi azt vettük észre, hogy mindennap rosszabbul és hamisabban fújja a tanulmányait. Roberto elvállalta ezt a kiküldetést és úgy látszik sikerrel, mert többé egy trombita hangot sem hallottunk.

A nyár elején, mikor forróság lett Rómában, megindultam fölfelé. Most Siennát ejtettem útba, a hol nagyon érdemes volt néhány napot tölteni s több vázlatot rajzoltam a dómban. Innen Pisába mentem s egy cabriolettet fogadtam, hogy a Pisától Genuáig vivő út szépségeit jobban élvezhessem. Ha kizárólag tájfestő lettem volna, talán inkább gyalog kellett volna ezt az utat megtenni, annyi szép pontja van. Az országút az Apenninek oldalán, magasan visz, mintha kulisszák közt utazna az ember; a nagy esőzésektől kimosott szakadékokat kiszögellő sziklaormok választják el egymástól s ezen át alagutak vannak fúrva; a tenger partján fekvő helységek fölött kanyargó útról pedig tágas kilátás van a tengerre és minden egyes alagút után más és más látkép tárul elénk.

Genuában a tenger egészen más hatású, mint Nápolynál. A tenger hullámai meredek partokon, sziklákon törnek meg és roppant magasra emel-

kedve ostromolják a szirteket. Nápolyban is festetem több aquarellt a tengerről, de itt is órákon át elmerültem tanulmányozásába.

Genuában láttam Paolo Veronesenek egy olyan szorgalommal festett képét (A mint Magdolna mossa Krisztus lábát), a milyen szorgalmat és részletezést a mester többi képein nem igen láthatni.

A vendéglőben table d'hôte-nal megismerkedtem négy ifjú utazóval s azután összetartottunk, könnyebb lévén ötnök a kirándulásokra kocsit fogadni. Együtt utaztunk a Lago di Comóhoz, a Lago Maggiorehez, a hol többek közt lerajzoltam az Isola bellát, a svájci hegyekkel. Együtt mentünk Milánóba is. A mikor épen a vámhoz érkeztünk, borzasztó záporosó volt, megegyeztünk abban, hogy a vámhivatalnoknak két osztrák forintos tallért adunk, hogy ilyen időben ne kelljen kiszállani. Dán nemzetiségű útítársunk adta oda a pénecsnak, kezét az ablakon át kinyújtva, e szavakkal: je vous donne ma parole d'honneur stb., hogy semmi vámolni valónk nincs. A pénec szépen markába szorította a tallért és kijelentette, hogy becsület-szavunkban megbízik s nem háborgat. Benn a városban is együtt maradtunk s együtt néztük meg mindazt, a mi nevezetes. Hamar észrevettük, hogy élő árnyékunk van, ha leültünk ebédelni, ha fekete kávéra mentünk, láttunk egy bizonyos alakot a kö* zeli asztalhoz letelepedni. A színházban is ott állt ez a kém közelünkben. Egyikünknek sem jutott eszébe ugyan a politizálás, de mégis nagyon kellemetlen volt a közellétének tudata. Egy porosz (de nem a mi társaságunkból) igen vastagon megréfált egy ilyen spiczlit. A kávéházban fontoskodó arcczal így szólt társaihoz: „Tudjátok, most nekem fontos dolgom van” s titkolódzó képet vágva, megnézte az óráját, intett társainak és sietve távozott a kávéházból, egy bércocsiba ült és a corso felé hajtattott. Árnyéka utána, ő is kocsiba szállt, mely amazt kí-

sérte. A porosz kihajtatott a mezőre, ott megállította kocsiját s ő maga az út melletti árokban lekuporodott s némi baját végezte, a spitzli kocsisa is kénytelen volt arra elhaladni, de lassan ment, a kocsis aztán meg is állt és leszállt a bakról, mintha igazítana valamit, hogy a porosz gyanúját kikerülje. Várta, hogy a porosz végezzen a dolgával és előre hajtasson, de a porosz a mint fölgombolkozott, fölült kocsijára és visszahajtatott a kávéházba, a hol barátainak hangos kacajjal mesélte el tréfáját. A spitzli látván fölfedeztetését, restelte a kávéházba való visszatérését és bizonyára másikat küldött maga helyett.

A poroszt másnap a rendőrségre licitálták és ott azt parancsolták neki, hogy 24 óra alatt hagyja el Milánót. Azon kérdésre, hogy miért? Az volt a kurta válasz: „Wegen Respectlosigkeit für seine Vorgesetzten”. Valószínű, hogy a spitzli mérgében valamit hazudott, mivel szégyellte, hogy kifigurázták.

Milánóban csak nyolcz napot töltöttem s a dómon kívül leginkább érdekelt Rafael *Sposalitie* című képe és Leonardo da Vinci *Utolsó vacsorája*. Társaságunk aztán szétoszlott s velem csak egy elberfeldi gazdag kartongyárosnak a fia, Bockmühl Róbert Emil maradt, egy művelt, derék fiú, a ki Velenczét is látni akarta s Bécsen át szándékozott haza menni. En is még egyszer kíváncsoztam Velenczébe, a hol már sok jó ismerősöm volt s a műemlékeket is meg akartam még egyszer nézni. Mi azután kettesben utaztunk Páduán át Velenczébe.

Padovában tovább maradtunk, ott szétosztása is van az utasoknak Bécs felé és Velence felé. Podgyászomat szemmel tartottam, láttam, melyik kocsira tették. Mikor arról volt szó, hogy indulunk Velence felé, mondtam a conductornak, hogy az én málhám nem azon a kocsin van, hanem azon, amelyik Bécs felé megyén. Amikor követeltem, hogy te-

gyének egy létrát a kocsihoz, hogy nézzem meg, a conductor veszekedni kezdett, hogy ő tudja, mit csinál, de én bementem a postahivatalba s a főnöknek jelentettem, hogy én egy toppot se megyek addig, míg vagy meg nem engedik, hogy megnézzem, hol van a kofferem, vagy reversalist nem kapok, hogy ha elvész a málhám, melyben nekem 2000 fr. értékű rajzaim vannak, azt nekem megfizetik. Erre a főnök elrendelte, hogy azonnal létrát tegyenek, hogy megnyughassam benne, miszerént kofferem helyes kocsin van. Mikor a főnök látta, hogy igazam van, levétette a kofferem és a conductort megdorgálta.

Velencében megint hasonló veszély fenyegetett. Mikor Mestrébe értünk, ott bárkába szállottunk. Amikor a nagy canalisba értünk, én egy helyen ki akartam szállni, hogy az ott közelben lakó barátomhoz szálljak, de a conductor azt állította, miszerént minden málnának bé kell vitetni a főpóstára. Ennek nem szegülhettem ellene, de ott is megnéztem jól a facchinot (hordárt), ki a málháimat a vállára vette és bementem a hivatalba. Mikor láttam, hogy a kofferem nem jó bé, kinézek. A facchinot és kofferemet nem látom sehol. Ekkor már nagy lármát ütöttem és a főnök is rátámadt a conductorra. Leszidtam én a conductort mindennek ami a számra jött, mondtam én mindent, csak azt nem, hogy becsületes ember. Miután a facchinot jól megnéztem volt, kevés idő múlva ott látom a többi között. Mutattam a postamesternek, hogy ez az, aki szabály ellenére nem hozta bé málhámat a hivatalba. Szerencsére nem messze vitte volt egy úr után, ki azt magáénak mondotta. Ekkor követeltem, hogy a postamester küldje velem a conductort, hogy a facchinóval menjünk a koffer után. Velem jött. Szerencsére az illető nem volt tolvaj s így nem állott tovább vele, a kofferem a szoba közepén állott.

Természetesen én fenyegetőztem, a szegény

nagyon megijedt, fenyegettem, hogy a rendőrségnek bejelentem, stb.

De mindezt nem tettem, örültem, hogy megvan a kofferem, aztán őszintén megvallom: hiszem, hogy ez szegény ártatlan volt, de mind a kettőt azon hitben hagytam, hogy holnap a rendőrségnél panaszt emelek, hogy ketten a kofferemet el akarták sikkasztani.

Ezt azért említettem fel, hogy aki Olaszországban utazik, szemes legyen, — ami voltaképpen másutt sem felesleges.

Néhány napot Velenczében töltöttünk, én is kívántam egy pár napot ismerőseim között tölteni, de különösen néhány műremeket még egyszer megpillantani.

Társamnak pénze fogyatékán volt, de én látván, hogy hitellevele van egy trieszti bankárhoz, szívesen előlegeztem neki. Velenczében a gondolierik éppen olyan telhetetlenek, mint a mi fiakkereseink. Annak a gondolásnak, a kivel a gőzhajóra vitettük magunkat, azért az útjáért, melyért fél ezüst húszas járt volna, egy egész húszast nyújtottam. A gondolás abban a hitben, hogy mint idegent megszarolhat, sértődve visszautasította, mondván, hogy: „Mit gondol az úr?” Azt, — mondom, — hogy úrilag fizetek.

De kevesellte, mire én a pénzt zsebembe tettem és a hajón letelepedtem. Erre elkezd lármázni, hogy fizessem ki, hogy elmehessen. Mutattam a húszast, de megint csak nem kellett neki s én újra zsebre vágtam. Ez vagy négyszer ismétlődött. Mikor megint lármázni kezdett, azt mondom: forduljon meg, hogy a gondoláján lévő számot megnézhessen s följegyezzen, akkor azt fizetem, a mit kíván, de két tanút hívok: a kapitányt és a conductort, — erre mérgesen elvette a húszast és elment. Egy úr próbát akart tenni velök, megállják-e szó nélkül akkor is, ha gazdagon megfizetik? Olyan útert,

melyért egy ezüst húszas jár a gondolásnak, egy aranyat adott. Megállta-e szó nélkül? Dehogy! Föl sem tételezve azt, hogy ez az úr tudja a szabályt, nem mondta ugyan, hogy kevés, hanem mosolyogva megnézte az aranyat, a mivel éppen 14-szer többet kapott a járandóságánál, s így kiáltott föl: „E che bell zechino! Per un bichire de vino, per non dover cambiare questo bell zechino.” Ej be szép arany! — és kinyújtotta kezét: egy pohár borra valót még, hogy ne kelljen elváltani ezt a szép aranyat! Mikor a borraivaló helyett szidást kapott, levette a kalapját és éltetve „Eccellentíáját”, eltávozott.

Én is „Eccellenza” voltam egész olaszországi utamon minden pinczér előtt. De az egyik nem szégyelte a borraivalón megjegyezni, hogy az a másik úr, a ki olasz, az is csak annyit adott, mint én. Ezzel nem azt értette, hogy ő az olaszt olcsóbban köteles kiszolgálni, hanem hogy az olasz fősvény és az idegen gálásabb, több pénzzel rendelkezik.

No de áttérek a dologra. Triesztbe reggel érkezünk meg s a tengeri levegő étvágyunkat nagyon fokozván, a hajón reggeliztünk. Az utolsó ezüst húszasomat fizettem ki e reggelire s Bockmühl hajlandóbb volt lemondani, semhogy zavarba jöjjünk. De én megrendeltem a két kávé s már most Bockmühl azon aggódott, mit csinálunk, ha partra szállunk? Mivel fizetjük ki a hordárt? Én csak nevettem rajta, ezt csak bízza reám. Mikor a hordár fölhozta a szállodába podgyászunkat, rászóltam a szobapinczérre, hogy adjon egy ezüst húszast a hordárnak, míg váltunk. A pinczér persze rögtön kifizette a hordárt. Bockmühl barátom később aggódva kérdezte, hogy hátha a pinczér nem tette volna, akkor mit csinálók? Jól össze szidtam volna, mert tanulja meg, akkor kell henczegni az embernek, mikor üres a zsebe, de a mikor tömve van, inkább úgy viselkedjék, mintha csak annyi pénze volna, a mennyi csak a markában van.

Triesztben csak egy pár napot töltöttünk és diligencen (cs. k. postakocsin) mentünk Bécsbe. Ott Bockmühl szerette volna látni az *Európa elragadtatását*, melyet Paolo Veronese után másoltam s aztán Velenczéből Bécsbe küldtem Deáki Fülöp Sámuelhez⁴³, hogy ne kelljen Itáliában magammal hurczolni. Deáki a Währingen lakott s miközben hozzá megyünk, egy csavargó majd a hátunkra mászva síránczik: „Ich bitt Euer Gnaden...” En reá ri vallok, hogy takarodjék, Bockmühl ügyet se vetett rája. Megunva a tolakodást, bosszúsan hátrafordulok, — ekkor látom ám, hogy a csavargó Bockmühl zsebébe nyúlt, de ez észrevette, hátrakapott s magas, erős ember lévén, a csontos markával úgy megfogta a zsebében lévő kezét, hogy az nem volt képes kivergődni. Így vezette a csavargót a freyungi kapunál lévő rendőrség előtt ki a Glacisra, ott aztán eföhuzta a csavargó kezét és úgy farba rúgta, hogy az orrára esett. Azzal tovább mentünk. Kérdeztem, hogy miért nem adta át a kapunál lévő rendőrségnek? „Igen, ha csak annyiból állna, hogy az ember átadja, — felelte ő — de hogy én ötször-hatszor megjelenjek a rendőrség előtt és még esküt is tegyek arra, miképen történt ez az egész dolog, erre se időm, se kedvem.”

Bécsben több arczképet festettem, olajban, aquarellben stb. Előbb a Tuchlaubenen vettem volt szállást, de a világosság nem lévén eléggé megfelelő, találtam a Salzgrriessen igen szép, két szobából álló világos szállást. Az egyik ablakból a Duna felé nézve messze elláttam a Leopoldstadt fölött. Egyszer szobámból kijövet Barkassy Imrét, egy régebbi ismerősömet látom, a szomszédomban lakó úrral beszélgetve. Kölcsönös köszönés után azt kérdi tőlem is, a szomszédomtól is, hogy ismerjük-e egymást? „Nem!” feleltük mindketten s ekkor bemutatván, kisült, hogy a szomszédom Szemere Miklós⁴⁴, a jeles költő, a kivel csakhamar összebarátkoztunk. Sze-

mere valóságos ezermester volt, de mindennap mással foglalkozott. Egyik nap festett, másik nap elefántcsontból faragott mindenfélét, harmadnap írt, verselt. Napról napra más és más hangulata volt, de kiváló humora, s ha kicsapongó kedélyességét föl is váltotta a kesernyés satira, mindig szellemes és mulattató maradt.

Egyszer hozzám belépve, négy ifjú erdélyi barátomat látja ott. Ein druzsámnak szólítom az egyiket, a mire Szemere bámulva kérdi: „Hát ez az úr is Miklós?”

— Igen.

— No én még sohasem voltam olyan társaságban, a hol három Miklós került volna össze.

Erre én körül néztem és nevetve mutattam be neki a következő vendégeimet: Zeyk Miklós,⁴⁵ Bara Miklós, Miksa Miklós és Bíró Miklós. Ekkor bámult ám még csak nagyot, mikor kisült, hogy mind a hatan Miklósok vagyunk!

Szemere sokszor órákig el-el nézegette a mint festettem és sajnálatát fejezte ki azon, hogy arczépekkel kell foglalkoznom. Azt mondtam neki, hogy nálunk nincs kilátás másból megélni. Mint ahogy a kis városban együtt van a könyvkereskedés a fűszeresbolttal és az asszony mindjárt divatárusnő is, nekem is többfélével kell foglalkoznom. Olajban, miniatúrben, aquarellben kell festeni és kőrajzokat készíteni, minden nap másféle modorban. Ez még mind megjárja, de a mi a legkedvesebb: egy két előkelő hölgynek leczkét adni! Ezt Bécsben kezdtem kipróbálni és Pesten folytattam, míg bele nem fáradtam és aztán leráztam a nyakamról mindenféle leczkét.

Báró Miske cancellár kért föl először arra, hogy adnék leczkét leányának, a mit nem tagadhattam meg. Három leczke volt hetenként meghatározva, de aztán két hétben egy lett belőle. Egyik leczke azért maradt el, mert a baronesset most fé-

sülik, a másik leczkén a baronesse kikocsizott, más-kor vendégei voltak, úgy hogy hatszor kellett oda-fáradni, míg egy leczkét adhatott az ember. Aztán a harmadik leczkén, mikor még egy tiszta vonást sem tud a tanítvány rajzolni, már azt kérdezték: „Mit gondol, mennyi idő alatt fog ez a gyermek egy jó arcképet festeni?” Az igazi válasz az volna: „Ilyenformán soha”; — de az ember restelli az igazat megmondani. Az ötödik vagy hatodik leczke után már egy gyarló háromszög vagy négyszög kerül ki a tanítvány keze alól, de ezt is alig lehet ki-igazítani, s mégis azzal áll elő, hogy a jövő hónap-ban a nagymama nevenapja van és a mama nagyon szeretné, ha ekkorra valami szép képpel lepné meg őt az unokája. Tessék már most kielégíteni a mama kívánságát. A leczkeóra 11-től 12-ig van meghatá-rozva s a baronesse háromnegyed egy órakor érke-zik, a mama ezalatt látogatásokat tesz s délután négy óráig ott felejtí leányát a rajzórán, öt óra is elmúlik, a míg a tanító megszabadul kedves tanít-ványától s akkor rohanjon összeszáradt ebédjét megenni.

Ez velem történt. Jóllaktam a contessnek adott leczkeórákkal torkig. Ezzel, mint leírtam, nincs be-végezve távolról sem *sz* ehhez hasonló események sorozata, ez csak csipet ízlelő, restellem vele tovább foglalkozni. A jövőm érdekében már most azzal a tervvel kezdtem foglalkozni, hogy télire Kolozsvárra megyek s onnan megint Nagy-Szebenbe s Buka-restbe. Ez időtájt érkezett Bécsbe Barra Gábor, a ki külföldön járt a könyv- és könyomdászatot tanulmá-nyozni, ő vele aztán megegyeztünk abban, hogy együtt megyünk Pestre s onnan Kolozsvárra. Zeyk Miklós barátom megírván e terveimet Erdélybe, on-nan gróf Teleky Józsefné azt izente nekem, marad-jak Pesten néhány napig s menjek ki onnan Pé-czelre, ott fesse meg az ő számára leányának gróf Eáday Gedeonnének arcképet aquarellben.

VII.

PESTI SIKEREK. 1835—1837.

November 8-án érkeztünk Pestre s én ki is mentem három napra Péczelre. Gróf Ráday Gedeon itt arra akart rábeszélni, maradnék Pesten, a hol Einsle⁴⁶ bécsi festő nagyon jó üzleteket csinált, de most vissza ment Bécsbe s így Pesten nincs olyan jó művész, a ki őt pótolná. Én nem tudtam megbárátkozni azzal a gondolattal, hogy olyan városban telepedjem meg, a hol senkit sem ismerek s ezért Péczelről visszasiettem Pestre, hogy Barra Gáborral tovább menjünk Kolozsvárra, mert akkor még nem volt tanácsos egyedül merészkedni ilyen nagy útra. De Barra azzal állt elő, hogy ő már más útitársakkal szerződött, mert azt hitte, hosszabb ideig maradok itt Pesten, neki pedig nincs ideje a továbbmulatásra.

Erre aztán elhatároztam, hogy a telet csakugyan Pesten töltöm, sőt ha ismeretségre teszek szert és munkám is lesz, akkor tovább is maradok.

Pénzem volt még annyi, hogy a telet itt tölthettem, de a nálam levő pénz már elfogyott volt. Elég lett volna Kolozsvárig, de ittmaradva, csak rövid időre lett volna elég.

Azonnal egy hónapos szállást kerestem és kaptam is a Nákó-házban, a mostani lánczhíddal szemben lévő épületben. Írtam Erdélybe, a hol a pénzem volt letéve, küldenének rögtön pénzt, mert a mi volt, elfogyott és szükségem lesz téli költségekre. E közben múltak a napok s december 5-én már csak egy ezüst húszasom volt, meg 10—12 rézkrajczárom. Elkezdtem számíthatni, hogy ha a pénzem holnapra itt lesz, a mi majdnem bizonyos, és ha én ma még vacsorálok, holnap reggel kávézom, nem marad pénzem a postát kifizetni, ezért jó lesz még ma vagy öt-hat forintot kölcsön venni. Igen, de

kitől? Eszembe jutott, hogy Budán magyar színészek játszanak (a pesti színház német volt). És én e színészek közül még Nagy-Enyedről ismerem Telepy Györgyöt és Udvarhelyi Miklóst. Ez utóbbiról azt is tudtam, hogy jó gazda, a kinek mindig volt pénze. Ezért teljesen bíztam benne, hogy tőle 5—6 forintot kaphatok. Korán állva bé a fagyos idő 1835. év őszén, a hajóhidat november 13-án szétzedték s így én a már zajló Dunán dereglyén mentem át Budára. A mostani lánczíd táján keltem át, ez lévén lakásom és a budai vízivárosi út között a legegyszerűbb út. Átérkezvén, először is a várszínház után kérdezősködtem, ott pedig Udvarhelyi Miklós lakását tudakoltam. Udvarhelyi a színház közelében, a gróf Teleki-ház szomszédságában lakott s nagyon megörült, a mikor beléptem hozzá. Mikor előálltam azzal, hogy pénz kellene, megvakarta a fejét és káromkodott egyet.

— Ejnye, hogy épen most egy forintom sincs. No de szerzünk, akár a föld alól is, menjünk Telepyhez, ő a mi pénztárnokunk.

Telepy is a közelben lakott, a Szent-György téren, a hol a mostani honvédelmi miniszteri palota áll, egy keskeny házacska első emeletén. Mikor Udvarhelyi előhozta, hogy pénz kellene, ő is elszontyolodott:

— Egy krajczárunk sincs a kasszában, de kerítünk minden áron!

Mikor a 40-es években a *Charivari* francia élczlapban láttam rajzolva koldusnak egy medvét, a melyik pincslivel tányéroztat a járókelőktől, három alak halad arra, az egyik festő, a hóna alatt fölfeszített vászon, a másikonál klarinét, a harmadiknál hegedű, a medve utána kiált: „Que tu es bête, est ce que tu ne vois pas, que ce sont des artistes.” Milyen buta vagy, nem látod, hogy ezek művészek, én is művészekről reméltem pénzt kapni.

No de a jóakarát megvolt s megegyeztek abban,

hogy átjönnek velem Pestre s Bellaaghhoz⁴⁷ mennek pénzéért, a vármegyeházára, mivelhogy a budai magyar színészetet Pest vármegye segélyezte. Átkelünk mind a hárman dereglyével Pestre, a hol Udvarhelyi Miklós kérdi, hol lakom.

Mutatok a Nákó-házra. Nézi az óráját.

Négy óra, d. u. mondja Telepynek, Bellaaghot hat óra előtt nem találjuk, menjünk föl addig a druszámhoz, nézzük meg a képeit.

Fölmertünk a szállásomra s kis idő múlva kopogtatnak az ajtómon.

— Herein! kiáltottam az akkori német szokás szerint.

Mire a pénzeslevélhordó állít bé. Átvettem a pénzt, aláírtam a vevényt, aztán így szóltam az én jó embereimhez:

— No, már nekem nincs szükségem Bellaagh úrra. Holnap pedig éppen Miklós napja van, legyenek ma az én kedves vendégeim.

Azt határoztuk, hogy elmegyünk a „kis pipa” vendéglőbe (vagy a „nagy pipa” volt?), mely a Kishíd-utczában, a „Vadászkürt” és a „Stock am Eisen” közt volt és jó ételeiről és italairól volt híres. Itt este kilencz óráig éltettük egymást a Miklós-nap alkalmából. Thalia papjai ezután áttutajóztak Budára (ha erős volt a jégzajlás és a dereglye jég közé szorult, az volt a jelszó, hogy: Tutaj machen!). Budán Telepy csakhamar föllármázta a színészpajtásokat, hogy Udvarhelyi Miklós nevenapját ünnepeljék meg. A kollegák erre krampuszoknak öltözve megrohanták Udvarhelyit és összefacsart kendőkkel ütlegelték, egyre kiabálva: „Megtanulod-e máskora szerepeidet?!” Mivel pedig egyik-másik kendőütés nagyon is erős volt, Udvarhelyi azzal fenyegette a krampuszokat, hogy közéjük lő a puskájával. Ez a puska ugyancsak egy csövű, rossz kovás fegyver volt, a minek már kovája sem volt, de a krampuszok mégis fölhagytak a tréfával és azután közösen

mentek a korcsmába, a hol Udvarhelyi kontójára éjfélig poharaztak. Ez a színész-tréfa olyan zajos volt, hogy másnap a lapokban is benne volt, de nevek nélkül.

El lévén határozva, hogy a telet Pesten »fogom tölteni, nem tudtam: lesz-e munkám? Ezért szerettem volna, ha, mint vendéget, mielébb bevezetnek a pesti nemzeti casinóba, a hol megismerhetem a fővárosi előkelőbb társaságot. Írtam Bécsbe Szemere Miklósnak, hogy legyen szíves, ajánljon valamelyik pesti barátjának, a ki a casinóba bevezethetne. Döbrentei Gábort is fölkereshettem volna, de nagyon tartózkodó voltam az ilyen patronusokkal szemben. Szemere pedig szívesen teljesítette kérésemet és válaszához csatolva küldött is levelet Bajza Józsefnek címelve.

Ezen levelet elvittem Bajzához, a ki engem nagyon szívesen fogadott. Bajza elolvastván a levelet, azt mondta, hogy ő nem tagja a casinónak, de vannak *olyan* barátai, a kik ott tagok s ezek egyikével majd bevezettet. Kérdezett egyről-másról, a művészet körébe vágó dolgokról, azt is kérdezte, hol tanultam, merre jártam, hoztam-e Pestre valamelyik munkámat? És mindjárt megígérte azt is, hogy legközelebb ellátogat hozzám.

A megbeszélt órán meglátogatott, de nem jött egyedül, hanem Vörösmarty Mihály, Tasner Antal⁴⁸, Toldy Ferenc⁴⁹ (akkor még Schädel) és Bártfai⁵⁰ társaságában. E látogatásnak az lett a vége, hogy Bártfai megrendelte Vörösmarty mellképét olajban, melyet aztán tussrajzban kellett még lemásolnom az *Auróra*) 1837-iki évfolyama számára, de e rajzomról Axmann⁵¹ igen gyarló metszeteket készített.

Tasner Antal gróf Széchenyi Istvánt vezette hozzám. A gróf ekkortájt házasodott meg s később, mikor egy nagyobb ebédet adott, a hol az aristocrazia több tagja hivatalos volt, engem is meghívott s többeknek bemutatott. Így aztán egyszerre ismeret-

ségre tettem szert az aristocratia körében, a hol ekkor igen divatos volt az albumok, az aquarellek gyűjtése s engem sokan látogattak meg és albumból sok aquarell vázlatot adtam el.

A magyar művész annyira új valami volt, hogy gróf Forrayné el sem hitte, hogy művész létemre magyarul is tudok, míg egyszer meg nem hívott ebédjére és a saját füleivel meg nem győződött a magyar voltomról.

Ekkor történt, hogy Binar vármegye elhatározta, hogy gróf Széchenyi Istvánt lefesteti a megyeház nagy terme számára. A gróf erre humoros levélben engem ajánlott a kép megfestésére, mely levél a lapokban is megjelent.*

* A levél teljes szövege:
Tekintetes Karok és Rendek!

Tetteim oly csekélyek, honosimnak személyem iránti vonzódása ellenben olly érdemem fölötti, hogy igen-igen érzem a Tekintetes Rendek kívánata is „képmásomat bírni” nem lehet annyira jutalom — mert erre legkisebb ok sincs — mint inkább egyik példája: mennyire méltatja a magyar a becsületes tiszta honi szándékot is, és így mily édes bérre tarthat az igaz érdem számot.

Azonban Tekintetes Rendek, talán czélirányosabb volna, valamelly más érdemes hazafinak választani személyét, ki magasabb polczon áll, mint én, s nem. engem, kibem, egyenesen megvallva, csak az a kis lélek ér talán csak valamit, melyet festeni nem lehet, de kinek sárgás, ránczteli képe, és soványka, törődött teste képnek sehogy sem való.

Határon túl finnyás lenni egyébiránt nem akarok, s ha a Tekintetes Rendek okvetlen le kívánnak másoltatni, ám legyen, ellenezni nem fogom. Sőt mi több, a dolog gyakorlati részéről is bátor vagyok itt tenni néhány szót, mire, ha jól értem a Tekintetes Rendeknek hozzám intézett kegyes sorait, föl is vagyok némileg híva. S ugyan is:

Az országgyűlés lefolyta után — „mi előtt időm semmi új tárgyra nincs — Pesten leszek egy darabig, míg ismét Orsova tájékán szándékozom fölütni sátoromat. Pest volna tehát a hely, hol a festés végbe mehetne, mi az által lesz teljesíthető, hogy valami, mondhatni, igen szerencsés véletlen csak kevéssel ezelőtt hozott egy igen derék s ügyes festőt

Ekkor festette le velem Heves vármegye is gróf Buttlert⁵², a ki a Ludoviceumra nagy alapítványt tett. A kiket ekkor festettem, fel vannak írva a jegyzőkönyvemben.

1836-ban, újév után folytonosan volt munkám és annyira ismeretes lett a nevem, hogy elhatároztam magam az itteni letelepedésre. Szt. György napig a Nákó-házban egy Müller nevű szász tudós-nál laktam albérletben. Müller később az erdélyi, nagyszebeni szász egyetemen lett tanár és igazgató s az ő műveltségének és higgadságának köszönhetem, hogy cselédei agyon nem verték az én mintabábot. Ugyanis Bécsből egy mintabábot hozattam, hosszú ládába pakolva. Fölállítván a bábot, előbb testtagjait hajtogattam, azután ráadtam a carbonari köpenyegemet és a fejére tettem prémes téri sapkámot, aztán ott hagyva, sétálni mentem. Este, a mikor besötétedett, a szobaleány égő gyer-

e hazai központba. Neve 'Barabás Miklós', szülőföldje Erdély, mintája Olaszország remekei, melyekkel lelkesen 's gyakorlatilag jól összeharátkozott. Ajánlhatom, 's jót merek állni, hogy a Tekintetes Rendek — parancsoljanak csak véle — mindenesetre — ha nem is egy különös és szép arcú s szép testű embernek fogják bírni mását, ez okvetlen talpra esett munka leend, a Tekintetes Rendek palotáját mint kép elrúttítani nem fogja, 's mi még e tekintetekhez is járul a Tekintetes Rendek, midőn Széchenyi Istvánt megbecsülik, s ha lehet, a hűségnek még erősebb lánczaival kötik magukhoz, Barabás Miklós képirót, hazánkfiát is gyámolítják, elősegítik.

Az érintett igen becses s ritka ügyességgel bíró festőnek lakja Pesten. Nákó-ház, Rak-piacz,

S most, Tekintetes Karok és Rendek, alázattal kérem, vegyék nyájas leereszkedéssel e néhány őszinte soraimat, legyenek meggyőződve, Soha nem szünendek meg kegyességük leszolgálásáért fáradozni, törekedni; — 's maradjanak ezentúl is Jó Uraim, engedékeny Biráim, ki mély tisztelettel vagyok

A Tekintetes Karok és Rendeknek

leghűbb szolgálja
Széchenyi István.

Pest, február 11-ikén 1836.

tyával bement ágyazni és meglátva az ismeretlen alakot, nagyot sikoltott, lármát csapott, mire a szakácsné s a háziasszony is fölfegyverkezve, ki baltával, ki konyhakéssel hadakozva rontott a szobába. A lármára Müller is pisztolyt ragadt s a rohamot ő vezette. De mikor a pisztolyt az alak mellének szegezte és ez még sem mozdult meg, eszébe jutott, hogy a művészeknek szokott ilyen babájuk lenni. Közelebb lépén, elkezdett nevetni és az egész rabló-históriának nagy hahota lett a vége.

Újév körül Székács József⁵³, a későbbi evang. lutheránus püspök, jött a szomszédságomba lakni. Székács épen ezidőtájt végezte be egyik tanítványának nevelését s most Pestre jött s csakis az irodalommal foglalkozott. Az ő szobája is eredetileg Müller szállásához tartozván, szobáink közt csak egy elzárt ajtó volt a válaszfal. Miután megismerkedtünk, elkértük Müllertől az ajtó kulcsát, hogy egymáshoz bármikor átjárhassunk. *Európa elragadtatása*, melyet Paolo Veronese után másoltam, ezen a falon függött, még pedig olyanformán, hogy az átjáró ajtót is 3½ lábnyira eltakarta, de ez az ajtó Székács felé nyílt s így ha egyikünk a másikhoz kíváncskozott, a kép alatt bujtunk át.

Székács néha megengedett magának egy tréfás szóváltást és szó nélkül átbujt a kép alatt, mire figyelmeztettem, hogy ezt ne tegye, mert épen olyan női modellem lehet, a kinek arczképét festem, ezt szörnyen megijeszthetné, ha egyszerre csak kidugná a fejét a kép alól. Úgy állapotam meg vele, hogy mielőtt átjönne, figyelje meg, beszél-e valakivel s ha csöndben volnék, köhintsen kétszer. Ha magam vagyok, átkiáltok hozzá, hogy „szabad”.

Müllerné rábeszélte, hogy nála étkezzünk, sőt a reggeli kávéját is följánlotta.*

* Ez a rész az eredeti önéletrajzban át van húzva.

Mi ezt is elfogadtuk, de csak úgy, ha jó kávé ad. Müllerné ennek örömeire kijavíttatta a bádogosnál a lyukas kávémasináját, de a cseléd rosszul mosta ki s a forrasztáshoz használt avas olaj összekeveredvén a friss kávéval, olyan rettenetes ital lett abból, hogy egy kortyot sem nyeltünk le belőle.

A kávéforrásnál legtöbbször négyen-öten ültünk: Székács, én, dr. Wagner János⁵⁴ (a későbbi jeles orvos és egyetemi tanár), a ki akkor rigorosált, Henszlmann Imre⁵⁵, Csató Pál⁵⁸, a ki már nevezetes író volt és oda ült néha Miskolczi, az aranybéváltó hivatal ellenőre is (a csombordi ref. pap fia).

Egyszer, amint Székáccsal Müllernénél ebédre megjelentünk, előadja, hogy milyen meglepetésben részesült délfelé, t. i. egy úri asszonyság, valami Fáy nagybirtokosné, a ki épen a kettőnk lakása alatt, az első emeleten lakott felnőtt leányaival, majdnem sírva panaszkodott neki, hogy már tovább nem tűrheti ezt, milyen borzasztó lakói vannak Müllernének, ő már régóta nem tud aludni miattok... ezek az urak éjfélkor rettenetes dulakodást visznek véghez, vívnak-e vagy birkóznak, ő nem tudja, de a luszterja majd leszakad. Müllerné — úgy mond — csak ámult, bámult rajta, azt felelte ennek az asszonyságnak, hogy talán csak álmodott, mert Pesten szolidabb szobaurak nem léteznek, mindkettő idejében hazajő és este tíz órakor lefekszik. Neki Fáyné asszonyság visiója megmagyarázhatatlan. Mi ketten is egymásra néztünk, tűnődve azon, mi lelhetette azt a szegény asszonyt, mert éjfélkor mi már rendszeren aludni szoktunk. Utoljára egy kis gondolkozás után én fejtettem meg az éjjeli borzalmak titkát. Fáyné éjjel 12—1 óratájt feküdt le s délelőtt tíz óratájt kelt föl. Székács régi deákmódra már reggel öt órakor talpon volt s miután megmosakodott, az ő reggeli pongyolájában, papucsban föl és alá járt szobájában, nehéz léptei alatt rengett a padló s ekközben Homéroszból szavalt fönhangon görög hexame-

tereket. Szavai néha még hálószobámba, a harmadik szobába is áthallatszott. Fáynének a reggeli öt óra persze éjfélzámba ment s ilyen rosszul illett össze ez a kétféle életmód. Télen a reggeli öt óra még éjszakának is beillett s itt, a lakóházunk környékén, ilyenkor még igen nagy csend volt. A Zrinyi-utczai házak még csak akkor kezdtek épülni, az az utca ki sem volt kövezve és az egész környék csak deszkakerítéses telkekből állt, kivéve a Spiegel (később Tüköry-féle) egyemeletes házat a Tüköry-féle ácsstelepen.

Azt a megjegyzést is tettem Müllernének, hogy minden nagyon áthallatszik, mert mikor a kisasszonyok zongoráznak, minden hamis hangot föl lehet hallani. Nem tudom, hogyan intézte el Müllerné ezt az ügyet, de az bizonyos, hogy több zongorázást nem hallottunk alattunk. Én nem ezt a műélvezetet sajnáltam, hanem azt, hogy a hölgyek művészi önérzetét sértettük meg. Székács különben is, ha kissé inspirálva volt, olyan kemény lépésekkel sétált szobájában, hogy mikor a luccai hercezet, Bourbon Károly Lajost festettem, úgy déli 1 óra tájban, a herceg így szólt: „Quel signor si fa la digestione?”

Székács egyszer azzal állított bé hozzám, hogy nem tudja mire határozza el magát, Bajza rá akarja beszélni, hogy pap legyen. Bajzának tudniillik kedvencz eszméje volt a pesti ev. lutheránus község magyarosítása s egy erélyes és jó magyar hitszónokot keresett oda. Később csakugyan rá is vette Székácsot, hogy ajánlatát elfogadja s hogy mi lett Bajza ez eszméjének eredménye, az már nem tartozik ide, azt ismeri a magyar protestáns világ eléggé.

Szent György nap után önálló lakást béreltem a József-téren, az akkori Almásy-ház második emeletén. E lakást részben be is bútoroztam, inkább a József-tér felé eső részét, az udvari szobát a konyhával együtt később Luczenbacher János akadémiai

tag vette albérletbe, Luczenbacher egyik nap a hírlappal állít be hozzám.

— Nézze csak, mit csináltak a barátaim velem!

Fáy András⁵⁷, Schädel és Bajza⁵⁸ azt tették meg velem, hogy az ő nevében folyamodtak a helytartótanácsához, engedné ez meg a német nevet magyarra változtatni. Luczenbacher minderről csak most, a hivatalos közlésből értesül, mely szerint a helytartótanács megengedi, hogy Luczenbacher János⁵⁹ vezetéknévét Érdire változtassa. Ő nagyon csendes ember volt s miután velem együtt jót nevetett ezen a tréfán, belenyugodott az új nevébe, mely onnan ered, hogy a „Bach” szó „ér”-t jelent. Így lett a német tudósból derék magyar ember, mint Rothkrepfből Mátray. Később Schädel is megrestelvén, hogy valaki elfelejtve azt, hogy a fej melyik része az ő neve, Herr von Kopfnak szólította, Toldira változtatta nevét.

Az 1836-iki országgyűlés befejezte után lejött Pestre, Marastoni Jakab⁶⁰, velencei festész, a ki az országgyűlés alatt Pozsonyban működött, és a kit, mivel olasz neve volt, nálunk már Tizián mellé soroztak. Ez jobban értett ahhoz, hogy kell üzletet csinálni, mint én s így sok munkát kapott.

A vendéglőkben lévő bérszolgákkal szerződött, hogy minden arczkép után, melyet neki szereznek, bizonyos százalékot fizet.

Egy vidéki asszonyoság, a ki már ismert engem, de nem tudta, hol van a szállásom, a bérszolgát kérdezte, hogy tudja-e a lakásomat? A szolga igenel felelt, mire az asszonyoság fölkérte, hogy vezesse hozzám. A bérszolga elvezette Marastonihoz. Mikor az úrnő látta, hogy a festő nem én vagyok, elmondta, hogy ő Barabást keresi. Most minden áron rá akarták beszélni, hogy Marastoninál festessen, mert ez olasz és jobban is fest. Különben is Barabás Parisba utazott még tanulni s ősz előtt nem jó Pestre. Az úrnő azt felelte, hogy akkor vár őszig. De másoktól

is kérdezősködven, megtudta a lakásom, fölkeresett és elbeszélte nekem ezt az esetet.

Ehhez hasonló intrikákat a közelebbi időben is megértem, a mit más művészek hirdettek rólam, hogy én már öreg vagyok, már nem festek s hogy én már nem is ismerem az újabb találmányokat.

Egynek mondtam, hogy nem tudott az illető munkakerítőnek odafelelni? Mire azt felelte, miszerint nem tudja, mit mondhatott volna. Azt (kellett volna mondania), hogy meg akarom kérni Barabást, hogy csak olyan szereket használjon, amit már 50 év óta kipróbált, és ne újabb találmányt, mely rövid idő alatt összehasadoz, repedez és meg is feketedik, mint sok újabb képen látható. Nem akarok itt példákat felhozni, nem lévén feladatomban itt mások ki-sebbitése. Ilyenek az újabb idejű argumentumok.

A negyvenes években egyszer az *Ungar* című helyi lapot nézegetve, látom, hogy ez a lap egy cikket közöl Marastoniról, azután egy egészen másféle cikket megint Marastoniról, sőt egy harmadik cikket is ő róla. Ekközben benyit hozzám Marastoninak egy volt tanítványa, a ki látva, hogy mosolyogva csóválom a fejemet, kérdi min mosolyogok? Mondom, hogy nevetségesnek találom, ha ugyan egy számban három cikk van Marastoniról, nem tudná Klein, a lap szerkesztője, mindezt egy füst alatt elmondani?

— Jaj, — feleli a tanítvány, — ennek Hühnere van. Marastoni szerződött Kleinnal (a ki később Kiiényire változtatta a nevét), hogy lefesti térképben, ha ez ennek fejében 120 cikket ír róla a lapjaiban. Klein szeretné a képet mielőbb megkapni és ezért siet leróni a 120 cikket. Marastoni azonban azt mondja: „Der Jud isz szpiszbub, ick mack nickt fertig bis ez hundertszvánszig artikel bringt.” És a képmás már készen is lett volna, de az egyik kezét csak körrajzokban hagyta meg, amíg a cikkek mind meg nem jelennek. Mint később hallottam

az olasz lefőzte a zsidót, mert az egy számban megjelent 3—4 cikket is csak egynek fogadta el.

1836 végén Einsle is lejött volt Pestre, a József nádor családját festeni s az aristocratia több tagját, de nemsokára visszament Bécsbe.

Kozina Sándor, a ki Rómából az előző évben jött Magyarországra, most Budán dolgozott Döbren-tei patronatusa alatt, később aztán, úgy emlékszem, hogy gróf Szirmayval a felső vidékre ment, Aba-újba, Sárosba, azután Odesszába s onnan Szent Pétervárra utazott.

Kiss Bálint, a kivel Bécsben rajzoltam az Akadémián s a ki ekkortájt Debreczen vidékén dolgozott, olvasván rólam a lapokban, átköltözött Pestre.

1836-ban szeptember 10-én a magyar tudományos akadémia megválasztott levelező-tagjának. Nem kerestem ezt, de megérdemelni igyekeztem. Már régi vágyam, belső ösztönöm vitt arra, hogy a távlat tudományát alaposan megtanuljam, de eközben Brassai Sámuel⁰¹ szavait követtem, hogy a tudomány olyan, mint az erény, az ember csak magában keresse jutalmát. Sokan száraznak mondják a távlat tudományát, de én minél tovább tanultam és fejtegettem, annál inkább megszerettem. Velenczében egyszer William Leitch barátómmal rajzoltam épületeket, ő ebben nagyon járatos volt s engem bosszantott, hogy az ő rajza tökéletesebb, mint az enyém. Már ekkor elhatároztam, hogy amint valahol megállapodom, ha nincs is szándékomban az architektúrát szakmámnak választani, de annak egészen hibátlan rajzát tudni akarom, bármikor legyen is reá szükségem.

A mint 1835 augusztus végén Bécsbe érkeztem, első gondom egy jó távlati munka beszerzése volt s megvettem Thibault⁵² művét, melyet a legjobbnak tartottam s a melyet azután a legnagyobb szorgalommal tanulmányoztam. Még Nagy-Enyedi tanárom Hegedűs Sámuel, mikor télen rút zivataros idő

volt, hogy este kimenni kedve nem volt, a kandalló előtt pipázva, gondolatba merülve, cikázó gondolatait lejegyezgette, írt egy-egy satirát, vagy néha, mint hangulata magával hozta, egy-egy érzékeny verset, stb. és ezeket egy másfél ujjnyi vastag tiszta papírból összekötözött könyvbe beírta, hogy el ne kallódjanak. Fia tanítójával belenéztünk, hogy lássuk, nem írt-é valamit az öreg.

Egyszer ezt olvastuk: „Munchausen egy nagy árokhoz érve, sokáig tóré fejét, hogy mikép mehette át rajta, egyszerre egy elmés ötlete támad, megragadja saját üstökét és ennél fogva magát azon átdobta; így tesznek számtalan tudósok, hogy a nehéz hypothesisek megfejtésénél azokon magokat az üstöküknél fogva átdobják, hogy szinte nagyot nyekkennek bele, és nyugodtan tovább mennek.”

Ez nekem nagyon de nagyon sokszor eszembe jutott és semmi olyan távlati tételt el nem hittem, bármely távlati munkában lett légyen is az, melyet magamnak mértanilag bebizonyítani nem tudván, a mi némelyik tételnél alapos fejtörésbe került és magát a természetet is segítségül kellett hívni. Némelyik író olyan okos, hogy csak azt adja elő, a mit megtanult és szándékosan kifejti művéből azt, a mit nem tud, de mások azt is, a mihez nem értenek, megfejteni igyekeznek és ekközben igen nagy bakot lőnek. 1859-ben akadémiai székfoglalómul azt választottam, hogy a távlati munkákban is, de a gyakorlati életben is előforduló hamis állításokat vettem bonczkés alá, miután megelőzőleg legalább is tizenöt különböző távlattani munkát tanulmányoztam át.

VIII.

ERDÉLYI EPIZÓDOK. 1837.

1837 tavaszán orvosom tanácsára elhatároztam, hogy pár hetet a nyár folyamán Élőpatakon töltök, mert a fejem gyakrabban fáj s orvosom ezt Élőpatakkal akarta meggyógyítani. Gróf Teleki Ferenezné értesülvén arról, hogy Erdélybe jövök, írt báró Bánffy Pálnak, hívjon meg Sáromberkére, mert szeretné családjá több tagját, a kik nála együtt lesznek, lefesteni.

Budapesten több képet kellett bevégeznem s egy kissé későn utaztam Élőpatakra, mely csak pár órányira van Dalnoktól s így nem tehettem, hogy édes anyámat meg ne látogassam.

Élőpatakon volt a marosvásárhelyi Gr. Teleki-könyvtár őre, ettől kérdeztem meg, nem tud-e valamit arról, hogy meddig szándékoznak ottmaradni a rokonok. Ez nem tudott választ adni, — erre azt a szándékomat nyilvánítván, hogy akkor levelet kell írnom a grófnénak, felkérve, hogy tudassa velem, nem késő-e odamennem.

A könyvtárnok úr, anélkül hogy kértem volna rá, felajánlotta szolgálatát, hogy ő holnap haza utazik, s Sáromberkére kimenve mint élő levél jobban fog értesülhetni s nekem rögtön meg fogja írni a grófné válaszát. En majd három hetet töltöttem Dalnokon, de biz a könyvtárnok úr levele nem jött meg.

Miután B. Bánffy Pálnak szavamot adtam, hogy a grófnét nem kerülöm ki, nem maradt más hátra, mint Sáromberke és Marosvásárhely felé kerülnöm mostoha atyám négylovas ernyős kocsiján.

Megérkezvén Marosvásárhelyre, azonnal a könyvtárnokot kerestem fel, hogy megtudjam, késő-e már Sáromberkére mennem. A könyvtárnok úr nagy meglepetésemre azt felelte, hogy — vendégek lévén Sáromberkén —, akkor nem beszélhetett

a grófnéval. Erre én jól lehoradtam a könyvtárnok urat, és ajánlottam neki, hogy ha ő oly szolgálai alárendeltségben van a grófi családnál, ne ajánlkozzék felkérletlenül olyan szolgálatra, melyben a saját száját felnyitni nem meri. Erre rögtön befogattam és kihajtottam Sáromberkére, mely egy kis órányira van M. Vásárhelyhez.

Szürkületkor értem oda. Behajtottam a kastély udvarára. Megállok a palota előtt, bemegyek az előterembe s várom, hogy jöjjön valaki. De egy lélek sem állott elő a kocsizörgésre. Végre néhány perez múlva megnyílik egy ajtó és kijön egy női alak. A félhomályban azt sem látom szobalány-e vagy valamelyik grófnő? Megszólítom, hogy jelentsen be a grófnénak, Barabás a nevem. A leányzó erre szó nélkül eltűnik egy másik ajtón. Várok megint vagy három perczig, ekkor megint kijön egy női személy, ezt is fölshólítom, hogy jelentsen be a grófnénak, különben nem várok tovább, hanem neki indulok a kastélynak és fölkeresem ott, a hol van. Most már csakugyan bevezettek a grófnéhoz, a ki leültetett, nyájasan fogadott és kijelentette, hogy örvend a megérkezésémnek. Azután panaszkodott az esős időre és szeretetre méltóan társalgott, úgymint a városban szokás az olyan látogatóval, a ki 8—10 perez múlva tovább áll. Látván ezt az állapotot, megszólaltam, hogy bocsánatot kérek, ha figyelmeztetem öméltóságát, de négy lovam és kocsisom várja a grófné parancsolatját.

Erre a grófné csöngetett, bejött egy szobaleány, a grófné a fülébe súgott valamit, a mire elment, néhány perez múlva jött egy férfiú, a grófné ennek is sugdosott valamit, s ez is elment, gondoltam, hogy most már minden rendben van. Vacsora alatt azt mondja a grófné, ne vegyem rossz néven, hogy a tisztartói lakba szállásolt el, mert a palotában egész családja együtt lévén, ott minden szoba el van foglalva.

Elgondolva, hogy úgy lesz, mint Csombordon, hogy a tisztartói lakba az udvaron kell keresztül - menni, ez a dolog nem is nyugtalanított, de vacsora után, mikor egy inas megszólított, hogy majd elvezetnek a szállásomra, kissé meghökkentem. Egy falusi parasztot láttam, lámpással a kezében. Kértem: „Messzire van-e a szállásom?” „Nem nagyon”, felelte a paraszt, de a konyha előtt arra kért, várnék rá egy két percet. Hát látom, hogy falábakat köt föl. Most már nem tetszett a dolog. Kértem tőle: „Nagy sár van-e?” — „Nem nagyon!” feleli megint. — „Ne a maga falábainak számítsa a sárat, hanem nekem”.

Mikor így lámpással ugyan, de bokánál felül érő sárban vezetett a falu másik végére, már el voltam határozva, hogy reggel tovább utazom. Hát még mikor a nekem szánt szobát megláttam. Másfél öl széles és két és fél öl hosszú szoba volt egy rozszant kocsmában. A tisztartó ágya, meg az enyém volt itt, köztük egy kis íróasztal a tisztartó számára, két fazék és a szoba padlóján is egy ujjnyi sár, melyet a parasztok hordtak be. Az inasom, egy kiszolgált huszár, azzal állt elő, hogy ő bizony nem pakolt le semmit a kocsiról. Várta, hogy mit mondok, ha meglátom a szállásomat. Én a bosszúságomban elnevettem magam. „Hát hova is pakolt volna kend”, mondtam aztán „ha nem az ágyra rak mindent? Jól tette kend, mert reggel megyünk tovább.”

Másnap reggel ugyanazon sáros ruhában, ugyanazon sáros csizmákban, a falás ember kíséretében baktattam vissza a kastélyba. Én ugyan eredetileg arra gondoltam, hogy korán reggel csak a kapufélfától véve búcsút, utazom el, de a fáradtságtól későn ébredtem s alig ittam meg a reggeli kávémat, a grófné inasa útján kéretett, nézném meg, melyik szoba lesz alkalmasabb a festésre? Én azonban azért mentem a kastélyba, hogy megkö-

szőnjem az éjjeli szállást s hogy kocsimat befogatva, tovább álljak. Megrendeltem, hogy a kocsis fogjon bé és egy kis negyed óra múlva legyen a grófi udvar kapuja előtt.

Amint a grófnénak megmondtam, hogy egyik szobában sem fogok festeni és búcsúzni jöttem, hosszas jelenetek és párbeszéddek kezdődtek, miközben herczeg Waldeckné csipősen jegyezte meg: „Die grossen Künstler sind prätensiv”. Én azt feleltem: „Nem vagyok követelő, de tőlem se követeljenek olyant, a mit nem teljesíthetek. Egy művésztől sem lehet követelni azt, hogy a legkényelmetlenebb helyzetben hangolva legyen az alkotásra.”

A míg herczeg Waldecknéval parlamentíroztam, az öreg grófné báró Bánffy Miklóshoz szaladt, a ki pár perez múlva megjelenvén, karon fogott e szavakkal:

— No, édes drusza, jöjjön, nézze meg legalább a parkot és a Marost, mely a park alatt folyik. A mikor szép idő van, kellemes ám ez a vidék.

Én nem szívesen időztem, de báró Bánffy Miklóst már régóta ismertem és finom modoránál fogva nem tagadhattam meg neki, hogy a parkot körül ne járjam vele. A mint a parkból visszajövünk, látom, hogy a kocsisom hajt be a kastély udvarára és egy szoba elé vezetik, melyet ezalatt kiürítettek s a melyben báró Vay Lajos fiai voltak, együvé tévén őket nevelőjükkal.

Kérdi báró Bánffy Miklós, hogy ez elég jó szoba-e? Ennek három ablaka volt, elég világos és elég tágas is volt, de a mint körülnézek, azt mondom: nem látok itt kályhát, pedig e hűvös őszi napokban megfázik az ember körme. Erre az volt a felelet, hogy rögtön rendben lesz az is, küldtek azonnal a faluban lévő fazekashoz, lehozták a padlásról az idevaló kályhát és egy óra múlva már be is volt fűtve. Ezalatt a kocsiról is minden málhát leszedtek s én kellőleg elszállásoltatván, a kocsimat

hazaküldtem. Sáromberkén két héttel tovább maradtam s ezalatt több olaj- és aquarell arczképet festettem, ez utóbbiaknak csak a fejét végeztem be, a többit Pesten készítettem el.

Az udvari tiszteknek nagyon tetszett eljárásom. Úgy látszik, hogy nagyon szolgálilag bántak velők, mit a könyvtárnok esete is bizonyít, a ki nem merte száját feltátani. A tisztek örültek, hogy „akadt olyan ember, a ki meg merte mondani, hogy ő is ember, és nem kutya”, így fejezték ki magokat előttem. Én fölvilágosítottam őket, hogy nem daczból tiltakoztam, hanem a művészet iránti kötelességből, hadd tudják meg, hogy a művészt sem szokás egy cathegoriába sorozni az üveges inassal. De mikor elutaztam, a grófnak, Teleki Ferencznek mégis alkalma nyílt kimutatni, hogy a művészt lenézi. T. i. elutazásom előtt való este a grófné megkérdezte: miféle alkalmatossággal utazom el?

— Őszintén szólva, arra nem is gondoltam, hogy Marosvásárhelyre nem a gróf fog elszállítani, — feleltem én. A grófné mindjárt ki is jelentette, hogy majd megkéri férjét.

A gróf egy létrás kocsit bocsátott rendelkezésemre, melyen saját kocsiládárnon ülve jutottam Marosvásárhelyre, mellettem ült a gróf inasa, a ki *némely* megbízásokat végzett el Vásárhelyen, a kocsis mellett pedig az én inasom ült. Meglepett a gróf eljárása, de mit tehettem volna vele szemben.

Egy eseményt, mely ott történt, curiosumként felemlíték. Én az idő véletlen összejátszásának tartom, de a grófné határozottan a magnetismusnak tulajdonította. Ugyanis a grófné egyik leánya báró Vay Lajosné olyan beteg volt, hogy az orvosok határozottan kimondták reá a halálos ítéletet, hogy tudóvészben van és csak heteket vagy csak napokat élhet még. Azért hozták Sáromberkére, hogy ott haljon meg. Csak a csontja és bőre volt már meg és végképen elgyengülve, majdnem mozdulatlanul

feküdt ágyában. Nem volt arczképe s a grófnő szeretete volna az arczképét legalább megközelítőleg lefestetni. Magyarárgatták nekem, hogy kövér, gömbölyű arcú volt, az orra kisebb stb. s hogy jobban szemben láthassam a fejét, párnák közt föltámogatták. Mikor már egy negyed órája ült így előttem, azt hittem, hogy kimerült lesz s félbe akartam hagyni munkámat, hogy ne fárasszam. Vitatkozni kezdett, hogy nem fáradt, sőt sokkal jobban érzi magát, mint mikor festeni kezdtem. És három egész óráig ült így előttem egyfolytában. Valahányszor félbeszakítottam a munkát mindig vitatkozott velem, sőt a festés után egész napon át sokkal frissebb volt, mint azelőtt. Három napon át folytatódott ez a dolog, s ő mindig három órát ült és folyvást javult az állapota, úgyannyira, hogy napról napra jobban lett, pár hét múlva már fölkelt ágyából és karácsony táján már meg is hízott, az arcza megtelt s testben is kövéredett. A férjével, a ki Borsod megyében főispán volt, hazament s ott is jó egészségnek örvendett. 1878 táján mint öreg asszony halt meg. Teleki grófnétól karácsonykor kaptam levelet, melyben azt írja, hogy bármit mondjak is neki, abban a hitében őt senki meg nem ingatja, hogy leányát én magnetizáltam.

Marosvásárhelyről Nagy-Szebenbe mentem, hol az országgyűlés ülésezett. Nagyban ünnepelték báró Kemény Dénest⁶³, mert ő eszelte ki az öreg gróf Bethlen Jánossal⁶⁴ együtt, hogy Esterházy Ferdinánd főherczeggel szemben 90 ellenzéki képviselő 115 regalista képviselő fölött diadalt aratott, vagyis hogy a kisebbség többséget ért el a szavazásnál. Ez a tény első pillanatra lehetetlennek látszik, pedig nagyon egyszerű számítás az alapja. S hogy mindez megeshetett, csakis a többségben lévő regalisták elbizakodottságán múlt.

Báró Kemény Dénes és gróf Bethlen János a választás előtt megkérdezték a király által egybe-

hívott regalistákat: kire szavaznak? Kire másra, mint a főherczegre! — volt a válasz. Miután azonban hármás candidálás volt, a főherczeg mellé Jósikát és Kornisst, mások megint Nopcsát és Kornist jelölték. Már most aztán világos volt, hogy a főherczeg 115 regalista szavazatot fog kapni, a mellette jelölt két-két névre pedig mindössze 230 regalista szavazat jut, a mi három személy közt, vagyis Jósika és Korniss közt, elosztva fejenként mintegy 80 szavazatot jelent. Így aztán ha az ellenzék egyöntetűen erre a három jelöltre adja le a 90 főnyi szavazatát, lehetetlen, hogy a főherczeg a hármás candidatioba bejusson.

Nehogy valaki ezt a számadást elárulja, a 90 képviselőt egy negyed órával a választás előtt gróf Bethlenhez rendelték, hogy onnan együtt menjenek a gyűlésbe, a hol szomorú képet vágva, így szólott az egyik pártvezér a képviselőkhöz: „Uraim, mi gyengék vagyunk, mi nem tehetünk semmit, mindössze is a lelkiismeretünk megnyugtatóására, mint jó hazafiak, egyszerűen leadjuk a szavazatainkat Jósika, Nopcsa és Kornissra, a mi kedves honfitársainkra.”

A szavazás eredménye mindenkit meglepett Bethlent és Keményt kivéve, mert senkinek eszébe sem jutott erre gondolni. Jósika 170-en felül, Nopcsa 160, Kornis 145 szavazatot kapott. Báró Kemény Dénes azonban meg lévén győződve arról, hogy e három közül bármelyik lemond a negyedik helyre szorult főherczeg javára, azt indítványozta a szavazás előtt, hogy azon esetben, ha a jelöltek közül egyik vagy másik lemondana, ne a legközelebbi legtöbb szavazatot nyert személy jöjjön ennek helyébe, mert ez az eredmény nem volna a többség kifolyása, hanem egészen új választás tartandó. (Számított arra, hogy a főherczeg új választás alá úgy sem veti magát.) Az országgyűlés báró Kemény indítványát, biztos többsége tudatában, gyanútlanul

elfogadta. Csak az eredmény után látta a kelepczét, melybe bukkott.

A választást megelőző napon a regalisták bankettet tartottak, sűrűn éltetve a főherczeget. A választás utáni estén viszont az ellenzék bankettezett, éltetve vezetőit.

Báró Kemény Dénest lerajzoltam, aláírást is indítottam körrajzú arczképre, de 70 aláírásnál több nem gyűlt össze s így csalódtam a számításomban.

IX.

A PESTI ARVIZ. KOLOZSVÁRI TÉL. GRÄFENBERG.

1837—1840.

Nagy-Szebenben többeket festettem a kiknek nevei jegyzőkönyvemben fel vannak jegyezve. N. Szebenből november elején jöttem haza Pestre. A tél folyamán művészi életem sablonszerűén folyt le, de maga a tél annál rendkívülibb volt. Mintha ma is látnám, a mint Érdi Jánossal deczember közepe táján kimentünk a Dunapartra, a Duna magasra áradt vize nagyon erős jégtáblákat hozott és oly sűrűn, hogy a hajóhíd vámházánál, az emelkedettebb parton levő karzatnak szolgáló másfél méter hosszú, egy méter magas és széles kőkoczkákat félretolta. Sok ember nézte ezt a páratlanul magas jégtorlást, mely nemsokára meg is állott, pedig már akkor kevés hujja volt, hogy a víz át nem lépte a partokat.

Érdi csóválta a fejét s azt mondta nekem, hogy ez Pestre veszélyt fog hozni, mert az már tapasztalt dolog, hogy a Duna jege tavasszal rendszeren öt-hat lábbal magasabb vízzel indul meg, mint a milyennel megállott. Csak a duzzattabb víz tudja fölszaggatni a jég széleleit. Ehhez járult, az erős tél és a sok hó. Szomorúan tapasztaltuk, hogy Érdi jövendölése és aggodalma beteljesedett.

A mint 1838-ban márczius 10-dike tájt a víz itt-ott elérte a part színét, kezdték a homokot, szalmát, ganajt a Duna partjára hordani és töltést csinálni a víz ellen. Tengernyi nép lepte el egész nap a Dunapartot s egy jelenet most is él az emlékezetemben. Mint ma is szokás, a városból a havat a Dunába hordták, vagyis a partra s onnan a jégre, így aztán észrevétlenül a part mind továbblevőnek tűnt föl s vagy 50—60 ölnyivel beljebb nyúlt a Duna jege fölött. Itt állt több száz főnyi ember, a ki mind azt hitte, hogy a parton van. Egyszerre csak rettenetes recsegés és ropogás hallik, mert a víz emelvén e hótömeget, elvált a parttól. A mint a rajta álló tömérdek nép ezt észrevette, leírhatatlan kiabálás, sikoltozás és tolongás keletkezett. Ezer szerencse, hogy e hótömeg lassan mozdult és nem gyorsan vált el a parttól, hanem csak odébb indult s így a rajta lévők egy kis szorongás, oldalba dőlés és lábtaposás árán kimenekültek.

A víznek a városba törését megelőző este én is kinéztem a Dunapartra, de hamar vissza tértem, olyan nagy volt a tolongás. Borzalmas látvány volt az ezer meg ezer fáklyás ember künn a töltésen, a mint ide-oda mozgott s ezer meg ezer szekér hordta a töltés anyagát és egyre hangzott a kiabálás: most itt szivárogoz át a víz, ide kell anyag. Én a tömegtől hátrább vonulva néztem e sürgést-forgást. Magas ember nem lévén, a Nagyhid-utczában (a mai Deák-Ferencz-utczában) egy hóból hányt, de megjegesedett „gletscher”-re másztam föl, hogy a többiek feje fölött nézve lássam a történendőket. Egyszerre csak azt veszem észre, hogy belém kapaszkodik Szábel Boldizsár, az én volt jótevőmnek Szábel Menyhértnek fia. Mindkettőnket meglepett ez a véletlen találkozás. Egyszer csak hallom azt kiáltozni, hogy a vámház előtt (a „Magyar király” előtti téren) ömlik ki a víz. Azonnal leugrottam a gletscherről, nehogy az áradás elszigeteljen szállá-

somtól. Es csakugyan igaz volt, mert a canálisokat nem zárták el s az egyik csatornanyíláson át a Színház-téren (a mostani Gizella-téren) hamarosan egész kis tenger képződött. Erre haza siettem, bízván abban, hogy lakóházam magasan fekszik. Az udvari szobámat használván hálószobának, később csak távolról hallottam a zajt, sőt a harangok félre-
 verését sem hallottam. Reggel, mikor fölkeltem és kitekintettem az ablakomon, láttam, hogy a Wurm-
 udvar kapujának sarkköve vízben áll s a víz a József-tér szélét mossa, a Színház-tér tele volt vízzel, a Váczi-utczából pedig egy csónak emberrel megtömve evezett ki.

A sok szomorú eset közt azonban sok komikus jelenet is volt. A „Magyar király” vendéglőből két pinczér egy vastag széles deszkán evezett ki, függönyrudak voltak az evezőik. Zsemlet és kiflit vettek az ott rekedt vendégeknek. A süteményt két serviettebe kötve a nyakukba akasztották, hogy ha belecuppanna is valamelyik a vízbe, a zsemlye ne ázzék meg. De mégis csak pórul jártak, mert véletlenül egyszerre nehezedvén a deszka ugyanazon oldalára, a deszka fölfordult s ők mindketten végig vágódtak a piszkos vízben, a zsemlyéikkel együtt.

Úgy emlékszem az nap délután volt, mikor a lakóházunk Erzsébet-tér felőli kapujában állva, hal-
 lom, hogy azt beszélik, a Dóra-ház nagyon megrepedezett, pedig ott a föld színén nem is volt víz. A mint odanézek a Bálvány-utcza szögletére, úgy rémlik előttem, mintha megmozdulna ez a ház, aztán egyszerre porfelleg foglalja el a helyét, ropant dőrej kíséretében. Szalad arra minden ember, köztük én is, s mikor a porfelleg oszlani kezdett, látjuk, hogy a háznak a Bálvány-utcza felőli oldala, sőt az Erzsébet-térre néző homlokzatának a kapuig terjedő fele is beomlott. Szerencsére a lakók már előbb kimenekültek belőle, de az egyik, aki valamiért vissza ment, majdnem ott veszett. Épen a beom-

lás pillanatában szaladt el, hajadon fővel, a haja vörös volt, de annál sápadtabb az arcza a nagy ijedtségtől. Szerencséjére a lépcső a megmaradt oldalon volt.

Az Erzsébet-téren víz nem volt, de a félig olvadt hó leve folyton hólyagzott, a mint a Dunából a laza földön át tovább nyomuló víz a levegőt kiszorította.

Egy pár óra múlva, belefáradva a sok ácsorgásba, fölmentem szállásomra. De mekkora volt a meglepetésem, sőt ijedtségem, mikor a műtermembe lépve látom, hogy a parquetet ujnyi magasan fűdi a vakoclattörmelék. A mint a mennyezetre nézek, látom, hogy a nádak és léczek vakolat nélkül állanak. Szaladok a hálósobám felé, melynek ajtaja kissé nyitva volt, próbálom kinyitni, de nem mozdul. Ekkor látom ám, hogy az egész közfal rézsut össze van repedezve, mert a szomszédos Neuhofer-féle ház süllyedt. Nagy nehezen befértem az ajtón, és siettem íróasztalom rejtekéből készpénzemet kimenteni, azután még jobban siettem lefelé. Az Erzsébet-téren a József-napi vásárra már fölállították a bódékat, de még mind üresek voltak. Egy ilyen bódét mi is lefoglaltunk Érdivel és inasunkkal együtt s itt háltunk meg. Az inassal hozattunk i.e ágyneműt és meleg ruhát, de egész éjjel nem aludtunk, mert a harangok félreverésétől és a vészkiabálásoktól, hogy a „víz nő”, hogy is lett volna kedvünk aludni.

Másnap az inasomat megbízam: béreljen ki számunkra egy dereglyét, minden áron, ha kap. Kapott is egyet 40 pengőforintért.

A fürdő-utczában, a „Kávéforrás” előtt szálltunk a dereglyébe, a hol térdnél magasabban állott már a víz. Itt csatlakozott hozzánk Végh Muki, Végh Ignác protonotarius fia, de egy asszonyság is, két leányával s egy libériás inassal, ugyancsak könyörgött, az Istenért vinnénk magunkkal. Én azt

feleltem, hogy a hányan elférnek a dereglyén, a nélkül, hogy baj lenne belőle, jöhetnek velünk, mire az inas ölében fogva hordta be őket a csónakba. Sohasem jártam végére, kik voltak ezek, pedig az inasukat többször láttam e pár nap alatt Budán. A hajósok, mikor a fürdő-utczából kiértünk, nem indulhattak rögtön Buda felé, olyan erős jégzajlás volt, hanem rudakkal tolták a dereglyét a házak mellett fölfelé, s mikor az István főherczeg vendéglő előtt elhaladtunk s egy kissé ritkábban jött a jég, ekkor merészkedtek neki a Dunának. Két órai munkába került, mire a túlsó partot elértük, de itt aztán megszorultunk. Ugyanis, a régi hajóhídon alul épült Dunaparti sarokház elé nagy gerendákból jégtörő bakokat állítottak föl, hogy a sarokház falát a jég be ne törje. E bakokra magas jégfal torlódott össze. Dereglyénk fele már a tiszta vízbe ért át, a bakok mögé, mikor hirtelen roppant jégtömegek jöttek s dereglyénk külső felét úgy odaszorították a jégfalhoz, hogy elkezdett recsegni. A hajósok kiabáltak, hogy végünk van és kétségbeesett erőfeszítéssel kezdtek csákyáikkal félre tolni a jeget. De a bakok mögötti tiszta vízben is volt már néhány dereglyés, a kik a jég tisztulására vártak, ezek csákányaikat a mi dereglyénkbe akasztották és húzták befelé, úgy hogy végre kijutottunk a szorosból, hálát adva az Istennek. Az egyik dereglyében láttam a vára-kozók közt gróf Dessewffy Aurélt^o, a ki Pestre vitt át dereglyét, valamelyik család menekülésére.

Harmadnapra a víz apadt s én átnéztem Pestre, de meghálni visszamentem Budára s inasom is reggelre oda rendeltem, hogy mindenemet szállítsa haza.

El nem hallgathatom azt a rosszlelkűséget, mely egyes emberekben még az ilyen szerencsétlenségek alkalmával is nyilvánul s a helyett, hogy embertársaikon segítenének, még sietnek mások megszorultságát kiaknázni. Budán a „Szarvas” kávéházba mentem be reggelizni, a hol olyan ügyes

tulajdonosné volt, hogy mikor meghallotta, hogy Pesten mindent a fele porcióra szállítottak le, ő is rögtön elég apró poharat tudott előteremteni a fele adagok számára. Én annyira fölingerültem a kapzsiság láttára, hogy főnhangon így kiáltottam a vendégekhez: „Pesten a szükség kényszerítette a kávésokat arra, hogy árvíz idején csak fél porciókat adjanak, de tegnap már a vidékiek is bejöhetnek a városba s így a kávésok is a rendes adag kávéját adják. Maga ellen vét itt minden pesti ember, ha a kárt nem vallott budai féltől fele adagot is elfogad, mikor a kárt vallott pestiek egész adagot adnak.” Ezzel ott hagytam a kávéházat s azt hiszem a pestiek mind ott hagyták.

Miután Erdélybe nagyon hívtak, éppen ekkor bevégezetlen megrendelésem nem is volt, szállásom megrongálva, egyelőre lakhatatlan s lépten-nyomon olyan szomorú képeket láttam, elhatároztam, hogy jó lesz, ha hosszabb időre Erdélybe költözöm és Biasini György kocsiján csakhamar le is utaztam Kolozsvárra. Bútoraimat is becsomagoltattam és magammal vittem.

Útközben, a Tisza olyan területet öntött el, hogy Poroszlótól Tiszafüredig dereglyén mentünk. A Hortobágy is annyira el volt árasztva, hogy egész tengernek látszott. Egyik híd végénél az országúton is átfolyt a víz. A kocsis azt gondolta, hogy a víz csak az utat fõdi s neki hajtott, de a következő pillanatban a lovaknak csak a fülük látszott ki. Azok is megijedtek s olyan hirtelen kapaszkodtak ki az útra, hogy szerencsénkre átrántottak bennünket az örvényen, melyet az áradat az úton át sodort tova s a mely minket is magával ragadhatott volna.

Kolozsvárra szerencsésen eljutottunk. Onnan nem írhatok fel nevezetesebb dolgokat. Az aristocratia nyárára falura ment s azt kívánták volna tőlem, hogy házról-házra járva leczkéket adjak, de

arra nem volt kedvem. Csak egy tanítványt vállaltam el, gróf Teleki Rózát, gróf Teleki János leányát, a Garibaldista gr. Teleki Sándor nővérét. Szeptemberben Kiss Sámuel bátyámhoz mentem Magyar-Igenbe, szőlő curára, szüret után novemberben pedig visszatértem Kolozsvárra, a hol valaki azt súgta meg nekem, hogy az aristocratiában úgy okoskodnak: „Majd beadja a derekát Barabás, ha nem lesz keresete.” Ekkor elhatároztam, hogy visszatérek Pestre. Egyik este a casinóban gróf Bethlen Pál főispán megszólít: „Reméljük, hogy itt a hazájában fog végleg megtelepedni.” Erre azt feleltem:

— Ezt a gondolatját a gróf úrnak bocsássa meg az Isten, én meg nem bocsájthatom. Falusi lakos lehetnék valamikor, de kolozsvári soha! Én egy hét múlva távozom Kolozsvárról s már kezdek is pakolni.

Másnap hozzám jött gróf Bethlen Pál azzal a megbízással, hogy gróf Csákyné kéret, ne mennék el addig, míg a leányát Eulália grófnőt le nem festem. (A grófnő később Komáromi György felesége lett.) Én az egyik bőröndömet a legszembetünőbb helyre állítottam, mintha már tényleg csomagolnék s ime: egyszerre annyi dolgom akadt, hogy egész télen voít mit festeni. Nem is alkudoztak nagyon, mert mindenki kedvezésnek vette, ha képét elvállalom. Ezen a télen egy tanítványom is volt, Teleki Blanka⁶⁶ grófnő, a kinek finom műveltsége és nemes jelleme előtt ma is tisztelettel hajlom meg. Már évek óta kiváló szeretettel viseltetett a művészetek, különösen a rajzművészet iránt s nem mint dilettáns, de mint valami művésznő kezelte a rajz-ónt. Már többször említettem, hogy jóllaktam a leczkeadással, de ilyen szellemes és komoly szorgalmú tanítványt bárki szívesen láthat az oldala mellett. Nagy örömmel hallottam, hogy egy társágban úgy nyilatkozott, miszerint összes tanítói-tól tíz év alatt nem tanult annyit, mint tőlem két

hónap alatt. Soha sem felejttem el, mikor egy fejet festett és én kivéve kezéből a palettát, megmutattam neki, hogyan kell a fényt a hajra föltenni, maga is kedvet kapott reá. Sietve nyúlt a paletta után: „Adja ide, adja ide!” En oda adtam és ő nagy igyekezettel festett a hajra egy világosabb foltot, de hogy megijedt tőle! Akkora jajt kiáltott, hogy mindketten jót neveltünk rajta. Az ecset nem engedelmeskedett úgy az ő gyakorlatlan kezének, mint az enyémmnek.

Teleki Blanka grófnő csupán hazafiságból, hogy jeles magyar nőket neveljen, Pesten nevelőintézetet állított, épen a forradalom előtt. Nála tanított Löwey Klára és Vasvári Pál⁶⁷ is. Ezt az intézetet 1849 után be kellett zárnia. De meg tudták róla azt is, hogy nővérének De Gerando Antónia⁶⁸ grófnőnek adatokat gyűjtött a forradalom eseményeiről s e hazafiságáért s az ő jogtalan bíráival szemben tanúsított méltóságteljes magaviseletéért bosszúból Kufsteinba zárták. Mikor onnan kiszabadult, külföldre ment. De megírták ezt mások, a kik több adatokkal rendelkeztek, én csak azért említem, mert megérdemli minden magyarnak őszinte tiszteletét és nevének örök emlékezetben tartását. Ő is elmondhatta, mint Wesselényi Miklós atyja: „Megtanítottak szenvedni, de félni nem.”

Blanka grófnő szerette volna látni, hogy mi képen kezdek olajba festeni egy arczképet. Azt mondtam, a leghelyesebb volna, ha valamelyik barátjánője arczképeének megfestését nézné végig. Mikor aztán báró Wesselényi Farkasnét született gróf Kendeffy Ágnes (gróf Andrássy Gyuláné nővérét) festettem, ők megegyeztek abban, hogy Wesselényiné megizeni neki a festés kezdetét. Leszállván a kocsirol azt mondta inasomnak: „Eredj föl Blanka grófnéhoz, mondd meg, hogy itt vagyok.” Vártuk, hogy mikor jön, de utóvégre is megkezdtem a festést. 11 óra felé haza jött az inasom, egy lyceumi

oláh diák, ezt küldtem Blanka grófnéhoz, a ki csakhamar futó lépésekben érkezett. Kérdi Wesselényiné, hogy hát miért nem jött előbb? Miért? Hiszen Wesselényidé inasa azt az izenetet adta át neki, hogy: „A grófnő kikocsizott és nem jöhet el.” Így stilizálta az inas az „itt vagyok” szót az ő felfogása szerint.

Egyszer az inasommal levelet küldtem a grófnénak, hogy a mai arczképfestéshez sem külön toilettre, sem külön fésülködésre nincs szükség. Inasom a báróval a lépcsőn találkozott s a báró azt kérdi tőle: mit keres ott? A fiú nem ismerte a bárót s csak kurtán így válaszolt: „A bárónéhoz megyek”. Erre hatalmas pofont kapott a bárótól, a ki később megtudván, hogy a fiú az én inasom volt és hogy milyen járatban ment a feleségéhez, igen röstelte a dolgot s a pofonért öt vagy tíz forint fájdalomdíjat küldött inasomnak. Hiába utazott a báró Bölönyi Farkas Sándorral Amerikában, megismerni az emberi egyenlőségi jogokat. A báró különben is igen nyers és hevesvérű ember volt.

Valami egy hét múlva egy szép holdvilágos este a kapuban állok, a szemben lévő oldalt mély árnyék födi. Egy kocsi zörög az árnyékos oldalon, aztán nagy puffanás és üvegcsörömpölés hallik. Odaszaladok, hát látom, hogy egy fölborult batárd ablakán át báró Wesselényi Farkas mász ki, véres arcczal, dühtői tajtékozva és ékes szónoklattal szidja a kocsist, a helyett, hogy megköszönné az Istennek, hogy kezét vagy lábát ki nem törte. A kocsis, ismervén gazdája vérmérsékletét, persze kerekelt oldott. A fölbomlás oka különben egy összelapátolt és keményre fagyott sárbuczka volt, mely az árnyékban nem látszott s a mely a sebesen beforduló kocsit alaposan fölbillentette. Sajnáltam is a bárót, meg nem is, inert legalább a sors vele is érezte, hogy, milyen érzés a váratlan arculütés.

Miután gyakori fejfájásaim alkalmatlanok vol-

tak s épen ekkor volt legnagyobb divatban a hi* degvíz gyógyászat, 1839. év tavaszán eltökéltem én is, hogy nyárára Gräfenbergbe megyek. Úgy terveztem, hogy ősszel még visszatérek Kolozsvárra s csak a másik év tavaszán megyek föl megint Pestre. Mielőtt Gräfenbergbe indultam, Pesten pár hetet töltöttem. Ez alatt egy tusrajzot készítettem gróf Teleki Józsefnek általam festett arcképéről, hogy erről aczélmetszet készüljön az Akadémia évkönyve számára. Heckenastnak is készítettem pár rajzot az *Emlény* számára. A viszontlátás öröme Toldy, Vörösmarty és Bajza, a színészek közül Udvarhelyi MTKtós, Szentpéteri⁶⁹, Megyeri⁷⁰ és az idősebb Lendvay Márton⁷¹ majálist rendeztek a tiszteletemre, a zugligeti Fácán-vendéglőben, a hol reggeltől estig mulattunk s még labdáztunk is.

Bugát Pál épített egy kis nyaralót a Városmajor-utczában. Érdi János barátom (a ki később múzeumi régiségőr lett,) rábeszélte, hogy vegyem meg a Bugát Pál szomszédságában fekvő szőlőt. Erdélyben lévő pénzeimből 2000 forint vételárat utalványoztam ki Érdi közbenjárásával a szőlőért, melyben már egy kisebb présház is állt, egy szoba konyhával.

Május végén elmentem Gräfenbergbe. Mikor odaérkeztem annyi vendége volt Priessnitznek⁷², hogy első pillanatra nem kaptam más helyet, mint egy három deszka szélességű padlásszobát, melyet emlékül vázlatoskönyvemben meg is örökítettem. Ennek a szobácskának három oldala az ajtóval együtt deszka volt, a negyedik oldala pedig a zsindelefödél. Világítása nagyon szerény volt, épen nem műteremnek való, mert más ablaka nem volt, mint egy kiütött zsindeley helyébe beleillesztett üveglap. Arra, hogy az ember izzadjon és aludjék, elég jó volt, de sem írni, sem olvasni nem lehetett benne. A fürdőhelyen ekkor 58-an voltunk magyarok, köztük báró Wesselényi Miklós, Bernrieder, May titkár,

az erdélyi udvari cancelláriától, báró Bánffy Albert, Vachott Imre, Juszti kapitány, Prónay Egerből, Gyurkovich, Varga stb.

May udvari titkár kérdezte, hogy szándékom-e ott festeni?

— A míg világosabb szobához nem juthatok, ez a szándék lehetetlen, — feleltem neki.

Ő már régebb ideje volt a fürdőben s ismerte a viszonyokat, így biztatott tehát:

— Nincs más segítség, mint szépszerével lefoglalni valamelyik szobát.

Harmadnap azzal az örvendetes hírrel lepett meg, hogy egy királyi tanácsos barátja holnap reggel elutazik, ő már beszélt vele a szoba átadásáról. A barátja reggel nyolcz órakor utazik, én egy órával előbb vitessem át e szobába minden holmimat, hogy a mint annak podgyászát kivitték, én már e szoba birtokosa legyek.

Így is történt a dolog s a mikor a tanácsos távozott, én rögtön el is rendezkedtem a szobában és a kulcsot magamhoz vettem. May azután karon fogott, mondván, hogy menjünk már most Priessnitz-hez és jelentsük be a dolgot, nehogy megnehezteljen. A véletlen úgy akarta, hogy éppen akkor állt meg egy szekér Priessnitz lakóháza előtt. A szekéren két hosszú láda volt s Priessnitz tétovázva nézegette, hogy mit kezdjen vele. Mielőtt még mi szóhoz jutottunk volna, így szól hozzánk:

— Remekházy Bécsből egy életnagyságú képet küldött ajándékba. A kép Ferdinánd császárt ábrázolja s ő nem tudja hogy bánjon el azzal.

May erre rögtön megvigasztalta, hogy ne aggodjon, itt van Barabás, majd eligazítja ő azt. Én is készséggel ajánlkoztam, a minek Priessnitz nagyon megörült s mikor előadtuk a szoba elfoglalásának történetét, csak azt felelte: okosan tettük, ő a szobát ugyan másnak ígérte, de annak nincs

szüksége olyan világos szobára. Így olyan jó műtremhez jutottam, mint csak kívánhattam.

Azonnal hozzá láttam az uralkodó arczképének kicsomagolásához. A kép hengerre volt göngyölítve s egy külön ládában volt a szétszedett keret, s gyékénybe csavarva a vakráma.

A képet előbb a vakrámára feszítettük, azután a keretet állítottuk össze. Mikor ez is meg volt, beleillesztjük a képet, hát keresztül esik rajta. Vagy hat centiméterrel volt rövidebb és keskenyebb a kép vászna a keretnél. Éppen akkor jött be Priessnitz, megijedt szörnyen, no most már mit csinálunk? Segítünk ezen is könnyen. Hivattam egy asztalost Freywaldauból, a kivel pótkeretet készíttettem. Ezt átküldtem Troppauba, a hol egy aranyozó megaranyozta s pár nap múlva már föl is állítottuk.

Ezen alkalomból módom volt tapasztalni, milyen nehéz egy művésznek más művész irányában kritikát gyakorolni, ha mindjárt jóakarólag is. A míg e kép a falhoz volt támasztva, sokan nézték és borzasztóan gáncsolták, még pedig nem alaptalanul. Milyen mázolás!

Remekháznak egy megbízottja is volt, aki azal védte a festményt, hogy hiszen azt Ranftel⁷³ festette.

— No, én azt hiszem, — feleltem neki, — hogy Ranftel ezt nemcsak hogy nem festette, de soha nem is látta, mert ha Ranftel csak egy órán át javíthatott volna rajta, ezeket a nyomorék kezeket átfesti.

A megbízott révén Remekházy értesült az én kritikámról s azt mindjárt Ranftelnek is föltálalta. Mikor én találkoztam vele Bécsben, keserűen panaszkodott, hogy nem várta tőlem, hogy mások előtt gyalazzam. Én meg voltam lépetve, mondtam, hogy én inkább védelmeztem, mert azt állítottam, hogy a képet más festette.

Ranftel erre bevallotta, hogy a képet egy tanít-

ványával festette és annyira el volt foglalva, hogy meg sem nézhette. De a dolog mégis kellemetlenül érintette, mert Remekháznak lekötelezettje volt.

— No, mondom, ha ön még azt a munkát sem méltatja arra, hogy megnézze, a mit saját^ neve alatt bocsájt világgá, megérdemli, hogy szidják.

Ma már a tapasztalat arra tanított meg, hogy még négy szemközt, jóakaratból se szóljak semmit, legföljebb ha az illető nagyon nőgat: mondanám meg, mi hibát látok a művében? De sokan még azért is megharagszanak. Mert senkit sem gyűlönek az emberek annyira, mint azokat, a kikről tudják, hogy az ő hibáikat és gyengéiket ismerik.

Gräfenbergen hamar megismerkedtem az egész fürdői közönséggel. A gyógyulás lévén főczélom s nem a pénzszerzés, nem vittem magammal oláifestéket s csak aquarell festékekkel dolgoztam. Herczeg Lichtenstein Károlynének csaknem egész albumát megtöltöttem, herczeg Nassaunak is több aquarellt festettem, többnyire olaszországi és gräfenbergi emlékeket.

Priessnitzet magát lefestettem magamnak, mely ma is megvan birtokomban, saját neve aláírásával. Ezt az arczképet még két példányban lemásoltam: egviket Lichtenstein herczegnének, a másikat Schwanthalernak⁷⁴, a híres bajor szobrásznak.

Priessnitz Vincze arczképet Bécsben Mahl-knecht⁷⁵ jeles metszőnél szándékoztam reprodukáltatni, de mielőtt még megrendeltem volna, levelet kaptam Juszti kapitánytól, a ki arról értesített, hogy művészi tulajdonjogomat meglopták. Ugyanis egv Runrecht⁷⁶ nevű nyegle bécsi festő a ki minden-hová betolakodott, Lichtenstein herczegnénél meglátta az én Priessnitz-arczkénemet s ebből hasznot akart meríteni. A herczegnének megkérte, hogy az album egyik szép tájképét engedné a lányának lemásolni s ezzel az ürüggyel kicsalva az albumot, haza vitte s leányát azonnal odaültette, hogy Priess-

nitz arczképét köre rajzolja le. Juszti kapitány épen akkor járt náluk, mikor a leány a kőrajzzal elkészült, rögtön a hercegnéhez sietett és elpanaszolta, a mit látott. A hercegnő is mindjárt elhozatta albumát Ruprechtől, de már akkor későn volt. Jól lehet ekkor még törvények nem védték a szellemi tulajdont, én mégis bizton le tudtam volna foglaltatni a kőrajzot, de ez a per a hercegné személyét is bele keverte volna az ügybe s ezt a finom műveltségű, nemeslelkű úrhölgyet ettől megkímélni kötelességemnek tartottam.

Ezt mint óvó példát hozom fel az utódoknak, hogy okuljanak rajta és óvakodjanak az emberek rosszlelkűségétől.

Természetes, hogy a kőrajz egy vagy két hét alatt már több száz példányban elterjedhetett a gräfenbergi vendégek közt, én pedig az aczélmetszettel csak több hónap múlva jelenhettem volna meg, így tehát lemondtam e vállalkozásról. Így maradt el az, hogy én azt magam kiadjam.

Egy vasárnap kirándulást tettünk Gräfenbergből a közeli erdőségekbe gyalog, négyen, ú. m. gróf Szikkingen tábornok, May elnöki titkár, Juszti nyűg. kapitány és én. Délben csak aludt tejet és fekete kenyeret kaptunk. Este olyan fáradtan értem haza, hogy vacsorálni sem volt kedvem, de alig ültem le a szobámban, a fürdő szolga jelenti, hogy báró Wesselényi Miklós⁷⁷ keresett s azt mondta, még ma beszélni akar velem. Esti tíz óráig a nagy teremben lesz, a hol minden vasárnap táncmulatságot rendeztek a fürdővendégek. Kelletlenül megmozdultam, de báró Wesselényi kívánságát nem tagadhattam meg.

Mint a nagy terem felé megyek, látok egy orosz négylovas fogatot, kozák kocsissal a bakon. Kérdősködöm: miféle muszka úr van itt? Azt felelik: a kalisi vicekormányzó. Engem a kalisi vicekormányzói cím nem érdekelvén, igyekeztem a táncz-

terembe, hogy minél előbb beszélhessek báró Wesselényivel.

Francia négyest táncolt több pár és sokan körül álltak ezeket. A túlsó oldalon ült Wesselényi s előttem egy úr állt, nejével a karján, megszólítottam, lenne szíves helyet adni, hogy átmehessek. Milyen nagy volt meglepetésem és örömem, mikor az idegen úr felém fordult. Csak egymásra bámultunk és majdnem egyszerre kiáltottunk föl: „Barabás”, — „Bialoszkurszky”. Egymás nyakába borultunk és vége-hossza alig szakadt a sok kérdezősködésnek. Bemutatta nejét és elmondta, hogy ő most ezredes és kalisi vicekormányzó; így sült ki, hogy ez a kormányzó mégis csak érdekelt engem. Ő minden levelemet kézhez kapta s minden levelemre válaszolt, de a muszka posta nem adta tovább. Közölvén egymással lakásunk címét, Wesselényihez siettem, a ki már fölállt ülőhelyéről.

Wesselényi elmondta, hogy báró Blücher, a híres Waterlooi hős fia, le akarja festetni hat vagy hét éves fiúcskáját s általa kérdezteti, mikor érnék erre reá? (A fiúcskát le is festettem aquarellemel.)

Bialoszkurszky másnap reggeli után azonnal feljött hozzám és majdnem az egész délelőttöt nálam töltötte. Együtt festegettünk, de mikor Grafenbergből elutaztunk és elváltunk, csakugyan nem hozott vele többé össze a sors.

Azon időben divatos lévén az aquarell album, Lichtenstein Károlynak albumát majdnem egészen kistaffiroztam. Herczeg Nassaunak is sok aquarellt festettem, különösen olyanokat kellett másolnom számára saját albumomból, melyek őt olaszországi útjából érdekelték, de több gräfenbergi emléket is.

Ősszel siettem haza, mert a szőlő, melyet Budán vettem volt, úgy volt kialkudva, hogy ha a szüret előtt kifizetem a vételárat, akkor a szüret is az enyém lesz. A tavasszal előlegezett 500 pengőforintra most még 1500 pengőforintot kellett lefizet-

nem. Rendelkeztem is aziránt, hogy Erdélyből pénzt küldjenek Pestre Érdi János barátomhoz, de nem voltam benne bizonyos, hogy e pénzeket megkapta-e? Ez a dolog nyugtalanított s bár több olyan festeni valóm volt még, melyek iránt báró Wesselényi is érdeklődött, útra készülődtem.

A báró marasztalt s mikor kétségem okait elmondtam, egy utalványt adott Wodianerhez Pestre, 1200 forintról, hogy ezt Érdi barátom fölvehesse. így aztán még maradhattam, mert Érdi mindent elvégezett helyettem, leszüreteltetett s eladta az egész mustot, mert nem volt pinzém. De viszont megvette a sajtót, a présházban lévő szüretelő ládával és vedrekkal együtt. Wodianertől csak 200 forintot vett föl báró Wesselényi utalványára, a min Wodianer eléggé bámult, mert nem fért a fejébe, hogy a kinek 1200 forintja van kiutalva, csak 200-at vesz föl belőle. Én a 200 forintot báró Wesselényinek hamar vissza is fizettem, de Wesselényi az én elismervényemet elveszítette s így nekem oly értelmű írást adott, hogy nem tartozom többé neki.

Ezt az írást előbb elővigyázatból, később már kegyeletből tartogattam, mint e nevezetes ember kézírását, t. i. csak a névalírás a sajátja.

Grafenbergből november elsején indultam haza, azaz Budapestre, honnan Kolozsvárra siettem.

Pesten talákoztam Bogdánfi kolozsvári postamesterrel és Szábel Boldizsárral, akik hasonlóképen Kolozsvárra készültek. Előbb Bogdánfit szólítottam föl útitársnak, de ő azt felelte, hogy gróf Kornissal, az erdélyi kormányzó fiával postakocsin megy és a diligencenek csak két ülése van. Szábel azt mondta, hogy ha szerzek utalványt előfogatra, ő is könnyű kocsit vesz és azzal jól elmehetünk. Mert ez «időtájt Pestről Kolozsvárra utazni nagy esemény volt ám. Én megígértem, hogy biztosan szerzek.

Elmentem Döbrentei Gáborhoz, ki tartományi biztos volt. Döbrentei roppant fontos pofát vágott:

— Nagyon kemény rendeleteink vannak a helytartóságtól, hogy ne terheljük a szegény népet, — így szólt hozzám, no, de hiszen majd motiválhatom a kérését, hogy akadémiai kiküldetésben utazik.

— Ne hogy miattam orrot kapjon, vagy a hivatalát koczkáztassa, inkább lemondok az utalványról, alázatos szolgája, — feleltem én bosszúsan és távoztam. Elmentem Mátyushoz, Mátyus Aristid atyjához, a ki nyájasan fogadott, s mikor előadtam azt a kérésemet, hogy előfogathoz akarok utalványt, mindjárt az íróasztalhoz ült s meg is írta. Kérdeztem: mi a taksája? — egy pengőforint. Ezt lefizettem és szépen megköszönvén szívességét csakhamar útnak is indultunk. Még Bogdánfi is hozzánk szegődött, úgy hogy Szábellemel együtt hárman voltunk. A nagy sarak miatt minden podgy ászunkat Liedemann Spediteurra bíztuk, a mi pedig a szegény parasztok „súlyos megterhelését” illeti, az ilyenformán történt. Már a falujától félórányira elénk vágatott a jobb lovakkal bíró paraszt és messziről kiáltotta: „Vorsponttal utaznak-e a nagyságos urak? Kérem ne tessék a bíróval mást állíttatni, nekem olyan lovaim vannak, hogy csak úgy röpítem velők a kocsit”. Még biztosítékul egy ezüst húszas foglalót is adott s azzal előre vágatott a faluba. Ha a bíró ellenkezett, hogy nincs rajta a sor, a bírónak is egy ezüst húszt ajándékozott, csakhogy vihessen bennünket.

Így előfogattal indultunk útnak egy délelőtt 10 órakor, mert az előző napon megrendelt lovak Üllőről csak reggel értek Pestre.

Szolnokig akadályunk nem volt, de Szolnokon innen könnyű kocsink már úgy elakadt, hogy az öt jó ló sem bírt vele. En a kocsiból leugrottam, hogy megnézzem mi a baj? Csak azt kiáltottam társaimnak: „Le a kocsiról!” Ijedten ugráltak le ők is, én pedig azzal vigasztaltam meg őket, hogy csak a botokat keressük elő. A négy kerék olyan volt, mint

négy faragatlan malomkő, a küllők (vagy mint Erdélyben nevezik: a fentők) az iszonyú sártömegből ki sem látszottak s úgy a kocsi oldalához ragadtak, hogy egyetlen kerék sem foroghatott. Olyan szijas sár volt, hogy mindjárt pipát lehetett volna gyúrni belőle. A botokkal is alig bírtuk lepiszkálni a kerekekről. Végre aztán mégis csak bejutottunk a vendéglőbe, a honnan épen akkor indult kifelé egy ismeretlen uraság, a ki megkérdezte, hogy Török-Szent Miklósnek megyünk-e? Arra rémítő rossz az út s még irigyelte a mi friss lovainkat, a mikkel csakhamar utolérjük majd őt. Egy fiatal, húszéves legény állt elő az öt friss lóval s én megszólítottam: „Hallod-e ficzkó, te biztosan ismersz a határban minden kátyút, nem tudnál-e minket, az országútat elkerülve, az Almásy-féle réteken át tovább vinni? Nem vagyunk ám mi szerelmesek az országúiba.”

A legény megbillentette a kalapját s röviden így felelt: „Biz én el vinném! De ha egy csősszel találkozánk, az urak ne sajnáljanak tőle vagy egy bankóforintos borraivalót.”

„No hát hajts — mondom — megadjuk neki a bankóforintot.”

A mint a hídon túl a töltésről letért a kocsi, a réteken át sebes ügetéssel haladhattunk. Már jó darabig eljutottunk, mikor egyszerre csak megáll a kocsis és a fejét vakarja. Kérdem: mi a baj? — „Jaj, itt egy borzasztó mély árok van. És se vége, se hossza”. Magam is megvakartam a fejem, mert az árok csakugyan végtelennek látszott. Aztán megindultam az árok mellett s mintegy 200 lépésnyire olyan helyre bukkantam, a hol a kocsit át lehetne segíteni. A kocsis odahajtott, én kifogattam a lovait s mondtam neki, hogy vigye át. Mi fiatal emberek aztán a kocsit toljuk át az árkon, mert a lovak kapaszkodás közben biztosan eltörték volna a rúdját. A dolog szerencsésen sikerült és mi a túlsó parton

nyugodtan haladhattunk tovább s még a nap fönn ragyogott, mikor Török-Szent-Miklósra értünk. Az idegen urat még reggel sem láttuk. A postakocsit sem láttuk egészen Kolozsvárig, pedig ugyanaz napon reggel hét órakor indult, mikor mi tíz órakor s mégis 26 órával későbben érkezett Kolozsvárra.

X.

A PESTI MŰEGYLET. CSALÁDALAPÍTÁS.
KÜLFÖLDI ÚT. 1840—1843.

Az 1839—40-diki telet Kolozsvárt töltöttem. Semmi különösebb esemény nem történt. Márczius elejéig, a mit csak lehetett, mindent megfestettem s aztán, bútoraimat eladva, készülődtem az újabb pesti letelpülésre.

Pesten az Úri-utczában, a Kiskorona-utcza sarkán béreltem szállást, Szent György napkor pedig a Két-sas-utczai Neuhofer-házba költöztem át. A míg megtudták, hogy megint Pesten vagyok, kevés dolgom akadt s ekkor festettem a *Galambposta* című képemet, melyet még kétszer másolnom kellett. Az 1840-dik év június havában nyílt meg a pesti műegylet első tárlata, s a műegylet ezt a képet megvette és kiállította.

Ezen tavaszon kezdeményezték Trefort Ágoston⁷⁸, gróf Serényi, Lukács Móricz⁷⁹, Grimm Vincze⁸⁰ s még többen a műegylet megalapítását, de először csakis aláírásokat gyűjtöttek. Mikor már 200 aláírás együtt volt, megalakult a műegylet is, de a befizetések csak később történtek. A szabályok elkészítettvén, tiszteletbeli titkárnak a legifjabb tag: Szekrényessy Dániel ajánlkozott, a műárusi tisztelet Grimm Vincze vállalta el s egyedül neki köszönhető ez első műtárlat sikere. Grimm a jobb jövő reményében fáradozott. Hogy a tárlatra alkalmas képek

legyenek, Bécsbe utazott föl, sorra járta a művészeket és műárusokat s így aztán mintegy 180 képet szedett össze.

Grimm a kiállítás számára az akkori Redout-épület folyosóit bérelte ki, ő volt a pénztárnok is, de mivelhogy pénz nem igen volt a pénztárban, a mit lehetett, hitelbe csináltatott, a többi kiadást a saját zsebéből fődözte. A gőzhajó szállításköltségei, állványok, hevederek s az egész felszerelés költségei mind e tárlatot terhelték. De a tárlat szépen sikerült, úgy, hogy ennek hatása alatt a fizető részvényesek száma 1200-ra emelkedett.

En a szabályok készítésénél nem voltam jelen, akkor még Kolozsvárt voltam.

Az egyleti szabályok úgy rendelkeztek, hogy a jövedelem következőképen osztandó föl:

- 1 rész a tárlati helyiségek bérletére, szolgálk
fizetésére s kisebb kiadásokra,
- 1 „a műalap kiállítására,
- 1 „képek vásárlására, nyereményül a ta-
goknak,
- 1 „a múzeumnak vásárlandó képekre.

A fizető részvényesek közt mozgalom támadt, hogy a múzeumi vásárlásra szánt egyötöd részt töröljék, mert egy kezdő társulatnál legelső az önfenntartás eszméje s ha a még csekély jövedelmet annyifelé szétosztják, alig jut valami nyereményképek vásárlására s a részvényesek elpártolnak.

Rendkívüli közgyűlést hívtak tehát össze, melyben heves vitatkozás támadt a fölött, adjanak-e a múzeumnak részt vagy sem? Nagy hévvel védelmezték a múzeum pártolását Toldy Ferenc, Zsivora György⁸¹, Szemere Bertalan⁸², s még egy páran, de a túlnyomó többség ellene volt. Az egyik ellenfél kisütötte, hogy 200 aláíróból csak 60 fizető tag van és kérdés, nem azok csinálták-e az egyleti szabályokat, a kik be sem fizették a tagsági díjat. En a mellett voltam, hogy a múzeumnak adandó

részt akkor kell folyósítani, mikor az egyesület már nagyobb összegekkel rendelkezik. Meg voltam róla győződve, hogy az önérdék kielégítése sokkal biztosabb alap, mint egyesegyedül a hazafiság. Első kelléknek tartottam tehát az egyesület felvirágoztatását, azt remélve, hogy ha eléggé erősek leszünk, a múzeum gyarapítására is jut majd pénzünk.

Toldy azt vetette fel, hogy megcsaljuk a részvényeseket, ha a múzeum ellen határozunk, mert a nagy többség hazafiságból írt alá és fizette be tagdíját.

Erre én felszólaltam, hogy indítványt teszek, hogy a titkár nyisson egy aláírási ívet, a következő szöveggel: „Mi alulírottak lemondunk esetleges nyereményeinkről a múzeum javára”. Ez az ív meg fogja mutatni, hogy a tagok többsége hazafiságból lett-e részvényes, és ha felénél több aláírja, akkor remélhető, hogy a nyeremények fele a múzeumnak jut. Én azonnal alá is írtam az ívet s utánam egy Müller⁸³ nevű kis sánta rajztanító írta alá, a ki alig tudott pár szót magyarul. De csak ketten maradtunk az íven s én nagyon csodálkoztam, hogy legalább a múzeumpártolás mellett szónoklók nem írták alá. Sajnáltam, sőt szégyeltem is, hogy a fennen hánytorgatott hazafiság ilyen kudarcot vallott, de annál inkább megrögzött bennem az a föltevés, hogy biztosabb az önérdék alapja, mint a hazafiságé és sokkal több szájban van meg a hazafiság mint szívben.

Erre Fáy András szólalt fel és tett egy indítványt, melyet mindenki helyeselt. Azt indítványozta, hogy miután az egyesület jótállást vállalt az el nem adott képek sértetlen visszaszállításáért, tegyünk e kockázat biztosítására félre 400 forintot és ha szerencsésen történik a szállítás, a 400 forintból fönmaradó összeg a múzeumi képtár gyarapítására fordítandó. Ez az eszme olyan észszerű és következetes volt, hogy ellenezni nem is lehetett, de az a

fatum érte, hogy a visszaküldés fölemésztette a 400 forintot.

A részvényesek közt kisorsolt képekre 3000 forint fordított.

A közelebbi közgyűlésen, mikor a lefolyt évi számadásokat átvizsgálták, Kossuth Lajos kemény megrovást intézett a kezelés pontatlansága ellen s így azt az embert, a ki egyedül dolgozott, róttá meg azért, hogy kétszer annyit nem tett.

A második évben a műegylet részvényeseinek száma 1800-ra emelkedett, vagyis az előző évhez képest 600-al szaporodott. Iszer harisnyakötő és háztulajdonos lett a pénztárnok, a ki minden kiadást számlákkal és nyugtákkal igazolt, neki most már nem kellett állványokat csináltatni, nem kellett ezeket szövettel bevonatni, fölszereltetni s ime, ez évben sem jutott több a nyeremény-képvásárlásra 3000 forintnál. Világos tehát, hogy az előző évben Grimm Vincze az ő pontatlan följegyzéseivel csakis a saját zsebének ártott s én ez értelemben föl is szóltam az egyesületben, hogy Kossuth megrovását kiegyenlítsem.

E nyár elején Szeniczey Gusztávot és engem kértek föl a kiállítás rendezésére. Szerdán délben készültünk el a rendezéssel s mindjárt mondtam Szeniczeynek, küldjünk a nyomdába valakit és nyommassunk plakátot, hogy a műtárlat nyitva van.

Szeniczey ingerülten szólt reám:

— Mit nem gondol? Hiszen ha nyomtatott cathalogus nélkül nyitják meg a kiállítást, a hírlapok megesznek.

— Ha megtámadnak érte, majd felelek én neked, válaszoltam nyugodtan. Most országos vásár van, lóverseny van, ezeknek szombaton vége, vasárnap mindkettő közönsége szétoszlik, hétfő előtt pedig a cathalogus el nem készülhet. Mégis csak jobb, ha a közönség cathalogus nélkül nézi meg a tárlatot, mintha sehogyan sem látja. Aztán meg ezen is

lehet segíteni. Apró czédulákra írja föl a titkár a művész nevét és a kép címét s ezt a keret szögletébe szúrjuk. Ezzel pár óra alatt készen lehetünk.

Úgy is lett. Másnap aztán betekinttem a tárlatba, vajon látogatják-e már?

Hát csak rohan velem szembe Szeniczey.

— No volt itt ma lárma — így szól — egy katolikus lelkész csapott lármát, a miért oly rossz lelküleg scandalizáljuk a primást.

Pedig az egész egy kis tévedés volt. Az egyik állványon két képnek a címét elcserélték a szolgák. Az egyik képen volt egy vörösnadrágos betyár, a mint a csárda előtt egy leánnyal tánczol és két cigány húzza a talp alá valót, alatta ez a cím: „*Krisztus és Magdaléna*, a hercegprimás tulajdona.” A másik képen, melyet Kukorelli⁸⁴, Kopácsy hercegprimás protegáltja festett s a mely Magdolnát ábrázolta, a mint Krisztus lábát mossa, ezt a profán címét olvashattuk: „*Angyal Bandi és szertője*”. Természetesen hamarosan visszacseréltük a címlapokat.

A mint a műegylet gyarapodott, Szekrényessy azt indítványozta, hogy a Redout folyosói helyett gondoskodjunk állandó szállásról, a hol minden vidéki ember biztosan megtalál bennünket. Ennek következtében később állandó helyiséget béreltünk, de mivelhogy nem volt épen tágas, állandó tárlatot rendeztünk benne, minden hóban változtatván a képeket. Ha szükséges volt, két hónapig is megmaradhatott ugyanaz a kép, de tovább nem.

A műegylet ügyei mellett még egy dolog foglalta el időmet. 1840 nyarán építettem budai város-majori villámot. 1841 június havában megházasodtam, egybekelve művelt és áldott jó lelkű nőmmel Bois de Chesne Zsuzsannával. Első gyermekem Henriette 1842 dec. 10-én született. Később Demjén Lászlóné lett. Második gyermekem: Hona (Marszák Hugóné) 1844 július 14-én, a harmadik: Alice

(Thaly Guidóné) 1846 február 18-án született és édes anyja nevenapján 1867 december 30-án hunyt el. Fiam: Elemér Arthur 1849 január 26-án született s mint harmadéves orvosnövendék 1869 aug. 9-én tüdő gümőben halt meg.

Az 1842-ik év őszén meghívtak Egerbe, hogy Pyrker⁸⁶ érseket fessek le a város részére életnagyságban.

Egerben az érseki palotában voltam szállva. Érseki titkárok voltak: Léway (később püspök), valamint Lisvay (ki a forradalom után, mivel egy forradalomban résztvettek menhelyet adott, fogságba vitetett s ott meghalt), — ezeknek is másoltam az érsek mellképét. November elején mentem Egerbe, borzasztó utat szenvedve végig, különösen Gödöllő és Hatvan közt. A mély sarat, mely tetején megfagyott, nehéz fuvaros kocsik átvagdalták, vagyis inkább táblákra tördelték, mely aztán megint keményre fagyott s majd kirázta az ember lelkét. A hatvani töltés végén egy kőből faragott szent állott. A kocsisom keservében így kiáltott föl: „Talán ezt a szentet azért állították ide, hogy akinek itt a sárban kell veszni, legyen kinek utolsót imádkozzék.”

Az egri község Pyrker jól sikerült képéért a fizetésen kívül egy ezüsből készült aranszegélyű palettával tisztelt meg.

Siettem haza, hogy nőm lebetegedésén otthon legyek, de elkéstem, mert december 10-én megszületett volt egész életére szerencsétlen gyermekem.

1843-ban nőmmel együtt, a ki már több éve nem látta szüleit, külföldi útra indultunk. Én már régóta vágytam látni a német, németalföldi, angol és francia művészet hazáját. Így abban állapotunk meg, hogy míg ő haza megy Constanza nyaralni, én körutat teszek az említett országokban.

Május elején útnak indultam Drezdán, Lipcsén át Berlinbe s a képtárak megtekintésére mindenütt

több napot szántam. Berlinből a Majna melletti Frankfurtba, majd a Rajnán Köln és Düsseldorf érintésével Hollandiába mentem. Itt Amsterdam, Haarlem, Hága és Leyden városokban tanulmányoztam a művészeti alkotásokat, azután Rotterdamon át Antwerpenbe, onnan Brüsszelbe s Osztendébe mentem, mindenütt egy-két napot időzve. Osztendeből június hó 9-én este 8 órakor indultam és 10-én délelőtt 11 órakor szálltam ki a londoni vámhivatalnál a gőzhajóból, a hol már egy londoni barátom, John Counliffe Pickersgill várt reám. Az éjtszakai átkeléssel azért siettem, nehogy a napfordultával beállani szokott vihar elérjen. Es 10-én délelőtt, mikor már a Themsében jártunk, csakugyan erős szél volt, mely heves viharrá fejlődött. Pickersgill⁸⁷ egyik barátja, a ki pár nappal később a continensről érkezett s gyakran járt át a calaisi csatornán, keservesen panaszkolt, hogy életében oly borzasztó átkelése még nem volt, mint ezúttal.

Londonban hat hetet töltöttem s Pickersgill barátom szüleinél voltam szállva, a kik minden tekintetben nagyon szívesek voltak irányomban. Pickersgill egyik barátja följánlotta, hogy ha akarnám, szívesen elvezet egy magán képtárba. Hallomásból tudtam, hogy az angolok nem nagyon műértők ugyan, de sok műtárgyat gyűjtenek össze és sok pénzt költenek ilyesmire. Mikor aztán ez az úr azt mondta, hogy mister Hope⁸⁸ képtárába visz el, nem sokat vártam tőle. Ha lordot mondott volna, többet vártam volna.

Mikor másnap elvezetett ez az úr és egy nagy kapu előtt megállván, a! kapuverővel kopogtatott rajta, ránéztem az épületre, melynek magas ablakai voltak ugyan, de az egész homlokzata egyszerű, vakolatlan, már sötét színű téglafal, a legcsekélyebb külső dísz nélkül. Azt hittem, hogy egészen hiába vesztegetem itt az időmet.

De midőn a nagy ajtó megnyílt és egy díszes

libériás inas fogadott minket, mikor láttam, hogy a lépcsőt finom perzsaszőnyeg borítja s a fülkékben etruszk díszedények állnak, kezdtem meregetni a szememet. Azután egy tágas terembe léptünk, melynek falait egészen a mennyezetig a legdíszesebben kötött könyvek lepték el. Mikor a képtárba jutottam, elbámultam a látottakon. Így csak a flórenczi Pitti-palotában lévő képtár lepett meg. Több teremben mintegy 150 kép volt elhelyezve, annyira válogatott gyűjtemény, hogy nem tudtam, mit bámuljak inkább, a képek szépségét-e vagy a tulajdonos ízlését és műértelmét? Vagy maga volt nagyon műértő, vagy a tanácsadója. Minden egyes kép (legtöbbnyire a németalföldi iskolából) a legkiválóbb művészeknek legjobb korából és legjobban conservait műveiből való volt: csak azt sajnáltam, hogy minden kép előtt legalább félórát nem tölthetek. Némelyik mestert csak itt kezdtem igazán tisztelni és bámulni.

Köszöntem nagyon de nagyon az illető úrnak a szívességét, annyival is inkább, mert Brocky⁸⁹ barátom (a ki már néhány év óta Londonban élt s a kivel együtt jártam Bécsben az akadémián s Olaszországból visszatértemkor is Bécsben gyakran találkoztam) beszélte nekem, hogy sok szép magángyűjtemény van Londonban, de ezekhez nagyon nehéz hozzáférni. Ő például Robert Peel vejével jó ismeretségben volt s még sem képes a lord szép képtárát megtekinteni. Nagy aristokraták, sok különcségeik vannak.

Egy kiállításon láttam egy urat nejével körüljárni, lopva vigyázva a képeket nézőket, hogy melyik kép előtt időznek hosszabban. Ezeket a képeket ők is megnézték; de a többi nem létezett reájok nézve. Talán attól féltek, hogy ha valami rosszabb kép előtt állnak meg, nem tartják őket műértőknek. Sajnálkoztam ezen elmebeli kiskorúságon, nevettem is magamban.

Egy alkalommal az akadémia tárlatán láttam

két urat, a mint két képet összehasonlítgatnak. Az egyik kép Stanfieldtől⁹⁰, a másik Turnertől⁹ való. Az egyik így szólal meg: „Nézd Turnert, milyen szép meleg színei vannak és Stanfield milyen hideg.” — Meg nem állhattam, hogy oda ne szóljak: „A Stanfield alkotása gyönyörű szép kép, a Turneré pedig nem is kép, csak egy darab vászonnak a színekkel való betarkítása ész, értelem és gondolat nélkül. De másutt nincs olyan tárlat a világon, a hol ezt a képet tárlatra fogadnák ...”

Erre az egyik némileg szánakozva rámnézve csak ennyit mondott: „Milyen különbözők a vélemények!”

Ha ennyit elmondtam, elmondom ennek folytatását is. Mikor Pickersgilléknél ebédnél elbeszéltem, hogy hogy jártam, az egész család reám bámult: „Oh, oh, oh, oh! Turner nagyon híres festesz! He ist a most celebrated artist!” Én csak bámultam rajtok.

Az esetet elmondtam Leitch barátomnak s kértem magyarázná meg. Mert ha Turner képe szép, akkor nem értem az angol ízlést.

Leitch elmondta nekem, hogy ezelőtt 25—30 évvel Turner nagyon szépen festett, de azóta olyan rohamosan gyöngült az elméje, hogy most már olyan mint egy kis gyermek. Huszonöt éven innen festett képeire rá sem méltó nézni, úgy hogy legjobb barátai sem veszik figyelembe, a mit mázol. De egykor olyan nagy hírneve volt, hogy nagy vagyona tett szert, 600.000 fontra (a mi hat millió forint). Számtalan ember van, a ki nem ért a művészethez és csak a név után megy, ezek még a mostani mázolásait is drágán megfizetik. Így aztán megértettem én is, hogyan áll a dolog.

Egy pár nap múlva találkoztam Mr. Crokerrel, a budapesti lánchíd főmérnökének öcscsével, elbeszéltem ennek is, hogyan jártam, de Leitch fölvilágosított.

Croker mosolygott.

Kérdem: mit nevet?

— Majd mondok én is önnek egy esetet Turnéiról, a mi valóban megtörtént. S aztán így folytatta: Egy gazdag lord is óhajtott egy Turner festményt s ezért fölkereste őt Londonban. Meglátta egyik képét az állványon, már keretbe téve s megkérdezte eladó-e? Igen, felelte a művész. — Mi az ára — 800 font. A lord kifizette s kérte, hogy küldje el vidékre az ő birtokára, átadván a kastélya felügyelőjének címét. Turner elküldte a képet. A kastély fölügyelője forgatja a képet (a keretben nem volt karika) s utóvégre is levelet írt Turnernek, hogy legyen szíves megírni, melyik felével függeszse a falra a képet?

Hátha ez megtörtént vele, de több ilyen adoma is keringett róla, akkor ez igazolta az én állításomat, hogy a képe észnélküli színzúzavarnál nem egyéb. De minden ilyen chaoshoz a képek jegyzékében egyegy hangulat keltő vers volt csatolva Spencertől⁹², Milton⁹³ vagy Addisontól⁹⁴.

1840 körül fölmerült Angliában annak eszméje, hogy a Westminster freskókkal díszítsék föl. A lapok így szóba hozván a tervet, azt ajánlották, hogy Corneliussal⁹⁵ kellene e freskók compositióit elkészíttetni. A német lapok nagy örömmel regisztrálták ezt a hírt és mindjárt fennen dicsőítették a német művészet fölényét, becsmérelvén az angol művészetet s azt gyengének, beszámíthatatlannak nevezték, mely még csak gyermekkorát éli.

Erre az angolok nagyon felbosszankodtak és azt hirdették, hogy „csak azért sem”, egyszersmind azon tanakodtak: jó volna tájékozódni, hogy a történelmi festészet terén ők milyen művészi erők fölött rendelkeznek.

Robert Peel azt indítványozta a királynénak, hogy áldozzon e célra bizonyos összeget és szólítsák föl az angol művészeket versenyre.

A királyné 2000 fontot (20.000 forintot) ajánlott föl, melyet így osztottak föl:

3 első	osztályú díj	300 fontjával	=	9000	forint,
3 másod	„ „	200 „	=	6000	„
5 harmad	„ „	100 „	=	5000	„

Így aztán tizenegy díj volt kitűzve s a művészek szabadon választhatták a hajlamaik szerinti tárgyat: az egész angol történelemből s az összes classikus írók műveiből.

A rajzok csak szürke színben készülhettek, akár szürke alapra fekete és fehér krétával, akár fehér alapra fekete krétával vagy színnel. De a legkisebb szín is ki volt zárva, nehogy a szemet megtévessze, mert csakis a rajz, a fogalmazás és az elrendezés jöhet tekintetbe.

A hosszúkás méretű rajzok nagyságára nézve is csak kevés eltérés volt megengedve; ahhoz képest, hogy a rajzon kevés vagy sok alak volt-e ábrázolva, a legkisebb karton mérete 10 láb, a legnagyobbé 15 láb lehetett.

Bírálok voltak Hobert Peel elnöklete alatt három művész és három műkedvelő, kik becsületszavukat adták, hogy részrehajlatlanul és lelkiismeretes meggyőződésük szerint ítélnék a kartonok fölött.

E programm igen átfogott volt, mert a többszámú elsőosztályú díjak csökkentették a művészek azon aggodalmát, hogy valamelyik pártfogolt versenytárs kedvéért a jelesebb művészt az érdemlenebb után sorozzák s ezzel a közönség előtt is a reputációján csorba üttetik.

A bírálók a beküldött rajzok sokaságából 130 darabot tartottak érdemesnek a tárlatra. Ez az eredmény annyira meglepő volt, hogy a ki lady vagy gentleman számba ment Londonban, el nem mulasztotta e tárlatot megnézni. Így aztán a két shillinges belépti díjából 6000 fontnyi összeg gyűlt össze, a miből a jury a kitűzött pályadíjakat meg-

kétszerezte. Kiosztásra került tehát 6 első osztályú, 6 másodosztályú és 10 harmadosztályú díj s még a jövő évre is megmaradt 4000 font, a miből újabb díjakat tűzhetek ki. Hogy folytatták-é, nem tudom, mert nem kísértem figyelemmel később.

Ezt a fényes sikerű tárlatot, mely 1843 július 15-én nyílt meg; én is megnéztem s igazán meglepett, hogy mennyi jeles rajzoló van a három egyesült királyságban.

Az első díjakat kisebb városokban működő, eddig névtelen rajztanárok nyerték el, egyetlen akadémiai tanár sem volt köztök (lehet, hogy ezek nem is versenyeztek). E körülmény eszembe juttatja azt a francia közmondást: „Sans esprit on peut bien vivre, sans fortune on est perdu.”

Londonban csak néhány aquarellt festettem s miután már mindent láttam, a mi csak érdekelt, búcsút vettem Londontól.

Sok érdekeset mondhatnék még Londonról, de már is túlmentem az életrajz keretén, — hanem az elmondottakat, ami a művészetet érinti, érdekesnek találtam felemlíteni.

Pickerssrill barátom Brierhtonig elkísért. Egy jó barátjánál ebédeltünk és ebéd után ennek üveg-házában csemegéztünk egy szőlőtökéről jól érett fekete szőlőt, július 20-a körül.

Brightonból este 8 órakor indultam. Reggel a gőzhajóval már Dieppebe érkeztem, onnan Rouenbe mentem s egy nappal később Parisban voltam.

Parisban körülbelül négy hétig maradtam, megnézve Versaillesben is mindazt, a mit ezidő tájt ott látni lehetett. Utazásom főcélja a képtárak tanulmányozása volt s így a legtöbb időt a képtáraknak szenteltem. Zsivora György barátom adott volt egy ajánló levelet Fekete úrhoz, a ki gróf Apponyi Györgynél, akkori párisi nagykövetünknel nevelő volt. Fekete bemutatott a grófnak, a ki lefestette magát és idősebb fiát is aquarellben. Különben

Parisban nem volt szándékom festegetni, csakis tanulmányozni. Rue Rivoliban voltam szállva, hol a hotelbe egy vöröshajú pincér ellopott kasztenemből 2 csinos aquarellt az albumomból és hat pár finom angol gyermek harisnyát (felét azon 12 párnak, melyet Pickersgill küldött kisleányomnak). Csak Genéveben vettem észre, írtam Feketének érte, de eredmény nélkül.

Augusztus végén Genfbe utaztam, hogy sógoromat Bois de Chesne Pierret meglátogassam. Egy hetet töltöttem nála és kérésére a mátkájával együtt aquarellben lefestettem, de csak a fejeket végeztem ott el, otthon végeztem bé és postán küldtem el nekik a kész képeket.

Parisból diligencen utazva, egyik reggel a Jura hegy tetején a hol egyik vendéglőnél a kocsisunk itatott, remek látvány tárult elénk, melyet életemben el nem feledek. A reggeli pirkadás fényében ragyogott előttünk a Montblanc, alattunk az egész Genfi-tó. A legkisebb köd vagy felhő sem takart el semmit s ebben a ragyogó panorámában láttam a svájcki havasokat. Eltökéltem magamban, hogy kijövök még ide Genfből valamelyik tiszta napon és lerajzolom, de fájdalom, egész heti tartózkodásom alatt a Montblanc ormozata felhőben volt s többé nem is láttam. Lefestettem sógorom kérésére még ott főnökének fiát, az ifjú Rosselt.

Genfből már sietve mentem át Svájcra Konstanzba, a hol ipám, nőm és sógorasszonyom Szilágyi Ferenczné várt reám. Nálok időztem majdnem két hetet s e közben ipámat és anyósomat is lefestetem aquarellben, csak a fejeket végezvén bé, a többi Pesten végeztem el. Én három nappal előre utaztam Münchenbe, hogy az ottani látni valókat is megnézzem, míg utánam jönnek. Münchenből együtt utaztunk tovább.

Sógornóm rábeszélte anyósomat, hogy velők jöjjen, hozzájuk csatlakozott még Méhes Sámuel ko-

lozsvári tanár neje is, a ki ugyancsak constanzi nő volt s most a szüleinél járt. Így aztán öt nagy nőszemély és két gyermek volt velem s meggyűlt a bajom ennyi asszonnyal. Nekem kellett a málnájukra mindenütt vigyázni s hogy ez mit jelent, csak az tudja, a ki ennyi nővel már utazott.

Salzburgtól fele úton már lóvasúttal utazhattunk Linzbe. Sötét este értünk ide. A gyermekek szomjasak voltak s már előbb belefogtak a sírásba, mielőtt még odaértünk volna. Megérkezvén, az asszonyok mind a vasúti portásnéhoz rohantak, én pedig ezalatt egy kétkerekű kocsit fölbérelvén, hat bőrdöt, vagy hét táskát és ugyanannyi skatulyát rá rakattam, aztán a zsebemben lévő viaszgyertyát meggyújtván, Szilágyiné dajkájával egybe szedtem a sok apróságot, női kendőket, pelenkákat, ezer apró jószágot, még éjjeli edényt is, mely két apró gyermeknél nélkülözhetetlen s átkutatván minden zugot, megindultunk. Elöl a nők, utánuk a teherkocsi, melyet két hordár húzott, kettő meg tolt, én hátul kísérem s így haladtunk a vendéglőig, mely egy negyedórányira volt.

A nők fölmentek, elhelyezkedtek, én a podgyász mellett maradtam, míg mindent fölhordtak s mikor készen voltak, fölkiáltok, hogy itt van-e minden? Nem hiányzik semmi? — Nem, volt a felelet. Erre a négy hordárt szélnek eresztettem s magam is fölmentem.

Kilencz óra tájt nőm tisztába akarja öltöztetni a leánykáját, hát nem találja a táskát, melyben a gyermek fehér ruhája volt. Elkezd zsémbelni és panaszkodni, hogy most már nem öltöztetheti ezt a gyermeket Bécsig tisztába és szárazba, persze „míg mi nők magunk utaztunk, nem veszett el semmi, most hogy férfi van velünk, elvész az, a mi a legkellemetlenebb.”

Én erre kérdem, nem vitte-e be a vasúti portáséhoz? — ő nem vitte, ő nem vitte! Csengetek a

szállodai szolgának és mondom neki, menjen a lóvasúti pályaudvarba és a portásnétól kérje el azt a táskát, a mit a vonattal érkezett asszonyok nála felejtettek. Kis félóra múlva hozza ám a táskát, de vele együtt egy gitárt is.

— No — mondom — most azért a sok zsembelésért kárpótlásul gitározzanak nekem! De egyik sem vállalkozott, hanem mindnyájan szörnyen nevettek. Egyik sem akarta elvállalni a gitárt s mikor a szobapinczér útján megkérdeztettem a többi vendégektől, kié ez a hangszer, egy nyápicz asszonyka mindjárt jelentkezett érte és hálás köszönettel nyafogta: „Meine Guitare, meine Guitare!” Ezután Linzből szerencsésen megérkeztünk Buda-Pestre.

XI.

CSALÁDI ÉLET.

A SZABADSÁGHARCTÓL A KIEGYEZÉSIG. 1813—1867.

1844 nyár elején meglátogatott ipám. A budai városmajor-utczai házamban laktunk s nőm erősen várandós állapotban lévén, az öreg úr haza akart sietni, nehogy valahogyan nálunk legyen a családi esemény bekövetkezésekor. De a sors másképen akarta. Július 14-dikén, vasárnap délután egy öreg barátom, Preuszner József volt nálam s a verandán ipámmal egészen belemelegedtek a beszélgetésbe, mikor észreveszem, hogy a szalon felől a sógornőm, Szilágyi Ferenczné, titkon integet nekem. Hozzá mentem és azt súgta: küldjek hamar a bábaasszonyért.

Miután az uzsonnához még nőm terített föl, a két öreg úr nem is sejtette, hogy mi lesz. Én látszólag higgadtan mentem a kapuig, de onnan rohantam a házmesteremhez, hogy rögtön üljön bérkocsiba és

siessen a bábaasszonyért Pestre. Müllerné, a madame, egy óra múlva érkezett meg és szinte észrevétlenül jutott be nőmhöz, a kihez épen a legégetőbb percekben érkezett. Annyi ideje sem volt, hogy levetközzék és kalappal a fején végezte teendőit. Mikor aztán már föl is öltöztette Ilka leányomat (mert ő volt az új szülött), vette le a kalapját. Ilka szép nagy szemeit úgy kinyitotta, úgy nézett körül, mintha már legalább két hét óta szokott volna a világossághoz. Szilágyiné azt mondta: ha tudná, hogy ilyen szép leánya lesz, még egyszer ráadná magát a szülésre.

Az öregek még mindig nem tudtak semmit arról, a mi a szobában történt, és tágra meresztették a szemüket, mikor azzal állítottam oda hozzájuk, hogy milyen szép kék szemű leánykát hozott a gólya.

Csodálatos, hogy a szép kék szemek úgy megváltoztak, miszerént sárgás-zöldes színt öltöttek később.

1846. febr. 18. és 19. közti éjjel született Alice leányom, a nőm neve napján.

Ez idő tájt említésre méltó esemény nem történt. 1847-ben, mikor József nádor meghalt, gróf Grüne, az akkori főudvarmester engem bízott meg azzal, hogy a nádort halottas ágyán lerajzoljam. A nádor úgy feküdt még ágyban, a hogyan meghalt csak egy piros paplannal volt letakarva. Miután már bebalzsamozták és másnap ravatalra akarták tenni, éjjel 10 és 12 óra közt altábornagyi vörös magyar ruhájában aquarellemel kellett lefestenem. Azt, hogy gyalog járok-e át a Duna jegén és hogyan jövök föl a várba, senki sem kérdezte.

Annál inkább meglepett, mikor a főudvarmesteri hivatal előszobájába lépve, a hol senki sem volt, csak jobbra Trauner udvarmesteri helyettes és balra Schädel pénztárnok szobája, hallom, hogy Schädel átkiált: „Herr von Trauner, auf was soll ich die fünf

Gulden aufschreiben?” „Fiaker für den Maler” volt a válasz. Én erre csöndesen visszahúzódtam az előszobából, hogy ne vegyék észre, hogy én ezt hallottam, de természetesen tudomásul vettem s csak néhány perez múlva tértem vissza. Az is természetes, hogy megtudva, mit számítanak föl nekem fiakerre, én is a szerint számítottam föl minden egyes utamat a várba.

Mikor számlámat átnyújtottam, Trauner minden ékesszólását összeszedte, hogy lebeszéljen a fiakerköltségek fölszámításáról, de én nem tágitottam. Trauner elősorolta azt is, hogy István főherczeg palatinus lesz és nekem sok szolgálatot tehet, de én röviden csak azt feleltem, hogy István főherczeg nem fogja soha számadásba tartani azt, hogy én az ő érdekében a magam költségére fiakkerezem.

Nem tudom miképen egyenlítették ki a könyvekben ezt a dolgot, de az én számlám kifizettetett. Néhány hónap múlva terjedt el a híre, hogy Trauner a Dunába ölte magát. Bizonyosan sokat sáfárokodott s mikor ennek a nyomára bukkantak, a szegény elől menekült a halálba.

Erre következett az 1848-diki nagy történelmi forduló év.

Én soha sem foglalkoztam politikával. Nem lévén ez szakmám, nem is értem rá tanulmányozni. S a mihez nem értek, ahhoz nem szívesen szólok. Érdekeltek ugyan az események, de semmiben részt nem vettem.

Egyszer egyik olyan napon, melyen nem szoktam a városba menni, a feleségem ment át budai nyári lakásomból Pestre. Alig háromnegyedóra múlva visszatért, a mi nagyon meglepett. Elszörnyülködve beszélt el, hogy kénytelen volt visszatérni, mert a hajóhid környékén a rengeteg néptömeg elállja az utat, iszonyú az izgatottság, Lamberget⁹⁶, a királyi biztost a hajóhídon meggyilkolták, stb.

Erre tanácskozni kezdtünk, hogy mittevők legyünk? Vájjon mi fog bekövetkezni? A kormány és a nép milyen állást foglal el?

Jellasic⁹⁷ is megindult Pest felé, elhatároztuk tehát, hogy Vácra megyünk át és ott a körülményekhez képest cselekszünk. Ebéd után olyan égi háború volt, oly szörnyű villámlás, dörgés és zápor, mintha az ég egész haragjával fenyegetődött volna a törtétek miatt, de mindennek ellenére este felé a legnagyobb esőben két kocsival Vác felé indultunk.

Körülbelül egy hétig voltunk Vácson, a hová több család menekült. Mikor aztán Jellasic híres „flankenbewegung”-ját megtette s a dolgok határozottabb alakot öltöttek, visszatértünk a fővárosba.

Nem föladatomban e sorokba történelmet írni s így csak egyről-másról emlékszem még meg.

1849 január 26-án született Elemér fiam, de nem keresztelhetjük meg elébb, csakis Budavára bevétele után.

Mikor Hentzi⁹⁸ Pestet bombázni kezdte, épen vacsoránál ültünk. Mikor aztán láttam, hogy házunk fölött repülnek a bombák, kivált mikor egyik a házunk fölött pattant szét és súlyos darabjai iszonyú csörömpölést vittek véghez a házfödél cse-repein, beszaladtam a folyosóról a szobába s egy gyermeket én, egyet nőm, egyet a dajka és egyet a szakácsné véve karjára, lesiettünk a pinczébe, hová az egész ház személyzete, egy nagy üres rak-tárba menekült. Szörnyű volt az a pokoli zaj, a mit a közeli utcákban lehullott bombák okoztak.

Reggel szomszédasszonyunkkal együtt kimen-tünk a vasúthoz, hogy az első vonattal távozzunk (mert a pesti oldalon ellenség nem volt). Akár-merre is jutunk, a fő csak az, hogy ki ebből az álla-potból. A mint az induló vonatra várakoztunk, Fábry, a szomszédnőm rokona jött oda, azt ajánlva, ne utazzunk el, hanem menjünk az ő házába, mely a tábori kórház közelében áll. Odáig nem ér el a

várbeli ágyú. Oda mentünk tehát s onnan néztük esténkint Pest lövöldözését. Borzalmas volt nézni, a mint a pesti dunaparti házak lángjai megvilágították a budai vár oldalát és ekközben a várbeli ágyúk egyre okádták a tüzet. Mikor a budai királyi palota égett, olyan volt, mint a Vezúv kitörésének utánzata, kicsinyben.

Nem volt igaz különben a házi gazdánk állítása, hogy eddig nem ér el az ágyúgolyó, mint a mi lakásunk, mert a Szent Gellért-hegy fölött elhaladt golyókat a Nádor-kertig is láttuk porozni, csak-hogy nem volt érdemes arra mifelénk löni, mert ott annyi kárt sem tudott tenni, mint amibe a lövés került. A Szent Gellértnek irányított bombák közül számtalan a hegy mögötti szőlőbe esett, úgy hogy egy pár szőlőt egészen rigolíroztak. Ha egy-egy bomba leesett, kis idő múlva nagy por és füstoszlop szállt föl és a levegőben 40—50 szőlőtöke repült szét. A vár bevételel ez az állapot is véget ért és mi még az nap hazakerültünk. Szállásunk sértetlen maradt, de a házmester 29 ágyúgolyót és gránát-darabot szedett össze. Az egyik gránát egy utczai szállás ablakán bejutván, végig járt az ajtókon s egy falat átütve, a lépcsőházba gurult s az első emeleten robbant szét, a hol a márvány lépcső egyik darabját törte le s az ajtókat és ablakokat zúzta be, de emberéletben kárt nem tett. Egy másik golyó a kapu fölötti nyíláson jött be, végig haladt az udvaron és a hátul lévő földszinti árnyékszéket zúzta szét, nagyobb kár a házban nem történt.

A vár bevétele után le is rajzoltam a vár budai oldalán összelődözött várfalakat.

Meglátogattam Nagy Sándor tábornokot, kit még József-husár hadnagy korából ismertem s őt is lerajzoltam. Lefestettem aquarellben a menyaszonyát is, dr. Schmidt pestmegyei főorvos leányát, a kinek képét Nagy Sándor a fogságba is magával vitte s a leány atyja csak nagy nehezen tudta Nagy

Sándor hagyatékából visszaszerezni. 1849-ben, a vár bevétele után, át akarván költözködni budai nyári lakomba, miután a hajóhidat Jellasich elégettette, csak a lánczhídon lehetett volna kocsin átmenni, azon pedig csak honvédeknek volt szabad járni;. Nagy Sándor adott engedélyt, hogy az én bútoros kocsimat is át engedjék. Ez írást megtartottam és a hatvanas években Szilágyi Sándor” történetíró öcsém kérte el tőlem, a kinek ilyen auto-graphiákból érdekes gyűjteménye volt.

Lerajzoltam még Máriássyt, a ki akkor ezredes volt, lerajzoltam Guyont¹⁰⁰, a Földváry testvérét:¹⁰¹ Károlyt, a vácsi hőst és testvérét Sándort, a szent-tamási hőst, valamint Görgey Arthurt,¹⁰² a ki fiának, Elemérnek keresztapja volt. Fiam január 26-án született volt, de csak a vár bevétele után, május 29-én kereszteltük meg.

Nyáron beköszöntött a szabadságharcz catastropheja. És különösen az októberi szomorú napokban, bár megrendelésem voltak, akárhányszor ott ültem tétlenül az állványom előtt... A paletta a kezembe, de nem csinálok semmit, csak a szomorú események rajzanak az agyamban. Erőszakkal is más térre akartam terelni a gondolataimat, mert az ember beleőrülhet ebbe az állapotba. Nehezen ment ugyan, de erős akarattal mégis szült némi szórákozást.

Mikor Haynau¹⁰³ Budapestre bevonult és innen tovább sietett a magyar hadsereg üldözésére, gróf Battyányi Lajosné¹⁰⁴ azon aggódva, hogy férje jószágait lefoglalják, fölkéretett: venném át a férje képgyűjteményeit őrizetembe. Ez a gyűjtemény körülbelül negyven darabból állott s a grófné ládába csomagolva küldte hozzám. Nem kis föladat volt ezeket elhelyezni, mert a gróf egész alakú életnagyságú képe is köztök volt s egy másik nagy vászon, melyet Schrotzberg festett, a grófnét és nővérét, gróf Károlyi Györgynét, ábrázolta ugyancsak

életnagyságban. E nagy képeket kivettem kereteikből s a kereteiket ládáikkal együtt budai villamba vittem, a képek legnagyobb részét pedig pesti padlásomon helyeztem el és letakartam őket, hogy a por ne lepje be és szembe ne tűnjenek. A gróf képét levettem vakrámájáról és vastag hengerre göngyölve, egyik sarokba állítottam. A többi kép majdnem öt évig hevert nálam, a gróf képét azonban már a második évben elcsempészttem Wartbergre, gróf Zichy Károlyhoz, a grófné atyjához.

1849 végén Kossuth Zsuzsi¹⁰⁵ (Meszlényiné) magához kéretett. Nem volt ugyan akkor tanácsos a Kossuth-családdal érintkezni, mert az embert azonnal gyanúba fogták, de azért egyik este meglátogattam őt. Olyan indítvánnyal lepett meg, melyen valóban csodálkoztam. Tudniillik az akkori iparegyiet vagyont a kormány lefoglalta és ehhez tartozott gróf Batthyányi Lajos egész alakú képmása is, melyet én festettem természet után. Ez volt az eredeti kép s a gróf nemcsak a fejhez, de az alakhoz is modellül szolgált. Meszlényiné bemutatta nekem a lefoglalt dolgok felügyeletével megbízott egyént, valami Wirna forma cseh hangzású neve volt, de különben jó magyar embernek mutatkozott s azt ajánlotta, hogy e felügyelő segédkezésével cseréljük ki Batthyányi gróf eredeti képmását egy egészen hasonló másolattal. Én azonban kijelentettem, hogy ilyen veszedelmes vállalatba nem bocsájtkozom, mert annak szükségességét nem is látom. Én azóta három példányban lefestettem, melyek a külföldön vannak már, melynek retouchirozásánál a gróf is újból személyesen ült előttem s így e képcserének nincs célja. De azt megígérttem Wirna úrral, hogy ha a képpel valami történék, azonnal tudtul adja.

Hanem más által értesültem a kép sorsáról. 1850 tavaszutóján, mikor már nyári lakomba költöztem, egyik vasárnap reggel Zofcsák asztalos

állított be hozzám s azon kezdte: „Tudja-e Barabás úr miért jövök?”

— Ha megmondja, tudom.

— Úgy hallottam, hogy Barabás urat a gróf Batthyányi képe érdekli, hát jelenteni jöttem, hogy e héten szerdán este sötétben a gróf Batthyányi képét letakarva a városházára vitték, onnan pedig csütörtökön este ugyancsak letakarva báró Augusthoz szállították. Mi a szándékuk, nem tudom, én mindezeket kötelességemnek tartottam tudtára adni, talán a család tehetne valamit e kép megmentésére.

Én másnap rögtön fölkerestem Láng Ignácot, ki gróf Zichy Nepomuk János ügyvédje volt és kértem, értesítse a grófot, hogy mint' a vértanú gróf sógora, kérhetné e kép kiadását a gróf gyermekei számára, ha másként nem, hát a kép vételárának följajnlásával. A gróf meglátogatott s azt mondta, hogy kérni a németet semmi esetre sem fogja, hanem ha elárverezik a képet, megveszi minden áron, ha mindjárt húszezer forintra becsülnék is. Ezért fölkér engem, hogy ha árverezik, vegyem meg s ha nem volna elegendő pénzem e vásárlásra, utasítani fogja Bártfayt, a gróf Károlyi György pénztárnokát, hogy a nekem szükséges összeget folyósítsa.

— Gróf Batthyányi képét árverezni semmi esetre sem fogják — feleltem én — mert a hivatalos körök irtóznak attól a demonstratiótól, mely ezen esetből fejlődhetnék. De a gróf semmi áron sem akart kérni valamit s azért az öreg Zichy Károlyt kértük föl, a ki unokái nevében folyamodott e kép kiadatásáért. E folyamodásra Albrecht főherceg¹⁰⁶ elrendelte a kép kiadását, azon föltétellel, hogy a gróf áldozzon jótékony célokra akkora összeget, mint a kép értéke. Zichy gróf erre lefizetett a Rókus kórház számára ezer forintot.

De ezt megtudta Protmann rendőrfőnök és rög-

tön sürgönyzött Bécsbe az ottani minisztériumhoz, hogy az Istenért, hogyan is lehet gróf Batthyányi arczképét kiadatni, stb. Erre Bécsből a kép kiadását megtiltották, a mit az öreg Zichy gróf nagy keserőséggel beszélt el nekem.

Egy véletlen körülmény segítségünkre jött. Épen festettem Pokorny ezredet, a ki Albrecht főherczeg szárnysegédje volt s a kinek ismeretségéhez gróf Batthyányi képmása segített. Az ezredes e képet báró Augustnál meglátta s annyira megtetszett neki, hogy kedve kerekedett velem festetni le a bécsújhelyi akadémia számára megrendelt arczképét. Másnap épen hozzám jött, mert festenem kellett s én fölhasználtam az alkalmat a közbenjárásra. Azt mondtam, hogy ugyancsak nevetséges fogalma van Batthyányi arczképéről az osztrák minisztériumnak, mert mit használ neki, ha a grófnak 200 arczképe helyett csak 199 képmása lesz. Ha ezt a képet meg is semmisítenék, még három egészen hasonló arczképe van külföldön, melyet ugyancsak én festettem. És az utókornak egészen mindegy, tökéletesen hasonlít-e az egyik arczkép a másikhöz. Hány ezer képe van a Megváltónak s hasonlít-e ezek közül csak kettő is egymáshoz? És vajon hasonlít-e csak egyetlen egy is a valósághoz? Még ha Batthyányinak egyetlen képmása sem maradna meg, az industria teremt magának újat s az utókor elfogadja azt valódinak, mert az ő alakja a vértanúság eszméjével van összeforrvá.

Harmadnapra hozzám jött az öreg gróf Zichy Károly és örömtelt arczczal mutatta az írást, mely Albrecht főherczeg aláírásával elrendeli a képnek a gróf részére azonnal leendő kiadatását. A gróf engem kért föl a kép elhozatalára és elszállítására s én fölhasználtam az alkalmat s mindjárt hozzá csomagoltam a nálam lévő példányt is. Mindkettőt fölgöngyölve, hosszú ládába csomagoltam s a Pesten időző gróf Zichy P. Ferencznek, a grófné fivé-

rének, adtam át a *salvus conductus*t képező írással együtt, hogy vigye magával Wartbergbe. A vakrámákat gyékénybe takarva vasúttal küldtem el.

Ez idő tájt festette a bajor király megbízásából Adam¹⁰⁷ müncheni csatafestő a novarai csatát és ehhez szükséges volt Albrecht főherceg lovas képmása is, melyet az Ádámtól beküldött rajzon megjelölt mozdulat szerint nekem kellett festenem. Ezt a képet természetesen az udvaron festettem meg, a hol a főherceg lóháton ült előttem. A fejet a szobában festettem s a főherceg, mielőtt leült volna így szólt hozzám: „Malen Sie mich ungewaschen, unrasiert.” Fessen le mosdatlanul, borotvátlanul. A felesége, Hildegarde főhercegnő, tiltakozott ellene, de a főherceg azt felelte, hogy csak úgy lesz hűséges a képmása, mert a háborús időben nem ért rá az ember, hogy mosakodjék és borotválkozzék.

Eközben egyik tavaszi délután Budára, nyári lakomba indulva, a lépcsőn egy udvari lakájjal találkoztam, a ki engem már ismervén, átadta gróf Braida főudvarmester levelét, melyben tudatja, hogy a főherceg ő fensége másnap délelőtt 11 órakor kíván ülni a képhez s így valamivel 11 előtt legyen szíves a Burgba megjelenni. Én természetesen bejelentettem, hogy ott leszek s a levelet zsebre vágva folytattam utamat.

Mikor a városmajorba értem, a kertészem azzal fogad, hogy ott járt délelőtt egy pénzcis és a pénzcis akarta megnézni (tudniillik fogyasztási adót csak akkor követeltek, ha a termelő a borát eladta). A pénzcis azt parancsolta, hogy én délután három órakor ott legyen, a kertész erre azt felelte hogy én hat és hét óra közt úgyis kijövök. Három óra tájt csakugyan megjelent s mivelhogy ők akkor nagy urak voltak, zsarnok módjára számos gorombaságok közt azt üzent nekem, hogy ha másnap délelőtt 11 órára ott nem leszek a pénzciskulcsokkal,

zsandárokkal hozat el. Kertészem e híradása után siettem a főbiztoshoz s annak elmondtam az egész ügyet s így folytattam:

— Most már nem marad más hátra, minthogy levelet küldjek a főudvarmester úr ő excellentiájához, hogy nem teljesíthetem a főherceg úr ő császári és királyi fensége kívánságát, mert a fináncz minden esetre nagyobb úr nála.

Azzal átnyújtottam gróf Braida levelét, mire a főbiztos elhalványodott és nagyon alázatosan kért, hogy ne is törődjem azzal a finánczcal, a kit minden esetre meg fog büntettetni, mert neki nem szabad gorombáskodni. Aztán megkínált csibukkal és az emeletről lekísért a kapuig. Innen visszatérve a kertembe, egy negyed óra múlva látok egy finánczot a kapum előtt sunnyogni, kérdem a kertészt, hogy ez-e a hatalmas úr? A kertész igennel válaszolt, mire aztán kérdőre vontam és alaposan megmostam a fejét, ő pedig szörnyű alázatossággal mentegetődzött és tagadott mindent, hanem a kertész szemébe mondta, hogy hazudik. Majdnem sírva kért, hogy ne büntettessem meg, mert családos ember és szerencsétlenné teszem. Jól megleckéztetvén, e szavakkal bocsátottam útnak: „Sie sind mir zu gering, dass ich auf Ihnen eine Rache auszuüben der Mühe werth finde.” Sokkal semmibb embernek tartom, sem hogy a bosszúmra érdemes volna. Nem is bántottam, de elértem azt, hogy azután nagyon nyájasak voltak.

Az ötvenes években művészi tekintetben nem sok érdekes történt velem. A magyar képcsarnok számára lefestettem a király ..és Albrecht főherceg életnagyságú képmását, valamint több osztrák tábornokot.

1858-ban, pünkösöd szombatján az elhunyt kis Zsófia főhercegnőt festettem le a királyné számára aquarellben. Mindazok nevét, a kiket lefestettem, egy külön könyvben jegyeztem föl.

1861-ben meghalt szeretett nőm. s az erre következő esztendőben mindössze csak négy arczkép megrendelése volt. 1862—63. nagyon rossz évek lévén a mezei gazdákra, ezt a művészet is megsínylette. Ekkor látván azt, hogy fényképészeink milyen nagy haszonnal űzik e mesterséget, magam is megpróbáltam egy fényképészeti műterem fölállítását.¹⁰⁸ De ezen nagyon sokat vesztettem s ezért 1864-ben még veszteséggel is túladtam rajta. E közben azt is tapasztaltam, hogy a nagyon is laikus közönséggel való érintkezés nem nekem való. Az is hozzájárult e bukásomhoz, hogy olyan társat ajánlottak nekem, a ki sehogy sem bírt a korral haladni s anynyira aláásta az üzlet hírnevét, hogy azt semmiféle erőfeszítéssel sem lehetett már megmenteni.

A festőművészethez való visszatérésem nagy hasznomra vált, mert 1864. év végén már szaporodni kezdett a munkám s innen kezdve folytonosan elhalmoztak megrendelésekkel. 1865-ben befejeztem azt a nagy képet, mely a budapesti lánczhíd alapkövének letételét ábrázolta s a melyet báró Sina Simon¹⁰⁹ megrendelésére 1860-ban kezdtem el festeni.

1861-ben Szakács Mózes vezetése alatt négy székely-udvarhelyi diák keresett föl s elmondták nekem, hogy néhai Kiss József arczképét szeretnék az udvarhelyi collegium számára megfőstetni. Ők végére jártak ennek a dolognak és megtudták, hogy pár évvel a halála után emlékezetből megfestettem az arczképét, mely nagyon híven volt eltalálva. De azt 1848—49-ben az oláhok elpusztították. Azt kérdezték most tőlem, megtudnám-e annyi év után is emlékezet után festeni? Én azt feleltem, hogy most is vállalkozom rá.

Erre a deákok eltávoztak s 1864. év október haváig nem is láttam őket. Ekkor újra megjelentek hárman Szakács Mózes vezetése alatt, a ki már theológiai tanár volt Pesten. Elpanaszolták, hogy

az udvarhelyi tanárokkal nem bírnak boldogulni, mert azok kinevelték az állításomat: hogy a kit én 1827-ben láttam utoljára és a ki 1830-ban halt meg, azt én harminczhét év múlva csupán emlékezetből le tudnám festeni. Szerintök ez nevetséges túlbecsülése az emlékező tehetségnek. Szakács Mózes, a ki később igazgató-tanár lett Székely-Udvarhelyen, azt mondta, hogy ő nem nyugszik addig, a míg a Kiss József képét meg nem szerzi az udvarhelyi collégiumnak és ezért azt eszelte ki, hogy előfizetés útján gyűjt össze 300 forintot. Én kijelentettem, hogy ebből az olajfestésű mellkép és a körrajz költségei is kifutják. Azt is kérdeztem tőlök, nincs-e a tanár urak közt valaki, a ki ismerte a néhai tanárt, ők azt felelték, él még egy Mogyorósy nevű öreg nyugalmazott tanár Udvarhelyen, a ki ismerte.

— Azért — mondom — nehogy azt higgyék a tanár urak, mintha én egy idegen fejet föstve, el akarnám velök hitetni, hogy ez Kiss József.

Én nagy tisztelője voltam a megboldogultnak, a ki annak idején az erdélyi hazafias ellenzéknek vezére volt. A nagy eszével ő vezette Alsó-Fehér vármegyét és e megyét követte a többi erdélyi vármegye. Egyszer az általa szerkesztett és élesen fogalmazott föliratért királyi biztost is küldtek Nagy-Enyedre gróf Lázár személyében, a ki azt mondta Kiss Józsefnek, hogy ha máskor föliratot intéznek, vakarják meg a tollat. Kiss József szekeréről a gróf felé hajolva így válaszolt: „Kegyelmes uram, ha megvakarják a tollat, sokkal élesebben fog.” Kiss József még halálával is a hazafiasságnak adta tanújelét, 34.000 ezüst forintot, vagyis 85.000 váltóforintot hagyományozván egy közmívelődési egyesület javára. Az ilyen jóttevőnek emlékét illő kegyelettel őrizni, hogy alakján nemes példányképül és buzdításul szolgáljon másoknak. Annál inkább vágyakoztam tehát arczvonásait földidézni és megörökíteni.

Megfestettem tehát a mellképet és készítettem róla sajátkezűleg egy fényképlemez s erről tizenkét másolatot, melyeket az elhunyt közelebbi ismerőseinek küldöztem szét. Többek közt küldtem Vadady Lászlónak Sárdra, a ki Kiss József alispán-sága alatt szolgabíró volt, sőt ebben az időben is ezt a tisztelet viselte; küldtem Zeyk Károlynak, a későbbi államtitkárnak, Székely Dávidnak, a ki Kiss unokaöccse volt s tőle kapott rendszeresen pénzbeli segítséget. És mindenekelőtt küldtem Mogyorósy József udvarhelyi tanárnak, még pedig a következő sorok kíséretében:

„Tisztelt Tanár úr!

Bocsánatot, hogy mint idegen és tanár úrral ismeretlen, egy kis fényképpel kedveskedem, de azt hiszem érdekelni fogja. Kiváló tisztelettel

Barabás Miklós.”

Ezen fényképek szétküldése után néhány nappal vidám arcczal állítanak be hozzám a diákok. Azt kérdeztem, hogy ilyen hamar összegyűjtötték már a kép árát?

Bizony alig kezdtek hozzá — felelték ők — de jó hírt hoznak. A collegium igazgatósága megrendelte a képet s előleget is küldött. Kérdezem, hogy ha négy évig nem hitték el, hogy le tudom festeni Kiss Józsefet, miért hiszik el most egyszerre?

Azt felelték, biz' ennek az okát nem tudják, de mivelhogy most már megrendelik a képet, bizonyára el is hiszik.

Erre megmutattam nekik a már megfestett arcképet.

Pár nappal később kaptam Mogyorósy választát, melyben nem győzi dicsérni a fénykép élethűségét, melynél ő soha hasonlóbb képet nem látott. Székely Dávid pedig így válaszolt: „Boszorkány vagy te? hogy annyi év után ilyen tökéletes képét csináltad szegény Kiss József bátyánknak.”

Legérdekesebb volt Vadady László levele, a ki azon a vidéken élt, hol a néhai élt és az öregek közül sokaknak megmutogatta a fényképet. Jellemzi a nők megfigyelő képességét, hogy a mint feleségének és egy vén kisasszonynak megmutatta, első szavuk ez volt: „Jaj, ez a Kiss Józsi bácsi, de a szemölcse nincs meg.” Vadady meg is írta, hogy ez a szemölcs a jobb fültől egy hüvelyknyire volt, az orrszárny irányában. Vadady a magyar-igeni heti vásáron egy öreg oláh parasztnak is megmutatta a fényképet, az öreg Kiss József jobbágya volt és kíváncsi volt arra, hogy ez a műveletlen vén paraszt mit szól majd a képhez?

— Nem ismertél-e ilyen embert? mert szeretném tudni, hogy ki ez?

Az oláh ránézett Vadadyra és azt kérdi tőle:

— Hát a szolgabíró úr nem tudja ki az?

Vadady mindjárt látta, hogy az oláh nem ül föl

neki, de kíváncsi lévén annak feleletére, azt mondta, hogy nem tudja.

Erre az oláh azt felelte, hogy ha ad a szolgabíró egy kupa pálinkát, megmondja.

Olyan kocsmabeli lörepálinka nem lévén drága, megígérte az oláhnak, mire az előadta hűségesen, hogy ez Kiss József, a ki alispán volt s itt Magyar-Igenben lakott.

A legnagyobb bók kétségkívül az volt nekem, hogy egy oláh paraszt, a ki harmincznégy évvel ezelőtt látta Kiss Józsefet, azonnal fölismerte az ő képmását. Úgy látszik, hogy ennek a parasztnak épebb formaérzéke volt sok máskülönbén művelt úri embernél, mert sok olyan honoratiort láttam, a ki egyetlen képre sem ismert rá a maga jóvoltából, a míg meg nem mondták neki, hogy kicsodát ábrázol. Akkor legott rá is mondta: „Rittig, abiza!”

Ezeket a leveleket szerettem volna megtartani, de az udvarhelyi diákok elkérték tőlem. Szakács Mózes azzal indokolta kívánságukat, hogy miután

Kiss József arczképe harmincznégy évvel a halála után készült, fölmerülhet később az a kérdés, hogy igazán olyan volt-e? ők az érdekes leveleket sokkal jobban megőrzik a collegium levéltárában, mint a családom, s így át is engedtem nekik.

A francia azt mondja: „az ember születik, él és meghal”. Ez a történelem, de mégis egyik több jelét hagyja hátra annak, hogy élt, mint más ember.

A mindennapi egyenletes életet részletezni nem érdemes, mert ezt is csak úgy jelezhetném, hogy folytonosan festegettem, hanem amit közügyben működtem, azok közül némelyeket megemlíteni nem tartom fölöslegesnek.

1861-ben a megpróbált új szabadság idejében megválasztottak pestvárosi képviselőnek, de ez nem sokáig tartott, mert újra német világ állott be.

XII.

CSENDES ALKONY. 1867—1887.

Az 1867-diki kiegyezés után, mikor egyetemes szavazás volt a városi képviselők választásánál s így a szakembereket is figyelembe vették, újra megválasztottak s ekkor a tanügyi bizottságban foglaltam helyet. Elég erős küzdelembe került ekkor az a reform, hogy a városi iskolák elemi osztályaiban is megkezdjék a rajztanítást. A míg Landauer¹¹⁰, a városi rajziskola főrajztanára élt, eléggé rendes mederben folyt a tanítás, mert az öreg rajztanár jól betanulta a mértani rajzszakmát és az iparos tanoncokat is jól oktatta, s így nem volt okvetlen szükség a rajztanítás gyökeres átalakítására.

De mikor Landauer meghalt és a tanács kiírta a pályázatot, azt indítványoztam, hogy a város fejlődése és az életviszonyok változása következtően most már nagy hiba volna egy emberre bízni a városi rajzoktatást, külön-külön ember kellene a

mértani rajz és a szabadkézirajz oktatására, de szükségesnek tartanám még egy szobrásztanár alkalmazását is, mert szégyen a fővárosra, hogy a szobrászatot, a mintázást még nem tanítják, holott alig van olyan iparág, melyben a mintázás tudománya nélkül boldogulni lehetne. Az ásványország, elkezdve az agyagtól az aranyig, mind alakításra szorulnak, a növényország egyik főtermékét: a fát az asztalos gyaluja után a szobrász faragja tovább, sőt az állatvilág egyik főterméke: a csont is mennyi munkát ad a szobrásznak.

A tanügyi bizottság átlátta érveim helyességét és elhatározta, hogy mind a három rajzszakma főtanári székére külön pályázatot hirdet. A pályázat föltételeiben azt is kikötöttem, hogy a már bejelentett pályázók az újonnan pályázókkal együtt külön szakvizsgára hívandók meg. A szabadkézi rajz tanítására hat akadémiai festő pályázott, de a vizsgálati napon csak Molnár József¹¹ jelent meg, vele szemben Khor¹² volt a klikkek jelöltje és bár az ő rajzait nem is lett volna szabad egy napon összehasonlítani Molnár rajzaival, mégis csak Khor választották meg főrajztanárnak. Később megtudtam azt is, hogy a hat akadémiai festőt meg sem hívták a vizsgálatra s Molnár is csak véletlenségből tudta meg a kitűzött vizsga napját. A klikk úgy iparkodott lerázni Khor versenytársait, hogy a meghívó leveleket nem kézbesítette, illetve a kézbesítéssel megbízott szolga egyik művészt sem bírta megtalálni, még Talapy Károlyt¹³ sem, ki a képzőművészeti társulat titkára volt. (Ehhez nem kell commentár).

Csak röviden említem, hogy kieszközöltem azt is, hogy az épülő félben lévő főreáliskolában két szép műtermet építettek a szobrászat céljaira. Megvételtem a Marasztóni-gyűjtemény jelesebb antik szobor- és ornamentális öntvényeit is.

Érdeklődvén az iparos tanoncok vasárnapi

iskolájok iránt, elmentem egyik vasárnap reggel nyolcz óra után a főreáliskolai épületbe, a hol az iparos tanoncok rajzoktatását végezték. A mit láttam és tapasztaltam, az megdöböntően botránnyos volt. A tanoncoknak fele sem fért be s így a kik később jöttek, az utcán koczkával vagy másféle játékkal szórakoztak, rajztábláikat a házak falához támasztván. Benn a zsúfolt rajzteremben pedig egyik tanonc egy ládára támasztva rajztábláját, a földön térdelve rajzolt s ennek barátja pedig az ő hátára tette rajztábláját, hogy rajzolhasson.

Ezen állapotokat a legközelebbi tanügyi bizottsági ülésen szóba hoztam. Békey Imre tanácsos mentegetődött, hogy ez nem így van, mert a tanoncok fele nyolcz órától tízig, másik fele tíz órától tizenkettőig tanul. Én erre az feletem, hogy ez absurdum, mert a míg 600—600 gyermek részére a mintákat kiosztják és mindegyik hozzá kezd a rajzoláshoz, a kitűzött idő el is múlik, nem is említve azt, hogy ennyi gyermek be sem fér. Következő vasárnapon Békey is eljött velem, hogy lássa e tartahatatlan állapotokat. Keresve a baj orvoslását, szükségesnek tartottam az iparos tanonc rajziskola decentralizálását. Ez már csak azért is szükségessé vált, hogy a gyermekeket a nagy távolságok bejárásától s így a nagy időveszteségtől is megkíméljük.

Ezen indítványomat a tanügyi bizottság helyesléssel fogadta s elhatározta, hogy az 1200 főnyi iparos tanonc négy részre osztva, (300 főnyi csoportokban): a belvárosi főreáliskola, a Lipótvárosi templom, a Király-utczai templom és a Józsefvárosi templom mellett épült iskolákban kapjon helyet. Indítványomra elhatározta azt is, hogy mindenik osztály vezetésével egy-egy technikus rajztanár bízassék meg, mert az iparos tanoncok túlnyomó része inkább szorul a technikai rajzra, mint a szabadkézi alak- vagy tájrajzra, kivéve az ornament-

kai rajzot, melyet a segéd-rajztanárok is taníthatnak. Még az új tantermek fölszerelésénél is közreműködtem, hogy minden minél rendesebb legyen, de erre szükség is volt, mert az iparosok botránnyosan rossz munkát végeztek a fővárosnak.* Városi képviselőségem gróf Szapáry Gyula belügyminisztersége alatt szűnt meg, a mikor új választási rendszert hoztak be. Ekkor minden kerület 22—22 képviselőt választott s én éppen a Lipót-városban laktam, a hol a bankárok és ügyvédek nagyon áhítoztak e tiszteségre.

Buschbach P. volt az V. kerületi kortes vezér, ő is dolgozott kézzel-lábbal ellenem, így akarván helyrehozni a hibáját, melyet a főrajztanár választásánál elkövetett helytelenségekért tett interpellatiojávai a klikk ellen tett stb. A tanügyi bizottság jobbik része nagyon fölháborodott azon, hogy kimaradtam, pedig könnyű a magyarázata, én nem voltam a klikknek kedves embere, ki a klikknek meghajol még a közügy kárára is.

1870-ben budai villámat eladtam és Pesten az új-utczai házamat 1871-ben két emeletnyi magasságra építtetem. De egyik pinczei oszlop nem bírván meg a nyolcz bolthajtás súlyát, összeomlott, mire azt ajánlottam Pucher József építőmesternek, vegye meg tőlem a házat, mert nekem már nincs hozzá bizalmam. Azt ajánlottam neki, fizesse meg a telket és azt a készpénzt, a mit az építkezés folyamán neki átadtam. Előnyös fizetési föltételek mellett ő készséggel elfogadta ajánlatomat s olyan szerencsés volt, hogy még a krach előtt úgy adta el, hogy a beomlással okozott kára is megtérült. Én is jól jártam, mert az építkezés 120.000 forintomba került volna s 1890-ben gróf Károlyi Tibor 80.000 forintért vásárolta meg ezt a házat.

* Itt egy teljesen jelentéktelen részt, mely az épület rossz állapotát írja le, kihagytam. B. B.

1872-ben* Pucher József építész rábeszélte anyósát, hogy festesse le magát meglepetésül a férje nevenapjára. Az asszony arczképét már alá is festettem, mikor Puchernek sikerült ipát, Kern Józsefet is rábírní, hogy lepje meg a feleségét Jozefát, a nevenapjára. Pucher így akart egyszerre az ipa és anyósa arczképéhez jutni. A legközelebbi hétfőn Kern Józsefnek eszébe jutott ígérete és váratlanul beállított hozzám. Megijedtem, mikor megláttam, mert a váratlan megjelenésre nem számítottam. A neje arczképe épen állványomon volt, az állványhoz kötve s mivel nagy térdkép volt, hirtelen el sem dughattam, sőt meg sem fordíthattam.

— Ich bin Schlossermeister Kern — kezdi ő jó vastag hangon — ich will mich malen lassen, ich bin einmal gemalt, aber das ist schlecht, die Rame aber ist noch gut, ich habe die Maas mitgebracht, 25—25 zoll. (Én Kern lakatosmester vagyok és festetni akarom magam. Már egyszer lefestettek, de rosszul, a kép keretje azonban jó, el is hoztam a mértékét, mely 25—25 hüvelyk.)

Már most másik bajom is akadt, tudniillik hogyan beszéljem őt reá, hogy nagyobb vászonra festesse magát, hogy az ő arczképe is egyenlő legyen a feleségével? Kezdttem neki magyarázni, mennyivel jobban díszíti a szobát a térdkép, mint ez a nagyon is kicsi alak.

— Hát mekkora legyen, például mint ez a kép? — kérdi és megáll a neje képe előtt. Rámereszti a szemét, aztán felém fordul és keményen reám nézve így szól:

— Hiszen ez az én feleségem?

El akartam vele hitetni, hogy talán csak hasonlít az ő feleségéhez, ha átfestem, egészen más lesz az arcz.

— De hiszen ez az én feleségem, nem csak az

* Ez a rész az eredeti kéziratban előbb van, de időrendben ide tartozik.

arcza, de az egész növése is az Övé. Hát akkor ki ez az asszony?

— Valami vidéki, a nevét nem is tudom még.

Javában vitakoztunk, mikor kopogtatnak az ajtón és beállít egy leány, a karján kávéskendőbe kötött batyuval és gazdáját észre sem véve, éles hangon kezdi el: „Die Frau Kern lasst sich empfehlen, und hier schickt sie ihr Kleid”. (Kernné asszony tiszteltet s itt küldi a ruháját.)

— Na, jetzt samer doch im klohren” — dörögte bele mély hangon a mester. (Most már tisztában vagyunk.)

A leány nagyot sikított: „Jesus Maria!” mire Kern feléje fordulva így szólt: „No, én már meg vagyok lepetve, de ha egy szót szól otthon, hogy engemet itt látott, jaj lesz magának”. A leány hallgatást ígért és szavát meg is tartotta.

— Már most természetes, hogy engem is ilyen nagyságban kell lefestenie — szólt hozzám Kern.

Mikor a képek készen voltak, azt ajánlottam Kernnek, jó volna egy kis tréfát üzni a képek hazavitelénél. A képeket természetesen letakarva viszik haza és az asszony estig dugdossa a maga képét. Ha már most én a képet elcserélve küldenem, mikor a képet leleplezi, a saját képmása helyett a férjéét találja. „Das wer ich änderst machen” — felelte Kern, de mikor később eljött hozzám a képek árát kifizetni, mégis nagyon sajnálta, hogy nem fogadta meg a tanácsomat.

Ez időkben folytonosan elhalmoztak megrendelésekkel s a kiket lefestettem, egy külön könyvben vannak feljegyezve.

1878-ban egy alkalommal előhoztam, hogy most van ötven éve annak, hogy mint művész léptem ki a tanodából a világba. Erre Pulszky Ferenc¹¹⁴ barátom azt felelte, hogy azt meg jubiláljuk. Ekkor mentem Szebenbe, ott hagytam a nagyenyedi

collégiumot és Mar nem mint diák, hanem mint arcképfestész szerepeltem.

A képzőművészeti társulat üdvözölt a Pulszky Ferencz vezetése alatt s Pulszky olvasta föl Trefort Ágoston akkori kultuszminiszter üdvözlő iratát, melyben a kultuszminiszter üdvözölt és méltatta a művészet teréni működésemet.*

Később az írói és művészi kör bankettet rendezett ez alkalomra.

1883-ban ért az a kitüntetés, hogy a vaskorona-rend III-ik osztályának lettem lovagja.

* Az üdvözlő irat szövege:
„Tisztelt Művész Úr!

Örömmel sorakozom azok közé, kik Önt művészi pályája ötvenedik évfordulóján üdvözölni sietnek.

A hosszú művészi pálya, mely ön mögött áll, érdemekben szintoly gazdag, mint években.

Oly korszakban, mikor még a művészetnek, épen úgy, mint az írónak és tudósnak, nemcsak a kezdet nehézségeivel, hanem az általános közönnnyel is kelle, és pedig az elismerés és jutalom csaknem minden reménye nélkül, küzdenie hazánkban; a mikor a magyar nemzeti művészet eszméje még alig fogamzott meg kevesek lelkében, lépett ön a művészi pályára, saját lelke benső ösztönéből; midőn a külföldön anyagilag jobban jutalmazó állást és helyzetet biztosított volna magának, a hazaszeretet és egy még teremendő magyar nemzeti festőművészet eszméje által visszatartva, ide-i kötve, ön inkább akart a hazában maradni s itt az úttörés nehézségeivel küzdeni, mint idegen nemzeteknél versenyezni a művészeti dicsőségért és jutalomért.

Ma, midőn a nemzeti művészet örvendetes haladása s megszilárdulása a nagy világban is elismerést nyert, művészeink hírneve mindnyájunkat örömmel tölt el, önt kétszeresen boldogíthatja az öntudat, hogy az eredmény kivívásában a kezdeményezőké az érdem nagy része, a kik közt ön az elsők közé tartozott, s a magnak, melyet elvetett, gyümölcsét is megérthet.

Fogadja ezért még egyszer szerencsekívánataimat, a legszívesebb óhajtás kíséretében, hogy az örömet még soká élvezhesse s a művészi pályán még soká munkálkodhassak.

Budapest, 1877. december hó 2-án.

Trefort s. k.”

1886 szeptember 10-én, mint a magyar tudományos Akadémia ötven éves tagját, az Akadémia megbízásából Trefort Ágoston elnök és Fraknoi Vilmos¹¹⁵ titkár üdvözöltek.

Velem együtt jubilált Tóth Lőrincz¹¹⁶ curiai bíró és akadémiai osztályelnök is, a kivel ugyanegy napon lettünk megválasztva. Az Akadémia¹¹⁷ szíves volt minket bankettel megtisztelni.

(Eddig terjednek az önéletrajz folyamatos bejegyzései. Néhány üres lap után az eredeti önéletrajzban még a következő anekdota-jellegű bejegyzéseket találjuk:)

Bukarestben volt egy francia miniatúr festő, Mondonville volt a neve. Elbeszélte nekem, hogy egyszer mennyire megijedt azon, hogy egy bujámé arcza néhány perez alatt egészen bé esett, sovány lett és két arczán két nagy mély ráncz képződött. Hamar összeszedte festékeit és azon szín alatt, hogy ő nagyon rosszul érzi magát, sietett elmenni. Az előszobában meglátva a szobaleányt, rákiáltott, hogy siessen bé, mert az asszonya egészen kikelt a képéből. Erre a szobaleány elkezdett jó ízűen nevetni. Mondonville rákiáltott, hogy nincs mit nevetni, mert az asszony egészen kikelt a képéből. Erre a szobaleány nevetve mondta, hogy ellenkezőleg: helyre állt a képe. Tudniillik az azelőtti nap a két sovány gödröt, mely a képen volt, belől kenyérhéjjal tömte ki, de az neki kesernyés lévén, kellemetlen volt. Így a második napon valami ezukros süteményt tett a szájába, a mely elolvadt s onnan volt, hogy visszasoványodott hirtelen.

Az öltözet hatása az arczkifejezésre.

Azt hinné az ember, hogy az öltözet nincs semmi összefüggésben az arczkifejezéssel, pedig ha valakit gálában vagy pongyolában látunk, az az emberre különbözőleg hat.

1841-ben történt velem, hogy lefestettem Pátyon báró Splényi gárdakapitány altábornagy nejét aquarellben. A báróné így okoskodott: mivel a képet férje számára festeti és az többet van Bécsben, őt pedig ott az ismerős magas személyiségek csak előkelő szalonruhában látják, aszerént kell hogy festve legyen.

Mikor Pünkösöd ünnepekre Pátyra mentem a Nm. báró is ott volt és magával hozta a portefeuilben lévő arczképet, megdicsérte nekem a hasonlóságot, de a kifejezést feszesnek, ünnepiesnek találta. En mondtam, hogy azt csak a toilette teszi, de Őexja nem tágított a véleményéből. Én is magamban nem tágítottam, de disputálni nem tartottam illőnek.

Este megmondtam a privatdienerének, hogy mikor Őexja lefekszik, hozza ki a képet. Én korán felkeltem és a portefeuil üvegére rá alkalmaztam egy akkora kis quart gyengén átlátszó postapapírost, mint az üveg. A felső két szögletét gumival az üvegre ragasztottam, azután átrajzoltam az arcot és ahhoz egy pongyola főkötőt és a meztelen nyakat is befedő pongyolaruhát rajzoltam. A fejkötőt és ruhát kiárnyékoltam irónnal, azután az arcból azt, amit a főkötő nem takart, az éles tollkéssel kivágtam és mikor a reggelihez hívtak, melyhez a kertben volt felterítve, oda vittem a nyitott portefeuilt és az asztalra tettem.

Amint az altábornagy úr azt meglátta, elkiáltotta magát: „No ez jó, ennek pompás a kifejezése, vidám, barátságos, no én ezt tartom meg! De ezt mikor csinálta oly hirtelen? No hol a másik? Hasonlítsuk össze a kifejezést, most meg fogja látni a különbséget és hogy nekem igazam volt! No én ezt tartom meg!”

Erre a pongyola rajzot az alsó szögleténél fogva fölemeltem és a portefeuil tetejére fölhajtottam, mire egy kis időre az altábornagy úr a meg-

lepetéstől és bámulattól elnémult, — talán restelte is egy kissé, hogy így megréfáltam, de nem vette rossz néven. A család jóízűt nevetett, én is mosolyogtam, mikor hol betakarta, hol leleplezte a képet és elismerte, hogy a toilette csakugyan nagy befolyást tesz az arcz kifejezésére. Azt mondta, hogy ő megtartja azt is és ha magában van, leereszti a pongyolát, ha pedig vendégei vannak, fölhajtja. Az egész család jóízűt nevetett a kis tréfán.

Mikor 1838—9-ben Kolozsvárt voltam, festettem gr. Komis János kormányzót nagy térdképben. Mint olyan nagy főhivatalnoknak, illőnek tartottam a háttérben távolban odafesteni Ferdinánd király öfelsége arczképét. Látva egyszer, hogy úgy néz, mintha valami észrevétele volna, megkérdeztem, hogy ha őxjának valami észrevétele van, méltóztasson megmondani, mivel én nem tartom magamat csalhatatlannak. Erre azt kérdezte: „Nem veszik-e azt rossz néven, hogy a képen a király feje kisebb, mint az enyém?”

Bukarestben volt egy vagyonos bujár, Kornesko nevezetű. Ez elkezdett egy ott lévő francia festőtől, Mondonvilletől rajzolni tanulni. Egy pár hónap múlva látta, hogy lassan halad, azt kérdezte, hogy mennyi idő alatt gondolja Mondonville, hogy képes lesz egy jó arczképét megrajzolni. Mondonville azt felelte, hogy 5 vagy 6 év alatt.

Ekkor elkezdte számolgatni, hogy hány aranyat tesz ki hetenkint három leczke (egy aranyával egy leczke) és azt kérdezte, hogy ha ő azt egyszerre kifizeti, megmond-e neki mindent két hónap alatt? Mondonville azt felelte, hogy ő telebeszélheti a fejét, de aztán tartsa is meg azt mind a begyibe. Később valaki figyelmeztette a bujárt, mert abbahagyta a dolgot.

1836-ban báró Ledéremé, a magyarországi fő katonai parancsnok neje, meglátva az albumomban egy Guido Reni után írónnal rajzolt kis angyalfejet,

kevés piros színnel az arczán és ajakán és egy kis kéekkel a szemén, ez nagyon megtetszett neki és ezen modorban kívánta, hogy őt rajzoljam le. Nem szívesen rajzoltam, mert tartottam tőle, hogy egy 75 és 80 közt lévő ránczczal tele arcz nem versenyezhet egy kis gyermekarczczal, — de azt gyanítottam, hogy nem lehetetlen, miszerént ő ilyen szeretne lenni. Ifjítottam a lehetőségig, jóval túl menve azon a korláton, a melyen a hasonlatosság enged. Mikor gr. Sztárayné meglátta, elkiáltotta magát, hogy ez már nagy túlzás egy arczképnél, egy öreg asszonynál talán felénél is többet vonva le a korából.

Egyszer találkoztam gróf Forraynénál őexcelentiájával s így szólt hozzám: „Lieber Barabás, man findet wohl mein Portrait ähnlich, aber alles findet, dass Sie mich zu alt gemacht haben!”

Az önéletrajz eredeti példányában a művész sajátkezü bejegyzései végén külön papírlapra a következőket jegyezte leánya, Barabás Ilona:

Eddig terjednek boldogult édesatyámnak, márkosfalvi Barabás Miklósnak, sajátkezüleg feljegyzett emlékei, melyeket több év folyamán szórványosan írt össze, úgy amint egyes mozzanatok eszébe jutottak. Ez a körülmény oka annak, hogy jegyzeteiben az események nem folynak egymás nyomán időfolyami rendben és rendszerűséggel. Az 1897. év őszén már mutatkoztak a testi gyengülés jelei, emlékezete azonban csodálatosan megmaradt teljes épességében mindvégig. 1898 február hó 12-én csendesen öröklétre szenderült.

Szegedy-Maszák Húgóné
márkosfalvi Barabás Ilona.

JEGYZETEK AZ ÖNÉLETRAJZHOZ

¹ *Krakkó* vagy *Boroskrakkó*, nagyközség Alsófehér vármegyében, a magyarigeni járásban, oláh és német lakossággal.

² *Benkő József* ref. lelkész és teológiai tanár (1740—1814). Székelyudvarhelyen, majd Középpajtán élt, ahol botanikus kertje volt. Botanikai munkáinál jelentősebbek történelmi művei, köztük a kétkötetes Transsylvania és még sok erdélyi vonatkozású, latin nyelven írt mű. Történelmi munkáinak egy része kéziratban maradt.

³ *Hegedűs Sámuel* (1781—1844) tudós, a nagyenyedi kollégiumban nevelkedett s később annak kitűnő tanára lett. Felváltva tanár és pap volt Enyeden, Kolozsvárt, Tordán és Szászvárosom. Nagyenyed neki köszönheti nyomdáját. A M. Tud. Akadémiának levelező tagja volt.

⁴ *Vizi István* rézmetsző, Hódmezővásárhelyen született 1806-ban. Művészeti tanulmányait a bécsi Képzőművészeti Akadémián végezte, azután a nagyenyedi ref. főiskola könyvnyomdájának felügyelője lett. Legismertebb műve: Zeyk Jánosnak „Krisztus a földön” e. könyvéhez készített rézmetszetű címlap és Zeyk arcképe. (Nagyenyed, 1832.)

⁵ *Telepy György* festő és színész, született 1794-ben Kislétán, meghalt 1885-ben Tardonán. Kassán, Nagyváradon, Budapesten színházi díszleteket festett és illusztrációkat rajzolt. Egy tájképét a Szépművészeti Múzeum őrzi. Apja volt Telepy Károlynak, az ismert romantikus tájképfestőnek.

⁶ *Údvarhelyi Miklós* (1790—1864), a magyar színészet egyik neves úttörője. Pesti működése után a kolozsvári színház igazgatójává választották s ott alkotta meg az első magyar operatársaságot. 1835-ben a budai játékszín, majd 1838-ban a pesti Nemzeti Színház tagja lett.

⁷ *Neuhauser*. Barabás nem írja, hogy a Neuhauser festőcsalád melyik tagjával volt kapcsolatban, de kétségtelen, hogy csak az ifjabb N. Ferencről lehet szó, aki 1763-ban született és 1836-ban halt meg. Arcképeket és életképeket festett, a nagyszebeni Brukenthal-képtár őre volt. Vele egy időben működött N. József és N. Gottfried, működésük mindmáig tisztázatlan. (Lásd Biró Béla cikkét az „Erdélyi Helyikon” 1943 évi 7. számának 391. lapján.)

⁸ *Szabó János* festő és grafikus, született 1794-ben, meghalt 1851-ben Marosvásárhelyen. Főleg arcképeket festett Brassóban és Marosvásárhelyen (Bolyai Farkas arcképe). Litográfiákat is készített.

⁹ A nagyszebeni Brukenthal múzeumot Brukenthal Sámuel báró (1721—1803) alapította. A gyűjtemény gazdag képcsarnokon kívül érem- és régiségért, könyvtárt és rézmetszetgyűjteményt foglal magában. Ma az egész a nagyszebeni ev. gimnázium tulajdona. Brukenthal Sámuel báró 1777-ben Erdély kormányzója lett, ő indítványozta Erdélynek nagyfejedelemséggé emelését. A szász származású család nagy szerepet játszott Erdély és a szászország történetében.

¹⁰ *Bielz Mihály* rajzoló és könyvnyomdász, született 1787-ben Berethalomban (Nagyküüllő-m.), meghalt 1866-ban. Előbb evangélikus pap volt, de 1822-ben leköszönt állásáról s Nagyszebenben megalapította az első erdélyi könyvnyomdát. Maga is ügyes körrajzoló volt, főleg térképeket készített. 1818-ban megalapította az erdélyi természettudósok társaságát. 1849-ben megvakult s teljesen visszavonulva csak a tudománynak élt.

¹¹ *Barra Gábor*, a legelső magyar litográfusok egyike, született 1799-ben Ákoson, meghalt 1837-ben Kolozsváron. Előbb nyomdászatot tanult Nagyszebenben Boelz Mihálynál, majd a nyugati országokat járta végig s a litográfiában tökéletesítette magát. 1831-től haláláig a kolozsvári ref. könyvnyomda igazgatója volt.

¹² *Nagy Sándor József* honvédtábornok, az 1848—49-i szabadságharc egyik legvitézebb katonája, az aradi vértanúk egyike. 1849 október 6-án bitófán halt mártírhalt nemzete szabadságáért.

¹³ *Nagy Sámuel* rézmetsző és szobrász, született 1783-ban Nagyenyeden, meghalt 1845-ben Kolozsváron, ahol a ref. kollégiumban szépírást és rajzot tanított. Tanulmányait Bécsben végezte, az akadémián. Hesz János Mihálynak volt tanítványa. Rézmetszetű arcképei és könyvillusztrációi mind másolatok. Mint művész jelentéktelen. (Lásd Bíró Béla cikket az „Erdélyi Helikon» 1944. évi 2. számának 99. lapján.)

¹⁴ *Petrichevich Horváth Lázár* író, született Kolozsvárt 1807-ben, meghalt Bécsben 1851-ben. Európai műveltségű, de a korszellemmel ellenkező irányban működő, arisztokrata-érzelmű, gőgös és hiú ember volt. ő alapította 1843-ban a *Honderű* c. szépirodalmi és divatközlönyt, mely népszerűtlensége miatt 1848-ban megszűnt.

¹⁵ *Gentiluomo* festő és zenetanár. Olaszországból került hazánkba s a múlt század elején évtizedekig Kolozsváron élt, ahol az előkelő családok gyermekeit oktatta festésre

és zenére. Később Bécsbe költözött s 1847-ben még ott élt. Egyetlen műve sem ismeretes.

¹⁸ *Gyulai Sámuel* rézmetsző, születési és halálozási éve ismeretlen. Kolozsváron Nagy Sámuelnél tanult rézmetszést. 1820—30 közt Bécsben az erdélyi udvari kancelláriánál volt hivatalnok, közben rézmetszéssel is foglalkozott. Barabással és Markóval szoros barátságban állott.

¹⁷ *Markó Károly* festő, született Lőcsén 1791-ben, meghalt Villa Appeggiben (Firenze mellett) 1860-ban. Művészeti tanulmányait Bécsben végezte, majd 1832-ben Olaszországba költözött és ott élt haláláig. N. Poussin és Cl. Lorrain szellemében csaknem kizárólag tájképeket festett a kor klasszicista-romanticista stílusában. E téren világhírre tett szert, elhalmozták megrendelésekkel, képei magas áron keltek el. A firenzei festészeti akadémia tiszteletbeli tanárául választotta. 1853-ban hazalátogatott s az akkor már európai hírnévű művészt Pesten lelkesen ünnepelték. A Szépművészeti Múzeum 60-nál több művét őrzi. Villa Appeggi-i műtermében sok honfitársa kereste fel, különösen az Itáliát-járó fiatal magyar művészek, kiket anyagilag és erkölcsileg támogatott, sokszor erején felül is. Fiai: Károly, András, Ferenc, valamint leánya: Katalin szintén festők voltak s apjuk stílusát követték.

¹⁸ *Schrotzberg Ferenc* arcképfestő (1811—1889). A bécsi akadémián tanult. Olajfestésű és miniatűr képmásokat festett.

¹⁹ *Gsellhofer Károly* osztrák festő és rézkarcoló, született 1779-ben Bécsben, meghalt 1858-ban ugyanott. Képmásokat, tájképeket és történelmi kompozíciókat festett, az egyik főherceg udvari festője volt. 1891-ben akadémiai tanár lett s mint kiváló művészetpedagógus, 1851-ig élt e hivatásának. Mint művész keveset alkotott.

²⁰ *Bernhardt Joseph* német festő, született 1805-ben, meghalt 1885-ben Nymphenburgban. Mint Barabás, ő is onerejéből tanult s csak később végzett rendszeres művészi tanulmányokat, melyek során elsőrangú képmásfestővé fejlődött. Münchenben jónévű festőiskolája volt, mint portréfestőt főleg az arisztokrata körök foglalkoztatták. Fáradhatatlan volt, a halál is festőállványa mellett érte.

²¹ *Kiss Bálint* festő, született 1802-ben Szentesen, meghalt 1868-ban Pesten. Jogi és teológiai tanulmányokat végzett Debrecenben, majd Bécsbe ment, ahol 1830-ig az akadémia növendéke volt. Külföldi utazás után hazatért Debrecenbe, 1837-ben pedig Pestre költözött, ahol arcképeket, tájképeket és történelmi kompozíciókat festett. 1843-ban a Nemzeti Múzeum Képtárának restaurátora lett.

²² *Miklóssy József* festő, született 1792-ben Szlovinkán, meghalt 1841-ben Eperjesen. Előbb gör. kat. szerzetes, majd

Bécsben, kántor volt, ott tanult festeni. Később Eperjesen telepedett le s a gör. kat. püspök udvari festője lett. Arcképeken kívül sok ikonosztázisz-képet festett a Felvidék templomaiba, ő volt tanítómestere unokaöccsének, Miklóssy Mihályinak, aki utóda lett az egyházmegyei festői állásban.

²³ *Krafft Peter* festő, született 1780-ban, meghalt 1856-ban Bécsben. A Krafft-festőcsalád legjelentékenyebb tagja. Bécsben Fügernek, Parisban Dávidnak volt tanítványa. 1815-ben akadémiai tag, 1823-ban pedig akadémiai tanár lett Bécsben, végül 1828-ban a Belvedere-képtár igazgatójává nevezték ki. Korának történelméből vett kompozíciói és arcképei a maguk nemében rendkívül jelentősek. Több magyar vonatkozású műve is van. A hattýudalát éneklő Oseiamt 1821-ben festette. Sziklán ülő Sappho-járól maga készített rézkarcot.

²⁴ *Benicsky Lajos* festő, Barabással egyidős volt: 1810-ben született és 1855 körül halt meg Bécsben. Bécsi tanulmányok után Velencében telepedett le s ott egy ideig a képzőművészeti akadémia igazgatója volt. 1843-ban Parisba, majd Londonba ment, végül 1845-ben Bécsben telepedett le, ahol fényképészeti műtermet nyitott. Főleg életképeket festett.

²⁵ *Novák Dániel* építész és művészeti író, meghalt 1849-ben Budán, hazaárulás miatt állítólag kivégezték. A harmincas~negyveines években sok művészeti cikket írt a pesti folyóiratokba. Szerkesztője volt az első magyarnyelvű mtívészlexikonnak: Hajdan-, közép- és újabbkori híresb kép-írók, szobrászok s rézmetszők életrajza. Buda, 1835.

²⁶ *Denner Balthasar* német festő, született 1685-ben Altonában, meghalt 1749 foen. Mint arcképfestő, alakjainak minden ráncát, hajszálát aprólékos részletezéssel visszautükröztető modorával vált nevezetessé. A felületes és tudákos Nóvák Dániel saját művészettörténeti jártasságát igyekezett hangsúlyozni a Barabás- és Denner-kép egybevetésével, minden ténybeli alap nélkül.

²⁷ *Ender Johann* osztrák festő és bécsi festőakadémiai tanár, 1793-ban született Bécsben és 1854-ben halt meg ugyanott. 1829—50 közt volt az akadémia tanára, főleg történeti és vallásos képeket, továbbá miniatúr képmásokat festett. 1818-ban gr. Széchenyi Istvánt kísérte olasz- és görögországi útján. A M. Tud. Akadémia címerképét ő festette.

²⁸ *Gyergyai Ferenc* (1799—1874 Kolozsvár), nagy szerepet játszott Erdély közéletében. Volt országgyűlési követ, bíró a hétszemélyes táblán, a szabadságharc után főbíró s királybíró lett. Két nyelvészeti munkát írt.

²⁹ *Vernet Horace* francia festő, született 1789-ben Párisban, meghalt 1863-ban ugyanott. Nagyapja és apja Is jónevű festő volt. A napóleoni csaták ábrázolásában részletekbe menő természettanulmányok útján mozgalmasan és hatásosan adja elő mondanivalóit. A XIX. század legjelentékenyebb csatafestője. 1827—35-ig a római francia akadémia igazgatója. Rendkívül termékeny festő.

³⁰ *Kriehuber Joseph* osztrák festő, született Bécsben 1801-ben, meghalt ugyanott 1876-ban. A bécsi biedermeier leírjellemezőbb és legvonzóbb mestere. Több ezer képmást festett és rajzolt köre, köztük sok magyar előkelőséget is. Művészete rokon Barabáséval, jelentősége ugyanolyan Bécsben, mint Barabásé minálunk.

³¹ *Canfacuzeno* vagy *Kantakuzenos* előkelő görög (bizánci) család, melyből több bizánci császár származott. Később néhány tagja a havasalföldi és moldvai vajdaságot viselte. A család egyik ága elrománosodott, másik ága Oroszországba származott el.

³² *Récsey Ádám* báró (1775—1852). A napóleoni háborúkban mint alezredes megkapta a Mária Terézia-rend lovagkeresztjét. 1848 októberében a bécsi kamarilla Batthyányi Lajos után kinevezte magyar miniszterelnökké, hogy ellenjegyzéseivel törvényesítse a reakció intézkedéseit Magyarország ellen.

³³ *Agyagfalvi Góró Lajos* cs. és kir. mérnökkari alezredes és rajzoló 1786-ban született Déván és 1843-ban halt meg Nagyszébenben. Bécsben végezte a hadmérnöki akadémiát, majd résztvett a napóleoni háborúkban. 1821-ben, nápolyi táborozásuk alatt régészeti kutatásokat végzett Pompejiben, erről könyvet adott ki „Wanderungen durch Pompeji” címmel 1825-ben Bécsben. Könyvének 24 illusztrációját maga rajzolta a helyszínen. Az 1842-i erdélyi országgyűlésen az alapítandó erdélyi múzeumnak könyveket, éremgyűjteményt és képeket ajándékozott.

³⁴ *Döbrentei Gábor* tudós és költő, született a veszprémi megyei Nagyszöllősen 1785-ben, meghalt Budán, 1851-ben. Ügyvédi oklevelet szerzett, majd Budán tartományi másodalbízott lett. Rövid ideig a M. Tud. Akadémia titkára és a pesti színház igazgatója is volt. 1841-ben kerületi főhadbiztossá, később kir. tanácsossá nevezték ki. Rendkívül sokoldalú, mozgékony ember volt, irodalmi műveinél jelentősebb irodalmi agitátort szerepe. 1814-ben megindította az „Erdélyi Múzeum”-ot s ő tüzte ki azt a drámai pályázatot, melyre Katona József a Bánk bánt megírta. Kortársai szerint erőszakos, fondorkodó hajlamú volt. Mint művész-mecénás, több fiatal magyar festőművészt támogatott, így Simó Ferencet, Eőra Alajost stb. Munkásságának értékét csak napjainkban

ismerték fel. (Lásd Biró Béla cikkét a „Pásztortűz» 19424 5. számának 231. lapján.)

³⁵ *Politi Odorico* történelmi- és képmásfestő, született 1785-ben Udinében, meghalt 1846-ban Velencében. Ott és Rómában végezte tanulmányait, 1831-ben a velencei akadémia tanára lett. A freskófestést is művelte.

³⁶ *Liparini Lodovico* történelmi- és arcképfestő, született 1800-ban Bolognában, meghalt 1856-ban Velencében. Tanára volt a velencei festőakadémiának.

³⁷ *Grigoletti Michelangelo* olasz festő, született 1801-ben, meghalt 1870-ben Velencében. Az ottani akadémian tanult s 1839-ben ott lett tanár. Oltárképei közül a legszebb: *Mária mennybemenetele* az esztergomi főszékesegyház főoltárát díszíti.

³⁸ *Marchesi Giovanni* történelmi- és arcképfestő, (1804—1835). A velencei akadémian tanult s ott lett később tanár. Oltárképeket is festett.

³⁹ *Malatesta Adeodato* festő és szobrász, született 1806-ban Modenában, meghalt 1891-ben ugyanott. Előbb a velencei, majd a modenai akadémian volt tanár, 1840-ben pedig a modenai akadémia igazgatója lett. Krisztus keresztelése című művét az egri főszékesegyház őrzi.

⁴⁰ *Kozina Sándor* festő, született 1801-ben Felsőszágon, meghalt 1873-ban Felsőpulyán. Előbb Pesten, majd Bécsben, Parisban és Itáliában tanult. Finom kidolgozású miniatűr-arcképeket festett, önarcképe, néhány miniatűrje és számos rajza a Szépművészeti Múzeumban van.

⁴ *Leitch William Leighton* angol aquarellista, született 1804-Íben Glasgowban, meghalt 1883-ban Londonban. Olaszországi tanulmányok után Londonban díszlettervezője lett a Queen's Theatre-nek, később a New Water Colour Soc. elnökévé választották. Viktória királynőt ő tanította festeni. Műveit az angol múzeumok őrzik.

⁴² *Özv. Báró Bánffy Lászlóné* Wesselényi Polixéna 1834-ben ismerkedett meg Olaszországban Paget János angol származású magyar földbirtokossal és íróval, kihez később férjhez is ment. Paget orvosi oklevelet szerzett, de mint orvos nem működött. Gyéresen mintagazdaságot rendezett be. A szabadságharcban Bem egyik szárnysegéde volt, az önkényuralom elől Angliába menekült s csak 1855-ben tért vissza. Legkiválóbb műve: „Hungary and Transylvania” (London, 1839.)

⁴³ *Deáki Filep Sámuel* író és műfordító (1784—1855, Kolozsvár). Az „Erdélyi Híradó”-t szerkesztette, majd 1833-ban Bécsbe került az erdélyi udvari kancelláriához. Mint műkedvelő színész és énekes, többször fellépett a kolozsvári

színházban. írói működése nem jelentékeny. A M. Tud. Akadémiának levelező tagja volt.

⁴⁴ *Szemere Miklós* költő és politikus (1804—1881, Lasztóc, Zemplén-m.). Műkedvelő festő is volt. Résztvett a szabadságharcban, az abszolutizmus alatt fogságot szenvedett. Tagja volt a M. Tud. Akadémiának és a Kisfaludy-Társaságnak. Irodalmi működése nem hozott maradandó értékeket.

⁴⁵ *Zeyk Miklós* tanár és természettudós (1810—1854). Bécsi és berlini egyetemi tanulmányai után a nagyenyedi Bethlen-kollégium tanára lett. „Erdély madarai” c. művét a szabadságharc utáni emigrációban írta meg. Naplója is megjelent nyomtatásban.

⁴⁶ *Einsle Anton* osztrák festő, született 1801-ben Bécsben, meghalt 1881-ben ugyanott. Előbb Bécsben volt keresett arcképfestő, majd 1832-ben József nádor udvari festője lett Budán. Sok magyar kiválóság arcképét festette meg.

⁴⁷ *Bellaagh* színésztől nincs közelebbi adatunk. A Színészeti Lexikon nem említi.

⁴⁸ *Tasner Antal*, Széchenyi István gróf titkára (1808—1861). Nagy tevékenységet fejtett ki Széchenyi minden kezdeményezésénél és alkotásánál. A Lánchíd-társaság titkára volt. Irodalmi téren is működött.

⁴⁹ *Toldy Ferenc*, „a magyar irodalomtörténetírás atyja” a fővárosban született 1805-ben és ott is halt meg 1875-ben. (Lásd még az 57. jegyzetet.) Németajkú, de magyar érzésű szülőktől származott. Pesten bölcsészetet hallgatott, ott kötött szoros barátságot Bajza Józseffel. Kapcsolatban volt a magyar irodalom minden számottevő képviselőjével. Orvosi oklevelet is szerzett és néhány orvosi szakmunkát is írt. Tagja volt a M. Tud. Akadémiának, melynek Döbrentei után titkára lett, 1843-ban pedig az egyetemi könyvtár igazgatójává nevezték ki. Nagyjelentőségű irodalomtörténeti munkásságát a szabadságharc utáni évtizedekben fejtette ki. Hatása korszakalkotó. Mint a budapesti egyetem tanára, egész írói nemzedéket nevelt és irányított.

⁵⁰ *Bárfay László* író és irodalombarát (1797—1858). Verseket, útirajzokat, novellákat írt. A M. Tud. Akadémia 1831-ben levelező tagjává választotta. Vendégszerető pesti házában gyűltek össze a kor írói és művészei. Kéziratban maradt naplója becses forrásmunka a kor irodalmi életére vonatkozólag.

⁵¹ *Axmann József* réz- és acélmetsző (1793—1873). Bécsben 1811-ben telepedett le s különösen külföldi almanachok metszeteivel szerzett jó nevet magának. Daguerrotípiával is foglalkozott. Műveinek teljes gyűjteménye a bécsi Hóibibliothek-ben található.

⁵² *Párdányi Butlerer János gróf*, a Kurlandból ideezármazott katonacsalád grófi ágának utolsó sarja 1845-ben halt meg. A Ludoviceumra 126,000 forintnyi alapítványt tett.

⁵³ *Székács József* ev. szuperintendens és író (1809—1876). A Kisfaludy-Társaság tagja volt, főleg műfordítói munkásságra jelentős. Kiváló szónok is volt. Több tankönyvet és imakönyvet írt.

⁵⁴ *Wagner János dr.* orvos (1811—1889). Pesten 1846-ban a királyi orvosegyesület elnöke, később egyetemi tanár lett az általános kór- és gyógyszer-tani tanszéken. Több tudományos dolgozata jelent meg.

⁵⁵ *Henszlmann Imre* archaeológus és művészettörténész (1813—1888), a magyar művészettörténeti tudomány egyik úttörője. A szabadságharc után Párizsban élt, majd hazatért és több középkori magyar művészettörténeti témáról adott ki értékes monográfiákat. 1867-től a budapesti egyetem művészettörténeti tárnára volt.

⁵⁶ *Csató Pál* író (1804—1841). Papnak készült, azután jogász lett, majd főúri családnál nevelősködött. Pestre telepedvén, egészen az irodalomnak élt, 1832-ben a M. Tud. Akadémia levelező tagjává választotta. Novellákat, politikai vezércikkeket, szindarabokat írt. Tagja volt a Kisfaludy-Társaságnak is.

⁵⁷ *Fáy András*t, éppen úgy, mint Bajza Józsefet vagy Toldy Ferencet, nem e jegyzetek hivatottak ismertetni, itt csak legszükségesebb életrajzi adatait adjuk. Fáy András 1786-ban született és 1864-ben halt meg Pesten. Szívvel-lélekkel a reformeszmék harcosa és Széchenyi legbecsületesebb munkatársa volt. Tagjává választotta a M. Tud. Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, igazgatója volt a budai szintársulatnak és a Nemzeti Kaszinónak, megalapította a Pesti Első Hazai Takarékpénztárt (1840). Higgadt, józan fő, „vidám bölcs” volt.

⁵⁸ *Bajza József* irodalmi méltatása nem feladata e jegyzeteknek, csak rövid életrajzi adatait közöljük. 1804-ben született Szücsiben (Heves-m.) és 1858-ban halt meg Pesten. Ügyvédi oklevelet szerzett, de ügyvédi gyakorlatot nem folytatott, hanem írói pályára lépett. Tagja volt a M. Tud. Akadémiának, igazgatója a Nemzeti Színháznak. Világos után sokáig bujdosott, ez dülta fel idegrendszerét s tette élőhalottá utolsó életeiben. Vörösmartyval és Toldyval tagja volt az „Athenaeum” c. szépirodalmi hetilapot megindító Triumvirátusnak.

⁵⁹ *Brdy (Luczenbacher) János* nemzeti múzeumi őr (1796—1871), történész és archaeológus. Kutatásai elismerésül 1832-ben a M. Tud. Akadémia rendes tagjául válasz-

totta. ő fedezte fel a róla elnevezett Érdy-kódexet, az 1527-ből származó legterjedelmesebb magyar nyelvemléket.

⁶⁰ *Marastoni Jakab* festő, született 1804-ben Velencében, meghalt 1806-ban Budapesten. Előbb Pozsonyban arcképeket festett, azután Pestre költözött s ott 1846-ban festészeti magániskolát nyitott. Iskolájában sok kitűnő mesterünk végezte első tanulmányait. Litografálással és fényképésszettel is foglalkozott. Pest városa művészi tevékenységéért díszpolgárává választotta.

⁶¹ *Brossai Sámuel* polihisztor tudós, született 1800-ban Torockón, meghalt 1897-ben Kolozsvárt. A kolozsvári unitárius gimnázium tanáráként kezdte működését, később az Erdélyi Múzeum-Egyesület igazgatója, majd a kolozsvári egyetem tanára lett a matematikai tanszéken, melyet utóbb a szan-szkrit nyelvi tanszékkal cserélt fel. A M. Tud. Akadémia tiszteletbeli tagjává választotta. Érdeklődése az élet és a tudomány egész körére kiterjedt s irodalmi tevékenysége is sokoldalú volt. Éles ítéletű közgazda, a zenei műveltség lelkes harcosa, mélyrelátó irodalmi kritikus és tisztult felfogású filozófus. A legkiválóbb magyar elmék egyike.

⁶² *Thibault Jean Thomas* francia építész és tájképfestő (1757—1826). A párisi Institut de France tagja és az, École des Beaux-Artson a távlatan tanára volt. A Barabás által említett könyvének címe: Application de la perspective lin. aux arts du dessin, Paris 1827.

⁶³ *Kemény Dénes báró* (1803—1849.), az erdélyi reformországgyűlések egyik vezéralakja, az ellenzék hivatalos vezére volt.

⁶⁴ *Bethlen János gróf* (1811—1879), ellenzéki vezér s az uniótörekvések egyik vezetőgyénisége volt. Utóbb élénk részt vett a kiegyezési mozgalmakban. Az erdélyi múzeumnak egyik alapítója volt s sokat fáradozott a kolozsvári Nemzeti Színház állandósításán.

⁶⁵ *Dessewffy Aurél gróf* (1808—1842), konzervatív államférfiú, 1838-ban a pesti árvízi segélyezési bizottság tagja volt, 1840-ben kir. helytartósági tanácsos lett. Széchenyi és Kossuth reformeszméivel szemben a konzervatív szellemet képviselte *Világ* c. lapjában.

⁶⁶ *Teleki Blanka grófnő*, festő és szobrász, született 1806-ban Hosszúfalván, meghalt 1862-ben Parisban. Művészi tanulmányait Cognet vezetése alatt Parisban végezte.

⁶⁷ *Vasvári Pál* (1827—1849), rövid ideig mint tanár működött, vezetőszerpe volt az 1848. március 15-i eseményekben. Kossuth minisztériumában titkár lett, majd szabadcsapatot szervezett s mint annak vezére esett el a gyalui havasokban.

⁶⁸ *Degerando Antonina* pedagógus és író (1845—1909), Degerando Ágost magyarrá lett francia író leánya. Előbb Budapesten működött mint tanárnő, 1880-ban pedig a kolozsvári felsőbb leányskola igazgatójává nevezték ki. Kiváló pedagógus volt, nagyszámú nevelésügyi cikket és tankönyvet írt.

⁶⁹ *Szentpéteri Zsigmond* (1798—1858) pályáját mint vándorszínész kezdte, majd haláláig a Nemzeti Színház tagja volt. Főképp a kedélyes szerepekben tűnt ki. Több színművet fordított franciából és németből.

⁷⁰ *Megyeri Károly* (1798—1842), Petőfi „Tintásüveg»-ének hőse, vándorszínészként kezdte művészi pályáját, 1837-ben az akkor megnyíló Nemzeti Színház tagja lett, mint kora egyik legjelesebb színésze. Magánéletében is rendkívül népszerű volt.

⁷¹ *Id. Lendvay Márton* (1807—1858), először vidéken színészkedett, 1837-ben a Nemzeti Színház szerződtette. Koráinak legnépszerűbb szerelmes színésze volt. Felesége, Hivatal Anikó, szintén a Nemzeti Színház tagja s a közönség ünnepekedvence volt. Fia, ifj. Lendvay Márton és menyje, Fánecs Ilka ugyancsak büszkeségei voltak az egykori Nemzeti Színháznak.

⁷² *Priessnitz Vince* (1799—1851), az újabb hidegvíz-kúra kezdeményezője, Gräfenbergben élt. Egyszerű földműves volt, a hidegvíz gyógyító hatását felismerve, annak lelkes apostolává vált, hírnévre tett szert és megalapította a gräfenbergi vízgyógyintézetet.

⁷³ *Ranfil Johann Mathias* osztrák festő, született 1805-ben Bécsben, meghalt 1854-ben ugyanott. Biedermeier-felfogású parasztképkeket festett, különösen a kutyajelenségeket kultiválta. Magyarországon is dolgozott. Termékeny festő volt.

⁷⁴ *Schwanthaler Ludwig von*, német szobrász, született 1802-ben Münchenben, meghalt 1848-ban. A múlt század¹ első felében München vezető szobrásza volt és mint 1835-től az akadémia tanára, döntő befolyást gyakorolt. A klasszicizmus álláspontján állt, sokat és könnyen alkotott. Az ő műve Münchenben a Bavaria 16 méter magas bronzszobra.

⁷⁵ *Mahlknecht Kari* rézmetsző, a bécsi Mahlknecht festőcsalád tagja (1810—1893). Arképeket és almanach-illusztrációkat metszett, később fényképész lett.

⁷⁶ *Bupprecht János* osztrák festő és litográfus, a XIX. század első felében Bécsben élt, majd 1842-ben Pesten telepedett le. A magyar arisztokrácia számos tagjának arképet festette és rajzolta köre. A Pesti Műegyletben aquarell miniatűröket állított ki. Leánya: *Rupprecht Etelka Adele*, festő és szobrász, atyjától tanult festeni, főleg miniatűröket

és apró szobrokat készített. Egyike volt Pesten a biedermeier-kor jelesebb miniatürfestőinek 1851-ig.

⁷⁷ *Wesselényi Miklós báró*, az „árvízi hajós” életrajzi adatai: született Zsibón 1796-ban, meghalt Pesten 1850-ben. Hatalmas erejű, kiváló észtehetségű, nemes szívű férfiú volt. Nagy szerepet vitt az 1834.-Í országgyűlésen, mint a főrendű ellenzék vezére. Reformmunkássága folytán fogságot szenvedett, később megvakult és évekig visszavonultan élt Gräfenbergben. Röviddel hazatérése után meghalt.

⁷⁸ *Trefort Ágoston* (1817—1888), 1872-től haláláig vallás és közoktatásügyi miniszter volt. Az ő nevéhez fűződik a középiskolák reformja, a budapesti nagyszabású egyetemi építkezések, a zeneakadémia megalapítása stb. Elnöke volt a M. Tud. Akadémiának.

⁷⁹ *Lukács Mór* író és műfordító (1812—1881), a M. Tud. Akadémia és a Kisfaludy-Társaság tagja, majd az utóbbinak elnöke. Mindkét intézmény javára nagyszegű alapítványt tett.

⁸⁰ *Grimm Vncse* körrajzoló, könyvnyomdász és műkereskedő, született 1810 körül, meghalt 1872-ben Pesten. Bécsből került Pestre, ahol előbb műkereskedése, majd könyvnyomdája volt. 1848-ban a magyar állami bankjegynyomda litográfiai osztályának igazgatója volt, ezért a szabadságharc leverése után Törökországba kellett menekülnie, ahol húsz évig szintén a pénznyomda szolgálatában állott. Kiváló szakember s ügyes litográfus volt.

⁸¹ *Zsivora György* (1804—1883), ügyvéd, majd bíró. Csanádmegyei főispán, kir. ítélőtáblai tanácselnök és a M. Tud. Akadémia tagja volt. Utóbbi javára végrendeletében 100,000 forintot hagyott.

⁸² *Szemere Bertalan*, az 1848-as minisztérium belügy-minisztere (1812—1869). Kossuth kormányzósága alatt miniszterelnök lett. ő ásta el a szentkoronát Orsova vidékén. Világos után két évig külföldön élt, sok viszontagság után betegen került haza s elmebajban halt meg.

⁸³ *Müller János* festő és rajztanító, született 1795 körül, meghalt 1870 körül Budapesten. Bécsben Füger tanítványa volt, majd Pestre került mint rajztanító és ismert miniatür arcképfestő. A Pesti Műegyletnek 1843-tól igazgatósági és műbírói választmányi tagja volt. Idősebb korában templomi képeket festett, néha Lotz Károly segítségével.

⁸⁴ *Kukurelli Lajos* festő (1813—1864). Bécsben, majd Kopácsy József hercegprímás támogatásával Rómában tanult. 1842-ben kiállította a Pesti Műegylet kiállításán „Magdolna megtérése” és „Időn túl künmaradt jegyespár” c. képét. Az előbbiről szólnak Barabás jóízű sorai.

⁸⁵ *Barabás Henriette*, id. Demjén Lászlómé, festőnő; született 1842. dec. 10-én Budapesten, meghalt 1892. mára 2-án ugyanott. Rajzolni és festeni atyjától tanult, kezdetben csendéleteket, később arcképeket festett. 1863-ban Demjén László kolozsvári könyvtáros vette nőül, de 1865-ben betegeskedni kezdett és férjétől elválva, hazament Budapestre atyjához egyéves fiacskájával együtt. Elnehezedett idegbaja 1892. tavaszán sirba vitte. Fia, Demjén László festő, 1864-ben született. Előbb Pesten, majd Münchenben tanult s ott is telepedett le. 1930-ban halt meg.

⁸⁶ *Felsőőri Pyrker János László* egri érsek (1772—1847), nagy pártfogója a tudománynak és művészetnek, jótékony atyja a szegényeknek, ő építtette az egri főszékesegyházat, alapította az egri tanítóképzőt és rajziskolát. A Nemzeti Múzeumnak nagybecsű képtárt adományozott. Költeményeket is írt.

⁸⁷ *Pickersgill Henry Hall* angol festő (1812—1861), a Pickersgill-festőcsalád tagja, hosszabb időt töltött Olaszországban. Barabás valószínűleg őáltala ismerkedett meg John Counliffé Pickersgill angol bankárral, aki nem volt művész, de szívesen járt művészárságba és Barabás metszeteinek megrendelését közvetítette Angliában. Széchenyivel és Barabással baráti kapcsolatban állt.

⁸⁸ A Hope-gyűjteményt Londonban Thomas Hope festő, építész, író és műgyűjtő (1770—1831.) alapította. Amsterdami gazdag kereskedőcsalád fia volt, éveket töltött Egyiptomban, Görög-, Török- és Spanyolországban, végül 1796-ban Angliában telepedett le. Főleg antik szobrokat és vázákat, olasz fesményeket gyűjtött. Bőkezű mecénás volt.

⁸⁹ *Brocky Károly* festő, született 1807-ben Temesváron, meghalt 1855-ben Londonban, Bécsben tanult, majd Olaszországot járta be, később Párizsban működött, végül 1838-ban Londonban telepedett le. Sok arcképet festett az angol királyi udvar és a főnemesség megrendelésére. Művészetét rutinos elegancia és kolorisztikus értékek jellemzik. Mithologiai tárgyú képeket is festett.

⁹⁰ *Stomfield Clarkson William* angol festő és illusztrátor (1793—1867). Eleinte címfestő volt, azután tengerész lett s ott kezdett festeni. Egy baleset folytán 1818-iban megvált a tengerésztől és teljesen a festészetre tért át, főleg színházi díszleteket és tengeri tájképeket festett. Később újszólván kizárólag csak ez utóbbit művelte s igen jó nevet szerzett magának. Tengeri képei rendkívül hatásosak, különösen perspektivikus felhőmegoldásai, — érthető, hogy Barabás e képeket közelebb érezte magához, mint Turner megfoghatatlan szín-álmait.

⁹¹ *Turner Joseph Mallord William* angol tájképfestő, született 1775-ben Londonban, meghalt 1851-ben Chelseában. A modern tájképfestészet megalapítója Constable-lel és Bonningtonnal együtt. Ruskin a tájképfestészet Michel-angelójának nevezte. Korában nein értették meg s különöaen utolsó éveinek spachtlival merészen odakent színekölteményeit a nagyközönség egy zavart elméjű és beteg szemti művész alkotásainak tartotta. Halála előtt száz olajképét és sokezer aquarelljét az angol nemzetnek hagyományozta. Képeinek terét levegő és napfény tölti el, mely felszabadítja anyagi mivoltukból a tárgyakat s a körvonalakat rezgő lég-hullámokba oldja fel. Késői műveinek már nincs is természeti tárgyak: önmagukért való színekölteményekké válnak, pl. a füst- és fényreflexekben rezgő *Tűz a tengeren*, Wilkie festő halálával (1841). Lehet, hogy éppen ezt a képet látta Barabás, aki a maga művészi beállítottságában nem érthette meg Turnert.

⁹² *Spencer Herbert* (1820—1903) angol bölcseleő és író, az *evolucizmus* tanának megfogalmazója.

⁹³ *Milton John* (1608—1674) angol költő, a világirodalom egyik remekének, az „Elveszett paradicsomnak szerző jje.

⁹⁴ *Addison Joseph* (1672—1719) angol tudós, költő és államférfiú. Iratait keresztény felfogás hatja át.

⁹⁵ *Peter von Cornelius*, német festő és illusztrátor, született 1783-ban Düsseldorfban, meghalt 1867-ben Berlinben. Korának legünnepeltebb német mestere, a düsseldorfi, müncheni és berlini festőakadémia¹ igazgatója. A Rómában működő *nazarénus iskola* egyik legtermékenyebb tagja. Nagyméretű történelmi kompozícióit gazdag gondolati tartalommal telítette, ezért óriási freskói gyakran zavarosak, nehezen áttekinthetők, festőtlenek.

⁹⁶ *Lamberg Ferenc Fülöp gróf*, Karinthiából ideszakadt, magyarrá lett grófi (és hercegi) család sarja (1791—1848), osztrák altábornagy. 1848-ban császári biztossá és ideiglenes nádorrá nevezték ki, de midőn Pestre érkezett és át akart menni Budára, a lázongó tömeg meggyilkolta.

⁹⁷ *Jellachich József gróf* (1801—1859), cs. kir. tábornagyszernagy, horváth bán. 1848-toan seregével betört Magyarországba s a szabadságharc folyamán mindvégig ellenünk harcolt. A horvátok emlékezetében mint nemzeti hős és költő él.

⁹⁸ *Hentzi Henrik* (1785—1849) osztrák tábornok. Elesett Buda bevételénél. Magyarelleses érzelmű, ellenszenves, bár vitéz katona volt. Emlékére Budán díszes oszlopot emelt a császári kormány 1852-ben, ezt azonban a nemzeti felháborodás 1899-ben eltávolította.

⁹⁹ *Szilágyi Sándor* történetíró (1827—1899), a budapesti Egyetemi Könyvtár igazgatója. Nagy műve: „A magyar nemzet története” 10 kötetben. Kiváló tollú, széles munkásságú író volt.

¹⁰⁰ *Guy on Richard gróf* (1812—1856), a magyar szabadságharc tábornoka. Mindenütt kitűnt hősiességével, különösen mint Komárom várának parancsnoka. A szabadságharc leverése után Törökországba menekült s ott különböző török seregek parancsnokaként harcolt a felkelők és az oroszok ellen. Felesége, Splényi Mária bárónő, férjét bolyongásaiban híven elkísérte.

¹⁰¹ *Földváry Károly* (1809—1883) és *Sándor* (1809—1806) ikertestvérek, 1848—49-ben honvédeztettek. Vitézül végig küzdöttek a szabadságharcot, utána az osztrák haditörvényszék mindkettőjüket súlyos fogságra ítélte, de később kegyelmet kaptak.

¹⁰² *Görgey Artúr*, az 1848—49-i szabadságharc hadvezére (1818—1916). Az ő nevéhez fűződik a világs híres fegyverletétel, amely után Klagenfurtba internálták. A kiegyezéskor hazajött és elvonultan élt. Az utókor igazságot szolgáltatott a méltatlanul vádolt nagy hadvezérnek.

¹⁰³ *Haynau Julius Jakab báró* osztrák tábornok (1786—1853). Az olasz és magyar szabadság leverése során lett hírhedtté a neve kegyetlensége miatt, ő végeztette ki az aradi tizenháromat s rajtuk kívül a magyarok százait. Tettei mindenkorra megbélyegzik emlékét.

¹⁰⁴ *Batthyányi Lajos gróf*, az első felelős magyar miniszterium elnöke (1806—1849). Vértanúhalált halt 1849. október 6-án. Lelki nemessége, törhetetlensége és mártírhalála a nemzet vértanúinak egyik legrokonszenvesebb típusává avatják.

¹⁰⁵ *Kossuth Zsuzsi*, Kossuth Lajos testvérhúga, Mészáros Rudolf ügyvéd és országgyűlési követ neje. A szabadságharc alatt a kórházak országos felügyelője volt, annak leverése után fogságot szenvedett, majd a Kossuth-család többi tagjával együtt el kellett hagynia Magyarországot. Amerikában halt meg 1854-ben.

¹⁰⁶ *AVbrecht főherceg* osztrák tábornagy (1817—1895). Haynau elbocsátása után Magyarország katonai kormányzója lett s mint ilyen, mindvégig ellenszenves volt a nemzet előtt. A monarchia leggazdagabb földbirtokosainak egyike volt.

¹⁰⁷ *Adam Albrecht* bajor festő, született 1786-ban, meghalt 1862-ben. Résztvett a napóleoni háborúkban. I. Ferenc József megbízásából olasz csatákat festett. (Barabás tévesen írja, hogy a novarai csatát a bajor király megbízá-

sából festette.) Idősebb korában fiai, kik szintén festők voltak, segítették munkájában.

¹⁰⁸ *Barabás* 1863-ban nyitott fényképezési műtermet Pesten, az Űri- és Korona-utca sarkán. Társa egy Fajth nevű fényképész volt. Közös műtermük alig egy évig állott fenn.

¹⁰⁹ *Sina Simon* báró (1810—1876), bőkezű mecénása nemzeti intézményeinknek. Apja, Sina György Simon báró, Széchenyi mellett lényegesen hozzájárult a Lánchíd felépítéséhez, — ezért rendelte meg Barabásnál az alapkövetélt ábrázoló képet., A M. Tud. Akadémia palotája az ő bőkezűségéből épült.

¹¹⁰ *Landauer Leonard* festő, született 1790-ben, meghalt 1868-iban Pesten, ahol 1821—1850. közt a városi rajztanodában tanított. Főleg arcképeket festett. „Fény- és árnytan” c. műve 1843-ban jelent meg. Fia, Alajos, szintén festő és rajz-tanár volt.

¹¹¹ *Molnár József* festő, született 1821-ben Zsámbékon, meghalt 1899-ben Budapesten. Tanulmányait Bécsben, Velen-cében és Münchenben végezte. 1853-ban Pesten telepedett le s ott történelmi-, élet- és tájképeket festett a romantikus szellemében. A kor legjobb magyar festőinek egyike.

¹¹² *Khoor József* festő, született 1817-ben Pesten, meghalt az 1880-as években ugyanott. Mint a kor legtöbb magyar művésze, ő is Bécsben és Münchenben tanult. 1848-tól a pesti József-fiúárvház, majd az iparrajziskola rajztanítója volt, utóbbi intézetnek később igazgatója lett. Romantikus tájképeket, magyar életképeket és csendéleteket festett. Mint művész, nem jelentékeny.

¹¹³ *Telepy Károly* festő, született 1828-ban Debrecenben, meghalt 1906-ban Budapesten. Telepy György színész-festőnek fia. Külföldi tanulmányok után Pesten telepedett le, ott évekig a Képzőművészeti Társulat titkára és mütárosa volt. Arcképek és oltárképek mellett főleg veduta-szerű tájképeket festett a romantikusok stílusában. Néhány nagyméretű tájképét a Szépművészeti Múzeum őrzi. (Lásd az 5. számú jegyzetet.)

¹¹⁴ *Pulszky Ferenc* archaeológus (1814—1897), a magyar régészeti tudomány egyik úttörője. A szabadságharc után emigrációban élt, hazatérve elnöke lett a Képzőművészeti és a Régészeti Társulatoknak, majd a Nemzeti Múzeum élére került. Szépirodalmi, politikai, történelmi és művészeti műveket írt, főműve: Magyarország archaeológiája (1897—98). Ő vetette meg alapját az Iparművészeti Múzeumnak. Fia, Károly, az Orsz. Képtár igazgatója, szintén kiváló művészeti író volt.

¹¹⁵ *Fraknói Vilmos* történetíró (1843—1919). A M. Tud. Akadémia főtitkára, majd alenőke és igazgatótanácsosa, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelője, a Kisfaludy-Társaság tagja, címzetes püspök. Sokoldalú történetíró, eredményes kutató és művészi feldolgozó. Rómában saját költségén történelmi intézetet alapított és művészházat létesített.

¹¹⁶ *Tóth Lőrinc* jogtudományi és szépirodalmi író (1814—1903). A szabadságharc után halálra ítélték, de kegyelmet kapott. A kiegyezés után kúriai tanácselnök lett s a király főrendiházi taggá nevezte ki. Tagja volt a M. Tud. Akadémiának, a Kisfaludy- és Petőfi-Társaságnak.

¹¹⁷ Az 1931-ben megalakult M. Tud. Akadémiának első művésztagja Ferenczy István szobrász volt (1832), id. Marko Károlyt Barabás után választották taggá (1840).

ACADEMIÁBÓL KI JÖTTÖM UTÁN KÉSZÍTETT
MUNKÁIM 'S AZOKBÓLI JÖVEDELMEMNEK
JEGYZŐKÖNYVE



O. Jegyek magyarázata —
M. olgiban —
A. miniatúrben —
Ks. aquarell v. víz festékkel
V. Kreyonnal v. Kresával
C.f. véholat — /: Stitzey /
Ks. conv. forrás —
 arany —
 atás —

1	Ossiánt másoltam Kraft után o. el adtam Bukarestben	20	—
2	Saphot detto Kraft szerént o.	10	—
3	Dannenberg Klárát — olajba —	12	—
4	Barra Gábort o.	—	—
5	Egy pár gerezd szállót o.	—	—
6	Egy 102 esztendő Invaldus katonát Melter Ferencet o. g. vette Báró Jósika Miklós	—	40

Kolo'svárt.

7	Gyergyai Lászlót — aqu.	gratis	
8	Bartha Rozállát m.	—	10
9	B. Reichensteinnét m.	—	14
10	Radnótfái Sámuelét m.	—	12
11	Lészai Katit m.	—	12
12	Bajsainé kis unokáját m.	—	8
13	Barcsai Lászlót kr. 2-szer	—	12

1851-ben.

14	G. Teleki János fiját — m.	—	16
15	Deutelnét — m.	—	8
16	G. Kornl's Mihályt kr.	—	8
17	Fikker Károlinát o.	—	30
18	Kádárt G. Vas Imreh számára kr.	—	5
19	Primker nyelvmezt m.	—	16
20	B. Jósika József annyát o. Copia	—	24
21	Ferenc Császárt a' Lyceum számára o. élet-nagyságban 7½ láb magos, 4½ lábszéles	—	100
22	G. Rhedel Adámné — o. Copia	—	24
23	Lészai Lajos kis leánya o. m.	—	16
24	Dobrai szabó legénye, József m.	—	16
25	Kovács Miklós C. Püspök igazítás	—	10
26	B. Wesselényi Farkasné m.	3	—
27	Az öreg Istvánfiné — o. —	—	20
28	G. Rhedel Klára — m.	—	16
29	G. Kornl's Mihályné m.	—	16

*Szebenbe mentem Május 8-án
1851-ben — ott festettem*

30	Zálman kis fiját — o.	—	40
31	Az öreg Millert — o.	—	24
32	Fileknét — o.	—	24

Sorszám		arany	Cfl.
33	Dobákot — o.	—	20
34	Loscht — o.	—	16
35	feleségét — o.	—	20
36	Gudenaut — o.	—	40
37	feleségét — o.	—	40
38	Dr. Rothot — o.	—	40
39	feleségét — o.	—	40
40	Rákóczi Ferencet másolám Kupeczky szerént G. Bethlen Ferenc számára — o.	—	40
41	Sz. Susánnát G. Lázár rendeléséből oltárkép	—	100
42	Kenderesi Ferenc gyermekeit életnagyságban		gratis
43	Neuhauser Ferencet — o.		gratis
44	Schmidt actrix leánykáját o. el adtam Bukarestben	4	—
45	egy cigányt Studium — o.	—	—
46	Szebeni Pált — o.	gr.	—
47	Sz. Susánnát másolám	gr.	—
48	Nemegyeit m.	—	16
49	Philippeskot. (Constantin) a.	—	16
50	Waldbaumot a. kétszer	—	24
51	B. Rhadákot m.	—	20
52	Meltzert m.	—	16
53	Mühelyesit m.	—	12
54	Sterzingert m.	—	12
55	TT. p. Schlaufot kr.	—	8
56	Prof. Schulert m.	—	16
57	Egy Cadetot m.	—	8
58	Kovács Ferencet — aqu.	—	5
59	Wagnert — egy hadnagyot m.	—	6
60	Schmidt actrixot m.	gr.	—
61	G. Lázárt a' Cancellariust lithographiroztam	—	20
62	Stock Rozaliát m.	gr.	—
63	Karagyusovicsot a.	—	—
64	és feleségét a. Guitar leczkékért	—	—
65	Gyergyal Laczit m.	gr.	—
66	Pákeit kotázásért a.	gratis	—
67	Thierrynét a. Bukaresti szekérbérben	—	—
68	Szász Ferencet m.	gr.	—
<i>Szebenből 1831-ben Nov. 8-ikán el mentem Bukarestbe — ott festém.</i>			
69	J. Soutyot m.	8	—
70	detto kr.	5	—
71	Mad. Leman m.	8	—

Sorszám		arany	Cfl.
72	G. Gramond a.	5	—
73	Anika Philippesko m.	8	—
74	Mad. Jakovinco m.	8	—
75	Dem. Bankration kr.	6	—
76	detto — másolat	6	—

1832.

77	Constantin Soutyo olajban térdig kis leányával és maga min. kis fija m.	50	—
78	Panu Costelko a.	6	—
79	Generalis Schirmanné m.	8	—
80	Generalis Kisseleff lithographia Mondonville számára	10	—
81	Generalis Leöwenstern o. m.	10	—
82	Panajut — egy Boujér o.	10	—
83	Otetilischán m.	8	—
84	Pr. Constantin Gyka leánya a.	8	—
85	Dem. Koressi m.	8	—
86	Gener. Staroff o.	—	—
87	felesége o.	—	—
88	dtto m.	—	—
89	detto m.	50	—
90	Mad. Mich. Gyka m.	8	—
91	Gener. Schirman m.	8	—
92	detto Mad. Schirman m.	8	—
93	le rajzoltam Generalis Kisseleffet és azt másoltam	—	—
94	a' Cantacusino számára o.	15	—
95	detto a' Spartharnak most Uralkodo Herceznek o.	25	—
96	Michel Gykának kr.	7	—
97	Mad. Bankrationnak kr.	6	—
98	Mad. George Philippesconak. kr.	7	—
99	Cantacusinonak kr.	6	—
100	Muchanofnak kr.	7	—
101	Alex Philippeskonak. kr.	6	—
102	Mad. Balianonak kr.	7	—
103	megint a' Spathárnak kr.	7	—
104	Mr. Fourot m.	5	—
105	Kimpigniant m.	8	—
106	Obrist Leman m.	8	—
107	Toumanov m.	8	—
108	Gen. Staroff kr.	8	—
109	Kimpigniant 2-ik m.	8	—
110	detto 3-ik m.	6	—

Sorszám		arany	Cf.
111	Raimondi József m.	gr.	—
112	Mad — detto a. két	—	—
113	Raimondi leányai Josephina és Caecilia egy képben o.	gr.	—
114	Mad. Alex. Gyka kr.	6	—
115	Mad. Folkojan kr.	5	—
116	Jean Vakaresko m.	6	—
117	Fő hadnagy Ziemsky m.	5	—
118	Mlle. Markler m.	4	—
119	Weise a' Thierry boltja felvigyázója m.	3	—
120	Magamat barátimnak kétszer — kr. egy- szer m.	—	—
121	Kampiniano ötször másolat m.	30	—
122	Gredistyán m.	6	—
123	Cap. Salmen m.	8	—
124	Mad. Günther m.	3	—
125	Heliad számára tulajdon költeményire egy történeti kép mint Arch Angyal meg jelen Mihály Vajda' álmában o.	20	—
126	Capitain Horbaczkí m.	5	—
127	Obrist Goverof m.	8	—
128	felesége m.	8	—
129	Gen. Schirman m. másolat	8	—
130	Cantacusicino anyja olaj másolat	12	—
131	Gregiu Rákovicz a.	6	—
132	Const. Gyika kr.	6	—
133	Wenrich kr.	gr.	—
134	a' Kámpolunki Vámos. m.	3	—
135	Mad. Rasti o.	18	—
136	Wladujano a.	6	—
137	Mad. Csukhergyiu o.	10	—
138	Mme Jean Gredistyán	gr.	—
139	Mme Salmen m.	8	—
140	Sárei a' luth. pap. m.	3	—
141	Bralloj m.	5	—
142	Wojnesko kr.	5	—
143	Hagyinon m.	4	—
144	Emmanuel Fáká a.	8	—
145	Const. Gyka C. kr.	6	—
146	M-Horbaczkí m.	5	—
147	Csokoj Jordátyi o.	9	—
148	Virágcsináló — Sänger kr.	gr.	—
149	egy Madonna m. másolat.	—	—
150	Kreczulesco kr.	4	—
151	Hagyiuon másolat	3	—

Sorszám	1855.	arany	Cif.
152	Const. Gyka 3-dszor kr.	6	—
153	Mad. Bibesco a' Herczeg Brankováné testvére m.	8	—
154	a' Blaramberg fiya. kr.	10	—
155	Campiniano — másolat. m.	5	—
156	Const. Balacsan kr.	6	—
157	Campiniano más. m.	5	—
158	Mr. Fáká l'ainé m.	8	—
159	Enfantin másolat Grewedon után kr.	—	—
160	Bialoskursky kr.	6	—
161	Mile. Dadulesco o.	10	—
162	detto m.	6	—
163	Házi asszonyom veje m.	4	—
164	felesége m.	4	—
165	Mad. Balacsán kr.	6	—
166	Barbucsan m.	5	—
167	Panu Costesco m.	6	—
168	Egy muszka Flaker attyát másoltata, o.	6	—
169	testvére detto o.	6	—
170	a' Muszka kormány számára 3 gusás oláhat per 2 arany	6	—
171	Csuhergyiu o.	10	—
172	lotterifáztam egy bétsi studiumomat	14	—
173	Brailoj m.	12	—
174	Pleshogyano m.	4	—
175	Mme Arlon o.	12	—
176	Mme Salich m.	4	—
177	férje m.	4	—
178	Carl Rosett m.	10	—
179	Königsberger m.	4	—
180	másolat m.	4	—
181	felesége m.	4	—
182	másolat m.	4	—
183	Blárámberg kr.	8	—
184	Mme detto m.	12	—
185	Metropolita Neoxheta Nikulaj o.	26	—
186	detto kr.	gr.	—
187	számára egy megváltó o.	10	—
188	Caecilia Raimondi a.	gr.	—
189	Kreczulesco m.	6	—
190	Metropolita a.	6	—
191	detto a.	8	—
192	detto m.	12	—
193	Manotutyi m.	8	—

Sorszám		arany	Cil.
194	számára Megváltó o.	6	—
195	Metropolita kr.	3	—
196	detto 3	3	—
197	1833-ban Juliusban ki jöttem Bukarestből — a Contumaziában le festettem a Dr. leányát	gr.	—

*Mentem Szebenben át Kolo'svárra —
ott festém.*

198	Gub. Secr. Barthát	gr.	—
199	Bartha Rozáliát a.	gr.	—
200	detto Marit m.	gr.	—
201	G. Bethlen Ferenczet — lith.	6	—
202	Szeredahelyit (Szinészt) lith.	3	—
203	feleségét m.	gr.	—
204	Barra Gábort — lith.	gr.	—
205	Magamat — lith.	—	—
206	Ref. Superintendenst Bodola Jánost lith.	gratis	—

*Septemberben Háromszékre mentem
ott festém.*

207	B. Apor Józsefet o.	—	—
208	feleségét o.	4	—
209	Gáál Miklós Bátyám, a.	gr.	—
210	felesége't a.	gr.	—
211	a' Dálnoki Papot Ferenczit kr.	gr.	—

*Octoberben mentem magyar Igenbe
K. Fejérvár mellé — ott festém.*

212	Vadadi Lászlót o.	—	40
213	feleségét o.	—	50
214	Benedek Jos'efet o.	—	24
215	feleségét o.	—	30
216	Jánosi Anikot emlékezetemből halála után o.	—	64
217	Karaszegnét o.	—	30
218	Horvatowits anyossát o.	—	50
219	Kiss Jos'efet halála után emlékezetemből o.	gr.	—
220	Procurator Lengyel fíjat N. Enyedről o.	—	30
221	Consil. Ciriéket o.	—	60
222	C. Bialoskurskyt magamnak mín.	—	—

1834-ben

223	Janka Lajost m.	4	—
224	Szegedi Samuelt o.	—	40
225	Szegedínét o.	—	40

Sorszám		arany	Cfl.
	<i>Jan. 26-ikán Bécsbe mentem Olasz Orgba indulando — Bécsben festém.</i>		
226	Gyulai Sámueit kr.	gr.	
227	Kiss Samueit a.	gr.	
228	Egy zsidót m.	—	30
229	Székely Dávidot m.	gr.	
230	Fő Hadnagy Herzet m.	—	25
231	Capitain Wellbankot m.	—	30
232	Udvarnokí Agens néhai Lányát. kr.	—	30

Bécsből rövid időn Velenczébe utazám ott festém.

233	Beniczky Louist kr.	gr.	
234	feleségét	gr.	
235	leánykáját m.	gr.	
236	Magamat Beniczky számára o.	gr.	
237	egy Lazaronit. Studium. o	—	—
230	egy halász fíjut. most B. Miskéné tulajdona	—	40
239	másolám nagyban (9½ láb széles 7½ láb magos) az Europa el ragadtatását Paolo Veronese után o.	—	—
240	Giovanni Marquesit kr. kölcsönbe	—	—
241	<i>1834-ben Novemberben el menék Rómába hol több uton útfélen készült vázolataimon kívül festém.</i>		
242	Leitch barátomat egy Angol tájfestőt m.	gr.	
243	Generalis B. Leövensternét a.	4	—
244	A' muszka Generalis G. Gourjefnek egész Familláját	—	320
	kapnék 40 Napoleon aranyat	—	—

1835-ben

245	több vázlatok és studiumok közt rajzolék egy Tolvaj kapitányt kr.	—	—
247	Házi gazdasszonyomat. a.	gr.	
248	meg utazva Nápolyt onnan vissza jöve Rómába csak Studiumokat készíték. Onnan Florenzbe Siena felé menék honnan Pisan Genuán át Májlandba — hol a' Lago Maggiore — di Como etc. — körül csak vázolatokat készíték többek közt festém		
249	Robert Emál Bockműhlt kr. fel jövék Bécsbe	gr.	

Sorszám		arany	Cf.
<i>Bécsbe festém</i>			
250	Kap. Székely Jankót m.	—	20
251	Hadnagy Székely D. a.	gr.	—
252	B. Horeczkynét a.	—	20
253	Hadnagy Györgyöt — és szeretőjét a.	—	40
254	König lovászmestert m.	—	24
255	leány testvérét a.	—	30
256	B. Jósika Samut — lith.	—	30
257	G. Elsnét a. vázolat	—	16
258	fiját — vázolat	—	8
259	Az öreg Rennert o.	—	30
260	Relandot o.	—	20
261	G. Teleki Sophit a.	—	30
262	Gyulai Sámuelnét kis gyermekével kr.	gr.	—
<i>1835-ben Nov. 15-ikén le fővök Pestre — itt festém.</i>			
263	G. Teleki Sophit más. a.	—	30
264	G. Rhadainét a.	—	30
265	Zmály Károlyt kr.	gr.	—
266	Hiltnét m.	—	30
<i>1836-ban</i>			
267	Wörösmatit o.	—	40
268	G. Koteket. a máslat	—	30
269	G. Buttlert a' Heves vármegye számára élet nagyságban o.	—	230
270	megvevé vázolatját o.	—	10
271	G. Sermaget a.	—	40
272	A' Luccai Uralkodó Herczeget — aqu	10	—
273	Vörösmartit — sepiával az Aurora számára	—	30
274	G. Deseffi Emilt a. kifizették 1842-ben	10	—
275	Dr. Pagettet kr.	8	—
276	B. Jo'sika Miklóst kr.	—	30
277	Fuchs kereskedőt kr.	—	30
278	A' Luccai Herczeget lith. Bourbon Károly Lajost természetről	—	120
279	B. Lederernét vázlat	—	13
280	Majtényi Pálnét o.	—	50
281	Brünecket lith.	—	55
282	Gr. Karoly Lajos Józság igazgatóját G. Karoli Lajost a.	10	—
283	detto — lith.	—	65

Sorszám		száry	Cfl.
284	egy Tiroler leányt G. Fáy István számára a.	---	40
285	B. Stürmerné a. váz.	3	—
286	Székács vázlat	gr.	
287	Dr. György vázlat	gr.	
288	G. Szécheeyi Istvánt élet nagyságban Bihar Vármegyének o.	—	400
289	detto. Hont Vármegyének	—	300
290	Reis Gergelyt o.	—	40
290	feleségét o.	—	40
292	Kolbot, Vormundert. o	—	80
293	B. Forait, másolat Ender szerint o.	—	60
294	Aschbot Ing. kr.	—	24
295	Bujanovics Sándort o.	—	30
296	B. Wesselényi Miklóst o.	—	40
297	Fuchsne másolat o.	—	40
298	Allbachot o.	—	—
299	Hertelendi Ignác Torontal Vgye Adminis- trátorát	—	80
300	Székely Istvánt kr.	gr.	
301	Rothkrepp számára egy asszonyt a.	—	20
302	Dr. Engelt o.	—	30
303	feleségét o.	—	30
304	Gustav Schuelert Jenai Professort o.	—	30
305	detto vázolat	—	10
306	Henriette Bois de Chesne a.	—	24
307	G. Széchenyi Istvánné másolat Daffinger után tusch vázlat	—	10
308	G. Kun Gergelyt m.	—	30
309	Házi Miklósné o.	—	60
310	Erdősné titokban a.	—	40
311	Fáy András o.	—	40
312	Gustaw Primkert váz.	—	10
313	Dr. Schedelné kr. váz.	—	10
314	Isabella lánya — detto	—	8
315	Jakab István a.	gr.	
316	Domokosné gyermekével egy képre o.	—	120
317	G. Festetich Ernest o.	—	50
318	Elsenfeldné m.	—	36
319	Remekházi m.	—	36
320	Somsitz vázolat	—	10
321	Fő Hadnagy Belács o.	—	40
322	B. Pronai Sándor térdig. a' Luth. Status számára o.	—	100
323	Gusmics Isidor Bakonybéli Apatur	—	36
324	Briedl o.	—	36
325	B. Jósika Miklósné m.	—	30

Sorszám		arany	Cli
326	Liptai m.	—	36
327	B. Banffy Miklós a.	—	36
328	Incze József. a	gratis	
329	Ágoston m.	—	36
330	Takáts Tili a.	—	30
331	Prof. Stettner o.	—	40
332	G. Teleki József olajban a' M. T. akad: számára	—	—
333	Kollár kr.	—	50
334	Jankovics vázolat	—	10
335	Dalos Pál m.	—	28
336	Horváth Lázár vázolat	—	10
337	Házi Lori a.	10	—
338	G. Csáki Sigmond a.	—	40
339	B. Bánffy Miklós o.	—	60
340	Nagy József vázolat	—	10
341	Fuchsné másodszor o.	—	40
342	B. Wesselényi Miklós lith.	—	30
343	Eckstein Lánykája a.	—	30
344	Házi Lori vásárolt két vázolatot	6	—
345	Barcsai Hadnagy váz.	—	10
346	B. Jósika Miklós tussal	5	—
347	B. Splény kisasszonyok vettek vázolatokat	6	—
348	G. Kotekné detto	6	—
349	G. Sermage detto	8	—
350	— detto	2	—
351	G. Waldstein detto	9	—
352	Splény klasszonyok detto	4	—
<i>1837-ben.</i>			
353	Pankér Victoria a.	—	36
354	Tessedikné a.	—	36
355	Házi Lori m.	—	36
356	Jankovitch m.	—	36
357	Fő Hadnagy Pfisterer o.	—	30
358	Bajzáth Józsefné o.	—	60
359	Tasner Antal m.	—	26
360	Bonyhádi Perczel Sándorné ol.	—	80
361	Berzsényi Dániel tussal másolat a' m. t. t. év könyve számára	—	—
362	Szigethi o.	—	12
363	G. Széchenyi Istvánt a' Rutfliesz számára o.	—	40
364	Stöler aqu.	—	20
365	Bárfal m.	—	28
366	Teleki Josepha a. kétszer. Cop.	—	80

Sorszám		arany	Cfl.
368	Pánker Victoria a. 2-szor	—	30
369	testvére a.	—	36
370	egy kis táj G. Sermagenak. a.	—	9
371	Kacskovics. m.	—	30
372	B. Splényi Lotti. v.	gr.	—
373	G. Sternbergzé aqu. a' kis leányával egyre	20	—
374	detto másolat	10	—
375	G. Kottek a. másolat	—	30
376	detto neki egy drolos Tót v.	3	—
377	Fáy András a' G. Bethlen Ferencz szá- mára o.	—	40
378	G. Keglevics Gejza a.	—	36
379	Czigler o. cserébe	—	—
380	Cziglerné o. cserébe	—	—
381	B. Pronai Albert a. v.	—	12
382	Konkoll. Komáromból olaj	—	50
383	felesége detto	—	50
384	Gr. Sternberné a. másolat az eiséből	20	—
385	B. Splényiné aqu.	12	—
386	Salenderné a.	10	—
387	Kacskovics a.	—	30
388	G. Teleki József. lith.	—	—
389	Az öreg Czigler o. csere	—	—
390	felesége o. detto	—	—
391	Dr. Pongrácz o.	gr.	—
392	Szemeréné m.	—	36
393	Flát klasszony a.	—	40
394	Wégh m.	—	36
395	Tomsics Luise m.	—	36
396	Turcsányi Fáni m.	—	36
397	Kazinczy Gábor a.	—	36
398	Czuczor Gergely. o.	—	—

Erdélyben augustusban festettem.

399	Kovácsnai papot Inczét. o.	—	30
400	feleségét Forró Rosaliát. o	—	30

Sáremsberkén.

401	G. Teleki Ferencznét o.	—	60
402	detto a.	—	40
403	Herczeg Waldecket o.	—	60
404	detto. aqu	—	40
405	a' Herczegnét o.	—	60

Sorszám		arány	Gf
406	detto a.	—	40
407	G. Wurmbrandnét a.	—	40
408	detto. kr. v.	3	—
409	B. Way Lajosnét a.	—	40
410	G. Teleki Samuelt. kr. v.	3	—
411	Ziegler a' Gróf nevelőjét kr. v.	—	10
412	leány testvérét kr. v.	—	10
413	B. Way Lajos gyermekeit kr. v.	6	—

Onnan Szegedbe utaztam.

414	G. Teleki Domokost kr. v.	3	—
415	a' Grófnét a.	10	—
416	G. Bethlen Leopold a.	—	40
417	detto a.	—	40
418	detto m.	—	40
419	felesége a.	—	40
420	detto a.	—	40
421	detto kr. v.	3	—
422	Béldi István a.	—	40
423	G. Mikos János a.	10	—
424	B. Huszár Károly kr. v.	3	—
425	G. Bethlen Gábor kr. v.	3	—
426	Fülei ügyvéd kr. v.	3	—
427	G. Karacsai a.	—	40
428	detto kr. v.	3	—
429	Dissentné a.	—	—
430	B. Kemény Dénes kr.	—	—
431	B. Jó'sika János kr.	6	—
432	felesége kr.	6	—
433	G. Bethlen Misi kr. v.	3	—
434	" " Leopoldine kr. v.	3	—
435	G. Bethlen Jó'sefné leánya kr. v.	3	—
436	Gyergyai Ferencz o. magamnak	—	—

Szegedből mentem Pestre Novemberben.

437	Gróf Teleki Domokos aqu. m.	10	—
438	G. Teleki Domokosné a. m.	10	—
439	Nagy Jósefné	11 ½	—
440	Fröhlichné o.	10	—
441	Fröhlich o.	10	—
442	Dr Schedel kr. v.	—	10
443	Lendvayné	—	8

Sorszám	1838.	arany	Cfl.
444	Heckenastnak egy historial darab — a' tótók — G. Széchenyiné — és egy oláhné — tussal az 1839-ik emlíny számára. 3 rajz	18	—
445	G. Sztárainé a. v.	4	—
446	Nagy Józefnek egy tájkép <i>zöldfa</i> nevű czimernek	—	100
447	B. Kráinné a. v.	4	—
448	G. Sztárai Daffinger szerént m.	6	—
449	Schodelné o. el adtam 1843-ban	—	45
450	leány testvérelmet egy képre o.	—	—
451	Luczenbacher János o.	gr.	—
452	Ho.váth Jánosné a. c.	10	—
453	G. Károlyi Györgyné	24	—
454	G. De'sewffi Emilné	3	—
a Pesti drviz közbe vágott — el jöttem Kolozsvárra — Aprilis elején Kolozsvárt festettem.			
455	B. Bánffy Albertet kr. v.	3	—
456	Comtesse Bethlen Birit a.	4	—
457	Copia a.	4	—
458	Hollakyt a.	4	—
459	B. Huszár Károlyt a.	4	—
460	Báró Wesselényi Istvánt o.	12	—
461	detto o.	12	—
462	B. Wesselényi Istvánnét o.	12	—
463	Winkler Károlyt o.	—	12
464	Prof. Salamont o.	—	20
465	B. Kemény Déncst lith.	—	—
466	B. Wesselényi Miklóst lith, magam hasz.	—A	—
467	Gyergyal Ferenc lith.	gr.	—
468	Petrikovics Jullánna képét bé végeztem o.	gr.	—
469	testvér ötsém Barabás Lajost olajban	gr.	—
470	egy virág bokrétát. o.	—	—
471	Heckenastnak tus rajz egy paraszt leány 's szeretője	8	—
472	G. Bethlen Gábor ifjabb a.	3	—
473	Katona Elek min.	8	—
474	G. Kornis Mihályné a. v.	4	—
475	Comtesse Karacsai a. v.	4	—
476	Kornisne 2-or a. v.	4	—
477	B. Huszár Pepi kr. v.	3	—
478	Vér Miklós. a. v.	4	—

Sorszám		arany	Cfl.
479	testvére a. v.	4	—
480	Schmidt Mari a. v.	4	—
481	B. Bánffy Miklós a. v.	4	—
482	B. Szentkereszti a. v.	4	—
483	G. Teleki Róza a. v.	4	—
484	G. Bethlen Farkas a. v.	4	—
485	Dobrai Kati min.	4	—
486	B. Wesselényi István 3-or o.	12	—
487	G. Bethlen Gergely a. v.	4	—
488	Biró Miklós o.	—	20
489	felesége o.	—	30
490	Dr. Marussi, a.	gratis	—
491	édesanyja detto	—	—
492	Horváth Miklós Cadet, a. v.	4	—
493	Zudor Zuza a. v.	4	—
494	Erkeli, kr. v.	—	8
495	B. Kemény Simon o.	10	—
496	B. Huszár Károlyné o.	10	—
497	B. Bánffy Zásigmondné o.	10	—
498	Wettenfled a. v.	4	—
1839.			
499	Comtesse Csáky Eulalia o.	25	—
500	Özvegy Barra Gáborné o.	—	60
501	G. Csáky György o.	25	—
502	G. Kornis Mihályné a. v. C.	4	—
503	az öreg G. Kun, o. C.	10	—
504	G. Bethlen Imreh kr. v.	6	—
505	G. Kornis János Erdély Org. Gubernátora. o. térdig	—	140
506	B. Huszár Károly	10	—
507	Deaki Theresia, a. v.	4	—
508	B. Jósika Lajos a. v.	6	—
509	Kirmayer o.	—	30
510	Prof. Mches lith.	—	40
511	Comtesse Wass Gliza lith.	—	45
512	Manovárda a. v.	4	—
513	B. Huszár János a. v.	4	—
514	G. Bethlen János o.	10	—
515	B. Vesselényi Ferencz	12	—
516	Benedek József	—	12
517	Amon o.	—	40
518	Kirmayerné o.	—	36
519	Comtesse Bánffy Mili, a. v.	4	—
520	Egy medve kutyákkal viaskodva czimernek bólt e'ejébe Kolo'svárt — Schwarzlnek	—	70

Sorszám		arany	Cfl.
521	Horváth János kapitány o. m.	6	—
522	Comtesse Kendeffi Rozalia. B. Vesselényi Farkasné o.	25	—
523	Oregebb G. Bethlen Jánosné.	10	—
524	Gyergyal Biri o.	—	40
525	B. Bornemissza Józsefné o.	4	—
526	Basa fiscalisné o. m.	6	—
527	Ifj. G. Bethlen Jánosné. o.	25	—
528	Comtesse Kornis Papi a. v.	4	—
529	G. Bethlen Miklós kr. v.	3	—
530	Heckenástnak egy tus rajz. Czigányok	8	—
531	detto egy Toroczka asszony	8	—
522	az öreg Heydendorffné	—	40
533	Basa Fiscalis ügyvéd o.	6	—
534	P. Orachtenné a. v.	4	—
535	B. Splényi Mihály o.	10	—
536	G. Kornis János a. v.	4	—
537	Heidendorf Mina. O.	—	40
538	Hadnagy Radnótfái Sigmond. kr. v.	—	12
539	Sabel Menyhárd. O.	10	—
540	felesége	—	40
541	G. Bethlen Pál a. v.	4	—
542	Secr. Bertleff. O.	—	40
543	Horváth Ferencz. Fis. Dir. o.	—	40
544	Welence. Schwarzlnak. o.	—	68
<i>1839. Junius elején mentem Pestre — ott festettem.</i>			
545	Székácsnét a.	—	36
546	G. Teleki József elő Excell. tussal almanach számára	10	—
<i>Jul. 29-ikén érkeztem Gräfenbergbe ott festettem.</i>			
547	Kendelényi Károlyt kr. v.	gr.	—
548	B. Seckendorffot. a. v.	6	—
549	Secr. Mayt a. v.	6	—
550	talpig dt. a. v.	gr.	—
551	Traskonét a.	—	40
552	a' kis G. Blücher Gephárdot. a.	8	—
553	G. Henkel fija. a. v.	8	—
554	G. Zichy Feraris a. v.	8	—
555	General. Kappel. Varsauból. a.	12	—
556	B. Bánffy Albertet. a.	10	—

Sorszám		arany	Cb.
557	B. Zászné a.	12	—
558	Nimsch kisasszonyt. a.	12	—
559	Mad. Brounoldot. a' Herczeg Nassau szá- mára. a.	15	—
560	Herczeg Nassaut. m.	15	—
561	a' Brounoldné lakását. a.	10	—
562	kis lánykáját a.	8	—
563	egy kis gyermek. kr. v. Brounoldnének	3	—
564	G. Páár a. v. Hg. Lichtesteinnek	4	—
565	General. G. Sickingennek egy tájképet An- gerat a.	8	--

a' Herczeg Lichtensteinné Albumába.

566	Herczeg Lichtensteint a. v.	8	--
567	B. Wesselényi Miklóst grau in grau a. v.	3	—
568	a' kis Herczeget Rudit. kr. v.	4	—
569	Palazzo Coffaro. kr.	5	—
570	egy lapra két tájképet a.	5	—
571	egy lapra 5 d. apróságot	3	—
572	a' Herczegnéét kr. v	3	—
573	Freuwaldaut	5	—
574	Prisnitz Winzenzet magamnak	—	—
575	detto Prof. Schwanthalernek Irr. v.	2	—
576	Herczeg Lichtensteinnét talpig. a.	35	—
577	Oberst. Blalokurskyt. m.	15	—
578	Comtesse Racinskat. a.	12	—
579	G. Erdődít a.	12	--

Kolozsvárt.

580	Aknait. a. v.	5	—
581	Pakei Lajost. a. v.	—	10
582	Heckenastnak tuschrajzot egy oláhot	8	—
583	G. Bethlen Miklóst. a. v.	4	—

1840.

584	Hollaki Ferenczet. a. v.	3	—
585	Wikolt az öreget o.	—	40
586	a' kis Bánffy Bélát. a. v.	4	—
587	Szabel Boldizsárt. o. m.	—	30
588	Nejét o. m.	—	30
589	Gál Lánát a. v.	4	--
590	Szeredahelyi Nellit. o	gr.	

Sorszám		arany	Ch.
591	Sándor Jósefet a. v.	—	6
592	G. Bethlen Pált. a. v.	4	—
593	G. Rindsmault. kr. v.	3	—
594	Rotháridesnét. o.	—	30
595	G. Bethlen Sámuelnét. o.	12	—
596	G. Mikó Imrént. a. v.	4	—
597	Horváth Károlynét. o.	—	51
598	B. Bruckenthal Pepit a. v.	4	—
599	az ifju Szabelnek a' Körös völgyit a' Kir. hágó alóll. o.	—	36
600	G. Kornisné két fiját. a. v.	8	—
601	B. Bánffy Zsigmondnét a. v.	4	—
602	detto öt magát. a. v.	4	—
603	G. Teleki Sándort. kr. v.	—	12

Pesten. 1840.

504	Nagy Jósefnek a' Pesti Uracsot. o.	—	100
605	Lónyai Jánost Krihuber után m.	10	—
606	Lenyasek klasszonyt a.	—	36
607	Kápolnait. m.	—	40
608	Román kisasszonyt. a.	8	—
609	Heckenástnak földesi estvék. a. v.	8	—
610	Heckenástnak B. Ötvös. tussal.	8	—

Herczeg Nassaunak.

611	Gräfenberg a. v.	10	—
612	Schrott Douchbuhe. a. v.	3	—
613	I piperari. a. v.	8	—
614	Chiave dei palehi. a. v.	4	—
615	Venezia l'albergo d'Europa. a. v.	6	—
616	Toroczkai leányok. a. v.	12	—

Herczeg Lichtensteinnének.

617	l' albanese in costume di festa a. v.	5	—
618	detto — giornaliere. a. v.	3	—
619	l piperari. a. v.	6	—
620	V. Priesnitz a.	6	—
621	Brünni Gyümölcsös asszony a. v.	3	—
622	Nagy Jósefnek egy journal. tusch.	—	10
623	Gemming kisasszonyt	gratis	
624	Műkiállításra egy leánykát ki levelet kap. ezen czim alatt a' galambposta	—	160
625	Kölcsi tusrajz. M. t. t. számára.	10	—

Sorszám		arany	Ell.
626	Guzmics detto.	10	—
627	Fő hadnagy Spiesz a. v.	8	—
628	Kapitány Aschpasz a. v.	—	27
629	Neumannét. O.	14	—
630	Bencsikné családja o. hat arczkép egy képen.	—	240
631	Eisentle kis lányát o.	—	50
632	Zitterbauer kr.	—	27
633	Dr. Szabónak egy mellkép o.	10	—
634	Lónyai Jánosnét m.	12	—
635	Zarka Sándor mátkáját. m.	15	—
636	Grechenek Ing., neceit. o. m.	15	—
637	Görög Jó'sefné a.	8	—
638	G. De'sewffyné a.	—	40
639	B. Splényi Viktor a.	10	—
640	Balogh Győri Senator. m.	8	—
641	Dr. Kristen Decan. o	—	60
642	— neje o.	—	60
643	Horváth Etelka a. v.	8	—
644	Preusnernet. o.	—	60
645	Asbot Kapitányt. a. v.	—	25
646	Gróf Albertinek egy lovagló társaságot a. v.	—	40
647	G. Győri két kis gyermekét a. v.	15	—
648	Kacsokovicsnét. a.	—	30
649	Bencsiknét. min.	—	36
650	Orményinét o.	12	—
651	detto. o.	12	—
652	Wégh Ignácot. Váltótörvényszékl Elnököt. o.	—	150
653	Eisentlé Máriaét. o.	—	40
654	Dr. Bée m.	8	—
1841.			
655	Szizáni kisasszonyt a. v.	—	40
656	Takácsi kisasszonyt a. v.	—	40
657	Nagy Jo's.-nak egy Journal. a. v.	—	—
658	Dr. Bée m. Copia.	—	32
659	Szizani Eliza a. v.	—	40
660	Szizani Eugénica. a. v.	—	40
661	detto Klára. a. v.	—	40
662	Orményit. o.	12	—
663	Orményinét. a. v.	10	—
664	Orményit. a.	12	—
665	Somogyit. a.	8	—

Sorszám	arany	Cfl.
666 Bernriedernét. o.	10—	—
667 Elsentlénét. o.	—	40
668 G. Károlyi Györgynét. m.	12	—
669 Bajza Jóssefet tussal az almanach számára	—	45
670 Elsentlét o.	—	40
671 B. Orczi Istvánné a.	12	—
672 Pickersgill a.	—	45
673 Bach Wilhelmet a.	8	—
674 Mátkámat B. de Ch. Susettet testvérével egy képen	gr.	—
675 Virányi kisasszonyt a.	—	40
676 Jütner a. v.	4	—
677 Babarczinét o.	12	—
678 Brúnecknét o.	12	—
679 Jankovics a. v.	8	—
680 Kazinczyné a.	—	40
681 Rhonainé o.	12	—
682 Roman Julie a.	8	—
683 Csörgöné o.	10	—
684 a' Szalag fűrt a' Pesti mükiállításra o.	—	200
685 Kossuth Lajos Heckenastnak tussal az emlény számára	8	—
686 Bartossné a. v.	5	—
687 Kuthy Lajos a' Pécsi Aurora számára tus	—	40
688 Vezel'e o.	10	—
689 Neje o.	10	—
690 Heckenastnak egy kis fő egy nőarcz. tussal	8	—
691 Preusner József o.	—	60
692 G. Wécsei kapitány m.	8	—
693 Kelemen Májor o.	20	—
694 Rohonczí főhadnagy a.	10	—
695 G. Zichy Edmund a.	10	—
696 B. Bánffy Albert kr. v.	4	—
697 G. Rhádai Gedeonné a.	10	—
698 Heckenastnak a' galamposta tussal	10	—
699 Muszélinek egy nagy czimert — cserébe virágokért	—	—
700 Magamat o.	—	—
701 Latinoviczné a. kétszer	20	—
702 Bottari voltigeur. kr.	—	20
703 Groman huszártiszt a.	gr.	—
704 Smitner a.	10	—
705 a' Császár' Ferd. képe o.	—	50
706 Endres kisasszony a.	—	46
707 Klark ingneur a' hídnál kr. v.	5	—
708 Guerráné a.	—	50

Sorszám		arany	Cil.
709	Urményi Laczi a.	—	50
710	Čocchi lith.	—	24
711	Takácsné veje a.	—	40
712	Bottari Voltigeur lith.	—	30
713	Gróf Aponytiné a.	20	—
714	Grimnek egy Madonna	gratis	—
715	Néhai Urményi Ország bírása olajba egész figura Fejér Vármegyének	—	300
716	G. Teleki Mihály (Néhai) G. Teleki József eő Excellentiája számára o.	10	—

1842.

717	Deák Ferencz o.	20	—
718	Heckenástnak egy kis paraszt fiú mettzés alá tussal	6	—
719	detto egy dudást	6	—
720	Melle Marie Schmidt	10	—
721	Aichmayer o.	20	—
722	Salamon o.	20	—
723	Splitzer o.	—	50
724	Ritter Ignác	10	—
725	Deák Ferencz m.	—	40
726	Comtesse Bethlen Hermine a.	10	—
727	G. Berényinek egy Mask. a.	—	45
728	G. Dezewffy Aurél lith.	—	40
729	Deák Ferencz kis m.	—	30
730	Szizáni Klára kis. a.	10	—
731	G. Czapáriné Heckenástnak aczél mettzés alá tussal	8	—
732	Grimnek 2 rajz mustrát lith.	—	30
733	G. Teleki József Erdélyi korm. o.	10	—
734	Huszár József o.	10	—
735	G. Dezewffy Aurél holta után a.	10	—
736	Budai Ezsaiást M. t. t. nak tuss.	—	45
737	Sellerné kávésné o.	20	—
738	Gróf Benyowskyné halva kr.	12	—
739	Aichmayernének egy a.	8	—
740	B. Sináné a.	12	—
741	G. Dezewffy Aurél c. a.	10	—
742	detto. Urményinek a. v.	4	—
743	Virogil Antal egy: tanár lith.	—	—
744	G. Dezewffy A. Dr. Stálynak a. v.	5	—
745	Ritter Ignácznak egy ideál	—	30
746	Klark Adám a' Pesti lánczhid építője a. v.	4	—
747	Egy tengersizél. Preusner Josefnek	—	—

Sorszám		arany	Ch.
748	Detto — egy téli tájkép	—	—
749	Dr. Schedelné halva kr.	—	10
750	Dtto Kisfaludy tus	—	20
751	B. Sináné a. 2-or. c.	12	—
752	Koim Mária a.	10	—
753	Somsics av.	4	—
754	Ürményinek Zarka a. v.	4	—
755	detto Lucca a. v.	4	—
756	detto Aponyi a. v.	4	—
757	detto önmaga a. v.	4	—
758	Harsányi tusrajz	6	—
759	Géczi István o. c.	30	—
760	Comtesse Károlyi Erzsébeth. a. m.	10	—
761	három farajz a' Kisfaludy munkáihoz	—	12
762	öreg Déráné — kétszer a.	24	—
763	Malanczáné a.	12	—
764	B. Sinané 3. C. a.	12	—
765	Klark Adám 2-szor a.	24	—
766	Népumuk Sz. J. m.	6	—
767	egy borbély legény m. Aich.	8	—
768	Kisfaludy szül. helye fa rajz	—	—
769	Tomansky m.	—	36
770	G. Wécseiné m.	10	—
771	B. Balassai m.	11	—
772	Kövér József a.	4	—
773	Nője a.	4	—
774	Tomanskyné m.	—	36
775	Horváth László a.	10	—
776	Zrinyi olajba él. nagy. Czimer a' Vátzi utczába	—	120
777	Tomansky m. Copia	—	36
778	és Neje detto	—	36
779	leánya m.	—	36
780	Déra Anasztazné a.	12	—
781	Székely Dávid	—	40
782	Neje	—	40
783	G. Rhádainé aqu. v.	6	—
784	Déráné m.	12	—
785	Atkinson Margarethe a. v. Piskersgillnek albumba	4	—
786	egy kis fíjut o csiga a' keziben egy dióhaj hajóval eladtam	—	40
787	egy tengeri vész Preusner József számára o.	—	—
788	William Klark Angol ingenieurnek lánchíd építés első tele a. v.	—	30
789	detto második tél	—	40

Sorszám		arany	Cil.
790	oct. G. Berényinek egy a. v. albumba	4	—
791	detto egy második	6	—
792	Klark vitorlás hajója	—	25
793	nov. Horechi unokáját o.	10	—
794	Lissovenyit hólta után o.	—	50
795	Pickersgillnek Székely Dávid Nejét B.		
*	Unterrichter alb. a.	4	—

*Mentem Egerbe Nov. 20-ikán 1842.
Egerben festettem.*

796	Pátriarca Érsek Pyrker László eő Excellentiáját élet nagyságban a' Város termébe o.	—	350
797	detto magának	15	—
798	detto	10	—
799	Brezovai V. Ispány o.	20	—
800	Magdalena Copia Tizian után o.	—	60

Pesten.

801	Langh Josephet a.	—	40
802	Dr. Schepfet lith.	—	12
803	Kreen Jo'sefet o. egy camint csinált érte	gratis	
804	Nejét o.	gratis	

1843.

805	Heckenástnak tus rajz egy paraszt leányka	8	—
806	detto egy utíza seprő fíja	8	—
807	J. Cunliffe Pickersgill a. v.	4	—
808	Constantinovics a. v.	6	—
809	Fa rajz Honderúhez 6.	—	14
810	Heckenástnak tusrajz csíkós	8	—
811	G. Almási Moricz eő. Excellentiáját a.	12	—
812	Comtesse Rosa Festeticset a.	12	—
813	Jankovicsné m.	12	—
814	G. Károlyi György fíja Gábor a.	12	—
815	Heckenástnak — egy Tündér tus rajz az Irishez	8	—
816	Antal Mihály o.	—	40
817	Heckenastnak két gyermek fej tus rajz	8	—
818	Dr. Fromhold lánya a.	6	—
819	Ürményinek egy aqu.	6	—
820	Sáros Vármegyének négy portrait lóháton a' Gróf Andrássy Instellatiojakeri Banderium emlékére lith.	—	160

Sorszám		arany	Cfl.
821	Wolkowsky. Sepia rajz	—	8
822	Pickersgillnek. Pest a.	4	—
823	detto a' hídtoj sz. Gellérttel a.	4	—
824	detto. Nőm képe a.	gratis	—
825	Egy utazó Czigány család Erdélyben o. netto	—	360
826	Wachot Sándor a.	—	30
827	leendő neje a.	—	30
828	Heckenástnak Mednyansky tus rajz	8	—
829	Schenkné — (actrix) m.	10	—
830	(Tirny) Klark Williamnak hid rajz 843 a.	—	40
831	detto alapkő letétel a.	—	60
832	Pickersgillnek 1 rajz a. Pest látványa	4	—
833	Londonban — detto két arczkép	8	—
834	Párisban Gróf Aponyi Francia követ és fija a. v.	6	—
<i>Constánziában.</i>			
835	Gróf Czeplinné a.	12	—
836	Henriette Studer a.	—	28
837	Londonban. John Leister a.	—	50
<i>Genevában.</i>			
838	Mrs Rossel a.	—	—
839	— Deville a.	gratis	—
840	— Sagedieu a.	gratis	—
841	Sógorom Pierre Bois de Chesne Mátkája	gratis	—
842	Heckenástnak tus rajzok 1 magyar paraszt szénás szekér négy lóval	8	—
843	detto egy oláh medvével küzdik	—	—
844	Horváth Lázárnak apró rajzok	8	36
845	Layritz o.	15	—
846	Prof. Szilágyinének fija és az én leányom egy képen a.	ajándék	—
847	Zombori Arthurnét o.	—	40
848	Jüttner Gyógyszerész a. v.	6	—
849	Rohnainé az ifju o.	12	—
850	Gróf Fáy Istvánnak — egy Dervis o.	—	80
851	detto. Ambrosi kr. v.	6	—
852	detto. Sári Fanny kr. v.	6	—
853	Löwy Mimi pénzváltó leánya a.	—	30
854	Galambposta Végh Fiscalisnak Egerbe o. barát:ágból	10	—
855	B. Podmaniczky Lászlóné o.	12	—

Sorszám		arany	Cfl.
856	Fleischer Gyógyszerész a. v.	—	12
857	Vodlaner Betti a.	8	—
858	Jüttnernek egy nő kép a.	10	—
859	Laborfalvi Róza a.	8	—
860	Tomsics kisasszony a.	10	—
861	Galambposta 3-szor. Starok Fiscalisnak o.	—	150
862	Vörösmarty Mihály t. r. kétszer Kiliánnak	16	—
863	Heckenástnak mettszés végett egy kis leánykát, ki egy házi nyulacsckának enni ád t. r.	8	—
864	Péter Károly o.	—	60
865	Ormény József meg vette a' lánchíd építése 2-ik téli rajzát	—	20
866	Erdélyi Jánosné hólta után emlékezetből a.	—	35
867	Heckenástnak egy czimbalmos cigány tus rajz	8	—
868	detto egy virág áruló leánykát tus rajz	8	—
1844.			
869	Horváth — Somogy Vmegyéből a.	—	36
870	G. Vay Abrahámné holtról köre rajzoiva	—	50
871	G. Vay Dániel a.	10	—
872	tus rajz Czigány musicusok a' Honderühez	—	20
873	Vér Farkas a.	—	20
874	detto neki egy asszony arczkép Daguerrotyp után a.	—	20
875	B. Buttler Jánost Nograd Vmegyének élet nagyságban o.	—	360
876	Herczeg Breckenheim Ferdinand o.	40	—
877	egy mátká czlmű ideál képet Zmály Károlynak o.	—	60
878	elvégeztem Febr. egy vásárra induló (marsnyár) oláh családot gnr. k. o. ráma nélkül	—	270
879	Holdmann — leány — Wurmnál kávésné m.	10	—
880	Tiszáné szül. Gr. Teleki Roza o.	20	—
881	Erdélyiné 2-szor a.	8	—
882	Zental kisasszony a.	8	—
883	Dr. Mayer leánykája Hermine o.	gratis	—
884	G. Rhádainé aqu. Tiszánénak	8	—
885	Zeyk Józsefné detto a.	8	—
886	Heckenástnak az Irishez tusrajz. Jägers Braut	8	—
887	Gróf Zichy Edmund leányát a.	12	—
888	detto másolat a.	12	—

Sorszám		arany	Cfl.
889	Szizáni Conz G. Leiningen mátkája a.	10	—
890	Gróf Leiningen a.	10	—
891	Laborfalvi Roza férfi ruhában a.	—	36
892	Hermann Löwy o.	20	—
893	detto neje o.	20	—
894	Jüttner Gyógyszerész o.	—	100
895	Gróf Csáky Rudolph a.	8	—
896	Laborfalvi Roza o.	—	150
897	Havas Vilhelmine Vné o.	12	—
898	Végh Józsefné o.	12	—
899	Scharlach Mari a.	10	—
900	Fleischel kisasszony o.	15	—
901	Gróf Schönburgné sz. G. Wrede a.	10	—
902	Szigligeti — Szinész lith.	—	20
903	Garay költő lith.	—	20
904	Heckenástnak az Irishez egy tus rajz ideal fej	8	—
905	Nagy Ignác lith.	—	20
906	Gegus ügyvéd o.	—	120
907	Mátkája o.	—	120
908	Bohusnak, az ujság kiváno. o.	—	220
909	Kovács Pál. homeopatha orvos lith.	—	20
910	B. Forayné lith.	—	40
911	Zászlót a' Magyar polg. gyalogságnak	—	150
912	Grosschmidt. Cameralis administrator o.	—	100
913	Jüttner gyógyszerészné o.	—	100
914	Porgas o.	15	—
915	Somogyi kr. v.	4	—
916	Erkel. orvos kr. v.	3	—
917	Czuczor Gergely lith.	—	20
918	Rózsavölgyi lith.	—	20
919	Kovács Udv. titoknokné o.	—	66
920	Consillaris Döbrentei lith.	—	20
921	Vajda Péter Szarvasi Prof. lith.	—	20
922	Magyarné o.	—	100
923	Killánnak egy szines vázlat Sárkányt eresztő gyermekek	—	16
924	Crokernek a. v. másolat	6	—
925	Mari de Kruspér. d'Ábrányi a.	10	—
926	Gróf Forgács a.	10	—
927	S'árokne a.	10	—
928	Wertherné a.	10	—
929	Zsolnay igazítás m.	3	—
930	detto egy asszonykép másolat m.	12	—
931	B. Kray a.	10	—
932	Tiszáné a.	—	46

Sorszám		arany	Cfl.
933	Vajda Dániel fija kr. v.	3	—
934	Egy magyar leány tus rajz a' Viellebchen Lipcei Almanach számára	10	—
935	Szász Mátyás Pest Vár. bírása o.	25	—
936	Klein az Ungar szerkesztőjének egy vig- nette író on rajz	—	8
937	Borbólyné o.	12	—
938	Kleinnak egy compositio Janko der Ross- hirt. tus rajz	—	12
939	G. Almásy Moricz Sepia rajz	8	—
940	B. Bánffy Pálné o.	12	—
941	Simonsits vólt Pest. M. alispány lith.	—	60
942	Frankenburgnak divatkép a.	—	20
943	Gróf Battyáni Iona a.	12	—
944	Zombory Arthurné szül. Farkas o.	—	—
945	B. Eötvös Jozsef és Trefort Agoston egy képen kr.	—	50
946	Kuthy Lajos lith.	—	20
947	Gr. Waldeck o.	12	—
948	Gr. Waldeckné o.	12	—
949	Kapitány Szontagh Gustav lith.	—	20
950	Gróf Brunswickné mint ifju nő lith.	—	20
951	Vignette Szász Mátyás albumába	—	—

1845.

952	Wachott Sándor lith.	—	20
953	Pierre Bois de Chesne sógorom lith.	gratis	—
954	Henriette Ritter née Bois de Ch. o.	gratis	—
955	B. Jozsika Miklos lith.	—	20
956	Lázár Mihály Dálnokból o.	gratis	—
957	B. Eötvös Jozsefné o.	12	—
958	Heckenástnak tus rajz egy gyermek laptával az Irishez 1846-ra	8	—
959	Baronesse Zsenyel o.	—	100
960	Doctor Pólya lith.	—	40
961	B. Podmaniczky Kár. na a.	10	—
962	Erkel Ferenc kar. Mester lith.	—	20
963	Braun kiasszony B. Podmaniczky Károlina nevelője a.	6	—
964	Schodelné lith.	—	20
965	Fáncsy színész lith.	—	20
966	Náktóné lith.	—	60
967	Krizbay a. v.	gratis	—
968	Frankenburg divatkép	—	20
969	Biró Miklós a.	6	—

Sorszám		arany	Cél.
970	März. Hondertűnek Divatkép mátká a.	—	20
971	Fáy András lith.	—	60
972	Csekonics Agathe m.	—	100
973	Toth Lőrincz lith.	—	60
974	Frankenburg két genre kép lith.	—	40
975	Waanyeck és neje o.	—	80
976	Jankovics o.	12	—
977	Gróf Forgácsné m.	—	55
978	Almásy Pál gyermekei a.	—	100
979	Fleischel Sophie m.	—	60
980	Petőfi Wachottnak lith.	—	20
981	Sárosi Gyula lith.	—	20
982	Magyar divatkép Klassznak	—	20
983	Szaboszlai Pap István lith.	—	30
984	Chlorin Aron Aradi Rabbi	—	40
985	Lendvayné lith.	—	20
986	Almay Páiné tus rajz	—	80
987	G. Battyany Lajosné tus rajz	20	—
988	Kathala K. aqu.	10	—
989	Hersics Cons. lith.	—	60
990	Szontaghé m.	10	—
991	G. Károly Györgyné t. r.	20	—
992	— két gyermeke Gábor és Károly	25	—
993	Egy Váci Pap m.	10	—
994	Gróf Czapáry Nina gyermekei Scott ruhába.	—	100
995	Kappel mátkák a.	12	—
996	Lonyai mátkák a.	12	—
997	Bogdanovics Györgyné a.	8	—
998	Kathala K. Copia a.	—	30
999	Bogdan János a.	10	—
1000	G. Almasy Moricz t. r.	—	36
1001	Nákóné színezve lith.	6	—
1002	B. Eötvös József lith. Frankenburgnak	—	20
1003	Egy aquarell Tahynénak született Baranyai Ilona el szaggattam bosszu miatt	—	—
1004	Szentpétery színész lith.	—	20
1004	Lemouton Emilia lith. Honderühöz	—	20
1006	Szabó	12	—
1007	Szaboszlai	—	—
1008	Heckenástnak tus rajz csintalan nő	8	—
1009	G. Dezseffy Aurel o. c. Copia	—	45
1010	G. Dezseffy József o. c.	—	25
1011	Obrenovics Katharina hercegnő a.	—	45
1012	detto miniature	10	—
1013	Latinovicsné szül. Götz o.	13	—

Sorszám		arany	Cfl.
1014	Obrenovics K.	10	—
1015	Gregus Kisasszony o.	15	—
1016	Lambert leánykája a.	—	20
1017	Dr. Schedel F. lith.	—	20
1018	Rhedei Katinka a.	10	—
1019	Egeressy Gábor szinp. kép lith.	—	20
1020	G. Zichi Curascier Capitale a.	—	46
1021	A. Constantinidis m.	8	—
1022	Laczkó József o.	—	45
1023	Somogyi m.	—	45
1024	Szt. István magyar király Maria előtt tér- delve, oltár kép Zentára. 10 láb magos 5 láb széles	—	800
1025	Mária Mennybe menetele Zentára. Olt. kép. 7 láb magos 3'6 láb széles	—	600
1026	Egy feszület Mária Magdolna és Szt. János mellék figurákkal 7 láb magos, 3'6 láb széles	—	600
1027	Néh. i G. Teleky József a. C.	—	46
1028	Néh. i G. Teleky Józsefné detto	—	46
1029	Constantine Gira a.	10	—
1030	Jüttner Gyógyszerész a.	—	—
1031	Versényi Roza	10	—
1032	egy Zsidóné m.	8	—
1033	egy tus rajz Viel-Liebchen zsebkönyvbe Baumgaertners Bhg. Leipzig	—	—
1034	Erdélyi János lith.	—	20
1035	Lendvay Márton lith.	—	20
1036	Boor Gyógyszerész leánykája o.	—	54
1037	Brassai Samu lith.	—	—
1038	Kuthy Lajos lit.	—	—
1039	B. Eötvös József o.	12	—
1040	Egy tus rajz egy mátkapár öngyilkossága Ungar számára	—	20
1041	Felclen Dávid lit. kicsinybe	10	—
1042	Heckenástnak tus rajz az Oláhok	—	46
1043	G. Károly Györgyné egész figura a.	30	—
1044	Ulrika tus rajz Baumgaertner Lipcsei könyv- árus számára	10	—
1045	W. egy aquarell	—	20
1046	Nádasy örnagy lith.	—	40
1047	G. Széchen képe o. másolat	55	—
1048	Pesztalozzi lith. kétszer	—	40
1049	egy divatkép — Életképekhez	—	20
1050	Lászlóné (Deko Mimi) a.	—	45
1051	G. Battyányi Lajos kis fia	12	—

Sorszám		arany	Cfl.
1052	Seltowsky Pécsi püspök másolat lit.	—	50
1053	n. G. Kendeffy Adám o. másolat	12	—
1846.			
1054	Zeyk Józsefné a.	—	46
1055	Gróf Battyányi Lajos kis fija m.	12	—
1056	Heckenástnak tusrasz egy cigán leány	—	46
1057	G. Battyányi Kazimir h.n.	—	36
1058	Wladárné a.	—	45
1059	Liptai Sándor lith.	—	60
1060	Petzolt Prof. lith.	—	50
1061	Kis Gróf Battyányi két. m. 3-szor és 4-szer	24	—
1062	Kristian Ritter	gratis	—
1063	Gróf Széchen másolat o. 2-szer	12	—
1064	G. Károlyi Lajos o.	50	—
1065	N. Gróf Bethlen Farkasné a. másolat	12	—
1066	Medeczáné o.	—	135
1067	Schodelné <i>rococo</i> . lit. Honderúhez	—	20
1068	Divatkép Klasszynak. Február	—	20
1069	Const. Gira 1-ső másolat a.	12	—
1070	Füredy. Honderúnek. lith.	—	20
1071	G. Vay Károly a.	—	45
1072	Lonyai Ida a.	—	45
1073	Wilhelmina v. Waldburg	—	120
1074	Halász Ida o.	—	55
1075	Jüttnernek egy a.	—	—
1076	Laborfalvi Rozsa lith. Divatlap	—	20
1077	Fényes Elek lith. Divatlap	—	40
1078	Lendvayné aqu.	12	—
1079	G. Nádasyné tus r.	—	20
1080	Vásárhelyi Ingenieur. lith	—	40
1081	Luca tus rajz	8	—
1082	Végh tus raj	10	—
1083	Adler av. Polákné	10	—
1084	Aug. Walzelnek 4 rajz Compositio Magyar Costumek lith. és retouchirozás	—	100
1085	Const. Gira 2-ik másolat	12	—
1086	Heckenást aqu.	10	—
1087	Comtesse Kendeffy Katinka o.	—	200
1088	Müllerné o.	gratis	—
1089	Liszt Ferencz térdig ol. a' Muzeumnak	—	—
1090	Walzelnek egy oláh nő Comp. krétával a' magyar orgi szépek gyűjteményéhez	—	25
1091	Liszt Ferencz lith. a' D. L.-hoz	—	30
1092	Bohusnénak lith. Faber kszony	—	40

Sorszám		arany	Cif.
1093	B. Forayné ő Excell. tus rajz szépek könyvibe	—	20
1094	Prof. Zlamál. td. lith.	—	36
1095	Aug. Walzelnek egy oláh leány. Comp. Magy. honi szépekhez	—	25
1096	Acler Jouvelirné Kassáról olajban térdig	—	115
1097	Bernrieder c. o.	12	—
1098	Bernádné	—	55
1099	Dr. Polya édes Anya 100 éves Asszony o.	gratis	
1100	Ungarnak Czako végrendeletéből egy jelet tus rajz Compositio	—	20
1101	Rutfliesz Debreczeni kereskedő o.	—	40
1102	Neje detto	—	40
1103	Prof. Zimmermann lith.	—	40
1104	Fő Herczeg Nádor tus rajz a' M. t. t. év-könyvébe	—	—
1105	G. Khevehüller — Horváthné	12	—
1106	Horváth István lith. Életk.	—	20
1107	Horváth Etelka a. c.	10	—
1108	Almásy Pál gyermekei a. c.	—	100
1109	Aug. Walzelnek egy Debreczeni leány No. 7.	—	25
1110	Kostyál Divatkép	12	—
1111	Agárdi Ügyvéd. o.	12	—
1112	Czigány kisasszony a.	10	—
1113	Fleischel k. a. a.	10	—
1114	Comtesse Teleki a.	12	—
1115	Petőfi tus rajz	—	20
1116	B. Way Miklós a.	12	—
1117	Gira Constance 3-ik más.	12	—
1118	G. Bethlen Jánosné	—	46
1119	Néhai G. Teleki Józsefné másolat	—	46
1120	Podobny Pozsonyi kanonok o.	15	—
1121	Kleinnak Comp. t. r.	—	25
1122	Prof. Petzwal. lith.	—	40
1123	Aug. Walzel. Comp. Magyar szépek No. 8. Menyecske	—	25
1124	Polgár Mihály o.	—	30
1125	G. Andrássy György lith.	—	40
1126	G. Teleki Domokos a.	12	—
1127	Ctesse Teleki Tima a.	12	—
1128	Almásy Pál gyermekei m.	—	90
1129	Hollós Kornelia lith.	—	20
1130	Horváth Sándor m.	—	54
1131	Somogyi Károly lith.	—	40
1132	Baumgärtners Bchlg. Leigzig. egy tus rajz Vieillebchen. 848. egy angol nő III. Edward idejéből	10	—

Sorsám		arany	Cfl.
1133	G. Teleki Domokos Tiszánának a. c.	—	46
1134	Szeniczey C. o.	12	—
1135	Hollozy Kornélia lith. Frankenburgnak	—	30
1136	Egy Genre kép — N. Bányai fazekas Frankenburgnak I.	—	20
1137	Gróf Zichy Miklós ifj. a.	—	54
1138	Prof. Tarczy Lajos o.	—	45
1139	Czako lith. Wachottnak	—	20
1140	Szentpétery mint Zach. lith.	—	20
1141	G. Battyány Lajos az Ipar egyletnek élet m. o.	—	400
1142	Fő Herczeg Nádor József a' Nemzeti képcsarnoknak. élet nagy. o.	—	900
1143	Rosti Ilka a.	12	—
1144	G. Otto'fredi Hager Julia lith.	—	40

1847.

1145	Käergling Henriette a.	gratis	
1146	egy skotziai Costm. Baumgärtners Bchlg. Leipzig tus rajz	10	—
1147	G. Battyány Lajos o. élet nagyságban István Fő Herczegnek	—	650
1148	G. Andrássy Gyula a.	12	—
1149	Fő Herczeg József Nádor Halála után kréta rajz 1 aquarel 3	8	—
1150		24	—
1151	egész figura gálában a. 1. lith.	40	—
1152	Báró Eötvös József Neje és gyermeke egy képre a.	25	—
1153	G. Dezewffy Aurel olajban. M. B. Józsika Sámuel Erdélyi Ud. fő Cancellárnak	—	46
1154	Constantinidis m.	8	—
1155	Wolf tenorista az Ungarnak. lith.	—	40
1156	Székács József lith.	—	20
1157	Réti Wachottnak. lith.	—	20
1158	Berzewicz leánykája o.	—	92
1159	A' Gazdasági egyesületnek Jozsef Nador életnagyságban — 8' olajban	—	—
1160	Nádasy István olajban a' kereskedő nyugpénz egyletnek	—	100
1161	Kánicz Manó o.	—	100
1162	Heckenástnak az Irisbe egy nő Ideál tus rajz	10	—
1163	detto koldus gyermekek	10	—
1164	Heckástné a.	12	—
1165	Kubinyi Roza kis. m.	—	54

Sorszám		arany	Cfr.
1166	Kazinczy Gábor lith.	—	50
1167	Lónyal Gábor lith.	—	50
1168	Nyéki Cons. lith	—	40
1169	Dérának egy nő arczkép a.	8	—
1170	Gróf Andrássy Károly lith.	—	50
1171	Gr. Teleky Domokosné a. c.	—	46
1172	Fűherczeg József olaj mellkép	—	55
1173	Mülhens Henrik a.	—	53
1174	Egeressy Gábor lith. mint Mátyás király. Divatlap	—	20
1175	Markó Károly lith. Wachottnak	—	20
1176	Szilágyi Erzsébet G. Andrássy Györgynek lith.	—	40
1177	Bohus lith.	—	50
1178	Julie Oldofredi Hager Grófnének egy aqu. másolat	11	—
1179	Fröllich Frigyes o.	—	100
1180	Néhai G. Festetics György élet nagyság 5' széles, 8' magas	—	552
1181	Gróf Györi. Tolna V. -gyének o.	—	200
1182	Tompa M. lith.	—	20
1183	Fűreőy mint Figaro lith. Wachottnak	—	20
1184	Nádor József élet nagyságban Heves Vár- megyének	—	450
1185	Szalay László lith. Frankenburgnak	—	—
1186	Kemény Zsigmond lith.	—	20
1187	Wrányi m.	—	45
1188	egy 2-ik aqu. Gróf Oldorfredinének	—	50
1189	B. Laffert Kiasszony a.	12	—
1190	Gróf Battyányi Kázmír m.	30	—
1191	'Soldos Imréhné o.	30	—
1192	Baumgaertners Buchhandlung egy tus rajz Vielliebchenbe	10	—
1193	Feldinger az öreg o.	—	54
1194	Feldinger az ifju o.	—	54
1195	Feldinger neje Kanya Mili o.	—	54
1196	Lászlóné a. egész figura	—	250
1197	Tirny Klark a' láncz hid fő építő mestere o.	10	—
1198	Croker a.	gratis	—
1199	Greyer a' Coburg Herczeg erdei igazgatója lith.	—	40
1200	Gróf Batthyány Kazimír miniatúr	—	45
1201	Lászlóné 2-szor — egész figura aquarell	—	115
1202	Reguli sepla rajz	—	25
1203	Baumgaertners Buchhandlung. Viellieb- chenbe egy tus rajz. Curassier	10	—

Sorszám		arany	Cs.
	Wachottnak lith.		
1204	Kossuth Lajos	—	30
1205	Hollosy Kornelia	—	20
1206	Schretter László az öreg o.	—	54
1207	Szeming István fő Herceg könyvtárnoka	10	—
1208	Pap István Vámosi lelkész	—	20
1209	Luczenbacher Jánosné o.	gratis	
1210	Fabricius o.	—	135
1211	G. Batthyányi Lajos o. csak a' fő	—	80
1212	B. Modészky a.	10	—
1213	B. Wécsey a.	12	—
1214	Katona Miklós lith.	—	40
1215	Nöm — aqu.	—	—

1848.

1216	Katona Zsigmond o.	—	40
1217	Luczenbacherné o.	—	—
1218	István főherceg lith. Életképek	—	20
1219	G. Wass Sámuelné o.	—	52
1220	József emlékéhez rajzok	—	50
1221	Gróf Almásy E. a.	—	46
1222	egy nő ideal. G. Heckenástnak az Irisbe 1849-re	—	40
1223	Lendvay Márton lith.	—	50
1224	Zóltán m.	—	46
1225	Czakó m. lith.	—	27
1226	Laborfalvi Róza lith.	—	50
1227	Malom Luiza	—	55
1228	Néhai Katona Zsigmondné o. másolat egy miniatür után	—	40
1229	Lendvayné lith.	—	50
1230	Stancsics lith.	gratis	
1231	Ney Ferencz lith.	—	30
1232	Vasváry Pál lith.	—	50
1233	V. Ferdinand — József és István Főher- cegek a' m. p. gy. örhad oklevelére	—	—
1234	Petőfi lith.	—	50
1235	Petőfiné lith.	—	50
1236	Szentiványi Anselm. lith.	—	50
1237	az első magyar felelős Ministerium egy kőre lith.	—	800
1238	Hanák János lith.	—	36
1239	Arany János lith.	—	20
1240	G. Berényi Guszt.-nak egy nő arcz.	—	55
1241	Stuhler leánykája a.	—	—

Sorszám		arany	Cs.
1242	G. Zichy Agoston olaj	—	60
1243	Szentkirályi Móríczné o.	—	120
1244	Első Magyar Ministerium másodszer lith.	—	—
1245	Néhai Gróf Keglewich Miklós élet nagys. Heves Vármegyének	—	300
1246	Fáy Gusztávné o.	—	160
1247	G. Batthyány Lajos Minister elnök gyer- mekei, a' két Contesse élet nagyság.	—	800
1248	Dr. N. N. Pécsről m.	—	40
1249	Almásy Gyöngyösről m.	—	50
1250	Nyáry Pál lith.	—	20
1251	Mater Dolorosa Karczagra	—	160
1252	Luczenbacher I.	—	50
1253	G. Zichy Agoston	—	60
1254	Tisza László a.	—	46
1255	Crocker a.	—	20
1256	G. Széchenyi István ol. Klarknak	—	56
1257	Kubinyi — Rom.	—	40
1258	Kiss Ernő lith.	—	20
1259	Tisza Kálmán a.	—	45
1260	Csersei — Blanca	—	—
1261	Keglewich Miklós térdig	—	100
1262	Luczenbacher C. o.	—	—
1263	Nádossy Sándor lith.	—	40
1264	illumináltam 2	—	20
1265	M. L. lith.	—	—
1849.			
1266	Meszlényi R. m.	—	50
1267	Tisza László m.	—	50
1268	Fábriciusné o.	—	120
1269	Zitterbartné a.	—	30
1270	Aczél Ika o.	—	300
1271	B. P. W. a.	—	50
1272	Torloné a.	gratis	
1273	Motusiczky Natalia a.	gratis	
1274	Földvári Alezredes	—	40
1275	Földvári Sándor Őrnagyot	—	40
1276	Nagy Sándor Tábarnokot	—	40
1277	Görgel Arthur Tábarnokot	—	100
1278	Klapka Tábarnokot kr.	—	—
1279	Mariassy Ezredest kr.	—	—
1280	Driquet. Ezredest kr.	—	—
1281	Kossuth lith. kicsiny	—	40
1282	Bem lith. kicsiny	—	60
1283	Wladárné a.	—	60

Sorszám		arany	Cfl.
1284	Kossuth Lajos lith.	—	120
1285	Kovács Emma a.	—	—
1286	Gróf Teleky Gyula a.	12	—
1287	Hanák János lith.	—	—
1288	Szabó Gábor lith.	—	60
1289	detto aqu.	—	60
1290	Kovács Emma aqu.	—	150
1291	G. Festetich Agoston 3. gyermeke 1 képre a.	—	150
1292	Puchwald — főhádnagy lith.	—	40
1293	Clark Tierney Wilmos lith.	—	—
1294	G. Heckenást édes Anyja lith.	—	25
1295	Gr. Batthanyi Lajos 2-szer o.	—	125
1296	Clark Adám lith.	—	—
1297	Balassa Emilia o.	gratis	—
1298	Luczenbacher Janos o.	—	—
1299	Mólnárné a.	—	40
1300	G. Schulenburg a.	—	—
1301	Csúzi Pál m.	—	50
1302	August Walzel a.	—	30
1303	Görgei Arthur o. m.	—	—
1304	Lászlóné o.	—	40
1850.			
1305	Görgei Arthur o. m.	—	—
1306	Gr. Poswaldeck a.	—	40
1307	Zitterbartné a.	—	40
1308	egy ideál Dominó o.	—	—
1309	Heyntzel General Major lith.	—	20
1310	Tisza Lajos ifjabb a.	—	—
1311	Pázmádiné m.	9	—
1312	Klapka, Scpia rajz	—	20
1313	Vida Károly lith.	—	20
1314	Vida Károlyné lith.	—	20
1315	Szzitowsky — a' Primas. 1.	—	20
1316	Motusitzkyné a.	—	40
1317	Szilvayné a.	—	80
1318	Engel lith.	—	30
1319	Walzel Attya lith.	—	40
1320	Driquet Ezredest aqu.	—	40
1321	egy practicans Furiakovich a. v.	—	15
1322	Sógorom Riiter Adolph lith.	gratis	—
1323	Ormai (Aufenberg: az előtt) olajba	—	70
1324	Generális G. Thun Leo lith.	—	36
1325	Berecz Károly lith.	—	30
1326	Luczenbacher Cop. o.	—	—
1327	Szabó János o.	—	60

sorszám		arany	Cfl.
1328	Szilágyiné sógorasszonyom lith.	gratis	
1329	Huber Károly a.	—	30
1330	Torloné a.	—	—
1331	Váza Todor	—	65
1332	G. Nádasdy Leopold lith.	—	40
1333	Kölcsey Kálmán aqu.	—	20
1334	Schodelné mint Szilágyi Erzsébet a' Nemzeti Museumnak	—	250
1335	Fog'ár Lajos lith.	—	20
1336	Elischer lith.	—	30
1337	Georg Gabrilov Russe aqu.	—	40
1338	Mészáros — Mólnár o.	—	25
1339	— neje o.	—	25
1340	Lászlóné a.	—	40
1341	Seltenreich lith.	—	20
1342	Holles Ottilia m.	—	—
1343	Masarez Eliza a.	—	50
1344	Holles Ottilia a.	—	—
1345	Hampel Antal lith.	—	40
1346	General Heintzl. lith. 2-szor	—	20
1347	Mítisz kormány biztos lith.	—	110
1348	General Spielberg	—	30
1349	Fribelsz m.	—	30
1350	Ormayné olaj.	—	70
1351	Zárschetzky o.	—	—
1352	— neje o.	—	—
1353	Mme La Grange lith.	—	60
1354	Beckné. Degenfeldné anya a.	—	30
1355	Magyarné m.	—	50
1356	Salbeck m.	—	50
1357	Schalatzné o.	—	80
1358	G. Forgács m.	—	80
1359	B. Wécsei Eliza a.	—	62
1360	Schalatz o.	—	80
1361	Jankovics o.	10	—
1362	Salbeck m. C.	—	50
1363	Schachtitzné o.	—	80
1364	Hofer Obristlieutenant lith.	—	30
1365	Emmich Gusztávné a.	—	36
1366	Kraudiné o.		
1367	Karlowsky Zsigmond m.		
1368	Degenfeld Grófné fiaí Lajos, Jó'sef egy képre. egy Ur Szathmárból m.	6	—
1370	G. Leiningen O. C.		
1371	Gál László o.		
1372	G. Zichy Károly o. c.		

Sorszám

- 1373 Karlowskyné m.
 1374 Mocsári
 1375 Cserei Blanka 48-ban.
 1376 Szilágyi Mária, Sógornóm lith.
 1377 Farkas András asztalos
 1378 és neje o. t. k.
 1379 B. Jeszenák János o. t. k.
 1380 detto lithogr.
 1381 Fűredy Mihály színész lith.

1851.

- 1382 Agárdy ügyvéd o. m. k.
 1383 Gróf Batthányi Lajos Oval olajkép kétszer
 1384 Gróf Batthányi Lajos o. m.
 1385 Gróf Festetich Karolina egész alak aquarell.
 1386 Latinovich Irma aqu.
 1387 Memlaurné aqu.
 1388 Gr. Széchenyi Istvan m. k. o.
 1389 Flát klasszony aqu.
 1390 Reisinger o. m. k.
 1391 Kemény Dénes o. m. k.
 1392 Szilady László lith.
 1393 Gróf Nádasiné gyermekei aquarell.
 1394 Hoffmanné o. m. k.
 1395 Lászlóné Deco Marie színésznő o. m. k.
 1396 Gr. Föraynének egy tájkép aqu.
 1397 egy köre lith. Vorberger, Rauschmann, Feszt, Liedemann, Reiter, Wolland, Lechner mérnökök
 1398 Jókay Mór lith.
 1399 Constantiniidís o. profil kép Vrányi Sándornak
 1400 Tige (olv. Tizs.) lith.
 1401 Polzer N. N. aquarell
 1402 Kornis Klárisse aqu.
 1403 Bohus János lith.
 1404 Br. Wesselényi Miklósné később Mocsáry Lászlóné aqu.
 1405 Konkolyné o. m. k. (Konkoly Tege Miklós édes anyja)
 1406 Mocsáry Róza o. térd kép
 1407 Mocsáry Camilla o. t. k.
 1408 Urményi Klotild aqu. Claudine
 1409 Alexy Károly szobrász Sepia rajz
 1410 Gróf Bathányi Lajos gyermekei egész alakban olaj miniatüre
 1411 Wengersky F. m. 1. (altábornagy o. m. k.)
 1412 Sziklayné aqu.
 1413 Dr. Kajdáczy édes anyja o. m. k.

Sorszám

- 1414 Domokosné Komáromból o. t. k.
 1415 Somsich Pál lith.
 1416 Grosschmidt o. m. k.
 1417 hogy tetszem, eszményi kép o.
 1418 Dr. Pick lith.
 1419 Luchkovich Gábor o. m. k.
 1420 Kraudlné m.
 1421 primás *Szcitolowsky* lith.
 1422 egy rácz o. m. k.
 1423 Horváth Cirill lith.

1852.

- 1424 Gr. Szápáry Sárolda aqu.
 1425 Főherczeg Albrecht lith. Winter könyvnyomdásznak
 1426 Kenesey Józsefnek Lepsén, Veszprém megyében két
 olajkép (egyik Szent Erzsébet, a másikkra nem em-
 lékezem)
 1427 Pokorny Ezredes olajkép
 1428 detto aquarell
 1429 detto lith.
 1430 Wrányi kisasszony o. t. k.
 1431 Wrányi György o. egész alak
 1432 Paduai Szent Antal Gróf Zichy János birtokára olaj
 oltár kép
 1433 Csengeri Pap Endre o. m. k.
 1434 Főherczeg Albrecht o. m. k.
 1435 Főherczeg Albrecht térdkép
 1436 Székely Imre lith.
 1437 Protman kétszer körrajz
 1438 P. Jeszenákné aqu.
 1439 Gr. Forgácsné, (előbbi édes anyja,) aqu.
 1440 Jeszenák Gizella aquar.
 1441 Lendvay Márton és fia Márczl egy képen, lith.
 1442 Bohus Jánosné sz. Szögyéni Antonia lith. — 60
 1443 Gr. Csáky hadnagy édes anyja részére, 2-szer aqu. 12
 1444 detto lith. — 50
 1445 Singer zenész Rózsavölgyinek lith.
 1446 Nagy Ignác körrajz. — (Hölgyfutár)
 1447 Lisnyai Kálmán lith.
 1448 Semseyné o. t. k. sz. Szemere 15 —
 1449 B. Dóri
 1450 neje sz. Semsey
 1451 Fashó főispán lith.
 1452 Almássy Vincze nagy egész alakú olajkép
 1453 Almássy Vinczének 12 ősei egyenként olajban

Sorszám

- 1454 Kárász családnak családi képek úgy emlékszem 8 d.
 1455 Gróf Zay Ferencnek több Kolonich tag családi képmások, olajban ez is 10—12 darab lehetett.
 1456 Gr. Károlyi Lajos az Alajos édes atya nagy o. t. k.
 1457 Constantinidis o. m. k.
 1458 Constantinidisé o. m. k.
 1459 Wrányi kisasszony egész alak nagy aquarell kép 200
 1460 Gr. Forray András főispán lith.
 1461 B. Orczy Lajos lith. 1855. ?
 1462 Prottmann József lith.
 1463 Pauler Tivadar egyet. tanár lith.
 1464 Almássy Pálné aqu.
 1465 Bulyowskyné aqu.
 1466 Schwarz prot: lelkész lith.
 1467 Walz junior aqu.
 1468 Gregus pozsonyi prot. lelkész kicsiny lith.
 1469 Goldstein József 14 éves izr: Cantor, lith.
 1470 Lovassy Tripammer Betti lith.
 1471 Kempen János tábornok lith.
 1472 Wahot Imre lith.
 1473 Komlóssy Ida lith.
 1474 Arany János lith.
 1475 Tisza Kálmán aqu.
 1476 Komlossy Ida lith.
 1477 Kernné o. t. k. (nem a lakatosné)

1853.

- 1478 B. Wenkheim Béla o. t. k. — 15
 1479 Gr. Szápáry Istvánné o. t. k. ? 1861.
 1480 Liptay kanonok csímetes püspök lit.
 1481 Staffenberger lith.
 1482 Staffenbergerné lith.
 1483 Jálícs az öreg o. t. k.
 1484 Jálícsné — o. t. k.
 1485 ifju Jálícsné sz. Eisele aqu.
 1486 Liszt Ferenc o. t. k. a. m. nemzeti muzeum számára
 1487 Egressy Béni dtto muzeum o. m. k. ezt úgy hiszem.
 855-ben festettem
 1488 Vukovics Marcsa aqu.
 1489 Cserei Blanka aqu.
 1490 Vasdinyeiné o. m. k.
 1491 Gr. Waldeck gyermekei aqu.
 1492 Rotte ezredes neje sz. Boronkay o. m. k.
 1493 Ó Felsége I. Ferencz József a helytartó-tanácsnak o. egész alak

Sorszám

- 1494 Korizmics László o. m. k.
 1495 Duschekné (egy kádárné) o. t. k.
 1496 Bulyowskyné Szilágyi Lila aqu.
 1497 Saláné Erdélyből o. m. k.
 1498 Emmerling vendéglős leánya aqu — 60
 1499 Gróf Braida al. t. n. főherceg Albrecht főudvarmestere o. m. k.
 1500 Dobsa Lajos lith.
 1501 Lesniewska Luiza énekesnő lith.
 1502 Ira Aldridge mór színész lith.
 1503 Heischel János kereskedő lith.
 1504 Fogarassy Mihály püspök lith.
 1505 Vas Gereben (:Radakovich:) lith.
 1506 Zoltán János lith.
 1507 Szelestey László (író) lith.
 1508 Tóth Kálmán lith.
 1509 Kaiser Ernst Józsefa lith.
 1510 Madarassy Clotild irónő lith.
 1511 Szemere Pál lith.
 1512 Czinderiné lith.
 1513 Pap Endre lith.
 1514 Horváth Cyrill piar: lith.
 1515 Petőfy Sándor tusrajz Heckenástnak

1854.

- 1516 Zeyk József aqu. — 112
 1517 Szilágyi Béla egész alak o.
 1518 dtto mellképben
 1519 Mosonyiné o.
 1520 Allemand tábornok o. m. k.
 1521 Roman Julie aqu.
 1522 Bohus Jánosnak *a kíváncsi nő* című térkép
 1523 Bajza József o. m. k. Heckenástnak
 1524 Vörösmarty Mihály o. m. Heckenástnak
 1525 Albrecht főherceg nyeregben ülve csak az alak, az Ádám által festett Novarai útközethez
 1526 detto Albrecht Főherceg Gróf Braidának lóháton nagy aquarell
 1527 Ó Felsége I. Ferencz József a N. Muzeumnak o. egész alak
 1528 Albrecht Főherceg a N. Muzeumba o. egész alak
 1529 Szajbély Frigyes o. t. k. — 120
 1530 Szajbély Frigyesné o. t. k. — 120
 1531 Liptay Kornélné sz. Stáhlly aquarell
 1532 Heckenást Gusztáv nagy aquarell — 90

Sorszám

1533	3-ik neje detto n. a.	--	90
1534	B. Pronay Gáborné aqu.		
1535	B. Pronay Gábor lith.		
1563	A lánczhíd alapkövétele a királyné albumába aqu.		
1537	Földváry testvérek mind a három Ezredes egy képen lith.		
1538	B. Mandel altábornagy o. m. k.		
1539	detto lith.		
1540	Jókay Mór lith.		
1541	Munkácsy Flora lith.		
1542	Degré Alajos lith.		
1543	Strasser Károly lith.		
1544	Trettmann János lith.		
1545	Hildegarde Főhercegné lith.		
1546	Kempelen Riza lith.		
1547	Ellinger tenorista lith.		
1548	Johann Ritter v. Wallheim Budai polgármester lith.		
1549	Dr. Nogall ker. János lith.		
1550	Szántófy pesti plébános lith.		
1551	Schikhuber Mór piarista lith.		
1552	Danielik János püspök lith.		
1553	az öreg Mocsonyi o. t. k.		
1554	detto		
1555	Bulyowskyné lith.		
1556	Ö Felsége I. Ferencz József egész alakban, nagy o. k. a Curiának		
1557	Melczér kir. tábla elnöke o. kis térkép 1855.		
1558	Füredy Mihály lith.		
1559	Földváry N. N. o. t. k.		
1560	Kommers Landesgericht president lith.-rajz	—	80
1561	Gönczi vagy Gönyi nem tudom jegyzetemből kiolvasni o. m. k.	—	60
1562	Főherceg Albrecht mellkép a Mainz erődnek o. m. k.		
1563	Urményi József aquarell		
1564	Dobsa Lajos lith.		
1565	Tompa Mihály egy lapra		
1566	Beöthy Zsolt a „Hölgy-	—	30
1567	Tóth Endre Futár“-hoz	—	50
1568	Tisza Domokos aquarell	—	50
1569	Keneseyné o. m. k.	—	80
1570	Sárközy Ferencz hegedűs lith. Hölgyfutár	—	20
1571	Schröck Ferencz piarista lith.	—	100
1572	Sczitovsky herceg primás a Seminariumnak o. t. k.		
1573	Húszár Pongráczné o. m. k.	—	95
1574	Herczeg Turn Taxis Eugén aquarell	15	—

Sorszám

1575	Kovács N. N. Gróf Leiningennének aquarell	—	50
1576	Gróf Apponyi György aqu.	Urményi Józsefnek	
	Zarka aqu.	egy képre	
1577	Egy promontori molnárné o. m. k.		
1578	Fáy Istvánné sz. Máriássy Tereze o.		
1579	Toth Kálmán	egy lapra	
	P. Szathmáry Károly	Hölgy-	
	Szász Károly	futárhoz	
	Szelestey László	lith.	
1580	Kemény Zsigmond	egy	
	Jókay Mór	lap.	
	Gyulai Pál	H. f.	
	Kövér Lajos	lith.	
1581	B. Eötvös József	egy	
	Lauka Gusztáv	lap.	
	Arany János	H. f.	
	Berecz Károly	lith.	
1582	Pletka Lipót Budai polgármeste lith.		
1583	Tompa Mihály lith. — Solo, egyedül		
1584	Somhegyi Ferencz piarista lith.		
1585	Domby Czigány hegedűs lith.		
1586	Jókayné Laborfalvi Róza	egy	
	Komlóssy Ida	lap	
	Lendvay Latkóczyné	H. f.	
	Hollóssy Cornelia	lith.	
1587	Lisznay Kálmán	egy	
	Balázs Sándor	lap.	
	Vajda János	H. f.	
	Székely József	lith.	
1588	Nagy Ignác	egy lap.	
	Garay János		
	Petőfy Sándor		
	Vörösmarty Mihály		
1589	Matta gyógyszerész o. t. k.		
1590	Mattáné sz. Jalich o. t. k.		

1856.

1591	Balogh Zóltán „Divatesarnok“ lith. n. t. k.		
1592	Heckenást Gusztávné (első neje) aquarell		
1593	detto Bajza Lenke o. t. k.		
1594	Gr. Lichtenberg altábornagy o. m. k.	—	70
1595	Stuller Ferencz fiacskája aqu.	—	20
1596	Szupper Jenő lith.	—	40
1597	Chockessa Rapháél o. t. k.		
1598	Wizkelety lith.		

Sorszám

1599	Jallosich Endre lith.		
1600	Fürdös Lajos lith.		
1601	Nagy Guidáné o. t. k.		
1602	Sárváry lith.		
1603	Vas Gereben	egy	
	Vadnay Károly	lap.	
	Feleky Miklós	H. f.	
	Szigethy József	lith.	
1604	Horhy Mihály lith.		
1605	Rózer Miklós lith.		
1606	Past Verflebsbeamter o. t. k.		
1607	Pabstné o. t. k.		
1608	Pabst Verflebsbeamter lith.		
1609	neje lith.		
1610	Strasser Alajos főélelmező lith.		
1611	Nagy Lajos Tolnamegye főnöke lith.		
1612	Medecz lith.		
1613	Gróf Dessewfy Aurél a m. tud. akadémiának o. t. k.		
1614	Négy Gyermekek egy köre lith. Henriette, Ilka, Alice, Elemér — czime „A család virágai“.		
1615	Nagy Péter		
1616	Schwarz Mihály o. m. k.		
1617	Podmaniczky Frigyes	egy	
	Degré Alajos	lap.	
	Gr. Rháday Gedeon	H. f.	
	Szigligethy	lith.	
1618	Eg्रेसy Gábor	egy	
	Szenpétery	lap.	
	Lendvay Márton	H. f.	
	Tóth József	lith.	
1619	Réthy	egy lap.	
	Lendvay Marczl		
	Szeredahelyi Kálmán	dtto	
	Füredy Mihály		
1620	Konecsay finantz praesident lith.		
1621	Till Ferdinand zenész lith.		
1622	Munkácsy Flóra lith.	—	100
1623	dtto aquarell	—	80
1624	Tisza Kálmán lith.		

1857.

1625	Dr. Angenti Döme	—	70
1626	Salá-é Erdélyből o. m. k.	—	60
1627	Haas Mihály Szathmari püspök lith.	—	60
1628	Fáncsy Ika lith. mint Julia	—	30

Sorszám			
1629	Szigethy József mint Viola	—	30
1630	Cslzmadia lith.	—	30
1631	Selyei, Harányi lith.	—	100
1632	Simonfy Kálmán lith.		
1633	Hegedűsné a színészné lith.		
1634	B. Radák Istvánné sz. Gr. Rhédey		
1635	Ülmann később Szitányi, a kereskedelmi Banknak o. m. k.		
1636	Szitányi Vilmos o. t. k.		
1637	neje sz. B. Mondbach o. t. k.		
1638	Egy nagy oltár kép Szent Hildegarde, az Albrecht főherceg birtokára o.		
1639	Sophia elhunyt kis főhercegnőt a királyné ö Fge részére pünköszt szombatján		
1640	Gr. Nádasy Tamás nagy lith.		
1641	Mátray Gábor lith.		
1642	Egy Mária képet festettem a kardszagi plébanus rendeletére. 28" széles 38" magas o.		
1643	Arany János o. t. k. Nagy-N. körösi tanár, költő Szalontára		
1644	Deák Ferenczet 1836-ról saját m.-ről másoltam		
1645	Vörösmarty Mihályt 1836-ról Széll Kálmánnénak o. t. k.		
1646	Abonyi Lajos lith.		
1647	Rhomberg Ferdinánd pénzügyi tanácsos mint harminczadi könyvek vizsgálója, lith.		
1648	Krizsán Ignác lith.		
1649	Egyed Antal lith.		
1650	Lengyel József lith.		
1651	Kaiser Ernst mint Recha egész alak lith.		
1652	Lukafalvi Zarka János		
1653	egy pesti divatkép. lith.		
1654	Bulyowskyné mint Mária királyné. lith.		
1655	Kalmár Endre lith.		
1656	Báró Szina Simon lith.		
1657	Baranyai Zsiga piarista. lith.		
1658	Tisza Domokos lith., az életben festett aquarell után		
1659	Jálics Ferenc lith.		
1660	Gr. Forgácsné lith.		
1661	Kriegler József tanfelügyelő		
1662	Zalár (:azelőtt Hizli:) költő lith.		
1663	Pajer Antal lith.		
1664	Májer István (:Istvánbuzsi) lith.		
1665	Tomory Anasztáz. lith.		
1666	Idősb. Tisza Lajos. lith.		
• 1667	Sárossy Gyula. lith.		

Sorozám

- 1668 Melczer Curial elnök kis o. t. k.
 1669 Haas Schulrath. lith.
 1670 Katona József lith.
 1671 Tóth Endre lith.
 1672 Szentleányi lith.

1858.

- 1673 Draskóczy Sámuel o. t. k.
 1674 Andics Józsefnek egy nagy családi képet 5 alakkal, térdig
 1675 Gr. Károlyi Lajos o. t. k.
 1676 Szilágyi Ferencz o. m. k.
 1677 Fábián Gábor o. m. k.
 1678 Lánchíd alapkövetését kezdettem —, elvégeztem 1865-ben
 1679 Gróf Wenkheim Krisztina egész alak. lith.
 1680 Draskóczy Sámuelné o.
 1681 Guilhelm lith.
 1682 Gräfenegg lith.
 1683 Gróf Györi o. t. k.
 1684 Priell Cornelia lith.
 1685 Markovich Antal lith.
 1686 Ipolyi Arnold lith.
 1687 Ujváry ker. János lith.
 1688 Simonfy Kálmán lith.
 1689 Dr. Zipser Rabbí lith.
 1690 Halbauer János lith.
 1691 Halbauer Jánosné lith.
 1692 B. Mandel altábornagy o. m. k.
 1693 ötte — lith.
 1694 Hrabovsky János lith.
 1695 Szabó Richard
 1696 Báró Radák Adám nagyattya o. másolat
 1697 Zarka klasszony. aquarell.
 1698 Egy Nyíregyházi Orvos Dr. Farkas, neje — o. t. k.
 1699 Kloiber — lith.
 1700 Gróf Nádasdy Lipót lith.
 1701 Gróf Főray Iván lith.
 1702 Zarka lith.

1859.

- 1703 Báró Szina Simon egész életnagyságú alak olajban
 1704 B. Szina Anasztazia — egész alak aquarell
 1705 B. Szinának Gödöllő és négyfogatu equipage, nagy aquarell kép

Sorszám

- 1706 Baché francziának egy szép leány arczképe, aquarell
 1707 Fábrián Gábor lith.
 1708 Szalácsi Csorba János. ? —
 1709 Gróf Teleky Sámuel lith.
 1710 Bignio lith.
 1711 prof: Sauer Ignác lith.
 1712 Hartmann Mihály lith.
 1713 Saját arczképem lith.
 1714 Garay János lith.
 1715 Szeredahelyi Kálmán lith.
 1716 Hegedűsné — színésznő. 3 példány
 1717 B. Radák Ist. o. t. k.
 1718 B. Radákné o. t. k.
 1719 Gosztonyi tábornok a N. Muzéumnak.
 1720 Bercsényi o. m. k.
 1721 A lánczhid alapköve letétele vázlata o.
 1722 Klismartoni leánya o. m. k.
 1723 Vér Farkasnak egy nő aqu.
 1724 Tisza Kálmán aqu.
 1725 Edelsbacher Marianna (később Blaskovich Miklósné),
 nagy térdkép
 1726 Gr. Vay aqu.
 1727 László József lith.
 1728 Kovácsik József lith.
 1729 Dr. Maisel Rabbi. lith.

1860.

- 1730 Gr. Eszterházy István aqu.
 1731 neje Jeszenák Gizella aqu.
 1732 Tisza Kálmán kőrajz
 1733 Gróf Károlyi Lajos egész alak krétarajz
 1734 Reményi Ede kőrajz
 1735 Szász Károly kőrajz (Mandello könyomdásznak)
 1736 Forinyák Géza lith.
 1737 Vojniczné o. m. k.
 1738 Petőfy Sándor tusrajz Heckenástnak
 1739 Dr. Csauz Márton lith.
 1740 Friedmann Bernát Izráélita kantor lith.
 1741 Gr. Nádasdy Ferencz lith. ? ? nem emlékszem erre,
 de be van jegyezve.
 1742 Gróf Széchenyi István nagy o. térdkép a Kolozsvári
 Casinónak
 1743 Medecz József lith.
 1744 Greifenegg Wilmos lith.
 1745 Barton József lith.

Sorszám

- 1746 Xántus János mint tengerész kapitány lith.
 1747 Dr. Gebhard Ferencz lith.
 1748 Báró Radák István o. t. k. elsőbb után másolat
 1749 B. Radákné dtto.
 1750 Sala Sámuel neje képe o. m. k.
 1751 Matta Gyógyszerész o. t. k.
 1752 Mattáné — dtto.
 1753 Gamperlné ovál o. m. k.
 1754 Hanzély József o. m. k.
 1755 Hanzélyné o. m. k.
 1756 Kaláka Székelyföldön
 1757 24" 30" olaj m. k. Gömörbe, nem emlékszem, kik. (Bor-
 nemisza István?) ceruzával írva.
 1758 Nikollcs o. t. k.
 1759 Nikollcsné o. t. k.
 1760 Egy ecce homo 35" magas o. k.
 1761 Földváryné o. m. kép 33"
 1762 Luczenbacherné o. t. k.

1861.

- 1763 Lutter Nándor lith.
 1764 Peregrini Elek lith.
 1765 Gr. Dessewfy Aurel nagy térkép másolata az ei-
 sőbbnek
 1766 Gróf Zay Ferencznek 4 d. családi képet másoltam.
 1767 Bernrieder o. m. k.
 1768 Bernriederné sz. B. Rudnyánsky lith.
 1769 Karácsonyi László főispán o. t. k.
 1770 Almásy Vinczének anyja o. m. k.
 1771 nagyanya
 1772 Lőcz úveges neje o. t. k.
 1773 Gróf Károlyi Alajosnak két őse másolat o. m. k.
 1774 dtto édes atya nagy o. t. k.
 1775 Gr. Almásy Kálmánnak egy mellkép
 1776 Dosich o. térkép
 1777 Dosich testvére o. t. k.
 1778 Kárász- o. t. k. Blaskovichné.
 1779 Kárászné 36" N. Abonyban.
 1780 B. Zay Ferencznek 2 másolat 35" o.
 1781 Kölcsey Ferencz o. m. k. Heckenástnak
 1782 Heckenast Gusztáv aquarell
 1783 3-ik neje nagy aquarell
 1784 Arizi olaj t. k. Dentára.
 1785 Marczibányi Antal o. t. k.
 1786 Marczibányi Antalné o. t. k.

Sorozám

- 1787 Csányi lith.
1788 Sivo Abonyból lith.

1862.

- 1789 Gróf Teleky László 7½ láb magas egész alak 861-ben lett megrendelve Heves Megyének, Almácssy Pál által, ő is fzetta ki és jószágára vitette
1790 Bartha Gyulánének Kolozsvárra 2 kisebb térdképet
1791 Almácssy Vincze édes atya képét kis térd-
1791 Almácssy Vincze édes atya képét kis térdkép
1792 detto neki egy medallion kép
1793 Gróf Vay Dánielnek neje képe térdkép tusrajz
1794 Gr. Széchenyi Istvánt Eger város részére o. t. k.
1795 Egy oltárképet festettem Szent Floriánt egész alakban, hová, arra nem emlékszem.
1796 Timarynét egész élő nagyságba egész alakban, festettem férjének
1797 Timary leánykája o. m. k.
1798 Karácsonné sz. Gr. Kinsky 2 éves fiacskáját o. egész alak
1799 Török Pál ref: püspök nagy lithogr.
1800 Gróf Teleky László o. m. k. a Losonczy Casinonak
1801 Marczibányi Antal egész alak 5' 8' Trencsén vármegyének
1802 3 oltárképet festettem Boros-Jenőre Aczél Istvánné rendelkezésére. 1 Szent Istvánt 12 láb magas, 1 Mária menybemenetele 7 láb, 1 Szent Józsefet 7' magas.

1863. és 1864. inséges évek valának, melyet a művészet is nagyon megsínlett, üres időm lévén, a lánc-híd alapköve letételének festésével töltöttem ki időmet, melyet el is végeztem.

1863.

- 1803 Gróf D'Orsay édes anyja képe egy daguerrotyp után o. m. k.
1804 Kárász — o. m. képek
1805 Kárászné másolatok
1806 Návay kiasszony o. m. k.
1807 Mocsáry Lajos o. t. k.
1808 Mocsáry Miklós o. t. k.
1809 Czelder Márton lith.
1810 Klausál Gábor o. m. k.
1811 Vojnics Géza o. m. k.
1812 Vojnics Anna másolatok

ország

- 1813 Nádassy István o. m. k. a kereskedelmi kamarának
 1814 Almássy Vinczének néhány ősei képeit restauráltam.

1864.

- 1815 Draskóczy Gyula atya o. t. k.
 1816 Draskóczy Gyula testvére o. t. k.
 1817 bevégeztem a Lánchíd alapköve letételét
 1818 Gr. Brunswick Terez egy kis leánykával lith.
 1819 Kövérné (Blaskovich Miklósné) részére olajminiatüre
 oválban
 1820 Kiss Józsefet az Udvarhelyi Collegiumnak o. m. k.
 1821 ugyanazt köre rajzoltam
 1822 Várady Antal ügyvéd barátomnak első nejét n. m. k.
 olajban
 1823 Mözmer Jakab o. m. k.
 1824 Szauer Ignác o. m. k.
 1825 Tarnoczy Kázmér egész alak Barsmegyének — 5' 8'.
 1826 Ujházy Sándor o. m. k.
 1827 Arany János krétarajz

1865.

- 1828 Ujházy Friderika kis leánya egész alak o.
 1829 ifju Gázsi (Dezső?) egész alak életnagyságban
 1830 Vasdinyelné o. t. k.
 1831 Gróf Károlyi Alajosnak két őse — másolat, o. t. k.
 1832 Tisza Lajosnak édes atya
 1833 és édes anya képei, másolat saját festményeim után
 1834 Prihradnyiné o. t. k.
 1835 Prihradnyi o. t. k.
 1836 idősb Gróf Batthyányi Lászlóné a Gróf Festetichné
 arczképe o. m. k.
 1837 Néhai Gróf Batthyányi László oval o. m. k.
 1838 Gróf Almássy Kálmánnak két mellkép fényképek után
 1839 Gr. Hunyady Iván aquarell
 1840 Ralsz Constanzné o. m. k.
 1841 Draskóczy Gyulának édes anyja o. m. k.
 1842 Vecsey-Oláh Károly o. m. k.
 1843 Vecsey-Oláh Károlyné o. m. k.
 1844 Dr. Lángné Beregszászon — o. t. k.
 1845 B. Lipthay Béla lith.
 1846 Ujházy Józsefnek Ralsz Szilárdné sz. Ujházy
 1847 Gr. Almásy Kálmánnak 2 o. m. k. (3-ik, 4-ik)
 1848 Wagner Dániel Gyógyszerésznek Czimér, Nádor Ispán.

- 1849 Prihrádný olajkép térkép 5 példányban
 1850 Prihrádnýné *dtto* 5 példányban
 1851 Gróf Dessewfy Emil a magyar tud. academiának egész élet nagyságban 5' 8'.
 1852 Kubíkné o. m. k.
 1853 Vecsey Sándor o. m. k.
 1854 Vecsey Sándorné o. m. k.
 1855 Lónyay Ilka /:később Kaas Ivorné o. m. k.
 1856 Kalocsa Róza térkép o.
 1857 Barabás Alice gyermekeim o. t. k.
 1858 Barabás Ilka o. t. k.
 1859 Gozdu Manó o. t. k.
 1860 *detto* másolatja
 1861 Gozdu Manó lithographiában
 1862 Gróf Károlyi Alajosnak 3 öse o. t. k. másolat.
 1863 Sardu körrajz, másolat.
 1864 Verbóczy lith. másolat.
 1865 Gróf Zichy Nep. Jánosnak kis elhalt fia aqu.
 1866 a Leány árvaháznak Deák Ferencz lith.
 1867 Szilassy Istvánné leánya, Kóczán menyasszonya, aqu.

1867.

- 1868 Dr. Balassa János, egész alak o. a Clinica számára
 1869 Lonyai Albert olajban Beregh megyének nagy m. k.
 1870 B. Wenkheim Béla Békés megyének 3. térkép
 1871 Kutassy Imrénnek Debreczenben a 13 vértanu — lith.
 egy köre
 1872 Masriewich Patriarcha lith.
 1873 Gróf Dessewfy Emilnének G. Dessewfy József 22" 28"
 o. mellkép, egy Ender János által festett min. olaj
 kép szerint.
 1874 Gróf Teleki Lászlót és
 1875 Gróf Széchenyi Istvánt mind a kettőt egész alakban
 életnagyságban Pest megyének
 1876 Chockessané o. m. k.
 1877 Lovász Miklós o. m. k.
 1878 *dtto.* 2-ik példány o. m. k.
 1879 *dtto.* lithogr.
 1880 Simonyi Károly Ügyvéd neje o. m. k. Egerbe.
 1881 Ujházy Albertnek egy ovál o. m. k. az öreg Ujházy
 László
 1882 Jekelfalusi Camilla klasszony kis olaj kép
 1883 Ujházy Sándornének *detto* az Öreg Ujházy László
 o. m. k.
 1884 Szilágyi Sándor o. m. k.

1868.

- 1885 Gönczy Gyula o. m. k.
 1886 Gr. Kornis Adám o. m. k.
 1887 Simonyi Károly ügyvéd neje Egerben o. m. k.
 1888 Kalocsa Róza o. t. k.
 1889 Csányi Ferencz o. egész alak Zalamegyének
 1890 dtto lithogr.
 1891 Palóczy o. egész alak Borsodmegyének
 1892 Ausländerné o. t. k. 3 példányban
 1893 Preislich József édes anyja o. m. k.
 1894 Ujházy József 2 péld. o. m. k.
 1895 ennek fia József 2. p. o. m. k.
 1896 Ganzné o. t. k.
 1897 Priehradny o. t. k. 5 példányban
 1898 Ujházy Józsefné o. m. k.
 1899 Csomós Aron o. m. k.
 1900 Csomós Aronné o. m. k.
 1901 Gr. Beleznay Luiza lith.
 1902 Sivó János o. m. k.
 1903 Sivó Jánosné o. m. k.
 1904 Sivó János lith.
 1905 Wieland Arthurné o. m. k.
 1906 Moldován Gergely o. m. k.
 1907 Barabás Elemér o. m. k.
 1908 B. Radák Istvánné lith.
 1909 Majláth Györgyné lith.
 1910 Gr. Bethlen Olivér lith.
 1911 Kossuth Lajos o. m. Losonczy Casinonak
 1912 Csomós Aronné fivére o. m. k.
 1913 Dr. Szurmák Vilmosné o. m. k.

1869.

- 1914 Dr. Kajdacsy lith.
 1915 „ „ leánya o. t. k.
 1916 Brunner Leopoldina aquarell
 1917 Jekelfalusy Camilla kis oval olaj miniature, Ujházy
 Albert rendelvénye
 1918 Márkus — Kalocsa Róza férje olaj $\frac{1}{4}$ életnagyságban
 1919 László Zsigmondné Dr. Hoffmann leánya, oval o. m. k.
 1920 Bobor — Nagyszombatról. o. m. k.
 1921 Földváry Gábornak egy nő arcképe fél térkép két
 példányban
 1922 Gr. Károlyi Alajosnak 3 előde arcképe, másolat o. t. k.
 1923 John Pickersgill egész alak életnagyságban, Londonba.
 1924 Lónyay Albertné o. t. k. egy általam 841-ben festett
 miniature után.

Sorozám

- 1925 Lónyay Albert lith.
 1926 Gróf Pécsy Mano lith.
 1927 Szilágyi Sándor ügyvéd neje o. m. k.
 1928 Balassa Antal nagy térkép a pesti ref. egyháznak
 1929 Gr. D'Orsay Felicinek egy o. m. k.
 1930 Lónyay Roza o. m. k.
 1931 Lonyay Marie
 1932 Lonyay Flora.

1870.

- 1933 Gróf Berchtold Richardné o. t. k. fehér ruhában.
 1934 Dessewfy Ganzzaugh Paula leánya egész alak
 1935 Fáy András mellképe a Bajai tak. pénztárnak
 1936 Benedikti Marczibányi ügyvéde.
 1937 Benediktiné o. m. k.
 1938 Gázsy Etelka (Elek Gusztávné) kis leányával egy képre egész alak.
 1939 Telepy Károlyné o. m. k.
 1940 a Turji ref. lelkész leánya aquarell vagy — o. m. k.? — nem emlékszem.
 1941 Báró Wenkheim Béla Békésmegye részére o. t. k.
 1942 Várady Gábor o. m. k.
 1943 Madarassy — 2 példányban o. m. k.
 1944 Madarassyné o. m. k.
 1945 Lónyay Jánosné Excellenz o. m. k. Lónyay Menyhért számára egy általam 842-ben festett miniature után.
 1946 Lónyay János néhai — Excellenz o. m. k. két példányban egy Kriehuber aquarell után
 1947 Matuska János lith.
 1948 Kriegler József lith.
 1949 Gorove István lith.
 1950 Hajós József az első hazai tak.
 1951 Fáy András pénztárnak
 1952 Simoncsics János o. t. képek
 1953 Gróf Szápáry József o. m. k. Gróf Szápári
 1954 Gróf Festetich Agostonné o. m. k. Gyulánénak
 1955 Gr. Festetich Agostonné o. m. k. Gr. Almásy Györgynek
 1956 Blaskovich Ernő o. m. k.
 1957 leányai. dtto.
 1958 Gróf Berchtold Richárd édes atya Copia, o. m. k.
 1959 Gr. Kornis Adám o. mellkép.
 1960 Gr. Bánffy Miklósné o. m. k.

1871.

- 1961 Gróf Kornis édes anyja rendeletére, de a Grófné meghalván, Clarisse Grófnő akkor Károlyi Edwardné vette át — élet nagyságban, egész alak

Sorozám

- 1962 Gróf Kornis Adám, térdkép magyar gálában — Miklós részére
- 1963 Dtto 3 példányban o. m. k.
- 1964 Gr. Bánffy Miklósné két térdképen és két mellkép.
- 1966 Falk Miksa o. t. k.
- 1967 Sebestiáni Frigyes
- 1968 Deutsch Sámuel o. t. k. a tak: hiteibanknak
- 1969 Sebestiáni Frigyes saját számára. o. m. k.
- 1970 Sebestiáni Frigyesné o. m. k.
- 1971 Gönczy Pál o. m. k.
- 1972 Szinay István Miskolczi fényképésznek, egy nagy lith. a Magyarország főkorszak alkotói czímen.
- 1973 Tarnóczy Buocz János Torontál megye főszolgabírája a N. Sz. Miklósi tak. pénztár igazgatója
- 1974 Gr. Lónyay Béla o. m. k.
- 1975 Huber Károly karnagy lith.
- 1976 Kiausál Gábor o. m. k. Szegednek
- 1977 Magyaré o. t. k.
- 1978 B. Jeszenák János a Muzeumnak.
- 1979 Szentimrei Elek o. m. k.
- 1980 „ neje o. m. k.
- 1981 Klapka tábornok édes anyja o. m. k.
- 1982 Török Erzsébet o. m. k.
- 1983 Gr. Hunyady László lith.
- 1984 Gyöngyösy Alajos polg. m. lith.
- 1985 Etienne ostrák áll: vasut igazgató lith.
- 1986 Lónyay János főispán lith.
- 1987 Gr. Zichy Hippolith. lith.
- 1988 Kutassy Debreczeni könyvnyomdásznak lith. a 13 vértanu

1872.

- 1989 Özvegy Demsényi Istvánnénak két mellkép (Mező Kászonyba per Beregszász).
- 1990 Preisich Józsefnek édes atya o. térdkép
- 1991 Gróf Szápáry László tábornok o. m. k. Gróf
- 1992 Gr. Szápáry István o. m. k. Almásy
- 1993 egy Gr. Festetich. Kálmánnak
- 1994 Schön Jakab o. t. k.
- 1995 Schön Jakabné o. t. k.
- 1996 Antos János volt honvéd alezredes lith.
- 1997 Antos János o. t. kép
- 1998 Kern József lakatos o. t. k.
- 1999 Kern Józsefné o. t. k.
- 2000 Gróf Szápáry Géza egész alak. Zala megyének

Sorszám

- 2001 Antos Jánosné sz. B. Radák o. t. k.
 2002 Kerekes Debreczeni tanár lith.
 2003 Simoncsics k. a. Egerben. o. m. k.
 2004 Ohmné o. m. k.
 2005 Ohm Ida o. m. k.
 2006 Csató Pál, emlékezetből Nagy Ivánnak — vejének
 o. m. k.
 2007 Bauer kőbányai mészáros
 2008 Bauerné o. m.
 2009 Kuthy Károly unoka öcsém o. m. k.
 2010 Gozsdu Manó nagy térkép az oláh fundationak
 2011 Gozsdu Mano lith.
 2012 Székács József o. m. k.
 2013 Székács Gyula o. m. k.
 2014 Székács Józsefné o. m. k.
 2015 Gr. Teleky Sámuelné lith.
 2016 II. parlamentararis magyar miniszterium
 2017 Hasfeld Maria lith.
 2018 Gróf Nádasdy Lipótné lith.
 2019 Horváth Boldizsár lith.
 2020 Sztankovchné sz. de la Grange Anna mint Gara Mária
 lith.
 2021 Csókané leánya o. m. k.
 2022 Dessewfy Pál
 2023 Dessewfy Kálmán
 2024 Dessewfy Pálné sz. Pongrácz

1873.

- 2025 Gróf Széchenyi Pál vagy Imre o. t. k.
 Gróf Almásy Kálmánnak o mellképek
 2026 Gróf Wenkheim Károly
 2027 Gr. Wekheimné sz. h. Radeckzy
 2028 Gr. Wenkheimné sz. Gr. Szápáry Sarolta o. m. k.
 2029 Gr. Almásy Móríc sz. o. m. k.
 2030 Gr. Almásy Kálmán saját mellképe copia Rahl után
 2031 egy nagy képre 6 gyermeke képei egész alakban.
 2032 Gr. Wenkheim Károly és o. m. k.
 2033 a Grófné sz. Radeckzy — o. m. k. Frigyesnek részére
 Copia
 2034 Lónyay Albert kis térkép Bereghmegyének
 2035 Lónyay János Menyhért atya
 2036 Lónyay Jánosné Menyhért anyja Menyhértnék
 2037 Lónyay János ugyanaz Albertnek
 2038 Lónyay Jánosné — dtto
 2039 Gróf Lónyay Béla leánykája egész alak o. Menyhértnék

Sorozám

- 2040 Gróf Lónyay Menyhért o. t. k.
 2041 Lipcsey Lajosnének egy o. m. k.
 2042 B. Rudics József (idősb:) o. m. k.
 2043 „ „ dtto másolat.
 2044 „ „ neje képe o. m. k.
 2045 Antos Jánosné o. t. k.
 2046 Gózsdu Mano o. t. k.
 2047 Gróf Károly István egész alak.
 2048 Kandó Kálmánné o. m. k.
 2049 Tavassy Egri polgármester leánya o. m. k.
 2050 Draskóczy Gyula o. t. k.
 2051 Gózsdu Manó másolat neje részére o. t. k.
 2052 Gr. Wenkheim Rudolph
 2053 Gr. Szápáryné sz. Almássy Gr. Almássy Kálmán részére o. m. k.
 2054 Szent Imrei Elek o. m. k.
 2055 Szentimreiné o. m. k.
 2056 Balogh Imre Jászkun alkapitány édes atya o. m. k.
 2057 Gróf Bánffy Miklósné Gróf Berchtold Richárdnének o. t. k.
 2058 Dr. Szurmákné Egerben ovál o. m. k.
 2059 Sisaryné elhunyt leánya o. m. k.
 2060 B. Rudich leánya Gr. Szápáryné o. m. k.
 2061 ifj. b. Rudich József o. m. k.

1874.

- 2062 B. Bánffy János térdkép
 2063 B. Kemény Simon o. m. k.
 2064 B. Bánffy Endre o. m. k.
 2065 Balogh Imre Jászkun alkapitány édes atya, másolat sógorának o. m. k.
 2066 Gr. Mikó Imre o. egész alak
 2067 dtto — nagy térdkép
 2068 dtto — mellkép.
 2069 dtto — körraj
 2070 Gorove István körraj.
 2071 Ujházy Albert o. m. k.
 2072 Ujházy Albertné o. m. k.
 2073 Ujházy József o. m. k.
 2074 Szentimrey Gáborné o. m. k.
 2075 B. Uzlár Ottó o. m. k.
 2076 B. Uzlárné sz. Priesnitz o. m. k.
 2077 Gr. Bánffy Miklós Gróf Berchtold Richárdnak, Gr. Almássy Kálmánnak
 Gr. Almássy Kálmánnak

Sorszám

- 2078 Gróf Pálffy
 2079 Gróf Pálfné
 2080 Ifj. Gr. Almásy Kálmán
 2081 ifj. Gr. Almásy Kálmán neje. o. m. k.
 2082 Králik Samuel órás o. m. k.
 2083 Bittó István kis térkép az Or. képv. ház elnöki szobája
 2084 Várady Károly k. tanácsos későbbi főrendi ház tagja
 2085 neje sz. Gr. Török o. m. k.
 2086 Simkovich egri káptalani igazgató leánya o. m. k.
 2087 Gr. Pejacsevich, Lónyai Albertnek o. m. k.
 2088 Grubiczay Ujházy Friderikának
 2089 Grubiczayné o. m. képek
 2090 Farkas saját képe o. m. k.
 2091 Bene Károly — az ő részére
 2092 és egy Mária kép
 2093 Simkovich fia o. m. k.
 2094 Ujházy Árpád kis mellkép 17" 21".
 2095 Blaskovich két leánya Nagy Abonyba
 2096 Zoltán János o. m. k.
 2097 Telepy Károlyné o. m. k.
 2098 Deák Ferencz nagy térkép Háromszék megyének
 2099 Raisz Szilárdné o. m. k.
 2100 Pogány György o. m. k.
 2101 Kandó Kálmán o. m. k.
 2102 Ujházy Józsefné (Raisznak.)

1875.

- 2113 Gróf Károlyi István egész alak a Grófné szán
 első kép másolata
 2104 Ohmné o. m. k.
 2105 Ohm Ida o. m. k.
 2106 Gróf Migazzy Wilmos egész alak o. Barsmegye rée
 2107 Klapka Tábormok édes anyja o. m. k.
 2108 Ráth Károly főpolgármester térkép a Lövöldéne
 2109 Gr. Károlyi István o. m. k.
 Gr. Károlyi Edvárdnak
 2110 Raisz Aladár o. m. k.
 2111 „ neje o. m. k.
 2112 Deák Ferencz nagy térkép Háromszék megyéne
 2113 Müller vasuti mérnök neje o. m. k.
 2114 Wieland Arthurné o. m. k.
 2115 Csákberkiné leánya o. m. k.
 2116 Csengery Antal o. m. k.
 2117 Vecsey Oláh Károly leánya kis térkép
 2118 Oláh Miklósné o. m. k.

Sorszám

- 2119 B. Jeszenszkyké, Huszár Károly leánya o. m. k.
 2120 B. Jeszenák János o. t. k. másolat a Muzeumnak
 2121 Mösmer Jakabné o. m. k.
 2122 Vecsey Sándor o. m. k.
 2123 Vecsey Sándorné o. m. k.
 2124 Lónyay Ilka o. m. k.
 2125 Komáromy László fia o. m. k. önkéntes huszár ruhában
 2126 Ujházy Sándor o. m. k.
 2127 Bittó Istvánné o. m. k.
 2128 egy Krisztus keresztfán Zalamegyébe. 6' magas
 2129 Pogány Károly Erdélyi kir. t. b. o. m. k.
 2130 Lengyel Károly o. m. k.
 2131 Rohitsch két olaj kép

1876.

- 2132 Gróf Teleky Domokos o. t. k.
 2133 " " " egy o. mellkép
 2134 Gróf Teleky Domokos egy olaj mellkép az Udvarhelyi Collegiumnak
 2135 Gr. Bánffy Györgyné nagy térdkép.
 2136 dtto másolat Gr. Bánffy Miklós részére o. m. k.
 2137 Gr. Károlyi Istvánné o. térdkép
 2138 Gróf Teleky Domokos egyik leányát B. Kemény Kálmánné rendeletére
 2139 B. Bánffy János o. m. k.
 2140 B. Bánffy Endre o. m. k. 3. példányban
 2141 Kubicza Pál egész alak Trencsén megyének
 2142 Gróf Teleky Sándor (:Gyömrői:) o. t. k.
 2143 " " " o. t. k.
 2144 Gróf Berchtold Richárliné sz. Gr. Bánffy Ellize o. t. k.
 2145 Vecsey Dezsőné o. m. k.
 2146 Gróf Nádasdy Ferencné sz. Gr. Zichy egész alak
 2147 dtto. Gr. Zichy Jánosnének nagy olaj térdkép
 2148 dtto férjének két térdképben
 2149 B. Kemény Zsigmond
 2150 Hedry Ernőné sz. Jelenek o. m. k.
 2151 Pickersgill és neje Londonba o. m. képek
 2152 Kochmeister a kereskedelmi kamarának
 2153 Szentimrey Gáborné o. t. k.
 2154 Özveggy Péterfyné B. Balassa Istvánné é. anyja o. t. k.
 2155 Vecsey Dezső elhunyt neje Ragyolczon o. m. k.
 2156 B. Kemény Ferencz b. t. t. o. m. k.

Sorozám

- 2157 Szathmáry Viola — Vasadiné o. m. k.
 2158 Bárczay István o. m. k. vejének Berzevicsskinek
 2159 Csengery Antalné o. m. k.
 2160 Madarassy két példányban o. m. k.
 2161 Máriássy Ferencznek neje o. m. k. az első péld.

1877.

- 2162 Deák Ferencz egész alak Borsod megyének
 2163 Gyárfás Domokos leánya Irma o. m. k.
 2164 B. Kemény Zsigmond o. m. k.
 2165 Gróf Bánffy Miklósné az. Iktari Gr. Bethlen
 Kata o. t. k. Gr. Zichy Pál Ferenczének
 2166 B. Kemény János
 2167 az öreg Lueff illatszerész o. m. k.
 2168 „ „ Lueffné o. m. k.
 2169 Csengery Antalné o. m. k.
 2170 Deák Ferencz Csengery Antalnak fél térdkép
 2171 Badányi Mátyás fia egész alak
 2172 Máriássy Albertné o. t. k.
 2173 az öreg néhai Darány Ignác o. t. k.
 2174 3. detto mellképben.
 2175 dtto köralj.
 2176 Gr. Batthányi Lajosné sz. Gr. Zichy Antonia, egész élet-
 nagyságú alak.
 2177 dtto. egy mellképben
 2178 egy Mária kép Pickersgillnének Londonba. o. m. k.
 2179 Kovács Zsigmond Kun Sz. Miklósi ügyvéd o. m. k.
 2180 egy Krisztus kép Pickersgillnének.
 2181 Sajat mellképemet egyet családomnak, egyet az orsz.
 m. képzőművészeti társulatnak
 2182 Bárczay I. Abaújmegye főispánja o. térdkép 38" 50"
 2183 Várady Béláné o. kis térdkép
 2184 Schaul Ignác édes anyja o. m. k.
 2185 Gyulai Pál (B. Kemény Jánosnak.) o. m. k.
 2186 Gr. Szápáry Józsefné Gr. Szápáry Gyulánának o. m. k.

1878.

- 2187 Priessnitz Vincze másolat o. m. k.
 Ujházy Albertnének.
 2188 Tewrewk o. m. k. (Zelenka lelkész rendelte, Miskolcz-
 nak egy könyvtárt ajándékozott).
 2189 Spooner o. m. k. neje részére
 2190 Máriássy Ferenczné o. m. k. (második példány)
 2191 Darányi Ignáczné az öreg 3 példányban o. m. k.

Sorszám

- 2192 Gróf Károlyi György fiatalkori képe egész alakban
a magy. tud. akadémiának
2193 Gr. Károlyi György (o. m. k.)
2194 Gr. Dessewfy Emil (az első hazai
2195 B. Eötvös József (biztosító társulatnak
2196 Deák Ferencz
2197 Galambposta o. t. k. Pickersgillnének Londonba.
2198 Grubiczay o. m. k. Ujházy Sándornénak
2199 Grubiczayné o. m. k. Ujházy Sándornénak.
2200 B. Kemény Dénesné
2201 Ujházy Ferencz (néhai) o. m. k. Fáy Gusztávnénak
2202 Fenyvessy gyorsíró neje o. m. k.
2203 Várady Ida o. m. k.
2204 Korythniczán több rajz.
2205 B. Kemény Zsigmond a Kisfaludy társaságnak
2206 Móricz Pál o. t. k.
2207 Gr. Degenfeld Lajos o. m. k.
2208 Gr. Degenfeld Lajosné o. m. k.

1879.

- 2209 Deák Ferencz mellkép Végh József ügyvédnek Egerbe
2210 Ehrlich, Kúnhegyesről o. m. k.
2211 Gönczy Ilonka o. m. k. fekete ruhában
2212 „ dtto. fehér ruhában ovál o. m. k.
2213 Máriássy Kálmán fiacskája ovál o. m. k.
2214 Ujházy László az amerikai, egyik leányának.
2215 Zsedényi Edwárd o. m. k. Okolicsányi Ödönnek
2216 Tomcsányi — Okolicsányinak.
2217 Lévy Henrik egész alakban.
2218 Nagy István o. m. k.
2219 Nagy Istvánné o. m. k.
2220 a csorbai tó Szentiványi Józsefnek. 5 hosszú.
2221 Egy angyal
2222 egy grupp cherubínok Pickersgillnének.
2223 B. Bánffy Dániel térdkép Doboka megyének.
2224 Tisza Kálmán térdkép Sepsí Sz. György városának
2225 Korythnicza aquarell.
2226 Máriássy Kálmán leánykája o. m. k.
2227 Bárczayné o. m. k. Berzeviczinek
2228 Móricz Pálné o. t. k.
2229 Rátonyi Ákos o. m. k.
2230 Púlszky Polyxena o. m. k.
2231 Gr. Károlyi Sándor o. t. k.
2232 Korythniczán iron-vázlatok
2233 Gr. Bánffy Miklósné Gr. Zichy Pálnénak o. t. k.
2234 Kárász Imréné sz. Gr. Bathányi Karolina.

Sorszám

1880.

- 2235 Egy eprész leánykát o. egész alakban festettem Okolicsányi Ödönnek.
 2236 Zsedényi Edvárd nagy térdkép 121—158 cmtr. a Lőcsei bányász egyletnek magyar díszruhában
 2237 dtto. Zsedényi Edwánrd fekete attilában Okolicsányi Kálmánnak
 2238 B. Kemény János o. m. k.
 2239 B. Kemény Gábor B. Kemény János részére
 2240 Gr. Kornis Miklós nagy térdkép neje részére o.
 2241 dtto oval mellkép
 2242 Schwarz Gyuláné sz. B. Bánffy Irma o. m. k.
 2243 Gr. Batthyányi Lajos kis mellkép. 3-ik példányban a Grófnénak
 2244 Beliczay István o. m. k. a mézes kalácsos egyletnek
 2245 Máriássy Kálmán o. t. k.
 2246 Gr. Bethlen Pál térdkép Doboka megyének
 2247 Okolicsányi (Zsedényi) Kálmán o. t. k.
 2248 Nagy László m. k. tanfelügyelő o. t. k. N. Körösi oskolának
 2249 Gr. Szápáry Józsefné sz. Orczy oval m. k.
 2250 Gr. Károlyi Edward nagy t. k. magyar díszben
 2251 Bornemissza Aladár, B. István fia egész alak.
 2252 Ragályi Nándor két kézzel mellkép.
 2253 Berczik Árpádné o. m. k.
 2254 Lévy Henrik o. egész alak (at full langth)
 2255 B. Kemény György o. m. k.
 2256 Gr. Kornis Miklós magyar díszben o. m. k. Gr. Berchtoldnének

1881.

- 2257 Gr. Teleky Sándorné o. egész alakban a női képezdének
 2258 Veres Pálné o. egész alak dtto.
 2259 egy ibolyaárus leánykát o. t. k.
 2260 dtto másolat az orsz. m. képzőműv. társulatnak
 2261 dtto Gönczy (Béla) nak.
 2262 Révész Imre ref. Superintendens a Debreczeni egyház kerületnek kis o. t. k.
 2263 Kocsuth Lajos o. m. k. Miskolczi Casinonak
 2264 Gr. Teleky Sámuelné
 2265 Gr. Berchtold Richárd o. t. k. magyar díszben
 2266 Gr. Zichy Károly olaj m. k. Copta Gr. Károlyi Györgynének

orszáim

- 2267 Gr. Zichy Károly másolat gr. Zichy Pál Ferencznek
 2268 O cs. k. Felsője Ferencz József m. k. kereskedelmi
 minisztériumak
 2269 Gr. Mikó Imre nagy térkép Háromszék megyének
 2270 Bárczay István nagy térkép Abaúj megyének
 2271 Schwab Jakab o. m. k. négy példányban, gyermekeinek
 2272 neje dtto négy példányban.

1882.

- 2273 Gorowe István o. t. k. keret: széles 93, 147, 120 cm.
 magas 121 cm., a szabadelvű körnek
 2274 Lengyel Sámuel o. t. k. a Rima-Szombati tak. pénz-
 tárnak
 2275 Gr. Teleki Sámuel (a saremberki) o. m. k.
 2276 B. Kemény István o. m. k.
 2277 Mikó Mihály o. t. k. Udvarhely megyének
 2278 Szontagh Pál (neogradi) o. m. k.
 2279 Beöthy Ödön egész alakban
 2280 Deák Ferencz egész alak Bihar megyének
 2281 Görgey Arthur o. m. k. B. Kemény Jánosnak.
 2282 Maszák Flóra kis unokám
 2283 Egy gyönyvirágos leányka egész alak Okolicsányi
 Ödönnek
 2284 A csorbai tó — Pickersgillnének Londonba
 2285 Wieland Arthur leánykája egész alak
 2286 Muráthyné o. m. k. 3 példány
 2287 Gróf Bethlen István o. m. k.
 2288 Gr. Batthyányi Lajos kis olajkép. 3-ik példány
 2289 Gr. Teleky Sámuelné o. m. k.
 2290 Grünbaum Jakab o. t. k.

1883.

- 2291 Donogányi Dr. N. Enyedre. o. m. k.
 2292 B. Kemény Kálmánné o. m. k.
 2293 Vécsey Tamásné Móricz Pál
 2294 Mólnárné o. m. k. leányai
 2295 Segesváry o. m. k.
 2296 Segesváryné o. m. k.
 2297 Gr. Degenfeld Imre o. m. k. Gr. Károlyi Tibornak
 2298 Gr. D. Imre, 2-ik példány B. Podmaniczky Gézájának
 2299 Gr. Rhédey János o. m. k.
 2300 Ujházy Lászlóné o. m. k. Fáy Gusztávnának
 2301 Malatinszky — o. m. k.
 2302 Grünbaum Jakabné o. térkép.

Sorszám

- 2303 Ő cs. k. felsége Ferencz József nagy térkép a közlekedési minisztériumba
 2304 Muráthiné 4-ik példány — o. m. k.
 2305 Görgey Gusztáv o. m. k.
 2306 Gróf Batthyány Lajos nagy térkép a Grófné festett az iparegyletnek
 2307 Hanzély Lászlóné o. m. k.
 2308 Haris Pálné o. m. k.
 2309 Fáy Gusztáv Gömör megye főispánja a Rima Szombati Salgó Tarjáni vasgyár társulatnak o. t. k.
 2310 Antos György húszár hadnagy o. m. k.
 2311 Hye húszár hadnagy o. m. k.
 2312 Felméry Lajosné o. kis térkép
 2313 Dr. Farkas o. m. k. Török Pál veje
 2314 Trefort o. m. k.
 2315 Trefortné o. m. k.
 2316 Ragályi Ferdinánd Nándor o. m. k. egy kézzel
 2317 Bormenissza Aladár o. m. k. kézzel
 2318 Gr. Degenfeld Imre 3-ik p. Herczeg Odeszkálkinének
 2319 Marczalyné o. m. k.
 2320 Gönczy Pálné o. m. k.
 2321 Gr. Degenfeld Imre 4-ik Gr. Degenfeld Gusztávnak
 2322 dtto. Tisza Kálmánnének
 2323 dtto. másodsor B. Podmaniczky Gézánének. 6-ik p.

1884.

- 2324 Török Pál ref. püspök egész élet nagyságban.
 2325 Ujházy József másolat o. m. k.
 2326 Kárász Imre édes atya o. m. k.
 2327 Gróf Degenfeld Pál
 2328 B. Kemény György o. m. k.
 2329 Gr. Bánffy Béla o. m. k.
 2330 Ragályi Gyula o. m. k.
 2331 Ragályi Ferdinánd 2-ik 3-ik
 2332 Kovács Kunszentmiklósi ügyvéd fia
 2333 Királyné Ő Fge. a közlekedési minisztériumba nagy térkép.
 2334 Arany János o. t. k. a magyar tud. Akadémiának
 2335 dtto. másolat magamnak
 2336 Schomi József kertészemnek egy tájkép olajban.
 2337 Saját arczképem lith.
 2338 B. Kemény Dénes leánya o. m. k.
 2339 Kossuth Lajos o. m. k. Losonczi
 2340 Gr. Széchenyi István o. m. k. Casinó
 2341 Gróf Batthyányi László olaj miniatúr egész alak Kárász Imrénének.

Sorszám

- 2342 Tóth István o. m. k. Várady Gábornénak
 2343 Török Pál püspök o. m. k. 3 példányban leányainak

1885.

- 2344 Török Pál o. m. k. 4-ik p.
 2345 Hámos Lászlóné o. m. k.
 2346 Görgey Gusztávné o. m. k.
 2347 Az öreg Kohennét o. t. k. Szegedi nőegyletnek
 2348 Kossuth Lajos o. m. k.
 Öregkori képét. M. Vásárhelyre
 2349 Gaál Mihályt 58 évi emlékezet után
 az Udvarhelyi Collégitumnak — ajándékba
 2350 Kiss Ferenczet az Udvarhelyi
 2351 Szabó Györgyöt Coll:nak
 2352 Josipovich leányát Zágrábból o. m. k.
 2353 Kornis Miklós o. t. k.
 Gr. Zichy Pál Ferencznének.
 2354 Gaál Pétert o. m. k. négy példányban, gyermekeinek.
 2355 Gaál Mihályt másoltam Gaál Péternek, aki egyedül él
 azok közül, a kik ismerték és élethűnek találta.
 2356 Lónyay Albert őrnagy nejét sz. Hohenlohe hercegnőt
 o. m. k.
 2357 elkezdtem festeni egy lutris leánykát
 2358 Magyarosi József o. m. k. az Udvarhelyi Coll:nak
 2359 Szathmáry P. Károly leánya Aranka o. m. k.
 2360 Tisza Kálmán mint 1848-iki nemzetőr, aquarell.
 másolat saját aquarellem után a Grófnénak.
 2361 Háásmán Ferencz leánya Meinigné. o. m. k.
 2362 V. Kovách László háznagy o. m. k.
 2363 Háásmánn Ferenczné o. m. k.
 2364 Gorove István nővére festette Torontálm:nak o. t. k.

1886.

- 2365 Ilyés Albert (Gaál Péter veje) — édes atya
 Ilyés György o. m. k.
 2366 dtto. édes anyja o. m. k.
 2367 Ribáry József o. m. k.
 2368 Ribáry Józsefné o. m. k.
 2369 Gr. Pálffy Daun Lipót Teanoi hercegné sz. Lónyay
 kis o. térkép.
 2370 Báró Laffert 82 $\frac{3}{4}$ cm.
 - 111 " o. t. k.
 2371 Daniel Gábor Udvarhely megye főispánja a megyének
 2372 Kun József Miskolcz sz. k. v. főpolgármestere o. t. k.

Sorszám

- 2373 Szilveszter, Udvarhelyi tanár o. m. k.
 2374 Maszák Zsuzsika unokám o. k.
 2375 Török Bertalanné o. m. k.
 a Lutris leánykát bévegeztem
 2376 Saját arcképem o. t. k.
 2377 egy imádkozó leányka
 ajándék a gazdasszonyok egylete árvaházának
 2378 Komjáthy fiacskája o. m. k.
 2379 Visontai Kovách László o. m. k. 2-ik példány.
 2380 Ország Sándor o. m. k.
 2381 Henriette leányom özvegy Demjén Lászlóné o. m. k.
 fia számára.

1887.

- 2382 Ilka leányom Maszák Hugóné o. t. k.
 2383 Maszák Miklós unokám o. t. k.
 2384 Várady Antal volt ügyvéd és kataszteri biztos o. m. k.
 (fiának Bélának)
 2385 Kossuth Lajos 1848-iki alakú térdképe
 Miskolcz városának.
 2386 Bokros Lajos o. t. k.
 Baross Gábor közlekedési miniszter rendeletére:
 2387 Gr. Széchenyi István
 2388 Gr. Mikó Imre
 2389 Gorove István
 2390 Gr. Zichy József
 2391 Ordódy Pál
 2392 B. Kemény Gábor
 2393 Péchy Tamás
 2394 Gr. Tisza Lajos volt minisztereket o. m. k.
 2395 Meinig építész neje o. m. k.
 2396 Urváry Lajos o. m. k.
 2397 Deák Ferencz, Gróf Zichy József rendeletére
 o. fél térkép.
 2398 Darvas Imre Abaúj-Tornamegye főispánja
 a megye részére o. t. kép.
 2399 Baross Gábor közlekedési miniszter o. m. k.
 2400 egy sepiavázlat Segítség albumba
 2401 egy olaj szürke vázlat Szathmáry P. Károly
 munkájához
 2402 egy szürke olaj vázlat
 az *Ország Világ*nak karácsonyra
 2403 több tollrajz jubileumomkor „Org. Világ” részére —

1888.

- 2404 Szontagh Bertalan Gömörmegye alispánja o. t. k.
térkép. —
- 2405 Gedeon Jenőné sz. Ragályi Anna. o. t. k. 36" 25"
- 2406 idősb Antos Józsefné Antos J. és J. anyja olaj m. k.
- 2407 Szontagh Bertalan o. m. k. fia Zoltán számára.
- 2408 Fáy Gusztáv Gömöri főispán neje sz. Ujházy
Klementina térkép — 80—108 Cméter.
- 2409 Gróf Wenkheim Ferencz 1788.—1838. o. m. k.
- 2410 Lónyay Albert ovál m. k.
- 2411 Antos József idősb. o. m. k.
- 2412 Antos József „ másolat.
- 2413 Antos Józsefné „ másolat.
- 2414 Benkő Jánosné Sepsisz. Györgyön o. m. k.
- 2415 Özv. id: Darányi Ignáczné sz. Földváry Borbála —
nagy t. k.
- 2416 Daniel Gábor főispán neje, o. m. k.
- 2417 Várady Gáborné Örkényi földbirtokosné. — o. m. k.
- 2418 Daniel Gábor Udvarhelymegye főispánja o. m. k.
- 2419 Homán Bálint, o. m. k.
- 2420 Homán Bálintné, o. m. k.
- 2421 Öreg Darányi Ignáczné o. m. k. repetitio —

1889.

- 2422 Petri ref. tanár fiacskája, olaj kis térkép
- 2423 Bethlen Gábor Erdély fejedelme, a Nagy Enyedi
Bethlen ref: fótanodának o. k. 121—181 Cm.
- 2424 Deák Ferencz Flume Város hatóságának o. t. kép.
117. 163 Cméter keret b. világa, vakráma 121—167
- 2425 Ragályi Gyuláné o. m. k. 25—31 hüvelyk
- 2426 Szontagh Bertalan o. m. k. ismétlés,
leányának Potoczky Kálmánnénak,
- 2427 Pázmándy Dénés Komárommegye részére,
o. t. k. 99—139 cm.
- 2428 Raisz Ernőné Raisz Szilárd menyé, o. térkép
- 2429 Radvánszky Károlyné leánya — fehér ruhában
- 2430 Radvánszky Károly leánya barna ruhában, m. k.
- 2431 Néhal Gróf Bethlen Domokos (iktari) o. m. k.
Kriehuber lithographiája szerint.
- 2432 Antos Adám Consulatusi attaché, Bombayben, o. m. k.
- 2433 Gróf Degenfeld Lajos Hont, m. főispánja,
a Balassagyarmati tak. p. t. részére, kis t. k.
- 2434 B. Podmaniczky Frigyes. o. t. k.
a Szabadelvű kör részére 36—46"

Sorszám

- 2435 Gróf Teleki Géza belügyminiszter az Országház,
háznagyi hivatal számára o. m. k.

1890.

- 2436 Hajnik Pál a háznagyi hivatal számára. o. m. k.
2437 Máriássy Málvina özvegy Hámos Józsefné o. m. k.
2438 Gönczy Béla o. m. k.
2439 Gönczy Béláné o. m. k.
2440 Csorbai tó. 15"—24"
2441 B. Bánffy Dezső 97—125 Cmtr.
2442 Beniczky György fia, B. Zoltán. o. m. k.
2443 Pogány Györgyné, kis t. k.
2444 idősb. Antos József o. m. k.
2445 „ Antos Józsefné o. m. k.
2446 Bornemissza István fia o. t. k.
2447 Csider Károly o. t. k. 35—46". —
Rímaszombati tak. p. t.nak.
2448 Szent László oltárkép Gróf Teleki Géza rendelkezése.
2449 Lónyai Albert megrendelésére Lónyai Margit o. m. k.
2450 B. Kaas Ivor ov. m. k.
2451 Lónyay

1891.

- 2452 B. Bánffy Dezső o. mellkép.
2453 Pogány Károly édes Anyja o. miniature
2454 Gegus o. m. k.
2455 Drexler leánya, Gegus unokája o. t. k.
2456 Piußsich Lajos o. t. k.
2457 Bártfai házunk egész sora aquarell.
2458 Bártfán 3 bártfai tárgyú aquarell emléket.

1892.

- 2459 Bártfai házunk Kovács Mihályné (Petra de Castro)
barátnénk részére emlékül.
2460 Pogány György Hunyad vármegye volt főispánja a
megye számára nagy olaj tórdkép 110—154 Cmtr.
2461 Gróf Berchtold Richárd néhai édes atya m. k.
2462 Gróf Berchtold Miklós, B. Richárd fia, o. t. k.
húszár hadnagy.
2463 Lónyai Gézáné Lónyay Albert részére o. m. k.
2464 B. Vay Miklós nagy tórdkép, 143.108½ Cméter.
2465 Révész Bálint tisz: túli ref. püspök
tórdkép. 150—108 Cméter.

Sorsszám

- 2466 Baross Gábor elhunyt miniszter,
a közl. Minisztériumnak, mellkép 22—28"
2467 Maksay Dániel kis térkép 70—90 Cméter.
2468 Szontágh Bertalanné o. m. k. 22—28"
2469 B. Vay Lajos Borsodmege vőlt főispánja. 144. 109. Cm.

1893.

- 2470 B. Vay Béla Borsódmegye főispánja t. k.
144—109. Cmtr.
2471 Drexler Béla neje o. mellkép.
2472 Egy aquarell kép (a VII. kerületi jótékony gyermek-
ruházó egyletnek) az országútra követ törő kis
leányka. — ajándék.
2473 Jókay Albumába egy nagy aquarelle.
Mikor 1848. mart. 15-én a Landerer és Hecke-
naszt könyvnyomdájából kijövet meglátta a nagy
népiömeget és gúnyosan jegyezte a sok esernyőre,
„hogy féltik a kabátjaikat, kalapjaikat, hát még
a bőrüket“, mire mind becsukták az esernyőket
és bőrig áztak a tisztelt polgártársak.

*Eddig tartanak Barabás Miklós műveinek sajátkezű fel-
jegyzései. A következőkben foglalt művek kiállítási katalo-
gusokból, családi feljegyzésekből, művészeti és egyéb folyó-
iratokból, hírlapokból stb. vannak összegyűjtve.*

*A gyűjtést és a rendezést Szegedy-Maszácz Elemérné
Tormay Vera és Szegedy-Maszácz Tihamér végezték.*

BARABÁS MIKLÓS AZON MŰVEI, MELYEK JEGYZŐ-
KÖNYVBEBE NINCSENEK FELVÉVE 1821-től 1894-ig.

Sorszám

1821.

- 2474 Zrínyi Miklós, Nagyenyed r.
1822.
2475 Csendélet, Nagyenyed r.
1823.
2476 Koszoruk tanulótársainak névnapi versek a. garasolt
köré, Nagyenyed
2477 Virágok, Nagyenyed a.
2478 Hílmzöminták tanulótársal r.
2479 Képecskék nővéreinek, Nagyenyed r.
2480 Csokonai Vitéz Mihály (másolat) r.

1824.

- 2481 Berzseny Dániel (másolat) r.
2482 Császár Zsigmond első arcképe természet után r.
2483 Balogh István második arcképe természet után r.
2484 Császár Zsigmond második arcképe, Nagyenyed r.
2485 Maros menti képek, Solymos r.
2486 A 9 muzsa Lélek (Lilleque) szobafestővel életnagyságban, vastag nemezpapírra enyv-
festéssel, Nagyenyed —
2487 Tanulótársal arcképei, Nagyenyed r.
2488 Kis leány tükörbe néző kutyával (tuspunktolás) t.

1825.

- 2489 A Musée de Paris díszmű rézmetszeteiről, r.
másolatok, Nagyenyed
2490 A Musée de Paris-ból téjkép másolat a Gr.
Bethlen Ferencz rajzolás versenydíjra, díj-
nyertes, Nagyenyed tr. 20 v. ft.
2491 Muzsa egész alakban Füger kőra rajzolt
muzsáiról másolatok, Nagyszeben tr.
2492 Arcképek, Nagyenyed tr. 1—1 v. ft.
2493 Arcképek, Nagyenyed cr. 1—1 v. ft.
2494 Arcképek az Imecs-, Milksa-, Diód-, Vas- és
más családokról kr.

1826.

- 2495 *Quodlibet*: Kisfaludy Károly Aurorájából, Kisfaludy Sándor regéinek rajzairól a „Ludas Matyi“ képeiről és rézmetszeteiről készült másolatok. Több tanárának arcképe emlékezetből és saját arcképe, egy lapra csoportosítva, Nagyenyed t.
Bethlen Gábor fejedelem
Szász Károly tanár
Kovács József tanár
Miskéné sz. Fronius
Hegedüs Sámuel tanár
Pápai Lajos műsztergályos
Nemegyei János tanár
Br. Kemény Simon főispán
Köteles Sámuel tanár
Kerekes Timoté ny. tábornok
Br. Bánffy Ferencz
Barabás Miklós önarcképe
Bodola János ref. Superintendens
- 2496 Alvó oroslán, a Kiss-család címere
- 2497 A menykő beüt egy megszenesedett tőkébe, közelében egy bölcs enyvfestéssel nyugodtan nézi, egy billiárdszoba
- 2498 Sűrű nád tövében egy nyúl húzódik meg, fölötte egy sas repdes 3 fülkéjébe Baczka-Madaras
- 2499 Arcképek, első miniatürek, elefántsontra Nagyenyed
- 2500 Adorján-család tagjai, Nagyenyed elefántcs. min.
- 2501 Arcképek, Nagyenyed kr. 2—2 pft.

1827.

- 2502 Mutili Rózsi, Nagyenyed, elefántsontra m.
- 2503 Katona Zsigmond főkörmányszéki tanácsos emlékezetből, Nagyenyed kr.
- 2504 Br. Kemény Simon főispán, emlékezetből, Nagyenyed kr.
- 2505 Egy fej, az első körája, Nagyszében lith.
- 2506 Barra Bábor könyomdász, Nagyszében kr.
- 2507 Szentpáli Pepl, Nagyszében kr. 10 vft.
- 2508 Wachsmann Lottó, Nagyszében kr. 10 vft.
- 2509 Benedikty provinciális comissarius Nagyenyed kr. 10 vft.

Sorszám		
2510	Benediktné, Nagyszeben	kr. 10 vft.
2511	Gr. Wolkenstein százados a József-húszárok-nál	kr. 10 vft.
2512	Gr. Draskovics József-huszártisz	kr. 4 pft.
2513	Mukics alezredes a József huszároknál	kr. 4 pft.
2514	Nagy Sándor József-huszár hadnagy	kr. 4 pft.
2515	Nagyenyedi új collegium alapkövébe per-gamentre emlékirat betűi, Miriszló	t. és a.
2516	U. a. magának a tanárok aláírásait másolva	t. és a.
2517	Másolatok Szabó János pictor után Br. Kemény Simonnénak, Nagyenyed	a.
2518	Nemegyei tanár pergamentes nemesi levél másolata, Nagyenyed	t. és a.
2519	Fronius földbirtokos, Kozslárd	kr.
2520	Miskené, Fronius leánya (később Hitschné)	kr.
2521	Hitsch, Fronius gyermekei nevelője, Kozslárd	kr.
2522	Mítisz százados a József-huszároknál, Nagyenyed	kr.
2523	Doboly Sándor	—
2524	Gr. Bethlen Róza, Szent-Imre	min.
2525	Flatalabb Gr. Bethlen kisasszony, később Barcsayné, Szent-Imre	min.
2526	Somogyi huszárhadnagy, Gr. Bethlen Róza vőlegénye, Szent-Imre	min.
2527	Barcsay Zsiga, Szent-Imre	min.
2528	Incze Károly	—

1828.

2529	Pipázó férfi. Mieris után Nagy-Szeben (sérült)	r.
2530	Dandorf, Fährich-zászlótartó, Nagyszeben	kr.
2531	Kovács, Fährich-zászlótartó, Nagyszeben	kr.
2532	Benigni Lajos Kriegssecretair, Nagyszeben	kr.
2533	Benigni hadi kormányzósági titkár 2 fia, Nagyszeben	kr.
2534	Benigni leányai, Nagyszeben	kr.
2535	Benigni Henrik szerkesztő, Nagyszeben	kr.
2536	Benigni Ida, Nagyszeben	kr.
2537	Haas, a Bruckenthal-képtár felügyelője, Nagyszeben	kr.
2538	Haas leányai, Nagyszeben	kr.
2539	Gr. Nemes Jánosné, Nagyszeben	kr.
2540	Br. Bruckenthal Mihály, a képtár tulajdonosa, Nagyszeben	kr.
2541	Br. Bruckenthal József, Nagyszeben	kr.
2542	Mösmacher Generális, Nagyszeben	kr.
2543	Rosenfeld Zekellus, Nagyszeben	kr.

Sorszám		
2544	Előkelőségek, Nagyszében	kr.
2545	Bod Péter, Nagyszében	kr.
2546	Másolatok a Bruckenthal-képtárban, Nagyszében	kr.
2547	Többféle munka Br. Kemény Simonnénak, Nagyenyed	kr.
2548	Br. Kemény Simonné fejkötővel, Csombord	kr.
2549	Barabás Jánosné, Gaál Terézia B. M. édesanyja (szürke papíron)	r.
2550	Gaál Istvánné Barabás Miklós anyai nagyanyja	r.
2551	detto	a.
2552	Szabó Antalné Gaál Terézia gyermekeivel, Barabás Miklós fél testvéreivel	m.
2553	Szabó Antal, Barabás Miklós mostoha atyja	kr.

1829.

2554	Egy fej szürkében enyves papírra, első olajképe, Kolozsvár	o.
2555	Egy fej színekkel, egyves papírra, második olajképe, Kolozsvár	o.
2556	Egy fej alapozott vászonra, 3-ik olajképe, Kolozsvár	
2557	Egy arckép (már pénzért), 4-ik olajképe, Kolozsvár	o.
2558	Petricsevich-Horváth Dániel, Kolozsvár	k. v.
2559	Machmed Musztafa török ezredes, Kolozsvár	k. r. v.
2560	Szábel Menyhért kolozsvári kereskedő fia, Bécs	o.
2561	Vörös fejkendős leány	m.
2562	Machmed Musztafa nagyobb alakja, Bécs	kr.
2563	Venus szobor szélesen kezelve, életnagyságban, Bécs	kr.
2564	Antik fej, első rajza az akadémián, Bécs	kr.
2565	Antik fejek az akadémián, Bécs	kr.
2566	Egy Mercur, az első meztelen egész alekrajz	kr.
2567	Antik gipszszobrok egész alakban, Bécs	kr.
2568	Elő modellek, Bécs	kr.

1830.

2569	Elő modellek az akadémián, Bécs,	o.
2570	Rosomovszky-hidja a téli árvízkor a Práterben, március elején, enyves papírra	o. v.
2571	Beniczky Lajos, Bécs	o.
2572	Különféle képek, Bécs	o.

Sorszám

2573	Egy nagyobb kép, Bécs	o.
2574	Barabás berekben rajzol, Vizi István egy fához támaszkodva áll, Bécs	o.
2575	Studiumok, Bécs	o.
2576	Arcképek, Bécs	o.
2577	Akadémiai rajzok	r.
2578	Férfi akt (szürke papíron)	r.
2579	Madonna (kék papíron)	r.
2580	Angyalfej (barna papíron)	r.
2581	Genius palmaággal (zöld papíron)	r.
2582	Krisztusfej (barna papíron)	színes kr.
2583	Act, Bécs	r.
2584	Krisztusfej	színes kr.
2585	Rosomowsky h. g. hidja télen, Bécs, Prater	o.

1830.

2586	Machmed Musztafa török ezredes, Kolozsvár	kr. a.
2587	Fát szedő oláh	a.
2588	A billárdmester, Bécs	a.
2589	Correggio után, Bécs	kr.
2590	Torjai bűdös barlangnál	r.
2591	Küküllő mentén	r.

1831.

2592	Beniczky Lajos festőművész, Bécs	kr.
2593	A verestoronyi szoros, Verestorony	a.
2594	Albán alak, Bukarest	r.
2595	Albán alak, Bukarest	r.
2596	Albán alak, Bukarest	r.

1832.

2597	Rosetti Nicolaj, Bukarest	kr.
2598	Kisseleff tábornok, Bukarest	kr.
2599	Orosz tábornok, Bukarest	elefántcsont m.
2600	Bukarest	
2601	Bukaresti vázlatok	r.
2602	Bukarest látképe, orosz tábornok és egy török alakjával	a.

1833.

2603	Eunuch, Bukarest	a.
2604	Dávid, erdélyi híres cigány, Magyar-Igen	kr.
2605	Moti, erdélyi híres cigány, Magyarigen	kr.

Sorozám

2606	Abrahám, erdélyi híres cigány, Magyarigen	kr.
2607	Bécsi alak, Bécs	r.
2608	Bécsi utca és kávéház, Bécs	r.
2609	Bécsi utca és kávéház, Bécs	r.
2610	Kiss Gergely (szürke papíron)	r.
2611	Szabó János, Barabás Miklós féltestvére (szürke papíron)	r.
2612	Gaál Lajos	kr.
2613	Gaál István, Barabás Miklós anyai nagyatya	kr.
2614	Gaál János	kr.
2615	László István	r.
2616	Gaál Miklós	r.

1834.

2617	Kozina Sándor festő	r.
2618	Beniczky Lajos festő	o.
2619	Beniczky Lajos	a.
2620	Bethlen Ferenc gróf, Kolozsvár	kr.
2621	Leitch William angol vízfestő, Florenc	septa
2622	Hunyadi János temploma, Gárd	a.
2623	Triest, Nabresinától	a.
2624	Dalmát tengerpart	a.
2625	Venezia	r.
2626	Venezia (vázlat)	a.
2627	Vitorlás, négy alakkal (vázlat)	a.
2628	Venezia, Paolo Veronese után, Velence	r.
2629	Velencei leány, Velence	r.
2630	Santa Chiara, Velence	a.
2631	Bárka, Velence	a.
2632	Vitorlás a Lagunán, Velence	a.
2633	Velencei halárusok, Velence	a.
2634	Porto di Lido, Velence	a.
2635	Vitorlások a Lagunán, Velence	a.
2636	A hajó fedélzetén, Velence	r.
2637	Palota a Canale Granden, Velence	a.
2638	Részlet Velencéből	a.
2639	Chiesa del Carmine a Venezia	a.
2640	Páholyjegy-elárusító, Velence	a.
2641	Angyalcsoport Tizian után, Velence	a.
2642	Velence alkonyatkor	a.
2643	Velence uralma, Paolo Veronese után, Pla- fond, Velence	a.
2644	Sala del Anticollegio in Palazzo Ducale, Velence	a.
2645	A Doge palota udvara, Velence	r.

Sorszám

2646	Gondolás 1560-ból, Velence	r.
2647	Tiszt 1520-ból, Velence	r.
2648	Lánczás 1560-ból, Velence	r.
2649	Velenceiek (2 alak és fej Tizian után, Velence	r.
2650	Ponte di Rialto	r.
2651	Laokoon-csoport, Velence	kr.
2652	Ülő alak bottal, Velence	kr.
2653	Két alak, Velence	kr.
2654	Vázlatok, Velence	a.
2655	Rajzok, Velence	r.
2656	Velencei piacon	a.
2657	Venezia	r.
2658	Venezia. Márkustér részlet	r.
2659	Térrészlet, Firenze	r.
2660	Árkádos sarokház, Bologna	r.
2661	Kut Neptun-szoborral, Bologna	r.
2662	Bologna	r.
2663	Herodes ítélete, G. Reni után, Bologna	a.
2664	Florenci leány, Florenc	a. v.
2665	Giardini Boboli, Florenc	a.
2666	Olasz tengerpart, Leich után, Florenc	a.
2667	Palazzo del Podesta, Florenc	r.
2668	Madonna, Caracci után, Florenc	a. r.
2669	Amor és Psyché, Canova után, Florenc	r.
2670	Il ratto della Sabina, Florenc	r.
2671	Palazzo vecchio, Florenc	
2672	Másolat Van Dyck után, Florenc	a.
2673	Másolat Paolo Veronese után, Florenc	a.
2674	Másolat Guido Reni után, Florenc	a.
2675	Sabin nő elrablása, Florenc	r.
2676	Firenze	r.
2677	Perseo, Florenc	r.
2678	Perugia	a.
2679	Üti vázlatok	r.
2680	Bandita, Róma	a.
2681	Római leány a kútnál, Róma 1835	a. v.
2682	Bandita, Róma	k.
2683	Gourjeff orosz nagykövet hétéves leánykája	a.
2684	Pipázó fekvő férfi (tévesen Leitch), Róma	a. v.
2685	Venezia Piazzetta	r.
2686	Palota a Canale Granden	r.
1835.		
2687	Roma. 1835.	
2688	Palazzo di Cesare, Róma	r.

Sorszám

2689	Villa Doria Pamphili, Róma	a.
2690	Bibornok a XVI. századból, Róma	a.
2691	Színezett alakok, Róma	a.
2692	Színes másolatok, Róma	a.
2693	Arco Scuro, Róma	a.
2694	A Tiberis mentén, Róma	a.
2695	L'arco di Settimio Severo, Róma	r.
2696	Lovag Van Dyck után, Róma	r.
2697	Fürdő után (női alak), Róma	r.
2698	Bibliotheca greca in Villa Hadriana, Tivoli	i.
2699	Vizesés Tivoliban	a.
2700	Vizesés Tivoliban	a. v.
2701	Kirándulás Tivoliba — Br. Bánffy Ilona	a. v.
2702	Tivoli	a.
2703	Villa di Mecenate, Tivoli	a.
2704	Romok Campagnában	a.
2705	Campagnai dudások, Campagna	a.
2706	A Campagna	a.
2707	A nápolyi öböl a Vezuvval és szigetekkel. (6 kis lapon vázlat.)	r.
2708	G. Bánffy Ida számárháton (háttal) ki- csiny kép	a. v.
2709	Nettunói nők, Nettuno	a. v.
2710	Soninoi nők, Sonino	a. v.
2711	Táj Terracina és Fondi között	a.
2712	Danae Tizian után, Nápoly	a.
2713	Másolat Rembrandt után, Nápoly	a. v.
2714	Másolat Van Dyck után, Nápoly	a. v.
2715	Nápolyi olasz nő, Nápoly	a.
2716	Hullámzó tenger a Vezuv alatt, Nápoly	a.
2717	Festőművész a tengerparton, Nápoly	a.
2718	Rembrandt mellképe, Nápoly	a.
2719	Lovag van Dyck után, Nápoly	a.
2720	Az Isola di Procida és a Vezuv Ischiáról	a.
2721	Procidai nő, Procida	a. v.
2722	Zivatar Capri alatt, Capri	a. v.
2723	A Vezuv Capri szigetéről	a.
2724	A Caprii kék barlang, Capri	a.
2725	Sorrento környéke, Sorrento	a. v.
2726	Il golfo di Salerno della sommità di Sorrento	a. v.
2727	Vihar Castellammare alatt	a.
2728	Öböl a Tirrheni tenger partján	a.
2729	A Vezuv kitörése 1835. április 1-én, Nápoly	a.
2730	Naplemente Calabriában	a.
2731	Vázlatok, Nápoly	a.
2732	Rajzok, Nápoly	r.

Sorszám		
2733	Vázlatok, Róma	a.
2734	Rajzok, Róma	r.
2735	Siena vidéki rom, Siena	r.
2736	Az Arno mentén	a.
2737	Lago di Como, Varenna	r.
2738	Lago di Como, Villa Poldi	r.
2739	Lago di Como, Cascata di Nesso	r.
2740	Rajzok a Lago di Como partjáról	r.
2741	Lago Maggiore	a. v.
2742	Rajzok a Lago Maggiore partjáról	r.
2743	Felső-Olaszországi havasok	a. v.
2744	Isola Bella Isola di Pescatori	r.
2745	Mons Janiculus, Porto di Roma	r.
2746	Barra Miklós nyomdász, Bécs	r.
2747	Kozina Sándor festő	—
2748	Fürdés után	r.
2749	Sziklás part, háttérben kis sziget	séptla r.
2750	Kicsiny vitorlás 2×3 □ cm.	a.
2751	Napoli della villa reale	r.
2752	Sestri Ponente	r.
2753	Sienai Dom	r.
2754	Isola bella	r.
2755	Lago Irasimeno	r.
2756	Agena Lagomagjon, barna papíron, vázlat	c.
2757	Művész a tengerparton	a.
2758	Fontana di Bagno in Villa Doria Pamphili Roma	színezett r.
2759	Briganti lesben	színezett r.
2760	Róma látképe. Szt. Péter templom és Vatikán	r.
2761	Prospecto del Pulvinare in Villa Hadriana, Tivoli	

1836.

2762	G. Széchenyi István	o.
2763	Fürdő előtt	a.
2764	Cigánynő gyermekével	a.
2765	Taligán alvó férfi és gyermek	r.

1837.

2766	G. Teleki Domokos, Pest	a.
2767	G. Teleki Erzsébet, B. Vay Lajosné	—
2768	Dr. Borsos Márton	a.
2769	Pakarny Mária (1837?)	tr.
2770/a	A Maros mentén	r.
2770/b	A Maros völgye	r.
2771	Torockói leány	a. v.

1838.

2772	Barabás Lajos, Barabás Miklós féltestvére	o.
2773	Kollár János pesti ev. predikátor, Pest	metszet
2774	Női szépség a harmincas évekből, Kolozsvár	a.
2775	G. Teleki Róza fest a műteremben, Kolozsvár	a.
2776	Viharos táj	a.
2777	1838-ban az árvíz alatt beomlott ház a Bálvány-utca és Erzsébet-tér szegletén (Derraház)	színezett r.
2778	Biharmegyei táj	a.
2779	A Sebes Körös völgye	a.
2780	A Királyhágón	a.
2781	Csákyia Erdélyben	a. v.
2782	Csákyiakó Alsó-Fehérmegyében, Csákyia	a.
2783	A Maros mentén	a.
2784	Alföldi róna, esti hangulat	a.
2785	Naplemente az Alföldön	a.
2786	A Tisza mentén	r.
2787	A Tisza mentén	a.
2788	Tiszaparti halászhók	a.
2789	Szüretelő oláh nő. Csákyia	színezett r.
2790	Szüretelő oláh az erdélyi Hegyalján	r.
2791	Gyepsz gyermekfej tanulmány (minta növendékének)	a.

1839.

2792	Barabás Miklós önarcképe, börtökban, Pest	m.
2793	Bialoskursky ezredes, Gräfenberg	m.
2794	B. Wesselényi Miklós	a.
2795	G. Bánffy Miklósné sz. gr. Bethlen Kata	—
2796	Ülőfürdő (Gyurkovics és Prónay), Gräfenberg	r.
2797	Gräfenberg, Justi kapitány, gr. Sickingen és Bernrieder	a.
2798	Kis leány, tanulmány, Gräfenberg	r.
2799	Kövér úr, Gräfenberg	r.
2800	Gräfenberg és környéke	a.
2801	Gräfenberg, befejezetlen	o.
2802	A nagy fürdőkád, Gräfenberg	a.
2803	A letörülés, Gräfenberg	a.
2804	Padlásszoba, Gräfenberg	a.
2805	Gräfenbergi képek	r.
2806	Pihenő paraszt fiával	a.
2807	Körös-völgye a Királyhágó alatt	a.
2808	Magyar mágnás	a. v.

Sorozám

2809	Alföldi táj	a.
2810	Kápolna, sziklán, folyóparton	sépia v.
2811	Barabás Miklós önarcképe. Gräfenberg	r.

1840.

2812	G. Vass Sámuelné sz. Eperjessy Róza	színezett r.
2813	Gaal István, Pest	kr.
2814	G. Migazzi Vilmos, Pest	a.
2815	Galambposta, Buda	o. v.
2816	Városligeti tó, Pest	a.
2817	Burghardt. 1840?	—
2818	Barabás Miklós önarckép	r.

1841.

2819	Barabás Miklósné, Susette Bois de Chesne	a.
2820/a	Barabás Miklósné Susette Bois de Chesne	a.
2820/b	Barabás Miklós nejével és sógornőjével	színezett r.
2821	Groman huszártiszt, Buda	a.
2822	Zugligetben, a Normafa, Buda	a.

1842.

2823	Br. Eötvös József	tus r.
2824	„Múlt“, Pest, női arckép	a.
2825	„Jelen“, Pest, női arckép	a.
2826	„Jövő“, domino, Pest, női arckép	a.
2827	Egri székesegyház	r.
2828	Barabás Miklósné Boi de Chesne Susanne	m.
2829	Oltárkép-vázlat: Szent József, Pest	kr.
2830	Nepomuk Szt. János, Pest	a. v.
2831	A budai vár a lánchíd cölöpeivel, Pest	a.
2832	A lánchíd alapkövének letétele 1842. aug. 24. esti 6 órakor, a helyszínen festve, Pest	o. v.
2833	Pyrker egri érsek LévaYNak	o.
2834	Pyrker egri érsek SisvaYnak	o.
2835	Sárosmegyei bandérium	v.
2836	Lovas hajdú (szalma papíron)	r.
2837	Lovas hajdú (szalma papíron)	r.

1843.

2838	Bois de Chesne Vincent, Constance	a.
2839	Bois de Chesne Vincentné, Constance	a.
2840	Lawrence után, London	a.

Sorszám		
2841	Lawrence után, London	a. v.
2842	A Mont Blanc vidéke, Genève	a.
2843	Constance környékén, Constance	a.
2844	Bajor pincérleány, München	a.
2845	Székletanulmány a Zugligetből	a. v.
2846	Zugligeti szikla, Buda	a.
2847	Havas csúcs	a.
2848	Férfi arckép	r.
2849	Aeusculap	o. v.
2850	Székklakapu	a.

1844.

2851	Brezenheim Ferdinand herceg	v.
2852	G. Forrayné	lith.
2853	Majthényi Mária	lith.
2854	Kisfauldy Károly halálos ágyán, Barabás sajátkezű metszése	metaz.
2855	Interieur, Barabás Miklós neje fest, Buda	a.
2856	Férfi fej	r.
2857	Férfi fej (barna papíron)	r.
2858	Liget	r.
2859	Scitovszky látogatása az iskolában (szalma-papíron)	r.
2860	Barabás Miklósné Bois de Chesne Susanne	a.

1845.

2861	Id. Preussner József	a.
2862	Lissovényi László	lith.
2863	Barabás Miklósné Bois de Chesne Susanne	színes k.
2864	Koldusgyerek	a.
2865	Alföldi borkupec, Pest	a.
2866	Kupaktanács, Pest	a.
2867	Szánkázó gyermekek, Pest	a.
2868	Városmajor utca vége	színezett r.
2869/a	Nagybányai cserepes. „Soha sem láttam ennyi cserepet“	r.
2869/b	Átszállítás a Dunán	lith.
2869/c	Husvéthétfő a Gellérthegyen	lith.

1846.

2870	Barabás Miklós önarcképe	lith.
2871	Somogyi Károly	lith.
2872	Incze József, Pest	a.
2873	Bartha mint Zrínyi	lith.

Sorszám		
2874	G. Forray Julia	—
2875	G. Szarpáry Róza	—
2876	Czuczor a főtí szüretén Fáy Andrásnál	—
2877	Polgár Mihály	lith.
2878	Luku Sándor	tus r.
2879	Juhász a pusztán	a.

1847.

2880	József nádor a halálos ágyán, altábornagyi vörös magyar ruhájában, 1847. január 13-án éjjei 10 és 12 óra között, Budán	a.
2881	G. Batthyány Lajosné sz. Gr. Zichy Antonia	—
2882	G. Batthyány Lajos	lith.
2883	G. Leiningen osztrák tiszt	tr.
2884	Kemény Zsigmond	lith.
2885	Greiner Lajos	lith.
2886	Szilágyi Erzsébet Gr. Andrássy Györgynek	lith.
2887	Atkelés a patakon	o. v.

1848.

2888	Katona Zsigmond, Pest	kr.
2889	G. Batthyány Lajos leányai	v.
2890	G. Batthyány Lajos leányai (szalmapapíron)	r.
2891	G. Batthyány Lajos leányai (szalmapapíron)	r.
2892	G. Batthyány Lajos	lith.

1849.

2893	Bem tábornok, Pest	kr.
2894	Forró Elek őrnagy, Bem vezérkari tisztje	kr.
2895	Földváry Sándor ezredes, a szenttamás hős	kr.
2896	Driquet ezredes, Budavár ostrománál első a várban a bécsi kapunál	kr.
2897	Damjanich tábornok, Pest	kr.
2898	Görgey Arthur tábornok, Pest	kr.
2899	G. Guyon Richard tábornok. Készült a „Tigris“ fogadóban Buda ostroma alatt	kr.
2900	Földváry Károly ezredes, a váci hős, Pest	kr.
2901	Máriássy János ezredes, Pest	kr.
2902	G. Leiningen tábornok, Pest	kr.
2903	Perényi Zsigmond báró, Pest	kr.
2904	Damjanich János tábornok	tr.
2905	Nagy Sándor tábornok. Készült Buda ostroma alatt, Budán	kr.

Sorszám		
2906	Nagy Sándor (szürke papíron)	r.
2907	Nagy Sándor menyasszonya, Schmidt pestmegyei főorvos leánya, a háttérben az össze- lőtt budai várfalakkal	a.
2908	Barabás Miklós 3 leánykája hintával	o. v.
2909	Barabás Miklós 3 leánykája hintával élet- nagyságban	o.
2910	Festetits Agost gyermekei (Pál, Andor, Karolin)	a.
2911	Sisvay Márton	lith.
2912/a	Fehérruhás leány	o. v.
2912/b	Fehérruhás leány hajkoronával (1849?)	o. v.
2913	A budai vár a budai oldalon összelőtt vár- falakkal	r.
2914	Nagy Sándor tábornok jegyese: Schmidt k. a. (szalmapapír)	r.

1850.

9515	Scitovszky hercegprímás	v.
2916	Vida Károly	lith.
2917	Vida Károlyné sz. Bolemann Emma	lith.
2918	Schodelné	v.
2919	Gabriolff	lith.
2920	Elhunyt leányka felhőkön	o. v.
2921	Szöke kékszemű fehérruhás leányka (1850?)	a. v.
2922	Női arckép (térdkép) 1850? (szalmapapír)	r.
2923	A Városmajor-utca, Buda	a.
2924	A Városmajor, háttérben a budai vár	színezett r.

1851.

2925	Kaiser Ernstné a „Kunok“-ban	lith.
2926	Fehérruhás nő (nagy térdképhez) 1851?	o. v.
2927/a	Vízben tükröző fák	a. v.
2927/b	„A menyasszony“, Mössmer József cég címere	o.

1852.

2928	Eötvös József, a pestmegyei cs. kir. törvény- szék elnöke	lith.
2929	Preger Antonia	m. a.
2930	Dr. Szabó Alajos	lith.
2931	Giró Lujza	lith.
2932	Almásy Vince	o. v.
2933	Oltárképvázlat: Szent Antal	o. v.
2934	Barabás Miklós városmajor-utcai nyaralója és műterme	a.

Sorszám

1853.

2935	I. Ferencz József király	o. v.
2936	Markó Károly	lith.
2937	Garay János, költő	lith.
2938	Fleischl Dávid tollkereskedő	lith.

1854.

2939	Majthényi Flóra, Tóth Kálmánné írónő	lith.
2940	Barabás Elemér, Barabás Miklós fia	o.
2941	Szilágyi Béla, eredetije Genfben	o.
2942	Scitovszky János, aláírás: Joanni Bapt. Scitovszky de Nagy Kér (s még 7 sor latin szöveg)	lith.
2943	I. Ferencz József	o. v.
2944	Albrecht főherceg	o. v.
2945	Beöthy László író	tus r.
2946	Barabás Elemér, Barabás Miklós fia	—

1855.

2947	Omerpasa, Generalissime de l'armée turque	lith.
2948	Haas Schulrath, Pest	r.
2949	Szántófy pesti plébános, Pest	r.
2950	Somhegyi (Schröck) Ferencz	—
2951	Ferenczy Teréz	—
2952	Thun tábornok 1855?	—
2953	Albrecht főherceg (csak fej), (szalmapapíron)	lith.
2954	Albrecht főherceg lova	r.
2955	Díszes renaissance urna (szalmapapíron)	r.
2956	Híd a Városmajorban, Buda	r.
2957	Fatörzs-tanulmány, Buda	r.
2958	Gödöllő környéke, Gödöllő	r.
2959	Fatörzs a Városmajorban, Buda	a.
2960	Az épülő Vizgyógyintézet, Buda	a.
2961	Városmajori híd, Buda	a.
2962	A Gellért-hegy oldala, Buda	a.
2963	Drótos tót	a.
2964	„Árpád fejedelemmé választása.“ Kovács Mihály festményét köre rajzolta: Barabás Miklós	lith.

1856.

2965	Arany János	tus r.
2966	Albrecht főherceg	színezett kr.
2967	Bajza Lenke	—

Sorszám		
2968	Vas Gereben (Radákovics József) író	a.
2969	Barabás Miklós városmajor-utcai nyaralója, a kertben Barabás és Kovács Mihály festő- művész	o.
2970	Idősebb nő képe (szürke papíron)	r.
2971	Nyaraló a Zugligetben, fákkal	r.
2972	Emeletes házacska, lépcsővel	r.
2973	A meny megérkezése	lith.
2974	A meny megérkezése	o.
2975	Studium a „meny megérkezését”-hez (szal- mapapíron)	r.
2976	Kerekes kút, Buda	r.
2977	Czigány (ülő alak), Buda	a.
2978	Czigány leányok, Buda	a.
2979	Czigánysátor alakokkal, Buda	a.
2980	Ústfoltozó cigányok, Buda	a.
2981	Híd a Városmajorban, Buda	a.
2982	Bazsarózsa, Buda	a.
2983	Ústfoltozó cigány	a.
2984	Czigányvajda pálca	a.
1857.		
2985	Kubinyi Agoston, Pest	r.
2986	B. Sina Simon, Pest	r.
2987	Baranyay Zsiga	—
2988	Csernovits Péter	lith.
2989	Katona József	v.
2990	Tompa Mihály (acélmetszethez)	r.
2991	Oltárképvázlat: Szent Hildegarde	o. v.
2992	Városmajori fák	r.
2993	Disznóól Szilágyi S. telkén, Buda	r.
2994	Előter-tanulmány, Buda	r.
1858.		
2995	Aczél Ilka	lith.
2996	Révész Imre	lith.
2997	G. Wilhelm	lith.
2998	Prielle Cornélia	a.
2999	Lendvay a gyászravatalon	lith.
3000	Városmajor (Ferdinánd-kaszárnya)	a.
3001	Egy öreg, borotvált sváb férfifej	r.
3002	A Városmajor Budán	sépia.
1859.		
3003	G. Károlyi Gábor	---
3004	Grum Vincéné	---

<i>Sorszám</i>		
3005	Flandorfer Antalné	—
3006	Berzsenyi Dániel	t.
3007	Dr. Sina Simon	o. v.
3008	Gabonaszállító hajó a Dunán	a. v.
<i>1860.</i>		
3009	Dr. Csausz Márton egyetemi tanár	kr.
3010	Barabás Elemér	kr.
3011	G. Széchenyi István perzsa kardja (barna papíron)	r.
3012	Kardtanulmány	r.
3013	Zugligeti facsoport, Buda	
<i>1861.</i>		
3014	Szegfy Mórné, Kánya Emilia írónő	—
3015	B. Orczy Lőrincz (halva)	lith.
<i>1862.</i>		
3016	G. Vay Dánielné	—
3017	Lonkai Antal	—
3018	Karácsony 2 éves fiacskája	o. v.
3019	Barabás Miklósné Bois de Chesne Susanne, olajtérkép	o.
3020	Barabás Miklós, önarckép, olajtérkép	o.
3021	Oltárképvázlat: Szent Flórián	o. v.
3022	Oltárképvázlat: Szent József	o. v.
3023	Oltárképvázlat: Szent István	o. v.
3024	Mária mennybemenetele	o. v.
<i>1863.</i>		
3025	Nádossy György	—
3026	Arany János	lith.
3027	Polák Ede tanár	lith.
3028	Romer Flóris	lith.
3029	Gyümölcs csendélet (kis minta)	o. v.
<i>1864.</i>		
3030	Nádossy István	lith.
3031	Naplemente tópartról	o. v.
<i>1865.</i>		
3032	Barabás Miklós önarcképe	lith.
3033	Reményi Ede	lith.

Sorszám		
3034	Ujházy Sándorné leánykája	o. v.
3035	Attila: Orlay festménye. Kőra rajzolta Barabás Miklós	lith.
	1866.	
3036	G. Zichy Nep. János	o. v.
3037	Dessewffy Emil	o. v.
3038	Vigyázó Antal (bojári) 1793—1861)	lith.
3039	Dr. Balassa János	o. v.
3040	Kollarcsik István v. b. t. t.	lith.
3041	Vizeki Tallián János hétszemélynök	lith.
3042	Bárány Ignác	lith.
	1867.	
3043	Esterházy Miklós herceg	lith.
3044	G. Andrássy Manó	lith.
3045	Szentkirályi Mór	lith.
3046	Asbóth Lajos	lith.
	1868.	
3047	G. Kornis Adám	o. v.
3048	G. Dessewffy Emil	o.
3049	G. Károlyi György	o.
3050	Makovicska Mátyásné sz. Maszák Róza	o.
3051	Moldován Kálmán 1868?	o.
3052	Moldován Kálmánné 1868?	o.
3053	Palóczy László	o. v.
	1869.	
3054	Pickersgill-Cunliffe John	o. v.
3055	Pickersgill-Cunliffe John	o. v.
3056	Szegedy-Maszák Aladár	o.
	1870.	
3057	G. Bánffy Miklósné	o. v.
3058	Dessewffy Ganzsough Paula leánykája	o. v.
3059	Berecz Antal. Kladták tanítványa	lith.
3060	Elek Gusztávné Gázsy Etelka kis leányával	o. v.
3061	Szegedy-Maszák Elemér	r.
	1871.	
3062	G. Lónyay Menyhért m. kir. miniszterelnök	lith.
3063	Rohitsch-Sauerbrunn: Füllhaus. 1871.	

Sorozám

1872.

3064	Szegedy-Maszák Ilona	o.
3065	Trefort Agostné sz. Rosthy	a.
3066	Klauzál Gáborné sz. Schmidt Marie	—
3067	Szegedy-Maszák Tihamér	o.

1873.

3068	Gorove István	toltr.
------	---------------	--------

1874.

3069	Rohitsch-Sauerbrunn: Tempelbrunnen	a. v.
3070	Rohitsch-Sauerbrunn: Tempelbrunnen	a.
3071	Rohitsch-Sauerbrunn: A sétány	r.
3072	Rohitsch-Sauerbrunn: A sétány	a. v.
3073	Rohitsch-Sauerbrunn: A töltőház	r.
3074	Rohitsch-Sauerbrunn: Tempelbrunnen	a.

1875.

3075	Szegedy-Maszák Árpád	o.
3076	Bártfa fürdőn. Kaczvinszky- és Ibolya-villa (szürke papíron, színezett)	t. r.
3077	A Tompa- és Barabás-fa, Bártfafürdőn	r.
3078	A Hernád mentén	a. v.

1876.

3079	G. Teleki Domokos (1810—1876)	lith.
3080	G. Nádasdy Ferenczné	—
3081	Csengery Antal (szürke aláfestés) olajmellkép	o.

1877.

3082	Koritnyica fürdőrésztlet	r.
3083	Koritnyiczai fürdőrésztlet	a.
3084	Koritnyica	r.

1878.

3085	G. Károly György (csak a fej)	r.
3086	Katona Zsigmond (emlékezetből)	kr.
3087	G. Károly György	o. v.
3088	Matuska János	lith.
3089	Koritnyicán. Barabás szobája	r.
3090	A Csorbal-tó a Szentiványi-villából	r.
3091	Sólyomkő a szentiványi völgyben	r.
3092	Bilini kis fürdőház, Bilin	színezett r.

Sorszám		
3093	Bilini nagy fürdőház, Bilin	a. v.
3094	A bilini fürdő, Bilin	a.
3095	A Tatra-hegység, Tótfalu	r.
3096	A régi főforrás Bártfafürdőn	a.
3097	Bártfai részlet	r.
3098	Tátrai hegycsúcs	r.
<i>1879.</i>		
3099	Lévay Henrik	o. v.
3100	Szegedy-Maszák Leona	o.
3101	Angyal, eredetije Londonban	o. v.
3102	Angyalfejek (cherubinek), eredetije Londonban	o. v.
3103	Kápolna a Felvidéken	a.
3104	Erdőrészlet patakkal	r.
3105	Székletanulmány	r.
3106	Fatanulmány	r.
3107	Utilaputanulmány	r.
<i>1880.</i>		
3108	Szegedy-Maszák Viola	o.
3109	A Nemzeti Múzeum homlokzata (töredék)	r.
3110	Bilini részlet. Bilin	r.
3111	A Károly-forrás Bártfafürdőn	a.
3112	Fatanulmány	r.
3113	Fenyőtanulmány	r.
3114	Gr. Zichy Géza (1880?)	—
<i>1881.</i>		
3115	Dr. Királyfiné	o.
3116	Ibolyás leányka	o.
<i>1882.</i>		
3117	Visegrádi nyaraló (Görgey), Visegrád	r.
<i>1883.</i>		
3118	Barabás Jánosné dálnoki Gaál Teréz Barabás Miklós édesanyja	o.
<i>1884.</i>		
3119	Kossuth Lajos 82 éves korában	o.
3120	Visegrád, aug. 9. 1884.	r.
<i>1885.</i>		
3121	Kohenné, az öreg, Szegedről	o. v.

Sorszám

	<i>1886.</i>	
3122	Bártfafürdői fenyők	r.
3123	Bártfafürdői fenyőerdő	r.
	<i>1887.</i>	
3124	Barabás Miklós önarcképe	r.
3125	Katona Zsigmond	tr.
3126	Klisseleff kormányzó	az tr.
3127	Filipescu bukaresti rendőrfőnök	Ország- tr.
3128	Tulu Pista szekeres	Világ tr.
3129	Gyöngyvirágárús leánya	számára tr.
3130	Barabás Miklós nagyatyjának dálnoki háza a háromszéki kapuval	tr.
3131	Toroczkai leány „Segítség album“-nak	a.
3132	Barabás Miklós önarcképe, csibukkal és crayonnal kezében	r.
	<i>1888.</i>	
3133	Bártfai alakok, Bártfafürdő	r.
3134	Bártfai alak, Bártfafürdő	r.
3135	Bártfai alak, Bártfafürdő	r.
3136	Bártfafürdői erdei patak	a.
	<i>1889.</i>	
3137	A régi zuhany környéke, Bártfafürdő	r.
3138	A kénes forrás Bártfafürdőn	sépia v.
3139	Erdőrészlet Bártfafürdőn	a.
3140	Barabás Miklós-émlékkönyvben önarckép	a.
	<i>1890.</i>	
3141	Oltárkép-vázlat: Szent László	o. v.
	<i>1891.</i>	
3142	Erdőrészlet a patakkal Bártfafürdőn	a.
	<i>1892.</i>	
3143	Bártfafürdői erdőrészlet (Bártfai Múzeum)	a.
	<i>1893.</i>	
3144	Országútra követtörő leánya	o. v.
	<i>1894.</i>	
3145	Szegedy-Maszák Leona, Barabás Miklós unokája. Befejezetlen térkép	o.
3146	Szegedy-Maszák Viola, Barabás Miklós unokája. Befejezetlen térkép	o.

BARABÁS MIKLÓS VEJÉNEK, SZEGEDY-MASZAK
HUGÓNAK MEGJEGYZÉSEI

Sorszám

- 6 (1910) Jelenleg Jósika Samu báró volt Felsőszécsény körüli minister birtokában van Szurdokon.
- 14 A köznéven csak Teleki „Jankó“-nak hívták. Megjegyzem, hogy Teleki Jánosnak a szóban álló Teleki Sándor, János gróf fia, a későbbi híres Teleki Sándor ezredessé lett.
- 30 Ezt a képet, Salmen báró minist. tanácsos gyermekkori képét, 60 év múlva a bárónál láttam.
- 275 Paget később Wesselényi Kristina báróné férje.
- 258 Széchenyi István gróf. 1836. Ehhez a képhez áll Széchenyi. Ez a kép szolgált mintául ahhoz az egész alakú nagy képhez, amelyet Barabás Bihar megyének, később Heves megyének és más törvényhatóságoknak festett. Ezt a képet előzte meg az a levél, amelyet Széchenyi Bihar megye közönségéhez írt és amely fényképezett másolatban szintén ki volt állítva az 1899. évi kiállításon.
Ennek alapul szolgáló mellképét megvette 1908-ban a családtól Széchenyi Dénes gr. kopenhágai követ, Imre nagykövet fia.
- 301 A későbbi Mátrai Gábor.
- 409 Vay Lajosné báróné, született Teleki Erzsébet grófnő, kiről, mint gyógyíthatatlan mellbetegről, az orvosok lemondtak, kit azonban, mint az édes anyja, Teleki Ferenczné grófné, mondá: a „művész szeme magnetizált“, mert a festés alatt szemmel láthatólag javult és pár hétre rá teljesen felgyógyult. 1837. Sáromerkén.
- 630 Bérczy Gézáné tulajdona, Jobbágyi vasúti őrház.
- 697 Jelenleg, 1899-ben, Szapáry István gr. tulajdona.
- 793 Horhy unokáját. Ez volt Schwarcz Gyula, a későbbi tudós.
- 943 1899-ben Batthyány Elemér gr. tulajdona.
- 1013 1899-ben Orczy Dezső tulajdona.
- 1115 Petőfi. Ez szakálás (ahogy rövid ideig viselte), az aczél-metszethez készült. Most 1907-ben Ernst Lajos tulajdona. Tyroler metszőtől vette.
- 1142 Jelenleg a Nemzeti Múzeum olvasó termében.

Sorszám

- 1178 Ez a kép Baron de Mars-t, Munkácsyné első férjét mint huszárcapitányt ábrázolta Daguerreotype után.
- 1188 Fogadásból tett megrendelés Baron de Mars Daguerreotype után, a fennebbi mássa.
- 1233 A magy. polg. gyalog őrhad oklevelére, díjtalanul.
- 1234 Petőfi. Karján a nemzeti színű nemzetőri karkötővel. Ezt mondja Jókai a Petőfi leghűbb arcképének az 1845-iki után.
- 1244 Az elsővel szemben az alakok megfordított helyben, tehát újra megrajzolta köre.
- 1291 Festetits Agoston gróf gyermekei. 1849. gróf Szápáry Gyuláné, gr. Festetits Pál és gr. Festetits Andor volt miniszter.
- 1332 G. Nádasdy Leopold a bilincsel lerajzolva a szögön. (Lásd 1741.)
- 1342 Holles Ottília, később Tisza Lászlóné. Egy ezredes lánya — ápolta a sebesült Tisza Lászlót, aki nőül vette, bár az öreg Tisza Lajos ellenezte.
- 1600 Fürdős Lajos kecskeméti ref. lelkész. Kiadta Szilády Károly, Kecskemét.
- 1614 „A család virágai.“ A „Hölgyfutár“ adta ki. Tóth Kálmán.
- 1654 A „Napkelet“ műmelléklete. (1857. évf.)
- 1741 Gr. Nádasdy Ferencz Lipót... Ez valószínűleg Nádasdy Lipót arcképe, melyre fogsága emlékére bilincset rajzoltatott. Ez talán az lesz, mely a 83. lap alján van „G. Nádasdy Lipót“ alatt. (Lásd 1332.)
- 1817 A budapesti lánchíd alapkövének letételi ünnepélye 1842. augusztus 24-én délután 6 órakor. A helyszínen felvett színes vázlata nyomán festette és befejezte 1864-ben. A gerendázat árnyéktörései a legpontosabb csillagászati és távlati szabályok nyomán számítvák. Sina Simon báró ajándékozta a Nemzeti Múzeumnak. A történelmi képtár tulajdona.
- 1989 Özvegy Dercsényi Istvánnénak.
- 2016 Ezt 1867-ben rajzolta köre márczius hó elején. Együttes vállalatunk volt. Bpest, 1902. novemb. 3.
- 2056 Balogh Imre jászkun alkapitány ipa, mint maga írja 1874 ápril 30., mellékelvén a fényképet, mely mintául szolgált.
- 2065 Lásd 2056.
- 2134 A Székely Udvarhelyi Collegiumnak.
- 2149 Br. Kemény Jánosnak.
- 2277 Mikó Mihály o. t. k. Csíkmegyének.
- 2278 Szontagh Pál (neogradi) o. m. k. b. Kemény Jánosnak.
- 2349 Székely Udvarhelyi Collegiumnak.

Sor szám

- 2376 Saját arcképem o. t. k. Ez a pipával festve. 1901-ben az Országos Képtárnak adta a család.
- 2437 Özv. Máriássyné szül. Badányi Malvina, Hámos Lászlóné. (Kijavította Sz.-M. Hugó 1908. június 20. Hámosné nevét.)
- 2622 Hunyadi János templomának romja Gáld alatt, a háttérben a toroczka-hegy, melynek alakulata XVI. Lajos profiljára emlékeztet.
- 2909 Utólagos bejegyzés 1849-re. Barabás Miklós 3 leánya. Olajfestmény. A hintáskép. A hintán ül fehér ruhában *Adél Ilona*, most 1910-ben Szegedy-Maszák Hűgóné, mellette jobbra, nénje sötét ibolyaszín ruhában, *Henriette*, később Demjén Lászlóné, — a hinta kötelét balról fogja a jobb kezével *Alce*, később Thaly Guidó neje. Ezt a képet hiába kerestem a jegyzőkönyvben, az 1849-ben festett művei között; pedig az 1878. március 15-iki 50 éves jubileumi kiállítás kalauzában saját maga bementése szerint vétetett be, hogy 1849-ben festette.
-

A Barabás-család leszármazási táblája.

Címeres nemeslevelet Bethlen Gábor fejedelemtől 1619. aug. 7. kapott
 márkosfalvi Barabás Mihály
 második fia János 1645., ennek felesége Márkosfalván, Bod Margit
 ezeknek fia János 1700. elején felesége Foltá Ilona
 ezeknek fia István †1755. felesége 1. Vajna Éva, 2. Forró Sára †1773.
 második fia János felesége 1. dálnoki Hadnagy Anna, 2. Bárdi Krisztina
 ennek fia János felesége 1. dálnoki Gaál Teréz, 2. Jankó Anna
 ezeknek fia *Miklós*, János, 1815. Polixénia, 1816. Lajos,

márkosfalvi Barabás Miklós festőművész

*1810—†1898.

1841. június

Bois de Chesne Susanne

*1813—†1861.

Henriette *1842—†1892. Ilona *1844—†1929. Alice *1846—†1867. Elemér *1849—†1889.
 1864. Demjén László 1860. Thaly Guidó

fia Szegedy-Maszák Hugó
 Demjén László *1865—†1929. *1831—†1916.
 gyermekeik

-
- | | |
|---|--|
| 1867. Szegedy-Maszák Aladár
felesége
Moldoványi Sarolta | } Ilona Glósz Miklós
Pálma Zimányi Károly
Aladár |
| 1868. Szegedy-Maszák Elemér
felesége
Tormay Vera | |
| 1870. Szegedy-Maszák Tihamér
felesége
Békesy Irma | } Vera t. Kostka István Kostka Vera Vivian
2. Torzsay Biber György
György, Holló Valéria Szegedy-Maszák Mihály
Miklós †1892.
Tibor, Monda Irén Szegedy-Maszák Tibor
Éva |
| 1871. Szegedy-Maszák Ilona †1872. | |
| 1872. Szegedy-Maszák Árpád †1930. | |
| 1874. Szegedy-Maszák Leona 1. Thury Gyula, 2. nagyiványi Fekete Pál | |
| 1876. Szegedy-Maszák Viola Orth Ambrus | |
| 1878. Szegedy-Maszák Flóra †1884. | |
| 1880. Szegedy-Maszák Miklós †1898. | |
| 1882. Szegedy-Maszák Zsuzsánna †1937. Simig Gyula. | |



1. Részlet az 1826-ban rajzolt „QUODLIBET“-ből. Középen Barabás őnarcképe tizenhat éves korából.



2. BARABÁS ÉDESANYJA, második férjének, Szabó Antalnak gyermekeivel. Aquarell miniatúr. Ovál, 8×10 cm. Jelzése jobbról: „1828.“ Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



3. MUTLI RÓZSI képmása. Aquarell miniatűr. Ovál, 6,5×8 cm. Jelzése: „Barabás 1829.“ A művész által festett egykorú másodpéldány. Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



4. BENICZKY LAJOS festő képmása. Aquarell miniatűr,
12×15.5 cm. Jelzése a jobboldalon: „Barabás f. 1830.”
Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



5. FILIPESCU, bukaresti rendőrfőnök. Tollrajz. Jelzése alól:
„Barabás M.“ (1832.)



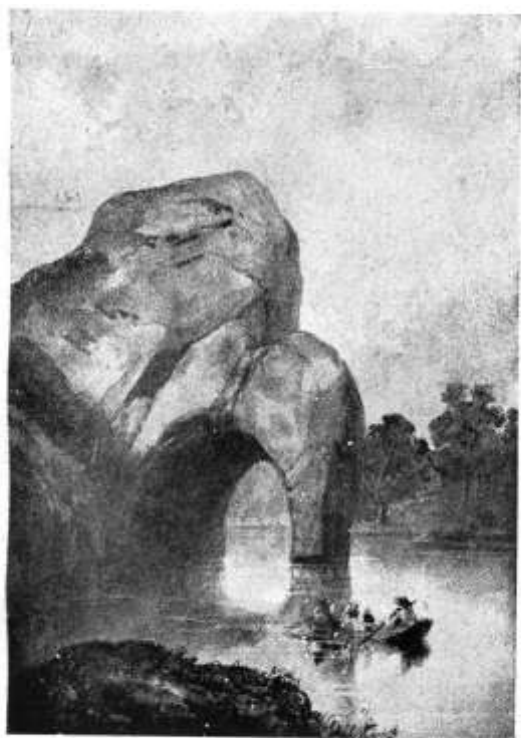
6. KISELEFF, bukaresti orosz kormányzó. Tollrajz. Jelzése alól: „Barabás M.“ (1832.) Mondonville francia festőnek is lerajzolta.



7. WILLIAM LEITCH angol festő képmása. Széplia. Jelzése alól: „N. de Barabás a Florenze 1834. nov. 16.“ Alatta: „Le portrait de mon ami W. L. Leitch peintre Anglais.“ A Szépművészeti Múzeumban.



8. VELENCE, Canale Grande. Aquarell, 15×20 cm. Jelzése alól jobbról: „Barabás.“ (1834.) Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



9. OLASZORSZAGI TAJ. Aquarell, 18×25 cm. Jelzése lenn jobbról: „Barabás.“ (1834.) Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



10. BENICZKY LAJOS festő képmása. Olajfestmény, vászon, mérete 39.5×50.5 cm. Jelzése fenn balról bekarcolva: „Barabás, Venezia 1834.“ Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



11. GYERGYAI FERENC képmása. Olajfestmény, vászon.
Jelzése: „Barabás 1837.“ Dr. Gyergyai Árpád tulajdona.



12. PRIESSNITZ VINCE képmása. Aquarell miniatúr, 17,5×23 cm. Jelzése: „N. v. Barabás 1839.“ Lenn Priessnitz sajátkezű aláírása: „Vincenz Priessnitz 1839.“ Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



13. GALAMBPÓSTA. Olajfestmény, 1840. Kiállítva a Pesti Műegylet 1840.-i kiállításán. Kisorsolásra megvették a művésztől 160 ezüstforintért. Megnyerte Jurenák Pál, Pest. (Barabás jegyzete.)



14. A SEBESKÖRÓS VÖLGYE. Aquarell, 1840.



15. BARABÁS MIKLÓSNÉ, Bois de Chesne Zsuzsanna képmása. Aquarell miniatűr, 24,5×30 cm. Jelzése lenn balról: „Barabás M. 1847-ben.“ A művész legszebb alkotásainak egyike, színei finoman összehangoltak. Barabásné kabátkája kék, piros visszahajtasú ujjal, szoknyája dohány színű, fehér gallérját és főkötőjét sárga szalagok díszítik. Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



16. BARABÁS MIKLÓSNE, Bois de Chesne Zsuzsanna kép-
mása. Olajfestmény, vászon, 1863-ból. Székely Nemzeti Mú-
zeum, Sepsiszentgyörgy.



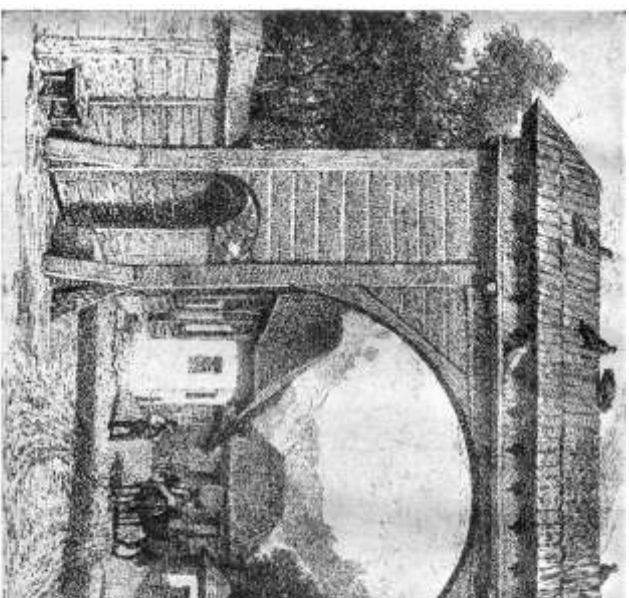
17. A MŰVESZ ELEMÉR FIANAK képmása. Olajfestmény, vászon, 58×74 cm. Jeltetlen. Dr. Szegedy-Maszák Elemér tulajdona.



18. A MŰVESZ ÖNARCKEPE. Kőrajz. Jelzése: „Barabás M.
1884.“



19. A MŰVESZ UTOLSÓ ÖNARCKEPE. Tollrajz. Jelzése:
„Barabás M. 1887.“



20. Barabás anyai nagyszüleitnek DALNOKI HAZA. Tollrajz.
A művész öregkorában rajzolta emlékeze



Íze: „Barabás M.”
tán.

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
Bevezető	5
Márkosfalvi Barabás Miklós Önéletrajza	
Az Önéletrajz első oldalának hasonmása	18
I. Küzdelmes gyermekkor. 1810—1828.	19
II. Az önállóság útján. 1828—1829.	52
III. A bécsi akadémián, 1829—1830.	60
IV. Kolozsvár és Nagyszeben. 1830—1831.	72
V. Bukarest. 1831—1833.	82
VI. Erdély, Itália, Bécs. 1833—1835.	99
VII. Pesti sikerek. 1835—1837.	134
VIII. Erdélyi epizódok. 1837.	147
IX. A pesti árvíz, Kolozsvári tél. Gräfenberg. 1837—1840.	154
X. A pesti műegylet. Családalapítás. Külföldi út. 1840—1843.	172
XI. Családi élet. A szabadsághartól a kiegye- zésig. 1843—1867.	186
XII. Csendes alkony. 1867—1887.	201
Jegyzetek az Önéletrajzhoz	212
Academiából ki jöttöm után készített munkáim 's azokbólí jövedelmeknek jegyzőkönyve	228
Barabás Miklós azon művei, melyek jegyzőköny- vébe nincsenek felvéve 1821-től 1894-ig	296
Barabás Miklós vejének, Szegedy-Maszák Hugónak megjegyzései	317
A Barabás-család leszármazási táblája	320

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Részlet a „Quodlibet“-ből	I
2. Barabás Miklós édesanyja	II
3. Mutili Rózsi	III
4. Beniczky Lajos, festő (aquarell)	IV
5. Filipescu, bukaresti rendőrfőnök	V
6. Kiseleff, bukaresti orosz kormányzó	VI
7. William Leitsch, angol festő	VII
8. Velence, Canale Grande	VIII
9. Olaszországi táj	IX
10. Beniczky Lajos, festő (olajfestmény)	X
11. Gyergyai Ferenc	XI
12. Priessnitz Vince	XII
13. Galambpósta	XIII
14. A Sebeskőrös völgye	XIV
15. Barabás Miklósné (aquarell)	XV
16. Barabás Miklósné (olajfestmény)	XVI
17. A művész Elemér fiának kőpmása	XVII
18. A művész önarcképe	XVIII
19. A művész utolsó önarcképe	XIX
20. Barabás anyai nagyszüleinek dálnoki háza ..	XX
21. Barabás Miklós önéletrajza első oldalának ha- sonmása	18
22. Munkáiról készített jegyzőkönyve első olda- lának hasonmása	228

AZ ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH PÁRTOLÓ TAGJAINAK NÉVSORA

- | | |
|--------------------------|-------------------------------|
| Dr. Adorján Emil | Dr. Borbély Sándor |
| Dr. Aixinger László | Dr. Borbély Ferenc |
| Dr. Albert Sándor | Báró Bornemissza Elemérné |
| Balázs Ernő | Bozó Ferenc |
| Barabás Ferenc | Báró Bornemissza Lipótné |
| Barla Dezső | Brüll Emánuel |
| Basch Endréné sz. Szabó | Buday Kálmán |
| Clarisse | Budinszky Sándor |
| Bramberger Antal | Chorin Ferenc |
| Bálint László | Csorba Tihamér |
| Báró Bánffy Ferenéné | Darányi Béláné gr. Haller |
| Bárdosi Bárdossy László | Margit |
| Dr. Brázay Zoltán | Dr. Deák Endre |
| Békésabai m. kir. állami | Dr. Deák Zoltán |
| Lorántffy Zsuzsánna | Debreceni Tisza István |
| Leányliceum | Tudományegyetem Könyv-
tár |
| Dr. Berkes József | Dr. Gróf Degenfeld Miksa |
| Dr. Bertalan István | Délmagyarországi Magyar |
| Gróf Bethlen Balázsné | Közművelődési Egyesület |
| Gróf Bethlen Istvánné | Dr. Dezső Hugóné |
| Báró Biedermann Elekné | Dr. Dürr Tibor |
| Báró Biedermann Imréné | Dermata Művek Bőr és Cipő |
| Dr. Bierbauer Virgil | R.-T. |
| Dr. Bíró Géza | Érsekújvári Városi Magyar |
| Gróf Bissingen Erzsébet | Könyvtár |
| Bisztrai Farkas Imréné | Gróf Esterházy János |
| Bocsánczy László | |

Gróf Esterházy Móricz
Herceg Esterházy Pál
Hitbizományi Könyv-
tára
Erzsébet Tudományegyetem
Könyvtára, Pécs
Farkas Gábor
Franzen Károly
Özv. Fábrián Lajosné Kotsis
Ilona
Fábry Ferenc
Ferenczy Lóránd
Herceg Festetich György
Fényes Mária
Keresztes Fischer Ferenc
Gallov Rezsőné
Dr. Garán János
Grallert József
Dr. Gyárfás Albert
Ghika György
Göllner Károly
Gyöngy Lajos
Dr. Györffy István
Győr Szab. Kir. Város
Könyvtára
Dr. Györffy Boldizsárné
Dr. Guba János
Dr. Gunda Béla
Hadházy Sándor
Gróf Haller Ferenc
Hargitay Bertalan
Dr. Haynal Imre

Dr. Harcsár Ferenc
Dr. Halász László
Hilt Lajos
Dr. Hirsch Gusztáv
Horváth Elek
Horváth János
Dr. Horváth Károlyné
Dr. Hubert Pálné
Dr. Imre Kálmán
Dr. Imre Sándor
Dr. Igó-Kemenes Tibor
Dr. Izsépy Edit
Jakabffy Vilmos
Dr. Jancsó Elemér
Jónás Endre
Dr. Kacsóh Bálintné
Kecskeméti Egyetemes Ref.
Jogakadémia
Kelemen Géza
Dr. Kelemen Zoltán
Báró Kemény János
Dr. Kertészné Vadász
Gizella fia Kertész
György
Dr. Klimkó Dezső
Kocsis Béla
Kolozsvári Iparos Egylet
Dr. Konopi Kálmán
Korber Miklósné
Báró Kornfeld Mór
Dr. Korompay Károly
Koós András

Kossa Tibor	Dr. Miskolczy Dezső
Uzoni Kovács Endre	Miskolczy Lászlóné
Dr. Kovács Margit	Dr. Módi Mihály
Dr. Kovács Sándor	Molnár László
Dr. Kovásznai Gábor	Dr. Nagy Béla
Kron Zsuzsánna	Nagy Lajos
Dr. Komjátszeghi Szent- királyi Ákos	lázári Nagy Béla
Körös László	Dr. Nyárády István
Középiskolai Tanárképző- intézet	Népies Irodalmi Társaság
Köntzey Ilma	Nyiregyházai Takarékpénz- tár Egyesület
laborfalvi László Géza	Orbán Vencel
Lázár András	Dr. Osváth Ákos
László Lászlóné	Oberschall Victor
László László	Pál Ferenc
Léva Város Közkönyvtára	Pető István
Dr. Lítsek Zoltán	Dr. Purjesz Béla
Dr. Lutter János	Radnóti József
Dr. Magoss György	Dr. Ravasz László
Dr. Magyar Kossa Zoltán	Ránki Emma
Mairovitz Márton	Dr. Reichel Gyula
Gróf Majláth Pál	Retteghey Béla
Maron Géza	Ref. Főiskola Könyvtára, Debrecen
Marton László	Ref. Tanárképző, Debrecen
Marx Tibor	Ref. Lyceum Nagy Könyv- tára, Máramarossziget
Dr. Máthé István	Dr. vitéz Ridély Ervin
Málnási Bartók György	Ruttkay László
Ifj. Mátyás Vilmos	Sándor Mihály
Dr. Meller Jánosné Lengyel Vera	Schubert Tódor
Ifj. Mihály István	Schuster István

Shell Tisztviselő Társaskör	Takáts Sándor István
Singer Mór	Tavaszy Iлона
Sipos András	Gróf Teleki Károly
Slamár Károlyné	Gróf Teleki Mihály
Somogyi Könyvtár	Gróf Teleki Ádám
Dr. Soós István	Tompa Sándor
Spörl József	Török Vilmosné
Dr. Szabó Sándor	Tőkés Irén
Szabolcs Vármegye Könyv- tára	Tüdös István
Szajoli Vasutaskör	Dr. Vásárhelyi Béla
Dr. Szántó Sámuel	Dr. Kézdivásárhelyi Vásár- helyi Katalin
Szebeni Rezső	Veress Sándor
Ifj. Szenyes János	Dr. Vékás Lajos
Szilágyi Károly	Báró Villani Frigyes
Dr. Szirmai Lajos	Virányi Rezső
Ifj. Szomjas Lajos	Wettstein János
Dr. Szolnoki István	Zudor János
Szomolánkai Kowách Gyula	Zudor Sándor

Ez a könyv az ERDÉLYI SZÉPMIVES CÉH
százhatvankettedik kiadványa XIV.
sorozatának 9—12. számú
könyve. A címlap
KÓS KÁROLY
rajza.

E könyv első kiadása kizárólag az
ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH tagjai
számára készült. Ez a

sz. példány.